

BEL AMI

Guy de Maupassant

Bel-Ami

Traducere de
Garabet Ibrăileanu

Cuprins

Partea întâi

- Capitolul 1
- Capitolul 2
- Capitolul 3
- Capitolul 4
- Capitolul 5
- Capitolul 6
- Capitolul 7

Partea a doua

- Capitolul 1
- Capitolul 2
- Capitolul 3
- Capitolul 4
- Capitolul 5
- Capitolul 6
- Capitolul 7
- Capitolul 8
- Capitolul 9
- Capitolul 10

Partea întâi

Capitolul 1

După ce casierița îi dădu restul de la cinci franci, Georges Duroy dădu să iasă din restaurant.

Țanțoș din fire, dar și bățos ca un fost subofițer, el își mlădie talia, își răsuci mustața cu un gest scurt, milităros, și aruncă asupra celor de la mese o privire repede și rotitoare, una din acele priviri de băiat fercheș, care seamănă cu niște repezituri de uliu.

Femeile ridicaseră capul spre dânsul: trei lucrătoare de rând, o profesoară de muzică de vârstă mijlocie, rău pieptănată, neîngrijită, cu o pălărie întotdeauna colbăită și îmbrăcată cu o rochie dezmațată, și două cucoane cu bărbații lor, obișnuite cu această locantă cu prețul fix.

Ajuns pe trotuar, rămase un moment nemișcat, gândindu-se ce să facă. Era 28 iunie și n-avea în buzunar, pentru a o duce până la sfârșitul lunii, decât trei franci și patruzeci, nici mai mult, nici mai puțin. Asta însemna două prânzuri fără cină, ori două cine fără prânzuri, după voie. El se socoti că mâncarea de amiază făcând un franc și douăzeci de bani, în loc de unu și cincizeci, cât costa cea de seară, i-ar mai rămâne, dacă s-ar mulțumi numai cu prânzurile, ceva bani în pungă; tocmai bine pentru două gustări și două *bock*^[1]-uri pe bulevard. Asta era cheltuiala lui cea mare și marea lui plăcere în vremea nopții; și începu să coboare strada Notre-Dame de Lorette.

Mergea ca pe vremea când purta uniforma de husar, cu pieptul înainte, cu picioarele puțin leucașe^[2] ca și cum s-ar fi coborât de pe cal; și înainta mojicește în strada plină de lume, izbind cu umerii, îmbrâncindu-i pe oameni ca să nu-i stingherească mersul. Mergea nepăsător cu pălăria sa înaltă și destul de veche, pusă cam pe-o ureche. Și neconținut parcă sfida pe cineva, pe trecători, casele, orașul întreg.

Deși îmbrăcat cu un costum de șaizeci de franci, totuși nu era lipsit de oarecare eleganță obraznică, puțin comună, adevărată însă. Înalt, bine făcut, blond, de un blond castaniu bătând în roșietic, cu o mustață ridicată în sus, care parcă spuma pe buza sa, cu ochii albaștri, limpezi, găuriți de o pupilă cu totul mică, cu părul creț din fire, împărțit în două printr-o cărare în mijlocul capului, el semăna bine cu

o secătură din romanele populare.

Era una din acele seri de vară când aerul lipsește în Paris. Orașul, cald ca o etuvă, părea că asudă în noaptea înăbușitoare. Canalurile exalau prin gurile de granit răsuflarea lor veninoasă și bucătăriile subterane aruncau în stradă, prin ferestrele lor joase, miasmele scârboase ale zoaielor și ale sosurilor stătute.

Portarii, în jiletcă, călări pe scaune de paie, trăgeau din pipe în ganguri și trecătorii mergeau cu pași greoi, cu capetele goale, cu pălăriile în mână.

Când Georges Duroy ajunsese pe bulevard, se mai opri o dată, nehotărât încă ce să facă. Acuma îi venea să se ducă în Champs-Elysées și la șosea, la Bois de Boulogne, ca să se răcorească sub copaci; dar îl mai muncea încă o dorință, a unei aventuri amoroase. Dar cum se va întâmpla asta? El singur nu știa, dar o aștepta de trei luni, în fiecare zi, în fiecare seară. Câteodată, totuși, mulțumită mutrei lui frumoase și ținutei sale alese, fura, pe ici, pe colo, puțină dragoste, dar nădăjduia neconținut ceva mai mult și mai bun.

Cu buzunarul gol și cu sângele înfierbântat, s-aprindea la orice atingere a cocotelor care îi murmurau la colțul străzilor: „Mergi la mine, drăguțule?”, dar el nu îndrăznea să le urmeze, neavând cu ce plăti; și-apoi el aștepta altceva, alte sărutări, mai puțin vulgare.

Cu toate acestea, îi plăceau locurile unde mișună femeile ușoare, balurile lor, cafenelele lor, străzile lor; îi plăcea să le lovească cu cotul, să le vorbească, să le tutuiască, să miroasă parfumurile lor tari, să se simtă lângă dânsule. Căci, în sfârșit, și ele erau femei, femei făcute pentru dragoste. El nu le disprețuia cu disprețul înăscut al oamenilor de familie.

Coti spre bulevardul Madeleine și urmă valul mulțimii care curgea îngreuiat de căldură. Cafenelele cele mari, pline de lume, se revărsau pe trotuar, expunându-și publicul lor de băutori sub lumina orbitoare a fațadelor strălucitoare. Dinaintea lor, pe mese mici, pătrate ori rotunde, paharele erau pline cu băuturi roșii, galbene, verzi, de toate nuanțele; iar înăuntrul carafelor se vedeau strălucind cilindri mari, transparentți, de gheață care răceau frumoasa apă limpede.

Duroy slăbise pasul și dorința de-a bea îi usca gâtul. Îl stăpânea o sete grozavă, o sete de seară de vară, și se gândea la senzația nespus de plăcută a băuturilor reci care te fericesc. Dar de bea numai două *bock*-uri în seara asta, adio masa modestă de mâine! Și el cunoștea destul de bine zilele de foame de la sfârșitul lunii.

Georges își zise: „Trebuie săucid vremea până la ceasurile zece, și pe urmă îmi voi lua *bock*-ul la «Américain». Și-apoi, la dracu'! Am o sete!” Și îi privea pe toți acei oameni așezați la masă, care beau, pe toți acei oameni care aveau puțința să-și potolească setea după poftă. El mergea trecând pe dinaintea cafenelelor cu un aer mândru și semet

și judeca cu o privire, după mutră și după îmbrăcăminte, cam ce sumă de bani putea să aibă asupra-i fiecare dintre clienți. Și se umplea de mânie împotriva acestor inși așezați și liniștiți. Scotocindu-le buzunarele, ai găsi aur, bani de argint și gologani. În medie, fiecare trebuia să aibă cel puțin doi ludovici; erau, desigur, o sută de oameni în cafenea; de o sută de ori câte doi ludovici fac patru mii de franci! El murmură: „Porcii!”, legănându-se cu grație. Dacă ar fi putut să pună mâna pe unul la colțul uliței, în umbra neagră, i-ar fi frânt gâtul, cum făcea cu păsările țaranilor, pe vremea manevrelor celor mari.

Și își aducea aminte de cei doi ani ai săi din Africa, de chipul în care-i jefuia pe arabi în micile posturi de la Sud. Și un surâs crud și vesel îi trecu pe buze, amintindu-și de o potlogăreală care costase viața a trei oameni din tribul Uled-Alan-ilor și care le adusese tovarășilor săi și lui douăzeci de găini, doi miei și aur; dar și prilej de a se veseli timp de vreo șase luni.

Vinovații n-au fost niciodată găsiți și, de altminteri, nici nu fuseseră deloc căutați, arabul fiind socotit aproape ca pradă firească a soldatului.

La Paris, era altă vorbă. Nu se putea potlogari așa frumușel, cu sabia la brâu și cu revolverul în mână, departe de justiția civilă, în libertate. El simțea în inima sa toate instinctele de subofițer slobozit în țară cucerită. Desigur, îi părea rău după acești doi ani ai săi din pustiu. Ce păcat că n-a rămas acolo! Dar de, el nădăjduse ceva mai de seamă când se întorsese. Și acuma!... Halal, acuma!

El își plimba limba prin gură scoțând mici plescăituri, voind parcă să constate uscăciunea cerului gurii.

Mulțimea aluneca pe lângă dânsul, încet și obosită, el cugeta mereu: „Ce grămadă de dobitoace! Toți acești netrebnici au parale în jiletcă”. Izbea oamenii cu umărul și fluiera melodii vesele. Unii domni îmbrânțiți își întorceau capul mormăind; femeile ziceau: „Iacă un dobitoc!”

Georges trecu pe dinaintea „Vaudevill”-ului și se opri în fața cafenelei „Américain”, unde-i venea să intre spre a-și lua *bock*-ul, așa de tare îl chinuia setea. Înainte de a se hotărî, se uită să vadă ora la ceasornicele luminate, din mijlocul șoselei. Erau nouă și un sfert. El se știa: îndată ce paharul plin de bere va fi înainte-i, îl va înghiți tot. Ce va face pe urmă, până la unsprezece? „Voi merge până la Madeleine, își zise, și mă voi întoarce încet”.

Tocmai când ajungea la colțul Pieței Operei, trecu pe lângă un tânăr gros, și el își aduse aminte într-un chip nedeslușit că văzuse undeva acest cap. Se luă după dânsul căutând în amintirile sale și repetând cu jumătate de glas: „Unde dracu’ l-am cunoscut oare pe particularul ăsta?”

Scormonea în mintea sa fără să izbutească a-și aduce aminte;

apoi, deodată, printr-un curios fenomen de memorie, același om i se înfățișă mai puțin gros, mai tânăr, îmbrăcat cu o uniformă de husar. Georges strigă tare: „Na, Forestier!” și, măbind pasul, îl bătu pe umăr pe cel urmărit. Celălalt se întoarce, îl privi, apoi zise:

— Ce voiți de la mine, domnule?

Duroy se puse pe râs.

— Nu mă mai cunoști?

— Nu.

— Georges Duroy din al 6-lea de husari.

Forestier întinse amândouă mâinile:

— Ah! Măi frate! Cum îți merge?

— Foarte bine, dar ție?

— O! Eu, nu tocmai; închipuiește-ți, am un piept slăbit cu totul acum; tușesc șase luni din douăsprezece, în urma unei bronșite căpătate la Bougival, atunci când m-am întors la Paris, în urmă patru ani.

— Și totuși ai înfățișarea solidă.

Și Forestier, luând brațul fostului său tovarăș, îi vorbi de boala sa, îi povesti consulturile, părerile și sfaturile doctorilor, greutatea de a se ține de hotărârile lor în poziția sa. I se ordona să petreacă iarna la Sud; dar putea el? Era însurat și ziarist, cu o situație frumoasă.

— Dirijez politica la „Vie Française”. Fac senatul la „Salut”, și, din când în când, cronici literare pentru „Planete”. Iată, eu mi-am făcut cariera.

Duroy, surprins, îl privea. Forestier era cu totul schimbat, cu totul copt. Acuma avea o purtare, o înfățișare, o haină de om așezat, sigur de sine, și o burtă de om care mănâncă bine. Odinioară era slab, subțire, mlădios, nebunatic, stricător de farfurii, zgomotos și totdeauna neastâmpărat. În trei ani, Parisul făcuse dintr-însul cu totul altcineva, gros și serios, cu câțiva peri albi deasupra tâmpelor, deși nu avea mai mult de douăzeci și șapte de ani.

— Unde te duci?, întrebă Forestier.

— Nicăieri, dau o raită înainte de-a mă întoarce acasă, răspunse Duroy.

— Ei bine, vrei să mă întovărășești până la „Vie Française”, pentru că am de făcut niște corecturi; pe urmă vom merge să luăm un *bock* împreună?

— Te urmez.

Și începură să meargă ținându-se de braț, cu acea familiaritate nesilită care rămâne între tovarășii de școală și între cei de regiment.

— Ce faci tu la Paris?, îl întrebă Forestier.

Duroy dădu din umeri:

— Crap de foame, pur și simplu. Eliberându-mă din armată, am vrut să vin aici pentru... pentru a-mi încerca norocul ori, mai degrabă,

pentru a trăi la Paris; și, iată, sunt șase luni de când sunt angloaiat pe birourile Căilor Ferate de Nord, cu o mie cinci sute de franci pe an, atâtă tot.

Forestier murmură:

— Hm, puțin de tot.

— Cred și eu. Dar ce vrei să fac? Sunt singur, nu cunosc pe nimeni, nu pot să mă recomand nimănui. Nu bunăvoința îmi lipsește, ci mijloacele.

Tovarășul său îl privi pe-ndelete, ca un om practic care judecă o problemă, apoi zise cu convingere:

— Vezi, aici, totul atârână de tact. Un om ceva mai șiret ajunge mai ușor ministru decât șef de birou. Trebuie să te impui, nu să ceri. Dar cum dracu' n-ai găsit tu ceva mai bun decât slujba de angloaiat la Căile Ferate de Nord?

Duroy răspunse:

— Am căutat pretutindeni și n-am descoperit nimic. Dar în momentul de față sunt aproape de-a pune mâna pe ceva, mi se oferă să intru profesor de călărie la manejul „Pellerin”. Acolo voi avea cel puțin trei mii de franci.

Forestier se opri deodată:

— Nu te-apuca de asta, că-i stupid, chiar dacă ar fi să câștigi zece mii de franci. Ți-ai închizi viitorul pentru totdeauna. În biroul tău, cel puțin, ești ascuns, nu te cunoaște nimeni, și poți să-l părăsești dacă ești tare și-ți croiești cariera. Dar, odată ce vei fi profesor de călărie, s-a sfârșit! Asta-i ca și cum ai fi birtaș într-un local unde mănâncă tot Parisul. Odată ce vei fi dat lecții de călărie oamenilor din societatea înaltă și fiilor lor, aceia nu se vor mai putea obișnui pe urmă să te privească ca pe egalul lor.

El tăcu, cugetă câteva clipe, apoi întrebă:

— Ești bacalaureat?

— Nu. Am căzut de două ori.

— Nu face nimic, de vreme ce ai trecut clasele până la sfârșit. Când vine vorba de Cicero sau de Tiberiu, știi ceva despre dânșii?

— Da, puțin.

— Bun, nimeni nu știe mai mult, în afară de vreo douăzeci de netrebniți care altminteri n-ar putea să iasă din încurcătură. Haide, nu-i greu să pari tare; totu-i să te ferești să fii prins în flagrant delict de ignoranță. Manevreză, te strecoară printre greutateți, dai ocol piedicilor și arunci praf în ochii altora cu ajutorul unui dicționar. Toți oamenii sunt proști ca găștele și ignorați ca niște crape.

Forestier vorbea ca un psihic vesel care cunoștea viața, și privea zâmbind cum trecea lumea. Dar deodată începu să tușească și se opri ca să se sfârșească accesul, apoi, cu glasul descurajat, zise:

— Să nu crape de necaz cu bronșita asta care nu mai trece?! Și

suntem în toiul verii! O! Iarna asta mă voi duce să mă lecuiesc la Menton. Fie ce-o fi, pe legea mea, sănătatea înainte de toate!

Ajunseră la bulevardul Poissonnière, înaintea unei uși mari de sticlă, în dosul căreia era lipit un ziar deschis. Trei oameni se opriseră și-l citeau.

Deasupra ușii, se putea vedea, ca o chemare, desenat cu litere mari de foc, ca niște flăcări: „Vie Française”.

Iar oamenii, trecând repede prin strălucirea iscată de aceste trei cuvinte, apăreau deodată în plină lumină, vizibili, putând fi recunoscuți ca ziua în amiaza-mare, apoi reîntrau deîndată în umbră.

Forestier împinse ușa: „Intră!”, zise el. Duroy intră, sui niște scări luxoase, dar murdărite, care se vedeau din stradă, ajunse într-o anticameră unde doi băieți din redacție îl salutară pe tovarășul său, apoi se opri într-un soi de salon de așteptare colbăit și ponosit, îmbrăcat cu catifea falsă de un verde slinos, plin de pete și ros pe alocuri, parcă ar fi fost mâncat de șoareci.

— Stai, zise Forestier, eu mă întorc în cinci minute.

Și dispăru prin una din cele trei uși care dădeau în acest cabinet.

Un miros neobișnuit, particular, inexprimabil, mirosul sălilor de redacție, plutea în acest loc. Duroy stătea nemișcat, puțin intimidat, mai cu seamă nedumerit. Din când în când treceau oameni pe dinaintea lui, alergând, care intrau printr-o ușă și ieșeau prin alta, înainte ca el să fi putut să-i privească. Erau când niște tineri, de tot tineri, cu mutra preocupată de afaceri, și care țineau în mână o foaie care unduia în curentul făcut de alergarea lor; când zețari, a căror bluză pătată de cerneală lăsa să se vadă gulerul cămășii foarte alb și niște pantaloni de postav ca și ai oamenilor de societate; și ei duceau cu băgare de seamă niște benzi de hârtie tipărită, probe proaspete, umede chiar. Uneori intra un domn mic, îmbrăcat cu o eleganță care sărea în ochi, cu talia strânsă bine în redingotă, cu piciorul turnat în stofă, cu botina prea ascuțită, vreun reporter care scria despre lumea mare și care aducea noutățile serii.

Mai soseau încă și alții, gravi, măreți, cu pălării cu marginile joase pe cap, ca și când forma asta i-ar fi deosebit de restul oamenilor.

Forestier se întoarse ținând de braț un domn înalt, slab, între treizeci și patruzeci de ani, în haine negre și cu cravată albă, oacheș de tot, cu mustața răsucită ascuțit și care avea înfățișarea obraznică și mulțumită de sine.

Forestier zise:

— Adio, scumpe maestre!

Celălalt îi strânse mâna:

— La revedere, scumpul meu!, și coborî scările fluierând, cu bastonul subsuoară.

Duroy întrebă:

— Cine-i ăsta?

— Jacques Rival, știi, vestitul cronicar, duelistul. A corectat textele sale. Garin, Montel și el sunt cei dintâi cronicari de spirit și de actualitate pe care îi avem în Paris. El câștigă aici treizeci de mii de franci pe an pentru două articole pe săptămână.

Plecând, întâlniră un om mărunț cu părul lung, gras, cu o înfățișare murdară, care urca scările suflând greu.

Forestier salută adânc:

— Norbert de Varenne, zise el, poetul, autorul scrierii „Soleils morts”, încă un om deosebit de prețuit. Fiecare istorisire ce ne-o dă costă trei sute de franci și cele mai lungi n-au două sute de rânduri. Dar să intrăm la „Napolitain”, încep să crap de sete.

Îndată ce se așezară la masă în cafenea, Forestier strigă: „Două bock-uri!”, și-l înghiți pe al său dintr-o sorbitură, pe când Duroy bea berea încetișor, cercetându-i cu plăcere gustul, ca pe ceva prețios și rar.

Tovarășul său tăcea, părea că gândește, apoi deodată zise:

— Pentru ce n-ai încerca în ziaristică?

Celălalt, nedumerit, se uită la el, apoi zise:

— Dar... vezi... n-am scris nimic niciodată.

— Ei, așa, de-o încercare, de-un început. Aș putea să te trimit după știri, în documentare și la diverse întâlniri. La început ai avea două sute cincizeci de franci și bani de birjă. Vrei să vorbesc cu directorul?

— Dar cum nu, din suflet!

— Atunci, să faci un lucru – să vii să stai la mine la masă, mâine; vor mai fi cinci sau șase persoane numai: patronul, domnul Walter, soția sa, Jacques Rival și Norbert de Varenne, pe care i-ai văzut adineauri, și încă o prietenă a doamnei Forestier. Ne-am înțeleș?

Duroy stătea la îndoială, roșind, încurcat.

În sfârșit, murmură:

— Dar... n-am înfățișarea cuviincioasă.

Forestier înmărmuri:

— N-ai haine? Na! Un lucru neapărat necesar!. Vezi tu, la Paris e mai bine să n-ai pat decât să n-ai haine.

Dar imediat, căutând în buzunarul jiletcii, scoase o mână de aur, luă doi ludovici, îi puse înaintea fostului său camarad și, cu glasul prietenos și familiar, îi zise:

— Mi-i vei da înapoi când vei putea. Închiriază cu luna, dând o arvună, hainele ce-ți trebuie; în sfârșit, fă ce-i face și vino la masă, mâine, la șapte și jumătate, pe strada Fontaine la numărul 17.

Duroy, tulburat, luă banii îngăimând:

— Ești prea îndatoritor, îți mulțumesc din inimă, fii sigur că nu voi uita...

Celălalt îi tăie vorba:

— Haide, destul! Încă un *bock*, nu-i așa? Și strigă: Băiete, două *bock-uri*!

Pe urmă, după ce băură, ziaristul întreabă:

— Vrei să umblăm lela, vreun ceas?

— Cum nu!

Și se îndreptară spre bulevardul Madeleine.

— Oare ce naiba să mai facem?, zise Forestier. Cică la Paris un pierde-vară are totdeauna ce să facă! Asta nu-i adevărat. Eu, când vreau să umblu degeaba seara, nu mă pricep niciodată unde să merg. O raită la pădure nu-i plăcută decât cu o femeie și n-o găsești întotdeauna; la *café-concert* pot găsi petrecere farmacistul meu și jumătatea sa, dar nu eu. Atunci, ce-i de făcut? Nimic... Ar trebui să fie aici o grădină de vară ca parcul Monceau, deschisă noaptea, unde să poți auzi o muzică bună la un pahar de băutură răcoritoare, sub copaci. N-ar fi un local de plăcere, dar ți-ai putea omorî vremea; și ar trebui să fie intrarea scumpă pentru a atrage damele drăgălașe. Ai putea să umbli prin aleile bine așternute cu nisip, luminate cu electricitate, și să te așezi când ai vrea ca să ascuți muzica de aproape sau de departe. Am avut așa ceva altădată, la Musard, dar prea mirosea a mahala, prea multe cântece de joc, prea puțină umbră, prea puțin întuneric. Ar trebui o grădină strașnic de frumoasă și foarte întinsă. Ar fi fermecător. Unde vrei să mergem?

Duroy, încurcat, nu știa ce să spună; în sfârșit, se hotărî:

— Nu cunosc, n-am fost pe la Folies-Bergère. M-aș duce bucuros pe-acolo.

Tovarășul său strigă:

— Folies-Bergère, asta-i! O să ne prăjim ca într-o rolă[3]. În sfârșit, fie, la urma urmei e nostim.

Și se întoarseră înspre strada Faubourg-Montmartre.

Fațada luminată a stabilimentului arunca o puternică lumină spre cele patru străzi care se întâlnesc dinaintea ei. Un șir de birje aștepta sfârșitul spectacolului.

Forestier intră, Duroy îl opri:

— Uităm să trecem pe la casă

Celălalt îi răspunse cu un glas măreț:

— Cu mine nu se plătește!

Tustrei controlorii i se închină. Cel din mijloc îi întinse mâna. Ziaristul întreabă:

— Aveți vreo lojă bună?

— Dar desigur, domnule Forestier.

Luând biletul oferit, împinse o ușă tapițată, cu canaturile garnisite cu piele, și intrară în sală.

O ceață de fum de tutun învăluia puțin, ca o pâclă subțire, părțile

depărtate, scena și partea de dincolo de aceasta. Și ridicându-se neîncetat, ca niște subțiri firisoare albicioase, din toate țigările pe care le fumau acei oameni, acea negură ușoară se ridica neconținut, se îngrămădea sub plafon și dădea naștere sub bolta largă, în jurul policandrului, deasupra galeriei încărcate de privitori, unui cer înnorat de fum.

În largul coridor de la intrare, unde se învârtește ceata de cocote, amestecată cu mulțimea negrie a bărbaților, o grupă de femei aștepta pe cei sosiți de curând. Tot acolo trona, împopoțonate și berghelitate[4], trei vânzătoare de băuturi și de dragoste. Dinapoia lor, oglinzile înalte le arătau spatele dezgolit și fețele celor care treceau grăbiți ori nu.

Forestier își făcea drum prin grămadă, înainta repede, ca un om care are dreptul de a fi băgat în seamă.

Se apropie de el o femeie a cărei sarcină era aceea de a deschide lojele.

— Loja 17!, zise el.

— Pe aici, domnule.

Și-i închise într-o cutie mică de lemn, descoperită, îmbrăcată în roșu și care avea patru scaune de aceeași culoare, atât de aproape unul de altul, că abia te puteai strecura printre ele. Cei doi prieteni se așezară; și, în dreapta și în stânga, pe-o linie lungă care rotunjindu-se ajungea la scenă cu cele două capete ale sale, un șir de cutii la fel erau pline de oameni, de asemenea așezați, și din care nu li se vedeau decât capul și pieptul.

Pe scenă, trei tineri în tricou, unul înalt, unul mijlociu, altul scund, făceau, pe rând, exerciții pe un trapez. Mai întâi venea cel înalt, cu pași mici și repezi, zâmbind, și saluta cu o mișcare de mână, voind parcă a trimite o sărutare.

Sub tricou se vedeau desenându-se mușchii brațelor și ai picioarelor; își umfla pieptul pentru a nu i se băga de seamă stomacul prea ieșit înainte; și mutra-i semăna cu a unei calfe de bărbier, căci o cărare îngrijită îi despărțea părul în două părți egale, drept în mijlocul capului. El atinge trapezul cu o săritură plină de grație și, spânzurat de mâini, se învârtea jur-împrejur, ca o roată în mișcare; sau stătea nemișcat, cu brațele înțepenite și trupul drept, culcat de-a lungul în aer, prins numai de bara nemișcată, prin puterea mâinilor.

Apoi sărea jos, se închina din nou zâmbind în aplauzele stalurilor și pleca, arătându-și la fiecare pas musculatura piciorului.

Al doilea, mai scurt, mai bondoc, înainta la rândul său și repeta același exercițiu, pe care îl începea din nou cel din urmă, în mijlocul mulțumirii crescânde a publicului.

Dar lui Duroy nu-i ardea nicidecum de spectacol, ci, cu capul întors, privea neconținut în urmă-i marele coridor de preumblare plin

de bărbați și de prostituate.

Forestier îi zise: „Ia uită-te în staluri: nimic alta decât burtă-verzi cu femeile și cu copiii lor, nevinovați stupizi care vin să privească. În loje, gură-cască, câțiva artiști, câteva fete mai curățele; și dinapoia noastră, cel mai ciudat amestec cu puțință din Paris. Cine-s ăștia? Observă-i! Găsești de toate, tot felul de profesii și tot felul de caste, dar caracuda predomină. Iată amputați, amputați de bancă, de prăvălie, de minister, reporteri, cartofori, șoltici în frac, care au mâncat la locantă și care, după ce ies de la Operă, se duc la Italiani, și încă o mulțime de oameni îndoienici care sfidează analiza. Cât despre femei, le cunoști îndată: cea care se dă pentru o masă la «Américain», cea de un ludovic ori doi, care pândește pe străinul de cinci ludovici și dă de știre clienților săi obișnuiți când îl sloboadă. Le cunosc toate de șase ani; le vezi în fiecare seară, tot anul, în aceleași locuri, afară decât când fac un repaus igienic la Saint-Lazare sau în Lourcine”.

Duroy nu mai asculta. Una dintre aceste femei îl privea, cu cotul pe loja lor. O oacheșă corpulentă, cu carnea înălbită de sulimanuri, cu ochiul negru, lungit și înnegrit pe sub gene cu creionul, adumbrat de niște sprâncene mari și false. Sânul său peste măsură de dezvoltat întindea mătasea închisă a rochiei sale; și buzele boite, roșii ca o rană, îi dădea o înfățișare bestială, înflăcărată, disperată, dar care totuși ațâța pofta.

Ea chemă, făcând semn cu capul, pe o prietenă a ei care trecea, o roșcată, tot grasă, și-i zise cu-n glas destul de tare ca să fie auzită:

— Uite un băiat drăguț; de-mi dă zece ludovici, nu zic ba! Forestier se întoarse și lovi pe Duroy cu palma peste pulpă, zâmbind:

— Asta-i pentru tine, ai succes, scumpul meu. Complimentele mele!

Fostul subofițer roși; și pipăia cu o mișcare mașinală a degetului cele două bucăți de aur din buzunarul jilecii sale.

Cortina căzuse; orchestra cânta un vals.

Duroy zise:

— Nu facem o plimbare prin galerie?

Ei ieșiră și fură îndată trași de șuvoiul celor ce se preumblau. Înghesuiți, împinși, strânși, tescuiți, mergeau având înaintea ochilor un norod de pălării. Și fetele, două câte două, treceau prin această mulțime de bărbați, o străbăteau cu ușurință, alunecau printre coate, printre piepturi, printre spete, ca și cum ar fi fost la ele acasă, în voia lor, ca peștii în apă, în mijlocul acestui val bărbătesc.

Duroy, încântat, nu se mai sătura de mers, bea cu nesaț aerul stricat de tutun, de mirosul de om și de parfumurile paciavurilor[5]. Forestier însă asuda, sufla, tușea.

— Hai în grădină!, zise el.

Și cotind la stânga, străbătură într-un soi de grădină acoperită,

răcorită de două fântâni mari, de un gust prost. Sub tise și thuia, femeii și bărbați beau pe mese de zinc.

— Mai vrei un *bock*?, întrebă Forestier.

— Da, bucuros.

Se puseră jos privind cum trecea publicul.

Din când în când se oprea câte-o fată, apoi întreba cu un zâmbet banal:

— Îmi faci o tratație, domnule?

Și Forestier răspunzând: „Un pahar de apă la fântână” – ea se îndepărta murmurând: „Hai pleacă, dobitoc!”

Dar oacheșa corpulentă, care se sprijinise adineauri de loja celor doi tovarăși, se ivi din nou, pășind obraznic, la braț cu roșcata cea groasă. Era, zău, o frumoasă pereche de femei bine zidite.

Ea zâmbi când îl zări pe Duroy, ca și când și-ar fi spus deja din ochi lucruri intime și ascunse; și, luând un scaun, se așază liniștită în fața lui, împreună cu prietena sa, apoi comandă cu un glas ascuțit:

— Băiete, două grenadine!

Forestier, mirat, zise:

— Da știi că ești îndrăzneată?

Ea răspunse:

— Din pricina prietenului tău care mă înnebunește. Îi un băiat cu adevărat drăguț. E în stare să mă scoată din minți.

Duroy, încurcat, nu știa ce să spună. Își răsucea mustața creată, zâmbind prosteste. Chelnerul aduse băuturile, pe care femeile le băură dintr-o sorbitură; apoi se sculară și oacheșa, cu un ușor salut prietenesc și cu o ușoară lovitură de evantai peste mână, zise lui Duroy:

— Mersi bibicule. Ești scump la vorbă. Și plecară legănându-și șoldurile.

Forestier începu să râdă:

— Știi, nene, că nu-ți merge rău pe lângă femei? Trebuie să cultivi asta. Poți s-ajungi departe. Tăcu o clipă, apoi începu iar, cu acel glas visător al oamenilor care gândesc tare: Căci tot prin ele se poate ajunge mai degrabă.

Și pe când Duroy zâmbea neconținut fără să răspundă, Forestier zise:

— Mai stai? Eu mă duc acasă, m-am săturat.

Celălalt murmură:

— Da, mai stau puțin. Nu-i târziu.

Forestier se sculă:

— Ei bine! Atunci adio! Pe mâine. Nu uita: 17, strada Fontaine, șapte și jumătate.

— Înteles; mâine. Mulțumesc.

Își strânseseră mâna și ziaristul se îndepărta.

Îndată ce dispăru, Duroy se simți liber și pipăi din nou cu bucurie cele două bucăți de aur din buzunar; pe urmă, sculându-se, începu să străbată prin mulțimea pe care o scormonea cu ochii.

Le zări îndată pe cele două femei, oacheșa și bălaia, călătorind neconținut cu aerul lor mândru de cerșetoare prin vâlmășagul de bărbați.

Se duse drept la dânselle și când ajunse aproape de tot pierdu îndrăzneala.

Oacheșa îi zise:

— Ți-ai găsit limba?

El bolborosi: „Pastele!”, fără să izbutească a zice altceva decât vorba asta.

Stăteau în picioare tustrei, în loc, stingherind plimbarea altora, făcând un vârtej în jurul lor.

Ea întrebă deodată.

— Vii cu mine?

Și el, tremurând de dorința, răspunse cu brutalitate:

— Da, dar n-am în buzunar decât un ludovic.

Ea zâmbi cu nepăsare:

— Nu face nimica.

Și, ca semn că era în posesiunea ei, îi luă brațul.

Și pe când ieșeau, el cugeta că doar cu cei douăzeci de franci rămași își putea ușor împrumuta, cu chirie, hainele pentru seara de a doua zi.

Capitolul 2

Domnul Forestier, mă rog...

— La catul al treilea, ușa din stânga.

Portarul răspunse cu un glas îndatoritor, în care se cunoștea considerația ce o avea pentru chiriașul său. Și Georges Duroy sui scările.

Era puțin jenat, intimidat, tulburat. Purta pentru întâia dată în viața sa frac și toaleta sa îl neliniștea. O simțea defectuoasă în totul, din pricina botinelor nevăcsuite, totuși destul de fine, căci îi plăcea să fie frumos încălțat, din pricina cămășii de patru franci și cincizeci de bani, cumpărată în dimineața ceea chiar, la Luvru, și al cărei plastron prea subțire începuse deja să se boțească. Celelalte cămăși ale sale, de toate zilele, fiind mai mult sau mai puțin uzate, nu putuse întrebuința nici chiar pe cea mai puțin ponosită dintr-însele.

Pantalonii săi, cam largi, stăteau rău pe picior, parcă se învălătuceau pe pulpă, aveau acea înfățișare de vechituri pe care o au hainele de ocazie când sunt pe un trup pe care-l învelesc din întâmplare. Numai fracul nu-i starea rău, fiind aproape tocmai pe talia sa.

Suia încet scările, cu bății de inimă, cu neliniștea în suflet, muncit mai ales de teama că se va face de râs; și deodată zări în față-i un domn în mare toaletă, care îl privea. Ei ajunseră așa de aproape unul de altul, încât Duroy făcu un pas înapoi, apoi rămase uimit: era el însuși, răsfrânt de o oglindă înaltă în picioare, oglindă pusă în fața scării catului întâi. O izbucnire de bucurie îl făcu să tresară, văzând că-i ședea mult mai bine decât crezuse.

Neavând acasă decât o mică oglindă pentru barbă, nu se putuse vedea întreg și văzând rău deosebitele părți ale toaletei sale întruchipate fără pregătire multă, el exagera neajunsurile, îl apucau amețelile la gândul că va fi caraghios.

Dar iată că văzându-se fără veste în oglindă, nici nu se cunoscuse; crezuse că-i altul. Cineva din lumea mare, care i se păruse, la cea dintâi aruncătură de ochi, foarte cum trebuie, foarte elegant.

Și acuma, privindu-se cu băgare de seamă, el vedea că, într-adevăr, totul era mulțumitor.

Atunci începu să se studieze cum fac actorii pentru a-și învăța rolurile. Își zâmbi, își întinse mâna, făcu schime, exprimă sentimente: mirarea, plăcerea, aprobarea; și căută gradele zâmbetului și graiul ochilor pentru a se arăta galant pe lângă doamne și a le da a înțelege

că-s admirate și dorite.

Se deschise o ușă. Se temu să nu fie prins și începu să se suie foarte repede și plin de frică să nu-l fi văzut vreun oaspe al prietenului său cum se strâmba.

Ajungând la catul al doilea, zări altă oglindă și-și micșoră pasul pentru a se vedea trecând. Înfățișarea sa i se păru într-adevăr elegantă. Mergea frumos. Și o încredere fără margini în sine însuși îi umplu sufletul. Desigur, va izbuti mulțumită acestei fețe, dorinței de a ajunge, hotărârii pe care știa c-o are și spiritului său liber. Îi venea să alerge, să sară spre cel din urmă cat. Se opri dinaintea oglinzii a treia își răsuci mustața cu o mișcare ce-i era obișnuită, își scoase pălăria pentru a-și îndrepta părul și murmură cu jumătate de glas, cum făcea adesea: „Iată o minunată descoperire”. Apoi, întinzând mâna spre clopoțel, sună.

Ușa se deschise aproape pe dată, și el se găsi în fața unui valet în frac negru, serios, ras, cu o ținută atât de desăvârșită că Duroy se tulbură din nou, fără să priceapă cum se născuse această tulburare nedeslușită: poate dintr-o comparație inconștientă între croiala hainelor lor. Acest lacheu, care avea botinele văcsuite, întrebă, luând pardesiul pe care Duroy îl ținea subsuoară de frică să nu i se vadă petele:

— Pe cine s-anunț?

Și rosti numele în dosul unei perdele ridicate, într-un salon în care trebuia să intre musafirii.

Dar Duroy, pierzându-și cumpătul deodată, simți că i se taie picioarele de frică și începu să gâfâie. Făcea cel dintâi pas în viața așteptată, visată. Totuși înaintă. O femeie tânără, bălaie îl aștepta în picioare, singură singurică într-o odaie mare, bine luminată și plină de copăcei ca o seră.

El se opri scurt, cu totul buimac. Cine era doamna asta care zâmbea? Apoi își aduse aminte că Forestier era însurat; și gândul că această drăgălașă bălaie elegantă trebuie să fie nevasta prietenului său îl umplu de groază.

— Doamnă, sunt..., îngăimă el.

Ea îi întinse mâna:

— Știu, domnule, Charles mi-a istorisit întâlnirea dumneavoastră de aseară și-mi pare foarte bine că a avut buna idee de a vă pofti la masă la noi.

El roși pân-la urechi, nemaștiind ce să zică; și se simțea examinat, cercetat din cap până-n picioare, cântărit, judecat.

Îi venea să ceară iertare, să scormonească o pricină oarecare pentru a explica neajunsurile toaletei sale; dar nu găsi nimica și nici nu îndrăzni să se atingă de această chestie gingașă.

Se așeză pe un fotoliu arătat de dânsa, și când simți îndoindu-se

sub el catifeaua moale și netedă a scaunului, când se simți cufundat, rezemat, îmbrățișat de această mobilă dezmiertătoare, care-l sprijinea delicat cu speteaza și brațele sale îmbrăcate, i se păru că intră într-o viață nouă, fermecătoare, că avea să aibă în stăpânire ceva nespus de plăcut, că devenea un cineva, că era scăpat; și privea pe doamna Forestier, care nu-l slăbise din ochi.

Ea era îmbrăcată cu o rochie de cașmir albastru deschis, care arăta minunat talia sa zveltă și sânul-i bine făcut.

Carnea brațelor și a grumazului ieșea dintr-o spumă de dantelă albă, cu care erau garnisite talia și scurtele-i mâneci; și părul strâns în creștetul capului, puțin creț la ceafă, făcea un nor subțire de puf bălai deasupra gâtului.

Duroy începea să se liniștească sub privirea ei, care-i amintea, fără să știe de ce, pe aceea a fetei întâlnite în seara trecută la Folies-Bergère. Ea avea ochii cenușii, de un cenușiu azurat, ceea ce le dădea o expresie deosebită, nasul subțire, buzele groase, bărbia puțin cărnoasă, o față neregulată, ispititoare, plină de drăgălășie și de vicleșug. Ca multe femei, fiecare trăsătură a feței sale destăinuia o grație deosebită, părea a avea o oarecare însemnare, și fiecare mișcare parcă spunea sau ascundea ceva.

După o tăcere scurtă, ea îl întreabă:

— Sunteți de mult la Paris?

El răspunse, venindu-și din ce în ce în fire:

— Numai de câteva luni, doamnă. Am o funcție la căile ferate; dar Forestier m-a făcut să nădăjduiesc că aș putea, mulțumită lui, să străbat în ziaristică.

Ea zâmbi mai tare, binevoitor; și murmură muind glasul:

— Știu.

Clopoțelul sună din nou. Valetul anunță:

— Doamna de Marelle.

O mică oacheșă, o ocheșică.

Ea intră pășind sprinten; părea turnată din cap până în picioare într-o rochie închisă foarte simplă.

Un singur trandafir roș, prins în părul său negru, atrăgea privirea cu putere, părea că-i desăvârșește fizionomia, că-i mărește însușirea ei deosebită, că-i dă nota vie și neașteptată care-i trebuia.

În urma ei venea o fetiță într-o rochiță scurtă. Doamna Forestier se repezi:

— Bună ziua, Clotilde.

— Bună ziua, Madeleine.

Se sărutară. Apoi copila își întinse fruntea cu o mișcare de om mare, zicând:

— Bună ziua, verișoară.

Doamna Forestier o sărută; apoi îi recomandă:

— Domnul Georges Duroy, un tovarăș bun al lui Charles. Doamna de Marelle, prietena mea, puțin și rudă. Ea adăugă: Să știți că la noi nu încap ceremonie și fasoane. Ne-am înțeles, nu-i așa?

Tânărul se înclină.

Dar ușa se deschise din nou și se ivi un mic domn gros, scurt și rotofei, la braț cu o femeie înaltă și frumoasă, mai înaltă decât dânsul, mult mai tânără, cu purtări alese și cu ținuta serioasă. Acesta era domnul Walter, deputat, financiar, bărbat de afaceri și de bani, evreu și meridional, director la „Vie Française”, și soția sa, născută Basile-Ravalau, fiică a bancherului cu acest nume.

Apoi veniră, rând pe rând, Jacques Rival, foarte elegant, și Norbert de Varenne, al cărui guler al fracului căpătase luciu din cauza părului său lung, care-i cădea până peste umeri și pe care îl pudrase ușor.

Cravata sa, legată rău, părea întrebuințată acum pentru întâiași dată. El înainta cu grații de cavalier bătrân și, luând mâna doamnei Forestier, o sărută.

În mișcarea ce o făcu când se plecă, părul i se împrăștie ca o apă pe brațul gol al tinerei femei.

Forestier intră, la rândul său, cerând iertare pentru întârziere. Fusese oprit la ziar de afacerea Morel. Domnul Morel, deputat radical, adresase o întrebare ministrului în legătură cu o cerere de credit relativ la colonizarea Algeriei.

Servitorul strigă:

— Doamna e servită!

Și trecură în sufragerie.

Lui Duroy îi revenise locul între doamna de Marelle și fiica ei. Se simți din nou încurcat, fiindu-i frică să nu facă vreo greșală în mânuirea convențională a furculiței, a lingurii și a paharelor. Erau patru pahare, din care unul de o culoare bătând puțin în albastru. Ce se poate bea oare în acesta?

Fu tăcere în tot timpul cât mâncară supa, apoi Norbert de Varenne întreabă:

— Ați citit procesul Gauthier? Ce curioasă întâmplare! Și discutară asupra acestui adulter, amestecat cu șantaj. Ei nu vorbeau cum se vorbește în sânul familiilor despre întâmplările povestite de ziare, ci cum se vorbește de o boală între doctori sau de verdețuri între grădinari. Nu se indignau, nu se mirau de fapte; le căutau pricinile adânci, ascunse, cu o curiozitate profesională și o nepăsare desăvârșită pentru crima însăși. Înceau să explice deslușit izvoarele faptelor, să determine toate fenomenele cerebrale care dăduseră naștere dramei, ca rezultat științific al unei stări deosebite a spiritului. Femeile se aprindeau de asemenea în această cercetare, în această muncă. Pe urmă, alte întâmplări proaspete fură cercetate, tălmăcite,

întoarce pe toate fețele, socotite după adevăratul lor preț, cu acea pătrundere practică și acel chip special de a privi lucrurile al negustorilor de noutăți, al vânzătorilor de comedie omenească; așa cum sunt cercetate, întoarce pe dos și pe față, cântărite, în prăvălii, mărfurile puse la vânzare de negustori.

Apoi veni vorba de un duel și Jacques Rival luă cuvântul. În asta era tare; nimeni altul nu putea vorbi ca dânsul în această chestie.

Duroy nu îndrăznea să sufle o vorbă. Din când în când se uita la vecina sa, al cărei grumaz gol îl umplea de ispită. Un diamant spânzurat de un fir de aur atârna de ureche, ca o picătură de apă care ar fi alunecat pe carne. Din timp în timp ea spunea ceva care aducea întotdeauna un zâmbet pe buzele celorlalți. Ea avea un spirit nostim, delicat, neașteptat, un spirit de fetiță alintată care vede lucrurile fără îngrijorare și le judecă cu o nepăsare ușoară și binevoitoare.

Duroy căuta în zadar să-i spună vreo vorbă lingușitoare și, negăsind nimic, se îndeletnicea cu fiica ei, turnându-i în pahar, dându-i de mâncare, servind-o. Copila, mai aspră decât mamă-sa, mulțumea cu un glas serios, făcea ușoare închinăciuni cu capul:

— Sunteți prea bun domnule! – și-i asculta pe cei mari cu un aer puțin gânditor.

Mâncărurile erau foarte bune și toți arătau uimire. Domnul Walter mânca peste măsură, aproape nu vorbea și privea pieziș, pe sub ochelari, felurile ce i se aduceau. Norbert de Varenne nu se lăsa mai prejos și adesea îi curgeau pe plastronul cămășii picături de sos.

Forestier, zâmbitor și serios, supraveghea, schimba cu nevastă-sa priviri de înțelegere, ca doi șmecheri care săvârșesc împreună o treabă grea și care merge de minune.

Obrajii se înroșeau, glasurile se îngroșau.

Din când în când, servitorul șoptea la urechea mesenilor: „Corton-Château-Laroze?”

Cortonul fiind pe gustul său, Duroy lăsa să i se umple paharul de fiecare dată. O veselie nespus de plăcută îl cuprindea; o veselie caldă care i se suia din burtă la cap, îi alerga prin mădule, îl străbătea în întregime. Se simțea cuprins de o bunăstare deplină, bunăstare a vieții și a gândirii, a trupului și a sufletului.

Și-i venea o dorință să vorbească, să fie băgat în seamă, să fie ascultat, prețuit ca acești bărbați ale căror vorbe, cele mai neînsemnate, erau gustate.

Dar discuția care nu mai contenea, împerechind ideile între ele, sărind de la un subiect la altul din pricina unui cuvânt, a unui nimic, după ce făcu înconjurul întâmplărilor zilei și după ce atinse în treacăt o mie de fapte, se întoarce la marea interpelare a domnului Morel asupra colonizării Algeriei.

Domnul Walter, între două feluri, făcu câteva glume. Forestier

istorisi articolul său de a doua zi. Jacques Rival ceru un guvern militar și pământuri pentru toți ofițerii după treizeci de ani de slujbă în colonii.

— În acest chip, zicea el, veți crea o societate viguroasă, care va fi învățat demult a cunoaște și a iubi țara, care să știe limba și să fie la curent cu toate chestiile serioase locale de care se lovesc negreșit nou-veniții.

Norbert de Varenne îi tăie vorba:

— Da... vor ști de toate, afară de lucrarea câmpului. Vor vorbi arăbește, dar nu vor ști să pună sfeclă și să semene grâu. Vor fi chiar tari la scrimă, dar foarte slabi la îngrășămintele. Ar trebui, dimpotrivă, ca țara asta să fie larg deschisă tuturor. Cei deștepți își vor face un loc, ceilalți vor pieri. Așa-i legea socială.

Urmă o scurtă tăcere. Ceilalți zâmbeau.

Georges Duroy deschise gura și zise, înmărmurit de sunetul glasului său, ca și când niciodată nu s-ar mai fi auzit vorbind:

— Ceea ce lipsește mai mult acolo e pământul bun. Proprietățile cu adevărat roditoare costă tot așa de mult ca și în Franța și sunt cumpărate ca plasări de capital, de parizieni foarte bogați. Adevărații coloni, cei săraci, aceia care se duc acolo pentru că aici n-au ce mânca, sunt aruncați în deșert, unde nu crește nimic din pricina lipsei de apă.

Toți îl priveau. Simți că se roșește. Domnul Walter întrebă:

— Cunoașteți Algeria, domnule?

El răspunse:

— Da, domnule, am stat acolo douăzeci și opt de luni și am fost în toate cele trei provincii.

Și deodată, uitând afacerea Morel, Norbert de Varenne îl întrebă despre un obicei, un amănunt pe care-l auzise de la un ofițer. Era vorba de „Mzab”, acea ciudată mică republică arabă născută în mijlocul Saharei, în partea cea mai uscată a acestei regiuni arzătoare.

Duroy vizitase de două ori Mzab și povesti obiceiurile acestei curioase țări, unde picăturile de apă prețuiesc cât aurul, unde fiecare locuitor este dator să facă toate slujbele țării, unde cinstea negustorească e mai mare decât la popoarele civilizate.

El vorbi cu oarecare aprindere, de palavragiu, încălzit de vin și de dorința de a plăcea. Povesti anecdote de regiment, fapte din viața arabă, întâmplări de război.

Găsi chiar câteva cuvinte colorate ca să zugrăvească aceste locuri galbene și goale, pustii la nesfârșire sub flacăra mistuitoare a soarelui.

Toate femeile erau cu ochii ațintiți la dânsul. Doamna Walter murmură cu glasul ei încet: „Ați putea face din amintirile dumneavoastră un fermecător șir de articole”.

Atunci, Walter se uită la tânărul om pe deasupra sticlelor

ochelarilor, cum avea obiceiul când voia să vadă bine fața cuiva. Mâncărurile le privea pe sub sticle.

Forestier se folosi de moment:

— Scumpe patron, v-am vorbit adineauri de Georges Duroy, cerându-vă să mi-l dați ca ajutor la serviciul informațiilor politice. De când ne-a părăsit Marambot, n-am pe nimeni care să meargă să culegă știrile grabnice, să fie de încredere, din care pricină ziarul suferă.

Papa Walter deveni serios și chiar își ridică ochelarii pentru a privi pe Duroy în față. Apoi zise:

— Desigur că domnul Duroy are un spirit original. Dacă binevoiește să vie să vorbească cu mine la trei ceasuri, vom regla treaba asta.

Apoi, după o mică tăcere și întorcându-se către Duroy:

— Dar faceți-ne imediat o mică serie de articole fanteziste asupra Algeriei. Veți povesti amintirile dumneavoastră și veți aduce vorba și despre colonizare, ca adineauri. E de actualitate, cu totul de actualitate și sunt sigur că va plăcea cititorilor noștri. Dar grăbiți-vă! Îmi trebuie întâiul articol pentru mâine sau poimâine, în vremea cât se discută la Cameră, pentru a câștiga publicul.

Doamna Walter adăugă, cu acea gingășie serioasă care făcea din vorbele sale o favoare:

— Și aveți un titlu minunat: „Amintirile unui vânător din Africa”; ce zici, domnule Norbert?

Bătrânul poet, ajuns târziu la renume, ura și se temea de noutăți. Răspunse rece:

— Da, da, minunat, cu condiția să nu se slăbească nota la sfârșit, asta-i greutatea; nota justă, ceea ce în muzică se cheamă ton.

Doamna Forestier acoperea pe Duroy cu o privire ocrotitoare, cu o privire de cunoscător care părea că zice: „Tu vei ajunge departe”. Doamna de Marelle se întoarse de mai multe ori spre dânsul și diamantul din urechea sa tremura neîncetat, ca și când picătura asta fină de apă voia să se desprindă și să cadă.

Copilița stătea nemișcată și serioasă, cu capul plecat în farfuria sa.

Doar servitorul făcea înconjurul mesei, vărsând vin de Johannisberg în paharele albastre. Forestier ridică paharul pentru un toast și se adresă domnului Walter: „Pentru înflorirea lui «Vie Française»!”

Toată lumea se plecă înaintea patronului, care zâmbea; Duroy, beat de izbândă, bău o dușcă. I se părea că ar fi în stare să înghită și un butoi întreg, să mănânce un bou, să gătuie un leu. Simțea în mădularele sale o putere mai mult decât omenească, în suflet o hotărâre de neînving și o nădejde fără margini. Acum era acasă la dânsul, în mijlocul acestor oameni; luase poziție între dâșii, își

cucerise locul său. Privirea i se oprea asupra fețelor acestora cu o încredere nouă și îndrăzni pentru întâia dată să vorbească cu vecina sa.

— Aveți, doamnă, cei mai frumoși cercei pe care i-am văzut vreodată.

Ea se întoarse către dânsul zâmbind:

— Asta-i ideea mea, de a anina diamante așa, de un fir. Parc-ar fi o picătură de rouă, nu-i așa?

El murmură, speriat de îndrăzneala sa și tremurând să nu spună vreo prostie.

— Fermecător... dar și urechea dă preț lucrului.

Ea îi mulțumi cu o privire, cu una din acele priviri limpezi de femeie, care străbat până la inimă.

Și întorcând capul, întâlni din nou căutătura doamnei Forestier, tot binevoitoare, dar în care lui i se păru că vede o veselie mai vie, ceva de vicleșug, o încurajare.

Bărbații vorbeau toți în același timp, gesticulând și cu glas tare; se discuta marele proiect al drumului de fier metropolitan. Și discuția se isprăvi abia la sfârșitul desertului, căci fiecare avea de spus o grămadă de lucruri asupra încetinelii comunicațiilor în Paris, asupra neajunsurilor tramvaielor, asupra plictisului omnibuselor și a grosolăniei birjarilor.

Pe urmă, părăsiră sufrageria și se duseră să ia cafeaua. Duroy, în glumă, oferi brațul copiliței. Ea îi mulțumi serios și se ridică în vârful picioarelor pentru a ajunge să pună mâna pe cotul vecinului său.

Intrând în salon i se păru din nou că pătrunde într-o seră. Palmieri înalți deschideau frunzele lor elegante în cele patru unghiuri ale odăii, se ridicau până-n bagdadie, apoi se răsfirau ca apa aruncată de o fântână arteziană.

De amândouă părțile sobei, arbori de cauciuc rotunzi ca niște stâlpi înșirau una peste alta frunzele lor lungi, verde închis, și pe pian doi copăcei necunoscuți, rotunzi și înfloriți, unul trandafiriu de tot și altul alb de tot, păreau niște plante false, prea frumoase ca să fie adevărate. Aerul era răcoros și plin de un miros nedeslușit, dulce, pe care nu-l puteai ghici, căruia nu-i puteai găsi un nume. Și tânărul om, mai stăpân pe sine, cerceta cu privirea atentă această încăpere. Nu era mare; nimic nu atrăgea ochii în afară de copăcei; nicio culoare puternică nu lovea; dar te simțeai mulțumit într-însa, liniștit, odihnit; înfășură cu moliciune, plăcea, puneă în jurul trupului ceva care aducea c-o dezmiardare.

Pereții erau îmbrăcați cu stofă veche de culoare violetă, ștersă, presărată cu mici flori de mătase galbenă, cam cât niște muște.

Pe uși atârnavă niște perdele de postav albastru bătând în cenușiu, postav militar, pe care erau brodate cu mătase roșie câteva garoafe; și

scaunele de toate formele, de toate mărimile, împrăștiate la întâmplare prin casă, scaune lungi, jilțuri și de tot mari și de tot mici, pufuri și taburete erau îmbrăcate cu mătase Louis al XVI-lea sau cu catifea frumoasă de Utrecht, de culoare galbenă cu desene roș-închis.

— Luați cafea, domnule Duroy?

Și doamna Forestier îi întinse o ceașcă plină, cu acel zâmbet prietenos ce nu-i părăsea buzele.

— Da, doamnă, vă mulțumesc.

Luă ceașca și când se aplecă, plin de neliniște, să culeagă cu cleștele de argint o bucățică de zahăr din zaharnița pe care o ducea copilița, tână femeie îi zise:

— Fiți curtenitor cu doamna Walter!

Apoi se îndepărtă mai înainte ca el să fi avut vreme să răspundă ceva.

Bău mai întâi cafeaua pe care se temea să n-o scape jos; apoi, fără nicio grijă, căută un chip de a se apropia de femeia noului său director și de a începe o conversație.

Băgă de seamă că ea ținea în mână ceașca goală și fiind departe de masă nu știa unde s-o pună. El se repezi:

— Îmi dați voie, doamnă.

— Mulțumesc, domnule.

Duse ceașca, apoi se întoarse:

— Dacă ați ști doamnă ce momente bune mi-a dat „Vie Française” când eram în pustiu. Este într-adevăr singurul ziar pe care îl poți citi afară din Franța, pentru că e mai literar, mai de spirit și mai puțin monoton decât toate celelalte. În el găsești de toate.

Ea zâmbi cu o nepăsare plăcută și răspunse serios:

— Domnul Walter a avut multe necazuri până ce a creat acest tip de ziar care răspunde unei trebuințe noi.

Și se puseră pe vorbă. El vorbea ușor și banal, avea farmec în glas, multă gingășie în privire și o mustață ispititoare. Ea se zbârlea pe buza sa creată, drăgălașă, bălaie, bătând în roșietic, mai deschisă în firele ridicate la capete.

Vorbiră despre Paris, despre împrejurimi, despre malurile Senei, despre stațiunile de băi, despre petrecerile verii, despre toate lucrurile zilnice, de care se poate vorbi la nesfârșit fără a-ți obosi mintea.

Apoi, apropiindu-se Norbert de Varenne cu un pahar de lichior în mână, Duroy se îndepărtă.

Doamna Marelle, care sfârșise vorba cu doamna Forestier, îl strigă:

— Ei bine, domnule, îi zise ea deodată, voiți să încercați ziaristica?

Atunci el vorbi de planurile sale, cu cuvinte nehotărâte, apoi începu și cu dânsa conversația ce o avusese cu doamna Walter; dar

acuma, fiind mai stăpân pe subiect, se arată mai stăpân pe sine și spunea ca din partea lui lucrurile pe care le auzise. Și privea neconținut pe vecina sa în ochi, parcă pentru a da ziselor sale un înțeles mai adânc.

Ea îi istorisi la rândul său anecdote, cu o gestică de femeie care se știe spirituală și vrea să fie întotdeauna nostimă; devenind familiară, ea îi punea mâna pe braț, muind glasul pentru a spune nimicuri, care în acest chip căpătau o nuanță de intimitate.

El s-aprindea în sine atingându-se de această femeie care se ocupa de dânsul. Ar fi voit chiar acuma să i se jertfească, s-o apere, să arate cât o prețuia, și pauzele pe care le făcea înainte de a-i răspunde arătau preocuparea minții sale.

Dar deodată, fără niciun motiv, doamna de Marelle strigă „Laurine” și copilița veni.

— Stai aici, dragă, să nu răcești lângă fereastră.

Și lui Duroy îi veni o dorință nebună să sărute copilița, ca și când ceva din sărutarea asta era să treacă asupra maică-si.

El întrebă cu un glas politicos și părintesc:

— Îmi dați voie să vă sărut, domnișoară?

Copila ridică ochii spre dânsul cu nedumerire. Doamna de Marelle zise râzând:

— Răspunde: „Vreau, domnule, azi; dar n-are să fie întotdeauna tot așa”.

Duroy, așezându-se pe dată pe scaun, o luă pe Laurine pe genunchi, apoi atinse cu buzele valurile de păr fin al copilei. Mamă-sa fu cuprinsă de mirare:

— Uite, s-a lăsat, e de necrezut! Ea nu se lasă de obicei sărutată decât de femei. Sunteți irezistibil, domnule Duroy!

El roși, fără să răspundă, legănând copila pe picior cu o mișcare ușoară.

Doamna Forestier se apropie și scoase un strigăt de mirare:

— Uite, Laurine îmblânzită, ce minune!

Mai venea și Jacques Rival, c-o țigară în gură, și Duroy se sculă să plece, de frică să nu strice prin vreo vorbă nelalocul ei ceea ce clădise, opera sa de cucerire începută.

Salută, apucă și strânse ușor mâna mică întinsă a femeilor, apoi scutură cu putere mâna bărbaților. Băgă de seamă că a lui Jacques Rival era uscată și fierbinte și răspundea prietenește la strângerea sa; a lui Norbert de Varenne – umedă și rece și fugea alunecând între degete; a lui papa Walter – rece și moale, fără vlagă; a lui Forestier – grasă și caldă. Prietenul său îi zise cu jumătate de glas:

— Măine la trei ceasuri, nu uita.

— O, nu, nu te teme.

Când ajunsese pe scări, îi venea să coboare în fugă, atât de mare îi

era bucuria; dar deodată zări în oglinda cea mare de la catul al doilea un domn grăbit care venea sărind înspre dânsul, și se opri scurt, rușinat ca și cum ar fi fost prins într-o greșeală.

Apoi se privi lung, minunându-se la gândul că într-adevăr era un așa de drăguț băiat; și își zâmbi cu mulțumire; pe urmă, ca pentru a-și lua adio de la chipul său, se salută foarte adânc, cu ceremonie, cum saluți un om însemnat.

Capitolul 3

Când Georges Duroy ajunsese în stradă, stătu pe gânduri ce să facă. Îi venea să alerge, să viseze, să meargă înainte-i ca să se gândească la viitor și să respire aerul dulce al nopții. Dar îl urmărea gândul articolelor cerute de papa Walter și se hotărî să se ducă acasă îndată și să se pună pe lucru.

Se întoarse cu pași mari, ajunsese la bulevardul exterior și merse până în strada Boursault unde locuia. Casa, cu șase etaje, era locuită de douăzeci de familii, de lucrători și de negustori, și urcând scările, pe care le lumina cu chibrituri aprinse și care erau pline de bucăți de hârtie, de mucuri de țigară, de murdării de pe la bucătărie, îl cuprinsese o sfâșietoare senzație de dezgust și o grabă de a ieși de acolo, de a șede ca oamenii bogați, în locuințe curate, cu covoare. Un miros greu de mâncare, de privată, un miros stătut de zoaie și de mucegai, pe care niciun curent de aer nu l-ar fi putut alunga din această locuință o umplea de sus până jos.

Camera tânărului, la catul al cincilea, dădea, ca spre o prăpastie adâncă, pe nemărginita linie a căii ferate de Vest, tocmai deasupra gării tunelului, aproape de gara Batignolles. Duroy deschise fereastra și se sprijini cu coatele pe marginea de fier ruginit.

Dedesubtul său, în fundul găurii întunecease, trei semnale roșii, nemișcate, păreau niște ochi mari ai unei dihănii; și mai departe se vedeau altele, și încă altele, mai departe încă. La fiecare clipă, fluierături lungi sau scurte străbăteau întunericul, unele aproape, altele care abia se auzeau, venite de departe, dinspre Asnières. Una dintre ele se apropia, scoțând neconținut strigătul său plângător, care se mărea din clipă în clipă, și deodată se ivi o mare lumină galbenă, care alerga cu un zgomot puternic; și Duroy privi cum se aruncau în tunel lungile mătăanii de vagoane.

Apoi își zise: „Haide, la lucru!” Puse lumânarea pe masă. Dar în momentul când se așeză să scrie, băgă de seamă că n-avea decât hârtie de scrisori. Atâta pagubă, le va întrebuița deschizând foaia în toată mărimea sa. Muie condeii în cerneală și scrise, deasupra, cu cea mai frumoasă slovă a sa:

Amintirile unui vânător din Africa

Apoi căută începutul frazei întâia. Stătea cu fruntea în mână, cu ochii ațintiți pe pătratul alb întins înainte-i. Ce să spună? Nu mai găsea nimic din ceea ce povestise adineauri, nicio anecdotă, niciun fapt, nimic. Îi veni o idee: „Trebuie să încep cu plecarea.” Și scrise:

Era în 1874, cam pe la 15 mai, pe când Franța, obosită, se odihnea în urma catastrofei anului îngrozitor...

Și se opri deodată, neștiind cum să aducă din condei ceea ce urma: îmbarcarea sa, călătoria, cele dintâi emoții. După zece minute de gândire se hotărî să amâne pe a doua zi pagina pregătitoare de la început, și să facă acum o descriere a Algerului. Și înșiră pe hârtie:

Alger este un oraș alb peste tot...

Fără să poată spune altceva. El vedea în minte frumoasa cetate luminoasă, care se prăvălea de sus, de pe munte, ca o cascadă de case joase, în mare, dar nu găsea niciun cuvânt care să spună ceea ce văzuse, ceea ce simțise. După o mare efortare, adăugă:

E locuit în parte de arabi...

Apoi aruncă condeiul pe masă și se ridică.

Zări pe micul pat de fier, în care locul trupului său făcuse o adâncitură, hainele de toate zilele, aruncate, obosite, lățite, păcatoase ca niște veștminte de morgă. Și, pe un scaun de paie, pălăria sa de mătase, singura sa pălărie; părea deschisă pentru a primi pomana.

Pereții camerei, îmbrăcați cu hârtie cenușie desenată cu buchete albastre, aveau tot atâtea pete cât și flori, pete vechi, îndoielnice, care nu se știa bine ce-s, gândaci striviți ori picături de grăsime, mânjitură de degete pline de o pomadă, sau clăbuci din baia de spălat rufe. Era sărăcia rușinoasă, în toată puterea ei. Și simți înverșunarea împotriva sărăciei vieții sale. Își zise că trebuia neapărat să iasă din starea asta, fără întârziere, că trebuia să se sfârșească chiar de a doua zi cu acest trai nevoiaș. Apucându-l deodată o dorință de a lucra, se așeză din nou la masă și începu iarăși să caute fraze cu care să istorisească fizionomia străină și fermecătoare a Algerului, această anticameră a Africii tainice și adânci, Africa arabilor rătăcitori și a negrilor necunoscuți, Africa neexplorată și ispititoare, ale cărei dobitoace de necrezut parc-ar fi din povești: struții, aceste găini extravagante, gazelele, aceste capre dumnezeiești, girafele surprinzătoare și caraghioase, cămilele serioase, hipopotamii înfricoșători, rinocerii pociți și gorilele, acești frați înspăimântători ai omului, – le vedem adesea în grădinile publice.

Simțea nehotărât că-i vin idei; poate le-ar fi putut spune din gură, dar cu cuvinte scrise îi era cu neputință.

Și neputința sa îi pricinuia fierbințeli; se sculă din nou cu mâinile ude de sudoare și cu bătaii puternice de tâmplă.

Și căzându-i ochii pe socoteala spălătoresei, adusă, chiar în seara aceea, de portar, fu cuprins de o deznădejde ucigătoare. Toată bucuria îi pieri într-o clipă, împreună cu încrederea întrânsul și credința în viitor. Se sfârșise; totul se sfârșise, nu va ajunge la nimic; nu va fi nimic; se simțea deșert, nevrednic, netrebnic, osândit.

Și se întoarse să se rezeme cu coatele de fereastră, tocmai în

momentul când un tren ieșea din tunel cu un zgomot neașteptat de puternic. Se ducea departe, peste câmpii și șesuri, înspre mare. Și amintirea părinților săi îi cuprinsese sufletul.

Acest tren avea să treacă pe lângă ei, la câțiva kilometri numai de casa lor.

Văzu în minte căsuța, sus pe costişă, de unde se vede Rouen și nemărginita vale a Senei, la poarta satului Canteleu. Părinții săi țineau o crâsmă mică, un mic rateș[6], în care veneau să prânzească mahalagiii din oraș: „À la Belle-Vue”. Ei voiseră să scoată din fiul lor un coconăș și-l dăduseră într-un liceu-internat. După ce sfârși învățătura și căzu la bacalaureat, intră în armată cu gândul să se facă ofițer, colonel, general. Dar, dezgustat de militărie mult mai înainte de a sfârși termenul de cinci ani, visase să-și facă norocul la Paris.

Venise aici, după ce se eliberase, cu toate rugăciunile părinților săi, care, înșelați în visurile lor, voiau acum să-l țină pe lângă dânșii.

La rândul său, nădăjduia într-un viitor frumos; vedea în depărtare izbânda, mulțumită unor împrejurări nedeslușite în mintea sa, dar pe care desigur le va putea el produce și învărti cu folos.

La regiment avusese succese de cazarmă, cuceriri ușoare și chiar aventuri într-o treaptă mai înaltă a societății, când a înșelat pe fata unui perceptor, care voia să părăsească totul pentru a merge cu dânsul, și pe femeia unui avocat care încercase să se înece din pricina durerii că a fost părăsită.

Tovarășii ziceau despre dânsul: „Asta-i un viclean, un pehlivan, un iscusit, are s-o scoată la capăt”. Și el își făgăduise într-adevăr să fie un viclean, un pehlivan și un iscusit.

Mintea sa de normand, lovită de faptele zilnice ale vieții de cazarmă, lărgită prin pildele de potlogării din Africa, prin câștiguri nepermise, prin șmecherii suspecte, prelucrată de asemenea de ideile de cinste care domnesc în armată, de îngâmfarea soldățească, de sentimentele patriotice, de istoriile generoase povestite între subofițeri și de deșertăciunea de breaslă, ajunsese o cutie cu trei funduri în care se găseau de toate.

Dar dorința de a ajunge le stăpânea pe toate.

Fără să-și dea seama, începu să bată câmpii cu gândul, cum făcea în toate serile. Își închipuia în minte o strălucită întâmplare amoroasă, care l-ar aduce, dintr-o dată, la îndeplinirea planurilor sale. Să ia fata unui bancher sau a unui boier mare, întâlnită pe stradă și cucerită la întâia vedere.

Fluieratul ascuțit al unei locomotive care, ieșind singură din tunel, ca un iepure din vizuina sa, și alergând din toate puterile pe șine, fugea către depozitul de mașini, unde avea să se odihnească, îl trezi din visul său.

Atunci, cuprins din nou de nădejdea nedeslușită și veselă care-i

umplea aproape întotdeauna sufletul, aruncă, la întâmplare, o sărutare în întunericul nopții, o sărutare de dragoste spre chipul femeii așteptate, o sărutare de dorință către averea poftită. Apoi închise fereastra și începu să se dezbrace murmurând: „Lasă, voi fi mai cu chef mâine dimineață. În astă seară nu-s în toate apele mele. Și apoi, poate, am băut cam mult. În așa împrejurări nu poți lucra bine”.

Se întinse în pat, suflă în lumânare și adormi aproape îndată. Se trezi devreme, cum te trezești în zile de puternică nădejde sau de grijă, și sărind din pat se duse să deschidă fereastra ca să înghită o ceașcă bună de aer, cum zicea el.

Casele din strada Rome, în față, de cealaltă parte a șanțului drumului de fier, strălucitoare în lumina răsăritului de soare, păreau văruite cu lumină albă.

Depart, la dreapta, se zăreau dealurile de la Argenteuil, înălțimile de la Sannois și morile de la Ogremont, într-o ceață albăstrie și ușoară, asemănătoare cu un val mic plutitor și străveziu aruncat pe orizont.

Duroy privi câteva minute câmpia îndepărtată și murmură: „Al dracului de frumos trebuie să fie pe acolo într-o zi ca asta”. Apoi își aduse aminte că trebuie să se pună pe lucru, și fără întârziere, și de asemenea să trimită pe fiul portarului, în schimbul unui bacșiș de cincizeci de bani, să spună la birou că e bolnav.

Se așază la masă, muie condeii în cerneală, își sprijini capul de mână, și căută idei. În zadar. Nu-i venea nimic.

Dar nu-și pierde curajul. Își zise: „Desigur, n-am obișnuița. Asta-i un meșteșug, care trebuie învățat, ca oricare altul. Trebuie să fiu ajutat la început. Mă duc să caut pe Forestier, care-mi va ticlui articolul în zece minute”.

Și se îmbracă. Când ajunse în stradă, judecă cum că era încă prea dimineață și că nu se putea duce la prietenul său care trebuie că dormea mai târziu. Se plimbă deci, încetinel, sub copacii de pe bulevardul exterior.

Încă nu erau nouă ceasuri când ajunse la parcul Monceau, foarte răcoros din pricină că fusese stropit.

Se așază pe o bancă și începu să viseze. Un tânăr foarte elegant trecea mereu pe dinaintea-i, așteptând fără îndoială o femeie.

Ea se ivi, acoperită cu un văl, cu pasul grăbit, și luându-i brațul, după o scurtă strângere de mână, se îndepărtară.

O furtunoasă nevoie de dragoste umplu inima lui Duroy, o nevoie de dragoste distinsă, parfumată, gingașă. Se sculă și plecă gândind la Forestier. Avea noroc asta!

Ajunse dinaintea casei, tocmai când prietenul său ieșea.

— Iată-te! La vremea asta! Ce vrei?

Duroy, tulburat de întâlnirea asta tocmai când celălalt pleca,

bolborosi:

— Pentru că..., pentru că..., nu pot să fac articolul, știi, articolul asupra Algeriei, pe care mi l-a cerut domnul Walter. Nu-i de mirare, ținând seama că n-am scris niciodată până acum. Trebuie practică și pentru asta ca pentru toate. Mă voi deprinde foarte repede, de asta-s sigur, dar, la început, nu știu cum s-o iau. Am ideile, le am pe toate, și nu pot izbuti să le exprim.

Se opri, stând puțin la îndoială. Forestier zâmbea răutăcios:

— Cunosoc asta.

Duroy începu iar:

— Da, asta trebuie să se întâmple tuturor la început. Ei bine, veneam... veneam să-ți cer o mână de ajutor... în zece minute îl vei da gata tu, îmi vei arăta chipul în care trebuie să compun. Îmi vei da o bună lecție de stil, și fără tine nu voi putea-o scoate la capăt.

Celălalt zâmbea neconținut cu veselie. Bătând pe fostul său tovarăș pe umăr, îi zise:

— Du-te sus la nevastă-mea, ea te va pune pe cale tot așa de bine ca și mine. Am deprins-o cu treaba asta. Eu n-am timp dimineața asta, altminteri te-aș fi îndatorat bucuros.

Duroy, intimidat deodată, stătea la îndoială, nu îndrăznea:

— Dar, la vremea asta, nu mă pot înfățișa înaintea ei!

— Ba da, poți. S-a sculat. O vei găsi în cabinetul meu de lucru, pregătindu-se să regleze niște note pentru mine.

Celălalt nu voia să urce.

— Nu... asta-i cu neputință...

Forestier îl apucă de umeri, îl învârti pe călcâie și-l împinse spre scări:

— Da' pleacă, tanăule[7], când îți spun odată. Doar n-ai să mă faci să urc cele trei etaje ca să te prezint și să explic întâmplarea...

Atunci, Duroy se hotărî:

— Mulțumesc, mă duc. Îi voi spune că m-ai silit tu, cu totul silit, s-o caut.

— Da, și n-are să te mănânce, fii liniștit. Mai ales nu uita, la trei ceasuri.

— O! N-ai grijă.

Și Forestier se duse grăbit, în vreme ce Duroy urca încet, scară cu scară, gândindu-se ce să spună și neliniștit de primirea ce i se va face.

Servitorul veni să-i deschidă. Avea o pestelcă albastră și era cu mătura în mână.

— Domnul a plecat, zise el, fără să aștepte întrebarea. Duroy stăruî:

— Întreabă pe doamna Forestier dacă mă poate primi și spune-i că vin din partea bărbatului dumisale, cu care m-am întâlnit pe stradă.

Apoi așteptă. Omul se întoarse, deschise o ușă la dreapta, și

anunță:

— Doamna așteaptă pe domnul.

Ședea într-un jilț de birou, într-o odaie mică ale cărei ziduri erau cu totul ascunse de cărți bine rânduite pe polițe de lemn negru. Tartajele de culori deosebite, roșii, galbene, verzi, violete și albastre, dădeau culoare și veselie acestei alinieri monotone de volume.

Ea se întoarse, zâmbind neconținut, îmbrăcată într-un capot alb garnisit cu dantelă; și întinse mâna, arătând brațu-i gol în mâneca deschisă larg.

— Așa devreme?, întrebă ea; apoi: Asta nu-i supărare, e numai o întrebare.

— O!, doamnă, eu nu voiam să urc scările; dar m-a silit soțul dumneavoastră, cu care m-am întâlnit jos. Sunt așa de încurcat că nici nu îndrăznesc să spun ce m-a adus aici, îngăimă el.

Îi arătă un scaun:

— Stați și vorbiți.

Se juca cu un condei de pană de gâscă, învârtindu-l cu dibăcie; și înaintea ei stătea o foaie mare de hârtie, scrisă pe jumătate, întreruptă la sosirea tânărului.

Părea acasă la dânsa înaintea acestei mese de lucru, în voie ca și în salonul său, îndeletnicindu-se cu treaba de toate zilele. Un miros ușor se ridica din capot, mirosul proaspăt al toaletei de curând făcute. Și Duroy căuta să ghicească, i se părea că vede trupul tânăr și curat, gras și cald, ușor învelit de stofa moale.

Neprimind răspuns, ea vorbi din nou:

— Ei bine, spuneți, despre ce e vorba? El murmură, cu frică:

— Iată... dar într-adevăr... nu îndrăznesc. Am lucrat aseară foarte târziu... și azi dimineață... foarte devreme... ca să fac articolul despre Algeria pe care mi l-a cerut domnul Walter... și nu ajung la niciun capăt... am rupt toate încercările... Eu n-am obișnuința acestei munci; și veneam să cer lui Forestier să-mi ajute... o singură dată...

Ea îi tăie vorba râzând din toată inima, fericită, bucuroasă și măgulită:

— Și v-a trimis la mine...? Asta-i drăguț...

— Da, doamnă. Mi-a spus că dumneavoastră mă veți scoate din încurcătură mai bine decât dânsul... Dar eu nu îndrăzneam, nu voiam. Înțelegeți...

Ea se ridică:

— Are să fie fermecător să colaborez în chipul acesta. Sunt încântată de ideea dumneavoastră. Poftim, așezați-vă în locul meu, căci scrisul meu e cunoscut la ziar. Și-o să-ți turnăm un articol, dar colea, un articol de succes.

El se așează, luă un condei, întinse înainte-i o foaie de hârtie și așteptă. Doamna Forestier, rămasă în picioare, îl privea cum se

pregătește; apoi luă o țigară de pe sobă și o aprinse.

— Nu pot lucra fără să fumez, zise ea. Să vedem ce vreți să istorisiți?

El se uită la dânsa cu mirare.

— Dar eu nu știu, deoarece am venit la dumneavoastră pentru asta.

Ea răspunse:

— Da, vă voi pune lucrul la cale, voi face sosul, dar îmi trebuie mâncarea.

El rămase încurcat; în sfârșit, zise fără hotărâre:

— Aș voi să-mi povestesc călătoria de la început.

Ea se așeză atunci jos în fața lui, de cealaltă parte a mesei, și-l privi în ochi:

— Ei bine, povestiți-mi întâi numai pentru mine, înțelegeți, fără să uitați nimic, și eu voi alege ceea ce trebuie păstrat.

Dar el nu știa de unde să înceapă și ea începu să-l întrebe cum ar fi făcut un preot la spovedanie, punându-i întrebări hotărâte, care îi aminteau amănunte uitate, oameni întâlنيți, chipuri abia zărite.

După ce-l sili să vorbească astfel un sfert de ceas, îl opri deodată:

— Acum, să începem. Mai întâi presupunem că scrieți unui prieten impresiile dumneavoastră, ceea ce vă îngăduie să spuneți o grămadă de fleacuri, de observații de tot felul, să fiți natural și glumeț, de vom putea. Începeți:

Scumpul meu Henry,

Vrei să știi ce e Algeria, vei ști. Neavând ce face în micu-mi bordei de glod uscat care-mi slujește drept locuință, îți voi trimite un fel de jurnal al vieții mele, zi cu zi, ceas cu ceas. Câteodată va fi cam prea-prea, atâta pagubă, nu ești dator să-l arăți doamnelor pe care le cunoști...

Ea se opri să-și aprindă din nou țigara și, în același timp, se opri și scârțâitul ușor al condeiului de pană pe hârtie.

— Continuăm, zise ea.

Algeria e o țară mare, franceză, la granița marilor țări necunoscute, care se cheamă pustiul, Sahara, Africa Centrală etc., etc. Algerul este poarta, poarta albă și fermecătoare a acestui continent ciudat.

Dar mai întâi trebuie să te duci întrânsul, ceea ce nu-i trandafiriu pentru oricine. Eu sunt, o știi, un minunat călăreț, atâta vreme cât dresesz caii colonelului, dar poți fi bun călăreț și marinăr rău. Asta-i cazul meu.

Îți aduci aminte de maiorul Simbretas, pe care-l porecleam doctor Ipeca? Când ne socoteam vrednici de douăzeci și patru de ceasuri de infirmerie, locaș sfânt, treceam la vizită.

El stătea pe scaunul său, cu coapsele-i mari în pantalonii săi roșii, cu mâinile pe genunchi, cu cotul în aer, și-și rotea ochii cei mari mușcându-și mustața albă.

Îți aduci aminte prescripția sa:

„Acestui soldat i s-a stricat stomacul. Dați-i vomitivul nr. 3 după formula mea și apoi douăsprezece ceasuri de odihnă; are să-i fie bine.”

Acest vomitiv nu dădea greș niciodată. Îl înghițeai pentru că trebuia. Apoi, după ce treceai prin formula doctorului Ipeca, te bucurai de douăsprezece ceasuri de odihnă, câștigate pe drept.

Ei bine, scumpul meu, pentru a ajunge în Africa trebuie să suferi, patruzeci de ceasuri, un alt soi de vomitiv care nu dă greș, după formula Companiei Transatlantice.

Ea își freca mâinile cu totul fericită de ideea sa.

Se sculă și începu să umble după ce-și aprinse o altă țigară și dicta scoțând norișori de fum, care ieșeau mai întâi drept dintr-o mică gaură rotundă în mijlocul buzelor sale strânse, apoi, lărgindu-se, se împrăstiau lăsând pe alocurea în aer linii cenușii, un fel de ceață străvezie, un abur asemenea cu ața de păianjen. Uneori împrăstia cu mâna unele din aceste urme ușoare, care întârziu să piară; iar alteori le tăia cu o mișcare spintecătoare a arătătorului și pe urmă privea cu băgare de seamă cum se pierdeau cele două bucăți ale ușorului abur.

Și Duroy, cu ochii ridicați, urmărea fiecare gest al ei, fiecare întorsătură, fiecare mișcare a trupului și feței sale ocupate cu acest joc, cu care nu cheltuia nimic din gândirea sa.

Ea închipuia acuma peripețiile călătoriei, zugrăvea tovarăși de drum scorniți de dânsa și potrivea o întâmplare amoroasă cu femeia unui căpitan de infanterie care se ducea la bărbatul său.

Apoi, așezându-se, întrebă pe Duroy despre topografia Algeriei, pe care ea n-o știa defel. În zece minute ea o știu ca și dânsul și făcu un mic capitol de geografie politică și colonială, pentru a pune pe cititor la curent și a-l pregăti bine să înțeleagă chestiile serioase, care vor fi ridicate în articolele următoare.

Apoi urmă cu o călătorie în provincia Oran, o călătorie fantezistă, în care mai cu seamă era vorba de femei – maure, evreice, spaniole.

— Numai asta interesează!, zise ea.

Sfârși printr-un popas la Saida, la poalele platourilor înalte, și printr-o mică dragoste între subofițerul Georges Duroy și o lucrătoare spaniolă de la Ain-el-Hadjar. Povesti întâlnirile, noaptea, pe muntele pietros și gol, când șacalii, hienele și câinii arăbești țipă, latră și urlă în mijlocul stâncilor.

Și zise cu glasul vesel:

— Urmarea, pe mâine! Apoi, sculându-se:

— Așa se scrie un articol, scumpul meu domn. Iscăliți, mă rog!

El stătea nehotărât.

— Dar iscăliți!

Atunci începu să râdă și scrise dedesubtul paginii:

Georges Duroy

Ea fuma înainte, umblând; și el o privea neconținut, neștiind ce

să-i spună drept mulțumire, fericit de a fi lângă dânsa, plin de recunoștință și de bucuria senzuală a acestei apropieri care se năștea între dâșzii. I se părea că tot ceea ce era împrejur făcea parte dintr-însa, tot, până și pereții acoperiți cu cărți. Scaunele, mobilele, aerul în care plutea mirosul de tutun aveau ceva deosebit, bun, dulce, fermecător, care venea de la dânsa.

Ea întrebă pe neașteptate:

— Ce părere aveți despre prietena mea, doamna de Marelle?

El rămase nedumerit:

— O găsesc... o găsesc foarte plăcută.

— Nu-i așa?

— Da, desigur.

Îi venea să adauge:

— Dar nu ca dumneavoastră, dar nu îndrăzni.

Ea zise:

— Și când ați ști cât e de nostimă, de originală, de deșteaptă! E o *bohême* zău, o adevărată *bohême*, de aceea n-o iubește deloc bărbatu-său. El vede numai defectele și nu prețuiește deloc calitățile.

Duroy rămase uimit când auzi că doamna Marelle e măritată. Și totuși, asta era foarte firesc. El întrebă:

— Uite... e măritată? Și cu ce se ocupă bărbatu-său?

Doamna Forestier ridică puțin din umeri și din sprâncene, cu o singură mișcare, dar plină de înțelesuri cu neputință de înțeles.

— O! E inspector al liniei de Nord. Stă la Paris opt zile pe lună. Ceea ce femeia sa numește „serviciul obligator”, sau încă „săptămâna de corvoadă” sau încă „săptămâna patimilor”. Când o veți cunoaște mai bine, veți vedea cât e de fină și drăguță. Duceți-vă s-o vedeți zilele astea.

Duroy nu mai pleca; i se părea că are să rămână pentru totdeauna, că era acasă.

Dar ușa se deschise fără zgomot și un domn înalt, care nu fusese anunțat, înainta.

Văzând un bărbat, se opri. Doamna Forestier păru încurcată o clipă, apoi zise, cu glasul obișnuit, măcar că i se urcase puțină roșeață în obraji:

— Intră, scumpul meu. Îți prezint un bun tovarăș al lui Charles, domnul Georges Duroy, un viitor ziarist.

Apoi, cu un altfel de glas, recomandă:

— Cel mai bun și mai de aproape prieten al nostru, contele de Vaudrec.

Amândoi bărbații se înclinară, privindu-se în străfundul ochilor, și Duroy plecă îndată.

Nu-l opriră. Îngăimă câteva mulțumiri, strânse mâna întinsă a tinerei femei, se înclină iarăși către nou-venit, care se ținea rece și

serios ca om din lumea mare ce era, și ieși cu totul tulburat ca și când ar fi făcut vreo prostie.

Când ajunsese în stradă se simți trist, nemulțumit, chinuit de nedeslușita senzație a unei mâhniri ascunse. Mergea drept înainte, întrebându-se de ce-l apucase această melancolie neașteptată; nu se pricepea deloc, dar chipul aspru al contelui de Vaudrec, cam bătrân deja, cu părul cărunț, cu aerul liniștit și obraznic al unui particular foarte bogat și sigur de sine îi veneau neîncetat în minte. Și băgă de seamă că sosirea acestui necunoscut, care sfărâmasese această convorbire fermecătoare între patru ochi, cu care inima sa se obișnuise deja, îl făcuse să simtă acel fior rece de deznădejde, pe care ajunge uneori să ni-l dea o vorbă auzită, o nenorocire abia zărită, cele mai mici lucruri.

Și i se păru, fără a pricepe de ce, că și acest om rămăsese nemulțumit că l-a găsit acolo.

N-avea nimic de făcut până la ceasurile trei; și încă nu era amiază. Avea în buzunar cinci franci și cincizeci; se duse să prânzească la restaurantul Duval. Apoi rătăci pe bulevard; și când sunară trei, sui scările-reclamă ale redacției.

Băieții de birou, așezați pe o bancă, cu brațele încrucișate, așteptau, pe când, în dosul unui soi de catedră de profesor, un ușier rânduia corespondența care tocmai sosise. Aparențele erau minunate, vrednice să insufle respect vizitatorilor. Toți aveau o înfățișare demnă, aleasă, cum trebuia să fie în anticamera unui mare ziar.

Duroy întrebă:

— Domnul Walter, mă rog.

Ușierul răspunse:

— Domnul director e în conferință. Dacă binevoiți, mai stați puțin. Și arată salonul de așteptare, plin deja de lume.

Erau acolo bărbați serioși,decorați, însemnați, și oameni neîngrijiiți, la care nu se zărea cămașa, a căror redingotă, încheiată până la gât, avea pe piept pete care aminteau conturul continentelor și al mărilor de pe hărțile geografice. Între acești oameni erau și trei femei. Una dintre ele era frumușică, zâmbitoare, gătită și avea înfățișarea unei cocote; vecina sa, cu fața tragică, zbârcită, gătită într-un chip sever, avea în ea acel ceva de ponosit, de artificial, pe care îl au de obicei actrițele bătrâne, un fel de tinerețe falsă și vânturatică, ca un parfum de dragoste râncezeită.

A treia femeie, cernită, stătea într-un colț, cu o înfățișare de văduvă nemângâiată. Duroy se gândea că asta trebuie să fi venit să ceară de pomană.

Dar trecuseră peste douăzeci de minute și nu fusese primit nimeni.

Atunci, lui Duroy îi veni o idee și-l aborda pe ușier:

— Domnul Walter mi-a dat întâlnire la trei ceasuri, zise el. În tot cazul, vezi dacă prietenul meu domnul Forestier nu este aici.

Fu dus printr-un coridor lung care dădea într-o sală mare unde patru domni scriau împrejurul unei mese verzi și late.

Forestier, în picioare dinaintea sobei, fuma o țigară jucând bilboquet. Era foarte dibaci la acest joc și lovea de fiecare dată bila cea mare, de tisă galbenă, în vârful cel de lemn.

Număra: „Douăzeci și două, douăzeci și trei, douăzeci și patru, douăzeci și cinci”.

Duroy zise: „Douăzeci și șase”. Și prietenul său își ridică ochii, fără a-și opri mișcarea regulată a brațului:

— Iată-te! Ieri am făcut cincizeci și șapte în șir. Nimeni nu-i mai tare aici decât mine, afară de Saint-Potin. Ai văzut pe patron? Nu-i nimic mai caraghios decât să vezi pe paracliserul ăla de Norbert jucând bilboquet. Deschide gura parcă vrea să înghită bila.

Unul dintre redactori își întoarse capul spre dânsul:

— Ce zici, Forestier, știi un bilboquet de vânzare, unul minunat, din lemn de Mexic. A fost al regelui Spaniei, după cât aud. Cere șaizeci de franci. Nu-i scump.

Forestier întrebă:

— Unde-i? Și greșind a treizeci și șaptea lovitură, deschise un dulap unde Duroy văzu vreo douăzeci de bilboquete foarte frumoase, înșirate și numerotate ca niște obiecte de lux într-o colecție. Apoi, punându-și instrumentul la locul său obișnuit, întrebă încă o dată: Unde-i acest juvaier?

Ziaristul răspunse:

— La un vânzător de bilete de la Vaudeville. Dacă vrei, ți-l voi aduce mâine.

— Ne-am înțeles. Dacă-i într-adevăr frumos, îl iau; niciodată nu s-ar putea zice că ai prea multe bilboquete.

Apoi, întorcându-se spre Duroy:

— Vino cu mine să te introduc la patron, altminteri poți mucezi până la șapte deseară.

Trecură prin salonul de așteptare, unde aceiași oameni stăteau ca și adineauri. Îndată ce se ivi Forestier, femeia cea tânără și actrița cea bătrână, sculându-se repede, veniră la dânsul. El le duse, una după alta, în dreptul ferestrei, și cu toate că avură grijă să vorbească încet, Duroy băgă de seamă că el le tutuia pe amândouă.

Apoi, împingând două uși capitonate, intrară la director.

Conferința, care ținea de un ceas, era o partidă de ecarté cu câțiva dintre domnii cei cu pălăria joasă, pe care Duroy îi văzuse cu o zi înainte.

Domnul Walter ținea cărțile și juca cu o atenție încordată și cu mișcări viclene, pe când adversarul său puneja jos, ridica, mânuia

uşoarele cartoane colorate cu o mlădiere, dibăcie şi graţie de jucător deprins. Norbert de Varenne scria un articol, aşezat în fotoliul directorial, iar Jacques Rival, întins cât era de lung pe un divan, fuma o ţigară cu ochii închişi.

Mirosea a stătut, a piele de mobile, a tutun şi a imprimerie; se simţea acel miros deosebit al sălilor de redacţie, pe care îl cunosc toţi ziariştii. Pe masa de lemn negru încrustată cu aramă zăcea o nemaivăzută grămadă de hârtii: scrisori, cărţi, ziare, reviste, note ale furnizorilor, imprimate de tot felul.

Forestier strânse mâna celor care puneau rămăşaguri, stând în picioare în dosul jucătorilor, şi fără să spună o vorbă, privea jocul; apoi, îndată ce papa Walter câştigă, prezentă:

— Iată, prietenul meu Duroy.

Directorul privi pe tânăr pe deasupra sticlelor ochelarilor, apoi întrebă:

— Îmi aduceţi articolul? Ar merge bine azi, o dată cu afacerea Morel.

Duroy scoase din buzunar foile de hârtie îndoite în patru:

— Iată, domnule.

Patronul păru încântat şi, zâmbind, îi spuse:

— Foarte bine, foarte bine. Vă ţineţi de cuvânt. Trebuie să revezi, Forestier!

Dar Forestier se grăbi să răspundă:

— Nu-i nevoie, domnule Walter: am făcut cronica împreună cu el, ca să-l învăţ meseria. E foarte bună.

Şi directorul, care lua cărţile date de un domn înalt, slab, un deputat de centru-stânga, zise nepăsător:

— Atunci, de minune.

Mai înainte de a se începe partida nouă, Forestier se plecă spre urechea lui:

— Ştiţi că mi-aţi făgăduit că veţi lua pe Duroy în locul lui Marambot. Voiţi să-l opresc cu aceleaşi condiţii?

— Da, desigur.

Şi, luând braţul prietenului său, jurnalistul se îndepărtă, în vreme ce domnul Walter se puse iar pe jucat.

Norbert de Varenne nu ridicase capul, părea că nu l-a văzut şi nu l-a cunoscut pe Duroy. Jacques Rival, dimpotrivă, îi strânsese mâna cu putere, demonstraţie voită de coleg bun pe care poţi pune temei la nevoie.

Trecură iarăşi prin salonul de aşteptare şi, pe când toţi ridicau ochii, Forestier zise femeii celei mai tinere, cu glas ca să fie auzit:

— Directorul vă va primi numaidecât. În acest moment e în conferinţă cu doi membri ai comisiei bugetare.

Apoi trecu repede, grăbit şi măreţ, ca şi când s-ar fi dus să dea o

telegramă de cea mai mare însemnătate.

Îndată ce intrară în sala de redacție, Forestier luă îndată bilboquetul său și se apucă să se joace.

Apoi îi zise lui Duroy, întrerupându-se din când în când pentru a număra loviturile:

— Iată! Vei veni aici în toate zilele la ceasurile trei și îți voi spune drumurile și vizitele ce trebuie să le faci, fie seara, fie ziua, fie dimineața. Unul – îți voi da mai întâi o scrisoare de introducere pentru șeful întâiului birou al prefecturii poliției; doi – care te va pune în legătură cu unul dintre angajații săi. Și te vei înțelege cu dânsul pentru toate noutățile însemnate – trei – ale serviciului prefecturii, noutățile oficiale și quasi-oficiale, bineînțeles. Pentru amănunte te vei duce la Saint-Potin, care-i la curent – patru – îl vei vedea acuzi sau mâine. Și are să trebuiască mai cu seamă să te obișnuiești să tragi de limbă oamenii la care te voi trimite – cinci – și să străbați pretutindeni, chiar prin ușile închise – șase; vei primi pentru asta două sute de franci pe lună, apoi zece bani rândul pentru știrile interesante descoperite de tine – șapte: de asemenea, zece bani rândul pentru articolele ce ți se vor cere asupra deosebitelor chestii – opt.

Apoi își îndreptă atenția numai la jocul său și numără încet, mai departe – nouă, zece, unsprezece, doisprezece, treisprezece. Greși la a paisprezecea lovitură și înjură:

— Dracu' să-l ia pe treisprezece; mă prigonește, ticălosul ăsta. Desigur, voi muri la un treisprezece ale lunii...

Un redactor care-și mântuise treaba luă la rândul său un bilboquet din dulap; ăsta era un om foarte scund, care părea un copil, deși era de treizeci și cinci de ani; mai intrară și alți ziariști, care se duseră și-și luară fiecare jucăria lui. În curând fură șase, unul lângă altul, cu spatele la perete, aruncând în aer cu o mișcare regulată bilele roșii, galbene, ori negre. Și încingându-se o luptă, cei doi redactori care lucrau încă se sculară ca să privească loviturile.

Forestier câștigă cu unsprezece puncte. Atunci, omul cel scurt cu înfățișarea de copil, care pierduse, îl chemă pe băiatul din birou și porunci: „Nouă *bock-uri!*”. Și se puseră din nou pe joc așteptând băutura răcoritoare.

Duroy bău un pahar de bere cu noii săi confrăți, apoi îl întreabă pe prietenul său:

— Ce trebuie să fac?

Celălalt răspunse:

— N-am nimic azi pentru tine. Dacă vrei poți să pleci.

— Și articolul... nostru merge în numărul din astă-seară?

— Da, dar nu te mai îngriji, voi face eu corectura. Fă urmarea pe mâine și vino aici la trei ceasuri, ca și azi.

Și Duroy strângând toate mâinile fără să știe măcar numele celor

ale cărora erau, coborî frumoasele scări, cu inima veselă și cugetul senin.

Capitolul 4

Georges Duroy dormi rău, ațâțat de dorința de a-și vedea articolul tipărit. Cum se făcu ziua, fu în picioare și rătăci pe stradă mult mai înainte de ceasul când purtătorii de ziare aleargă din chioșc în chioșc.

Atunci, se duse la gara Saint-Lazare, știind bine că „Vie Française” sosea acolo mai înainte decât în cartierul său. Fiind încă prea devreme, se mai plimbă pe trotuar.

Văzu pe vânzătoare venind, deschizându-și prăvălia de sticlă, apoi zări un om aducând pe cap un vraf de hârtii mari îndoite. Duroy alergă: erau „Figaro”, „Gil-Blas”, „Gaulois”, «Événement» și alte două sau trei foi de dimineață; dar „Vie Française” nu era.

Îl apucă o teamă: dacă or fi amânat pe mâine „Amintirile unui vânător din Africa”, sau dacă din întâmplare nu vor fi plăcut, în ultimul moment, lui papa Walter?

Coborând din nou către chioșc, văzu că se vindea ziarul, fără să fi băgat de seamă când a fost adus. Alergă, îl deschise, după ce aruncă cincisprezece bani, și citi titlurile paginii întâi.

Nimic. Începu să-i bată inima; deschise foaia și avu o emoție puternică când citi, dedesubtul unei coloane, cu litere mari: Georges Duroy. În sfârșit, era! Ce bucurie!

Începu să meargă, fără să gândească, cu ziarul în mână, cu pălăria pe-o ureche, venindu-i să-i oprească pe trecători și să le spună: „Cumpărați-l, cumpărați-l!. E un articol de mine!”. Ar fi voit să strige din toate puterile, cum fac câțiva oameni, seara, pe bulevarde: „Citiți «Vie Française», citiți articolul lui Georges Duroy: „Amintirile unui vânător din Africa”. Și, deodată, îl apucă dorința să citească însuși acest articol, să-l citească într-un local public, într-o cafenea, în văzul tuturor. Și căută un stabiliment care deja să fie plin de lume. Trebui să meargă mult. În sfârșit, se opri la un soi de negustor de vin unde erau deja mai mulți consumatori, și ceru: „Un rom”, ca și cum ar fi cerut un „Un absint”, fără să se gândească la ce ceas era. Apoi, chemă: „Băiete, dă-mi «Vie Française».”

Un om cu o postelcă albă alergă:

— N-o avem, domnule, nu primim decât „Rappel”, „Siecle”, „Lanterne” și „Petit Parisien”.

Duroy strigă cu un glas furios și indignat:

— Halal stabiliment! Atunci, du-te și mi-o cumpără! Chelnerul alergă și-o aduse. Duroy se puse să-și citească articolul; și de mai multe ori zise tare: „Foarte bine, foarte bine!”, ca să atragă luarea

aminte a vecinilor și să le insufle dorința de a ști ce se află în foaia aceea. Apoi plecă lăsând-o pe masă. Stăpânul văzu și-l strigă:

— Domnule, domnule, uitați ziarul!

Duroy răspunse:

— Vi-l las, l-am citit. De altminteri, azi e un lucru foarte interesant întrânsul.

Nu spuse ce, dar văzu, când ieși, pe unul dintre vecinii săi luând „Vie Française” de pe masa unde o lăsase el.

Se gândi: „Ce să mai fac, acum?” Și se hotărî să se ducă la biroul său să-și ia leafa pe luna slujită și să-și dea demisia. Tresări dinainte de plăcere, gândind ce ochi vor face șeful și colegii săi.

Ideea înmărmuririi șefului, mai cu seamă, îl încânta.

Mergera încet, ca să nu ajungă înainte de nouă și jumătate, casa deschizându-se abia la zece.

Biroul său era o odaie mare, întunecoasă, în care iarna trebuiau aprinse lămpile mai toată ziua. Dădea într-o curte strâmtă, în fața altor birouri, înăuntru erau opt funcționari și un subșef într-un colț, ascuns după un paravan.

Duroy se duse mai întâi să caute cei o sută optsprezece franci, douăzeci și cinci de bani, închiși într-un plic galben, și puși în sertarul comisului însărcinat cu plățile, apoi pătrunse cu o mutră de învingător în lunga sală de lucru unde-și petrecuse atâtea zile.

Cum intră, îl chemă subșeful, domnul Potel:

— A, sunteți dumneavoastră, domnule Duroy? Șeful a întrebat deja de mai multe ori. Știți că nu dă voie să fii bolnav două zile una după alta fără certificat de la doctor.

Duroy, care stătea în picioare în mijlocul biroului, pregătind efectul, răspunse cu glas tare:

— Ei, asta-i! Îmi bat joc.

Funcționarii rămaseră înmărmuriți, și capul domnului Potel se ivi, înspăimântat, pe deasupra paravanului care-l închidea ca într-o cutie.

El se adăpostea acolo, de frica curentului, căci suferea de reumatism. Făcuse numai două găuri în hârtie, ca să supravegheze personalul.

Se auzea zburând musca. Subșeful întrebă, în sfârșit, fără hotărâre:

— Ați zis?

— Am zis că-mi bat joc. Am venit să-mi dau demisia. Am intrat redactor la „Vie Française” cu cinci sute de franci pe lună, afară de plata pe rândul tipărit. Și chiar am debutat astă-dimineață.

El își făgăduise să-și prelungească plăcerea; dar nu se putuse împotrivi dorinței de a spune totul dintr-odată. Efectul, de altminteri, era deplin. Nimeni nu se mișca. Atunci Duroy zise:

— Mă duc să-l înștiințez pe domnul Perthuis, apoi voi veni să-mi

iau ziua bună.

Și se duse să găsească pe șef, care zărindu-l strigă:

— A, iată-te. Știi că nu vreau...

Funcționarul îi tăie vorba:

— Nu-i nevoie să zbieri așa...

Domnul Perthuis, un om gros și roș ca o creastă de cucuș, rămase trăsnit de mirare. Duroy urmă:

— M-am săturat de dugheana voastră. Am debutat astă-dimineață în ziaristică, în care mi se creează o frumoasă poziție. Am onoarea să vă salut!

Și ieși. Era răzbunat.

Se duse, într-adevăr, să strângă mâna foștilor săi colegi, care abia îndrăzneau să vorbească cu el, de frică să nu se compromită, căci auziseră convorbirea cu șeful, fiindcă ușa rămăsese deschisă. Și se găsi din nou în stradă, cu leafa în buzunar. Luă un prânz gustos într-un bun restaurant cu prețuri moderate, pe care îl cunoștea; apoi, cumpărând și lăsând iarăși „Vie Française” pe masa pe care mâncase, se duse prin mai multe prăvălii ca să cumpere mărunțișuri; nu de alta, dar ca să aibă prilejul de a i se aduce acasă și de a-și spune numele –

Georges Duroy. Adăugând: „Sunt redactor la «Vie Française».” Apoi spunea strada și numărul, având grija de a adăuga: „Veți lăsa la portar!”.

Mai având încă vreme, intră la un litograf care făcea cărți de vizită la la minute, sub ochii clienților; porunci o sută, care aveau tipărită, sub numele său, noua calitate.

Apoi se duse la ziar.

Forestier îl primi de sus, cum primești un inferior:

— A, iată-te, tocmai am mai multe afaceri pentru tine. Așteaptă-mă zece minute. Să sfârșesc mai întâi treaba. Și scrise mai departe o scrisoare începută.

În celălalt capăt al mesei, un om scurt, foarte gălbicios, buhav, foarte gras, pleșuv, cu o țeastă albă și lucioasă, scria cu nasul în hârtia sa, din pricina unei miopii desăvârșite.

Forestier îl întrebă:

— Ascultă, Saint-Potin, la câte ceasuri ai să-i interviewezi?

— La patru.

— Vei lua cu tine pe tânărul Duroy aici de față și-i vei arăta tainele meseriei.

— Am înțeles.

Apoi, întorcându-se către prietenul său, Forestier adăugă:

— Ai adus urmarea despre Algeria? Începutul de astă dimineață a avut mult succes.

Duroy, încremenit îngăimă:

— Nu, credeam că voi avea răgaz după-amiază, am avut o

grămadă de treabă – n-am putut...

Celălalt ridică din umeri cu nemulțumire:

— Dacă nu vei fi mai exact, îți vei strica viitorul, îți spun... Papa Walter credea că-l vei aduce. Îi voi spune că-l vei aduce mâine. Dacă socotești că vei fi plătit pe degeaba, te înșeli.

Apoi, după o tăcere, adăugă:

— Trebuie să bați fierul cât e cald, ce dracu'!

Saint-Potin se sculă:

— Sunt gata, zise el.

Forestier, răsturnându-se pe scaun, luă o înfățișare aproape sărbătorească, pentru a da instrucțiuni, și se întoarse către Duroy:

— Iată ce e. Avem la Paris, de două zile, pe generalul chinez Li-Theng-Fao, la hotel „Continental”, și pe rajahul Taposahib Ramaderao Pali, la hotel „Bristol”. Veți merge să le luați câte un interviu.

Apoi, întorcându-se către Saint-Potin:

— Nu uita punctele însemnate pe care ți le-am arătat, întreabă pe general și pe rajah despre uneltirile Angliei în Extremul Orient, ideile lor asupra sistemelor ei de colonizare și stăpânire, speranțele ce le au relativ la amestecul Europei, și al Franței îndeosebi, în afacerile lor.

Tăcu, apoi adăugă, vorbind parcă pentru alții decât pentru cei de față:

— Va fi cât se poate de interesant pentru cititori să știe în același timp ceea ce gândesc în China și în India asupra acestor chestii, care pasionează așa de tare opinia publică în acest moment. Și adăugă pentru Duroy: Bagă de seamă cum se va purta Saint-Potin; e un minunat reporter și încearcă să înveți a descoase un om în cinci minute.

Apoi începu să scrie, cu intenția vădită de a stabili distanțele, de a pune la locul său pe fostu-i tovarăș și nou confrate. Cum ieșiră pe ușă, râzând, Saint-Potin îi zise lui Duroy:

— Iacă un moftangiu! Ai zice că ne ia drept cititorii săi. Ajunseră pe bulevard și reporterul întrebă:

— Bei ceva?

— Da, bucuros. E foarte cald.

Intrară într-o cafenea și cerură băuturi răcoritoare. Și Saint-Potin începu să vorbească. Vorbi de toată lumea și de ziar cu o bogăție de amănunte uimitoare.

— Patronul? Un adevărat jidan! Și, cred că știi, jidanii nu-i schimbi. Ce neam!

Și înșiră semne înspăimântătoare de zgârcenie, de acea zgârcenie particulară fiilor lui Israel, economii de zece bani, tocmeli de bucătăreasă, scăzăminte de preț rușinoase cerute și căpătate, o purtare deplină de cămătar, care împrumută cu amanet. Și totodată, totuși, un șiret și jumătate care nu crede în nimic și-i învârteste pe toți. Ziarul

său, care e oficial catolic, liberal, republican, orleanist, un fel de talmeș-balmeș, n-a fost întemeiat decât spre a susține operațiile sale de bursă și întreprinderile sale de tot felul. În asta e foarte tare și câștigă milioane cu ajutorul unor societăți care n-au un gologan capital...

Vorbea neconținut, numindu-l pe Duroy „scumpul meu prieten”.

— Și are cuvinte à la Balzac, zgârcenia asta. Închipuie-ți, alaltăieri eram în cabinetul său cu vechitura de Norbert și Don Quijote-ul de Rival, când sosește Montelin, administratorul nostru, cu geanta sa de marochin subsuoară, geanta pe care o cunoaște tot Parisul. Walter ridică nasul și întrebă: „Ce mai nou?”

Montelin răspunse cu naivitate: „Am plătit cele șaisprezece mii de franci pe care îi datoram vânzătorului de hârtie.” Patronul se făcu că se miră strașnic. „Pardon?” „Am plătit domnului Privas.” „Dar ești nebun!” „Pentru ce?” „Pentru ce... pentru ce... pentru ce...” își scoase ochelarii, îi șterse. Apoi zâmbi, cu un zâmbet caraghios, care fuge împrejurul obrazilor săi groși ori de câte ori are să spună ceva șiret sau strașnic, și cu un glas zeflemitor, dar convins, zise: „Pentru ce? Pentru că am fi putut căpăta o reducere de cinci mii de franci.” Montelin, mirat, răspunse: „Dar, domnule director, toate conturile erau reglate, verificate de mine și aprobate de dumneavoastră...”

Atunci patronul, devenit din nou serios, zise: „Nu trebuie să fie cineva așa de naiv. Să știți, domnule Montelin, că trebuie să îngrămădești totdeauna datoriile ca să poți pe urmă cădea la învoială.”

Și Saint-Pontin adăugă cu o mișcare din cap de cunoscător: Ei? Nu miroase a Balzac asta?

Duroy nu citise pe Balzac, dar răspunse cu încredințare:

— Al dracului de bine.

Apoi, reporterul vorbi de doamna Walter – o curcă plouată, de Norbert de Varenne – un ratat bătrân. Și apoi ajunse la Forestier.

— Cât despre ăsta, are noroc că a luat-o pe nevastă-sa, atâta tot.

Duroy întrebă:

— Ce e, la urma urmei, femeia sa?

Saint-Potin își frecă mâinile:

— Oh, o prefăcută, o vicleană. Țiitoarea unui bătrân fecior de bani gata, anume Vaudrec, contele de Vaudrec, care a înzestrat-o și a măritat-o...

Duroy simți deodată un fior rece, un fel de crispare nervoasă, o nevoie de a înjura și de a pălmui pe acest palavragiu. Dar îl opri numai ca să-l întrebe:

— Numele dumneavoastră e Saint-Potin?

Celălalt răspunse cu nevinovăție:

— Nu, nu, mă cheamă Thomas. Saint-Potin m-au poreclit la ziar.

Și Duroy, plătind consumația, zise:

— Mi se pare că e târziu și avem de vizitat doi seniori... Saint-Potin se puse pe râs:

— Ești naiv încă, dumneata! Nu cumva socoti c-am să mă duc să întreb pe chinez și pe indian ce gândesc despre Anglia? Parcă n-aș ști eu mai bine decât dâșii ceea ce trebuie să gândească pentru cei ce citesc „Vie Française”. Am intervievat deja cinci sute de astfel de chinezi, perși, indieni, chilieni, japonezi și alții. Ei răspund toți același lucru, după mine. N-am decât să iau articolul meu asupra celui din urmă și să-l copiez cuvânt cu cuvânt. Ceea ce se schimbă e nutra lor, numele, titlurile, vârsta, suita. O! În această privință nu încape greșală, căci aș fi dat gata de „Figaro” sau „Gaulois”. Dar despre astea, portarul hotelului „Continental” și cel al lui „Bristol” îmi vor da în cinci minute toate amănuntele. Vom merge până acolo pe jos, fumând o țigară. În total cinci franci pentru trăsură în socoteala ziarului. Iată, scumpul meu, cum se trăiește când ești practic.

Duroy întrebă:

— În aceste condiții, trebuie să aducă mult slujba asta de reporter.

Ziaristul răspunse tainic:

— Da, dar nimic nu aduce atât de mult ca ecourile, din pricina reclamelor deghezate.

Se sculasera și mergeau pe bulevard, către Madeleine. Și Saint-Potin zise deodată tovarășului său:

— Dacă ai vreo treabă, n-am nevoie de dumneata.

Duroy îi strânse mâna și se duse. Îl chinuia ideea articolului pe care trebuia să-l scrie seara și se apucă să se gândească la dânsul. Adună idei, cugetări, judecăți, anecdote, mergând, și se sui până la capătul străzii care duce la Champs-Élysées, unde erau abia câțiva oameni care se plimbau, Parisul fiind pustiu în aceste zile călduroase.

După ce mănă la o locantă de lângă arcul de triumf Étoile, o luă pe un bulevard periferic și se întoarse acasă; se așeză la masă ca să lucreze.

Dar cum avu sub ochi foaia cea mare de hârtie albă, tot materialul adunat îi zbură din minte, ca și când creierul său s-ar fi prefăcut în aburi. El se muncea să prindă crâmpiele de amintiri și să le fixeze; ele fugeau îndată ce pune mâna pe dânsule, sau dădeau buluc și nu știa cum să le înfățișeze, să le îmbrace și cu care să înceapă.

După un ceas de sfortare și cinci foi de hârtie mânjite cu începuturi care n-aveau nicio urmare, el își zise: „Nu-s încă destul de deprins cu meseria. Trebuie să iau o nouă lecție”. Și îndată puțința unei alte dimineți de lucru cu doamna Forestier, nădejdea acestei lungi intimități între patru ochi, prietenească și dulce, îl făcură să

tresară de dorință. Se culcă îndată, fiindu-i aproape frică acuma de a se pune iar pe lucru și de a izbuti.

Dimineață se sculă cam târziu, gustând dinainte plăcerea vizitei. Erau zece trecute când sună la prietenul său. Servitorul răspunse:

— Domnul se pregătește să lucreze.

Lui Duroy nici nu-i trecuse prin cap că bărbatul ei ar putea să fie acasă. Totuși, nu se întoarse:

— Spune-i că-s eu pentru o treabă grabnică.

După cinci minute de așteptare, fu poftit în cabinetul unde petrecuse o atât de frumoasă dimineață.

Acuma stătea Forestier în locul pe care stătuse el și scria, în halat, cu picioarele în pantofi, pe cap cu o pălărieuță englezească; iar soția sa, îmbrăcată cu același capot alb, și cu cotul pe sobă, dicta, cu o țigară în mână.

Duroy, oprindu-se în prag, murmură:

— Vă cer iertare; nu vă deranjez?

Și prietenul său, întorcând capul, furios, mormăi:

— Ce mai vrei? Suntem grăbiți!

Celălalt, neștiind ce să facă, îngăimă:

— Nu, nimica, pardon.

Dar Forestier, supărându-se:

— Haide, la dracu'! Nu pierde vremea; n-ai venit doar pentru a-mi zice bună ziua.

Atunci Duroy, tulburat de tot, se hotărî:

— Nu... iată... nu pot să fac articolul... și tu ai fost... dumneavoastră ați fost atât de binevoitori data trecută încât... încât nădăjduiam... încât am îndrăznit să vin...

Forestier îi tăie vorba:

— Tu-ți bați joc de oameni, în cele din urmă! Atunci îți închipui c-am să-ți fac eu slujba ta, iar tu ai să treci numai pe la casă la sfârșitul lunii. Nu! Știi că asta-i frumos!

Tânăra femeie fuma înainte, fără să spună o vorbă, pe față cu un zâmbet nehotărât care părea o mască plăcută pusă pe ironia cugetării sale.

Și Duroy, roșu, bolborosea:

— Iertați-mă... Vă cer de o mie de ori iertare, doamnă, arătându-vă încă o dată mulțumirile mele cele mai vii pentru cronica atât de fermecătoare ce mi-ați făcut-o deunăzi.

Apoi salută, zicându-i lui Charles:

— La trei voi fi la ziar!, și ieși.

Se întoarse acasă repede, bombănind: „Ei bine, îl voi face singur, vor vedea ei...” Abia ajuns, ațâțându-l mânia, se puse să scrie. Duse mai departe întâmplarea începută de doamna Forestier, îngrămădind amănunte de roman-foileton, peripeții surprinzătoare și descrieri

umflate cu o nedibăcie de stil de școlar și formule de sergent-major. Într-un ceas dădu gata o cronică care părea un haos de nebunii și o duse, cu îndrăzneală, la „Vie Française”.

Cel întâi pe care-l întâlni fu Saint-Potin, care, strângându-i mâna cu putere, complice, întrebă:

— Ai citit convorbirea mea cu chinezul și indianul? Nu-i nostimă? Tot Parisul a fost încântat. Și nu le-am zărit nici măcar vârful nasului.

Duroy, care nu citise nimica, luă ziarul și citi în fugă un lung articol intitulat „India și China”, în vreme ce reporterul îi arăta și sublinia părțile cele mai însemnate.

Forestier sosi, suflând grăbit, preocupat:

— A, bun, am nevoie de amândoi.

Și le făcu cunoscut că are trebuință chiar în seara aceea de un șir de informații politice. Duroy îi întinse articolul.

— Iată urmarea asupra Algeriei.

— Foarte bine, dă-o; voi trimite-o patronului. Atâta tot. Saint-Potin luă pe noul său confrate și, când ajunseră în coridor, îi zise:

— Ai trecut pe la casă?

— Nu. De ce?

— De ce? Ca să iei leafa. Vezi, trebuie să iei totdeauna înainte pe o lună. Nu se știe ce se poate întâmpla.

— Dar... nici nu doresc alta.

— Hai să te prezint casierului. Nu va face nici măcar o greutate. Aici se plătește bine.

Și Duroy se duse să-și ia cele două sute de franci și încă douăzeci și opt de franci pentru articolul său de deunăzi, care împreună cu ceea ce-i rămânea din leafa de la drumul de fier făceau trei sute patruzeci de franci în buzunar.

Niciodată nu avusese în mână atâtea parale și se credea bogat pentru un timp foarte îndelungat.

Apoi, Saint-Potin se duse să pălăvrăgească în birourile a patru sau cinci ziare dușmane, nădăduind că alții vor fi aflat deja noutățile pe care trebuia să le găsească și că va fi în stare să le fure de la dâșii, mulțumită bogăției și șireteniei convorbirii sale.

Seara, Duroy, care n-avea nicio treabă, se gândi să se ducă iar la Folies-Bergère, și luându-și inima în dinți, se înfățișă la control:

— Mă numesc Georges Duroy, redactor la „Vie Française”. Am venit alaltăieri cu domnul Forestier, care mi-a făgăduit că va căpăta liberă trecere pentru mine. Nu știu dacă s-a ocupat încă de asta.

Consultară un registru. Numele său nu era trecut. Totuși, controlorul, om foarte politicos, îi zise:

— Nu face nimic, intrați, domnule, și adresați înșivă cererea domnului director, care vă va satisface, desigur.

Întră și o întâlni îndată pe Rachel, femeia condusă întâia seară. Ea

veni la dânsul:

— Bună-seara, puiule. Ce mai faci?

— Foarte bine, dar tu?

— Și eu. Tu nu știi, te-am visat de două ori de atunci.

Duroy zâmbi, măgulit:

— A, a, și ce dovedește asta?

— Asta dovedește că mi-ai plăcut, prostălăule, și că vom mai încerca atunci când îți va pofti inima.

— Azi, dacă voiești.

— Da, vreau din suflet.

— Bun, dar ascultă... Era puțin încurcat din pricina celor ce voia să spună: Vezi, de astă dată n-am niciun gologan: vin de la club, unde am pierdut tot.

Ea îl privea în adâncul ochilor, mirosindu-i a minciună, cu instinctul și practica sa de față obișnuită cu șiretlicurile și tocmelile bărbaților. Îi zise:

— Palavragiule! Știi, nu-i frumos să te porți cu mine așa. Zâmbi încurcat:

— Dacă vrei zece franci, asta-i tot ce-mi rămâne.

Ea murmură cu o dezinteresare de curtezană care își permite un capriciu:

— Cât îi vrea, drăguțul meu; eu te voiesc pe tine!

Și ridicându-și ochii înflăcărați spre mustața tânărului, îi luă brațul și se sprijini pe el cu dragoste:

— Haide să bem o grenadină, mai întâi. Și pe urmă vom da o raită împreună. Eu aș voi să mergem la Operă, așa, ca să te arăt. Și apoi vom merge acasă devreme, nu-i așa?

Dormi, târziu, la dansa. Se făcea ziuă când ieși, și-i veni îndată în gând să cumpere „Vie Française”. Deschise ziarul cu o mână înfrigurată; cronica sa nu era; și sta în picioare pe trotuar, parcurgând coloanele tipărite în nădejdea de a găsi ceea ce căuta.

Ceva greu apăsa acum sufletul său, căci, după oboseala unei nopți de dragoste, acest necaz, care cădea pe osteneala sa, cântărea cât o nenorocire.

Se duse acasă și adormi îmbrăcat pe patul său. Intrând câteva ceasuri mai târziu în birourile redacției, se înfățișă înaintea domnului Walter:

— Am fost foarte mirat astă-dimineață, domnule, că n-am găsit al doilea articol al meu asupra Algeriei.

Directorul, ridicându-și capul, zise cu un glas sec:

— L-am dat prietenului dumneavoastră, Forestier, rugându-l să-l citească. El nu l-a găsit mulțumitor; va trebui să-l faceți a doua oară.

Duroy, furios, ieși fără să răspundă o vorbă și, intrând pe neașteptate în cabinetul tovarășului său, îl întrebă:

— Pentru ce n-ai pus cronică mea astă-dimineață? Ziaristul fuma, cu spatele sprijinit în jilț și cu picioarele pe masă, murdărend cu călcâiele un articol început. Zise liniștit, cu un glas plictisit și ca de departe, parcă ar fi vorbit din fundul unei gropi:

— Patronului i s-a părut moale și m-a însărcinat să ți-l înapoiez ca să-l faci din nou. Iată, ia-l! Și arată cu degetul foile deschise puse sub un *presse-papier*.

Duroy, buimac, nu găsi ce să răspundă și, pe când își puneă proza în buzunar, Forestier urmă:

— Astăzi te vei duce mai întâi la prefectură...

Și-i arată ce curse trebuia să facă, ce noutăți să culeagă. Duroy plecă fără să poată descoperi cuvântul mușcător pe care-l căuta.

Aduse articolul a doua zi. I-a fost înapoiat iarăși. Schimbându-l a treia oară, și văzându-l iar respins, înțelese că o luase prea repede și că numai mâna lui Forestier putea să-l ajute în drumul său.

Nu mai vorbi deci de „Amintirile unui vânător din Africa”, făgăduindu-și să fie ca o trestie în vânt și prefăcut, pentru că așa trebuia, și, așteptând o soartă mai bună, să îndeplinească cu zel meseria sa de reporter.

Cunoscuse culisele teatrului și ale politicii, coridoarele și anticamerele oamenilor de stat și ale Camerei Deputaților, chipurile mărețe ale atașărilor de cabinet și mutrele posomorâte ale ușierilor somnoroși.

Veni în atingere neconținută cu miniștri, portari, generali, agenți de poliție, prinți, cartofoari, curtezane, ambasadori, episcopi, pezevenghi, oameni de societate, pungași, birjari, chelneri și alții, ajungând prietenul interesat și nepăsător al tuturor acestor inși, amestecându-i în stima sa, cotându-i cu aceeași măsură, fiind în ochii săi toți o apă, din pricină că-i vedea în toate zilele, în tot ceasul, fără nicio schimbare a stării sale sufletești, și pentru că vorbea cu ei despre aceleași lucruri privitoare la meseria sa. Se asemăna însuși cu un om care gusta, una după alta, probe din toate vinurile și care n-ar mai fi deosebit, în curând, vinul de Chateau-Margaux de cel de Argenteuil.

După puțină vreme ajunsese un reporter de seamă, sigur pe informațiile sale, șiret, iute, dibaci, o adevărată valoare pentru ziar, cum zicea papa Walter, care se pricepea la redactori. Dar neavând decât zece bani de rînd și două sute de franci leafă, iar viața de boulevard, de cafenea, de restaurant fiind scumpă, el n-avea niciodată un gologan în buzunar și se simțea nenorocit.

Trebuie să fie vreo taină ascunsă, se gândea el, văzând pe unii confrăți cu buzunarele pline de aur, fără să poată pricepe ce mijloace ascunse puteau ei să întrebuințeze pentru a-și agonisi acest belșug. Și el presupunea, cu invidie, că necunoscute și necinstite, servicii aduse, o întreagă contrabandă primită și consimțită. Trebuia deci să pătrundă

taina, să intre în tovărășia asta ascunsă, să-i silească pe tovarășii care împărțeau prada fără dânsul să-l primească între ei.

Și adeseori seara, privind din fereastra sa cum treceau trenurile, visa la mijloacele pe care le-ar putea întrebuința.

Capitolul 5

Trecuseră două luni; era aproape de septembrie și norocul grabnic pe care-l nădărduse Duroy i se părea că prea mult zăbovește. Îl necăjea mai cu seamă chipul în care era privit de alții și nu pricepea cum s-ar putea ridica la înălțimile unde găsești considerația, puterea și banul.

Se simțea închis în această meserie de rând, de reporter, zidit în ea ca să nu mai poată ieși. Era prețuit, dar stimat după rangul său. Chiar Forestier, căruia-i făcea mii de servicii, nu-l mai chema la masă, se purta cu el ca și cu un inferior, deși îl tutuia ca un prieten.

Din când în când, e adevărat, Duroy, folosindu-se de prilej, făcea câte un articol, și acum, având câștigată, din pricina ecourilor sale, o mlădiere de stil și un tact care-i lipseau când scrisese a doua cronică asupra Algeriei, nu mai era în primejdie de a i se respinge actualitățile sale. Dar de aici până la a face cronici după placul închipuirii sale și a trata, ca om care-și spune cuvântul, chestii politice, era tot atâta deosebire ca între a mâna în Bois ca vizitiu sau ca stăpân.

Ceea ce-l umilea mai ales era faptul că simțea închise porțile celor de sus, că nu avea legături cu egali, că nu putea intra în intimitatea femeilor, deși mai multe actrițe cunoscute se purtasera adesea cu el cu o familiaritate interesată.

Știa de altminteri, din experiență, că toate, din lumea aleasă ori din lumea celor care se vând, simțeau pentru el o atracție deosebită, o simpatie la prima vedere și avea o nerăbdare de cal împiedicat la gândul că nu cunoaște mai degrabă pe aceea de care atârna viitorul său.

De multe ori îi venise în minte să-i facă o vizită doamnei Forestier; dar gândul celei din urmă întâlniri îl oprea, îl umilea și, afară de asta, aștepta să fie poftit de bărbatul ei. Atunci își aduse aminte de doamna de Marelle și amintindu-și că ea îl rugase să se ducă să o vadă, se înfățișă la dânsa într-o după-amiază, când n-avea nicio treabă.

„Sunt acasă întotdeauna până la trei”, zisese ea.

Sună la ușa ei la două și jumătate.

Locuia în strada Verneuil, etajul al patrulea.

La zgomotul clopoțelului, o fată-n casă veni să deschidă; slujnicuța nepieptănată, care-și punea boneta pe cap, zise:

— Da, doamna e acasă, dar nu știu dacă s-a sculat.

Și împinse ușa salonului, care era întredeschisă.

Duroy intră. Odaia era destul de mare, cu puține mobile și cu o înfățișare neîngrijită. Jilțurile vechi și uzate se înșirau de-a lungul pereților, după cum rânduise servitoarea, căci nu se simțea defel îngrijirea elegantă a unei femei căreia îi place acasă. Patru sărmene tablouri care reprezentau o barcă pe un fluviu, o corabie pe mare, o moară pe un câmp și un tăietor de lemne într-o pădure, atârnavu de capătul unor găitane neegale, și toate patru erau puse strâmb. Ghiceai că stăteau de multă vreme așa, aplecate sub o privire nepăsătoare.

Duroy se așează și așteaptă. Așteaptă mult. Apoi se deschise o ușă, și doamna de Marelle intră alergând, îmbrăcată într-un capot japonez de mătase trandafirie pe care erau brodate peisaje de aur, flori albastre și păsări albe, și strigă:

— Închipuiți-vă, încă nu mă sculasem! Cât e de frumos din partea dumneavoastră că ați venit să mă vedeți! Eram încredințată că m-ați uitat.

Întinse amândouă mâinile cu o mișcare de încântare și Duroy, pe care înfățișarea de rând a odăii îl făcuse să se simtă în largul său, luându-le, sărută una, cum văzuse că face Norbert de Varenne.

Ea îl rugă să se așeze; apoi, privindu-l din cap până-n picioare, îi zise:

— Cum v-ați schimbat! Ați câștigat mult. Parisul vă priește. Haide, spuneți-mi ceva nou.

Și se puseră îndată pe vorbă, ca și cum ar fi fost cunoscuți vechi, simțind că se naște între dânsii o familiaritate grabnică, simțind că se stabilește unul dintre acele curenți de încredere, de apropiere, de înclinare care dau naștere la prietenie, în cinci minute, între două ființe de același caracter și de aceeași rasă.

Tânăra femeie se opri deodată, mirându-se:

— E curios cum mă port cu dumneavoastră. Parcă vă cunosc de zece ani. Vom ajunge, fără îndoială, buni prieteni. Voiți?

El răspunse: „Dar desigur!” cu un zâmbet care spunea chiar mai mult.

O găsea ispititoare! În capotul ei strălucitor și moale, nu așa de fină precum cealaltă în capotul ei alb, nu așa de drăguță, de gingașă, dar mai ațâțătoare, mai piperată.

Când o simțea lângă dânsul pe doamna Forestier, cu zâmbetul ei nemișcat și drăgălaș care chema și oprea în același timp, care părea că zice: „Îmi placi”, dar și „Ia seama”, și al cărui înțeles adevărat nu se putea pricepe, el avea mai cu seamă dorința de a se culca la picioarele ei, sau de a săruta dantela fină a taliei sale și de a înghiți cu încetul aerul cald și mirositor care trebuia să iasă de acolo, dintre cei doi săni. Lângă doamna de Marelle simțea o dorință mai brutală, mai hotărâtă, o dorință care făcea să-i tremure mâinile dinaintea formelor ridicate sub ușoara țesătură a halatului.

Ea vorbea neconținut, presărând în fiecare frază acel spirit ușor care-i era obișnuit, întocmai ca un lucrător care pune mâna pe o treabă socotită ca grea și de care toți se miră. El o asculta, gândind: „E bine de ținut minte toate astea. S-ar putea scrie cronici pariziene fermecătoare făcând-o să vorbească despre întâmplările zilnice”.

Dar cineva lovi încet, foarte încet, în ușa pe care intrase dânsa; ea strigă: „Poti intra, micuț!”. Copilița se ivi, merse drept la Duroy și îi întinse mâna.

Dânsa, mirată, murmură: „Asta-i o cucerire. Nici n-o mai cunosc”. Tânărul, sărutând copila, o așeză lângă dânsul și îi puse cu un aer serios întrebări drăguțe despre ceea ce făcuse de când nu se văzuseră. Ea răspundea cu micul ei glas subțire, cu aerul ei serios de om mare. Pendula bătu de trei. Ziaristul se sculă.

— Veniți mai des, zise doamna de Marelle, vom sta la palavre, îmi veți face mare plăcere. Dar de ce nu vă mai arătați pe la Forestier?

— O, din nicio pricină. Am avut multă treabă. Nădăjduiesc să ne vedem acolo zilele astea, răspunse el.

Și ieși cu inima plină de nădejde, fără să știe de ce. Nu-i spusese lui Forestier de această vizită. Dar îi păstră amintirea zilele următoare, mai mult decât amintirea, un fel de senzație a prezenței ireale și stăruitoare a acestei femei. I se părea că a luat ceva dintr-însa, icoana trupului rămasă în ochii săi, și gustul ființei ei rămase în inima sa. Era stăpânit de chipul ei, cum se întâmplă adesea când ai petrecut câteva ceasuri nespuse de plăcute cu o ființă. Se pare că ești sclavul unei apariții deosebite, intime, nedesluite, tulburătoare și alese pentru că e neînțeleasă.

După câteva zile îi făcu o a doua vizită.

Slujnica îl duse în salon, și Laurine se ivi îndată. Ea întinse, nu mâna, ci fruntea și zise:

— Mama m-a însărcinat să vă rog s-o așteptați. Va întârzia un sfert de ceas, pentru că nu-i îmbrăcată. Vă voi ține de urât eu.

Duroy, căruia îi plăcea purtarea plină de ceremonie a copilei, răspunse:

— Foarte bine, domnișoară, voi fi încântat să stau un sfert de ceas cu dumneavoastră; dar vă spun dinainte că eu nu-s deloc serios, mă joc toată ziua; vă propun să facem o partidă de puia-gaia.

Fata rămase pe gânduri, apoi zâmbi, cum ar fi făcut o femeie, de această idee care nu i se părea tocmai potrivită și care o mira; și murmură:

— Odăile nu-s făcute pentru joc. El răspunse:

— De asta nu-mi pasă. Eu mă joc pretutindeni. Haide, prinde-mă! Și începu să se învârtască în jurul mesei, ațâțând-o să-l urmărească, iar ea venea după dânsul, zâmbind cu un fel de bunătate politicoasă și întinzând uneori mâna ca să-l atingă, fără însă a se hotăra să fugă.

El se oprea, se pleca, și când ea se apropia, cu micul ei pas nehotărât, el sărea în aer ca dracii închiși în cutii, apoi se azvârlea dintr-o săritură în celălalt capăt al salonului. Ea găsi asta nostim, începu să râdă și, însuflețindu-se, alergă cu pași mărunți după dânsul, cu mici strigăte vesele și fricoase când credea că l-a prins. El mișca scaunele din loc, făcând din ele piedici, o silea să se întoarcă un minut în jurul unuia, apoi, părăsindu-l pe acela, lua altul. Laurine alerga acum, se deda cu totul plăcerii acestui joc nou și, cu fața roșie, se arunca cu un mare avânt, de copil încântat, la fiecare fugă, la fiecare șiretlic, la fiecare prefăcătorie a tovarășului său.

Deodată, când își închipuia că l-a prins, el o luă în brațe și, ridicând-o până-n bagdadie, strigă:

— Puia-gaia!

Copilița, încântată, dădea din picioare ca să scape și râdea din toată inima.

Doamna de Marelle intră și rămase înmărmurită:

— A, Laurine... Laurine jucându-se... Sunteți un vrăjitor, domnule!

El puse fata jos, sărută mâna mamei și se așezară, având copila între dâșii. Vădă să vorbească; dar Laurine ațâțată, așa de tăcută de obicei, vorbea neconținut și trebui s-o trimită în odaia ei.

Ea se supuse fără să răspundă, dar cu ochii în lacrimi.

Cum fură singuri, doamna de Marelle înmuie glasul:

— Nu știți, am un plan mare și m-am gândit la dumneavoastră. Iată: fiindcă stau la masă o dată pe săptămână la Forestier, îi invit și eu la rândul meu, din când în când, într-un restaurant. Mie nu-mi place să am musafiri acasă, n-am gospodărie cum trebuie și, de altminteri, nu mă pricep deloc în ale casei, deloc în ale bucătăriei, deloc în nimic. Îmi place să trăiesc fără nicio rânduială. Deci, îi primesc din când în când la restaurant, dar nu-i nicio veselie când suntem numai noi trei și cunoștințele mele nu merg cu dâșii. Vă spun asta ca să vă deslușesc o invitație cam în neregulă. Înțelegeți, nu-i așa, că vă cer să fiți dintre ai noștri sâmbătă, la restaurantul Riche, șapte și jumătate. Cunoașteți locul?

El primi fericit. Ea urmă:

— Vom fi numai noi patru. Sunt foarte plăcute aceste mici serbări, pentru noi, femeile, care prea nu suntem obișnuite cu ele.

Avea o rochie castaniu-închis care îi învelea talia, șoldurile, grumazul, brațele într-un chip ațâțător și ștregăresc; și Duroy simțea o mirare nedeslușită, aproape o neliniște a cărei cauză n-o pricepea bine, din pricina nepotrivirii între această eleganță îngrijită și rafinată și nepăsarea vădită pentru casa în care locuia ea. Tot ce-i acoperea trupul, tot ce atingea intim și de-a dreptul carnea sa era gingaș și fin, dar ceea ce o înconjura o lăsa nepăsătoare. O părăsi, păstrând, ca data

trecută, senzația prezenței ei, continuată într-un fel de halucinație a simțurilor sale. Și aștepta ziua în care era poftit la masă cu o nerăbdare din ce în ce mai mare.

Închiriind pentru a doua oară un frac negru, mijloacele sale neîngăduindu-i încă să-și cumpere o haină de seară, sosi primul la întâlnire, câteva minute înainte de ceasul hotărât.

Fu condus la catul al doilea, într-un mic salon de restaurant, îmbrăcat în roșu și cu o singură fereastră care dădea în bulevard.

O masă pătrată, cu patru tacâmuri, își arăta fața ei de masă atât de albă, atât de lucitoare că părea vopsită; iar paharele, argintăria, micul samovar străluceau vesel sub flacăra a douăsprezece lumânări puse în două candelabre înalte.

Duroy se așează pe o canapea foarte joasă, roșie ca și pereții, și ale cărei teluri obosite, afundându-se sub dânsul, îi dădură senzația căderii într-o groapă. Auzea în toată casa asta mare un zgomot nedeslușit, acel vuiet al restaurantelor mari, făcut de farfurii și argintării lovite, de zgomotul pașilor repezi ai chelnerilor, înăbușit de covoarele de pe coridoare, de zgomotul ușilor o clipă deschise, care lasă să răzbată glasuri din toate aceste mici saloane pline de oameni care mănâncă. Forestier intră și-i strânse mâna cu o familiaritate adevărată, pe care nu i-o arăta niciodată în birourile ziarului.

— Doamnele vor veni împreună, zise el; sunt foarte plăcute aceste mici serbări!

Apoi privi masa, porunci să se stingă un bec de gaz care ardea degeaba, închise o fereastră, din pricina curentului, și-și alese locul cel mai adăpostit, zicând:

— Trebuie să fiu cu mare băgare de seamă; am fost mai bine vreo lună și iată-mă iarăși rău de vreo câteva zile. Pesemne am răcit marți când am ieșit de la teatru.

Se deschise ușa și cele două femei se iviră, acoperite cu vâl, ascunse, pășind tiptil, cu acel aer fermecător de tainic pe care îl au în aceste locuri unde vecinătățile și întâlnirile pot da de bănuț.

După ce Duroy o salută pe doamna Forestier, ea îl dojeni că n-a mai venit s-o vadă; apoi adăugă, cu un zâmbet, uitându-se către prietena sa:

— Știu eu, vă place mai mult doamna de Marelle, pentru dânsa aveți vreme.

Apoi se așezară și când chelnerul îi dădu lui Forestier lista de vinuri, doamna de Marelle strigă:

— Dă acestor domni tot ce vor pofti; cât despre noi, șampanie la gheață, de cea mai bună, șampanie dulce de pildă, nimic altceva. Și când omul ieși, ea vesti cu un râs nebun: Vreau să-mi fac de cap seara asta, să-i tragem un chef, dar cu adevărat un chef.

Forestier care parcă n-auzise întrebă:

— Nu vă supăra dacă voi închide fereastra? Sunt cam răcit de vreo câteva zile.

— Nu, nicidecum.

Se duse și trase geamul rămas deschis și apoi se așează din nou cu fața înseninată, liniștit. Nevastă-sa nu spunea nimic, părea afundată în gânduri și, cu ochii plecați, spre masă, zâmbea la pahare, cu acel zâmbet nehotărât care părea că făgăduiește neconținut ca să nu se țină niciodată de cuvânt.

Stridiile de Ostende fură aduse, mititele și grase, cu niște mici urechi închise în scoici, și topindu-se între cerul gurii și limbă ca niște gogoloaie de sare.

Apoi, după supă, fu servit un pește trandafiriu ca trupul de fată; și comesezii se puseră pe vorbă.

Vorbiră mai întâi despre un scandal la ordinea zilei, istoria unei femei din lumea mare prinsă, de un prieten al bărbatului său, supând cu un prinț străin în cabinet particular.

Forestier râdea strașnic de întâmplarea asta; femeile amândouă declarau că gură-spartă asta era un moșic și un mișel. Duroy fu de părerea lor și susținu sus și tare că un om e dator în asemenea împrejurări, orice ar fi, făptuitor, confident sau numai martor, să păstreze o tăcere de mormânt. El adăugă:

— Cât de plină de plăceri ar fi viața, dacă am putea fi siguri unii de alții că vom păstra tăcerea. Ceea ce ține în frâu pe femei adesea, foarte adesea, aproape întotdeauna, e frica de a nu se descoperi secretul.

Apoi adăugă zâmbind:

— Spuneți, nu-i adevărat? Câte nu s-ar lăsa pradă unei dorințe repezi, unui capriciu neașteptat și puternic de un ceas, unei fantezii amoroase, dacă nu s-ar teme să nu plătească cu un scandal fără leac și cu lacrimi dureroase o scurtă și trecătoare fericire!

Vorbea cu o convingere molipsitoare, parc-ar fi apărât o pricină, pricina sa, parc-ar fi zis: Nu-s eu dintre aceia cu care s-ar putea cineva teme de asemenea primejdii. Încercați, de probă!

Ele îl priveau lung amândouă, aprobându-l cu ochii, găsimd că vorbește bine și drept, mărturisind prin tăcerea lor prietenoasă că morala lor neînduplecată, de pariziene, nu s-ar fi împotrivit multă vreme în fața siguranței secretului.

Și Forestier, aproape întins pe canapea, cu un picior îndoit sub dânsul, cu șervetul prins în jiletcă, ca să nu-și murdărească haina, zise deodată, cu un râs plin de nepăsare:

— Zău, da, și-ar permite, dacă ar fi sigure de tăcere. Halal de sărmanii bărbați!

Și începură să vorbească de dragoste. Fără s-o creadă veșnică, Duroy și-o putea închipui îndelungă, căci ea creează o legătură, o

prietenie dulce, o încredere! Legătura simțurilor nu e decât pecetea legăturii inimilor. Dar se înfură împotriva geloziilor sfâșietoare, a dramelor, a scenelor, a nenorocirilor care, aproape întotdeauna, întovărășesc rupturile.

Când tăcu, doamna de Marelle oftă:

— Da, e singurul lucru bun din viață, dar îl stricăm adesea prin cereri cu neputință de îndeplinit.

Doamna Forestier, care se juca cu un cuțit, adăugă:

— Da... Da... e dulce să fii iubită...

Și părea că duce mai departe visul, că se gândește la lucruri pe care nu îndrăznea să le spună.

Și fiindcă bucatele întârziu, beau din când în când câte o înghițitură de șampanie ciugulind bucățele de pâine. Și gândul iubirii, încet și cotropitor, intra în ei, le îmbăta cu încetul sufletul, după cum vinul limpede le încălzea sângele și le tulbura mintea.

Veniră cotlete de miel, fragede, ușoare, cu sparanghel des și subțire lângă ele.

— Drace! Bun lucru! – strigă Forestier.

Și mâncau încet, desfătându-se cu gustul cărnii gingașe și al legumei, untoasă ca smântână. Duroy urmă:

— Eu, când iubesc o femeie, nu văd nimic alta pe lume decât pe dânsa.

El spunea asta cu convingere, înfierbântându-se la gândul acestei bucurii a dragostei, în mijlocul mulțumirii pe care o trăia la masă.

La rândul ei. Doamna Forestier murmură, străină parcă de ceea ce spunea:

— Nu-i fericire asemănătoare cu a întâii străngeri de mână, când una întrebă: „Mă iubești?” și cealaltă răspunde: „Da, te iubesc!”

Doamna de Marelle, care golise dintr-odată un nou pahar de șampanie, zise vesel, punând jos paharul:

— Eu nu-s așa de platonice.

Și toți începură să rânească, cu privirile aprinse. Forestier se lungi pe canapea, deschise brațele, le puse pe perină și zise cu glas serios:

— Această sinceritate vă face cinste și dovedește că sunteți o femeie practică. Dacă îmi dați voie, vă întreb care e părerea domnului de Marelle?

Ea dădu ușor din umeri, cu un dispreț nemărginit, apoi reluă cu glasul neșovăielnic:

— Domnul de Marelle n-are nicio părere în lucrurile astea. N-are decât... decât abțineri.

Și convorbirea, coborându-se de la teoriile înalte asupra iubirii, intră în grădina înflorită a măscărilor distinse.

Acuma fu momentul subînțelesurilor iscusite, al vălurilor ridicate

prin cuvinte, cum ridici fustele, momentul șireteniilor în vorbă, al îndrăzelilor dibace și deghizate, al tuturor fățarniciilor nerușinate, al frazei care arată chipuri dezbrăcate cu vorbe îmbrăcate, care face să treacă pe dinaintea ochilor ori în minte icoana celor ce nu pot fi spuse, și care îngăduie oamenilor bine crescuți un fel de dragoste tainică, un soi de atingere necurată a gândurilor prin evocarea simultană, tulburătoare și senzuală ca o strângere în brațe a tuturor lucrurilor ascunse, rușinoase și dorite ale înlănțuirii.

Se aduse friptura, de potârniche tinere și de prepelițe, apoi mazăre și o salată de frunze cu marginile ca horbota, care umplea ca o spumă verde un mare castron. Mâncaseră din toate fără să simtă gustul, fără să știe, cu mintea numai la ceea ce ziceau, muiăți într-o baie de dragoste.

Femeile, amândouă, vorbeau acum aproape fără perdea, doamna de Marelle – cu o îndrăzneală firească, care părea o tragere de mânecă, doamna Forestier – cu un fel de sfială plăcută, cu pudoare în glas, cu un zâmbet în întreaga înfățișare, care întovărășeau, parcă pentru a le slăbi puterea, vorbele îndrăznețe care-i ieșeau din gură.

Forestier, cu totul băgat în perini, râdea, bea, mânca neîncetat și arunca din când în când câte-o vorbă așa de îndrăzneată sau așa de fără înconjur, că femeile, puțin jignite de formă sau de formă, se făceau că se rușinează, două sau trei secunde.

Când dădea drumul vreunei glume deochete, adăuga:

— E bine, copii! Dacă urmați tot așa, veți ajunge să faceți cine știe ce prostii.

Veni desertul, apoi și cafeaua; iar lichiorurile făcură în mințile atâțate o tulburare mai greoaie și mai fierbinte.

Doamna de Marelle își făcuse de cap, cum vestise când se așezase la masă; pentru a-i desfăta pe tovarășii săi, acum ea recunoștea, cu o grație veselă și vorbăreată de femeie, un început de beție foarte adevărat.

Doamna Forestier tăcea acum, de frică poate, ca să nu spună ceva prea de tot; și Duroy, temându-se să nu se compromită din pricină că se simțea prea înfierbântat, se ținea în rezervă.

Aprinseră țigări și Forestier începu să tușească deodată. Fu un acces grozav, care-i sfărâma pieptul; cu fața roșie și fruntea plină de sudoare, se-nădușea în șervet. Când se mai liniști, mormăi, furios:

— Îmi fac rău petrecerile astea; e stupid. Toată voioșia îl părăsi de groaza bolii care-i chinuia gândul.

— Să ne întoarcem acasă, zise el.

Doamna de Marelle chemă chelnerul și ceru plata. I-o aduse aproape pe loc. Ea încercă s-o citească, dar literele îi jucau înaintea ochilor și îi dădu hârtia lui Duroy:

— Poftim, plătiți dumneavoastră, eu nu văd nimica, sunt prea

amețită.

Și, în același timp, îi aruncă punga sa.

Totul se ridica la o sută treizeci de franci. Duroy cercetă dacă socoteala era dreaptă, apoi dădu două bumăști și luă restul, întrebând cu jumătate de gură:

— Ce bacșiș să dau chelnerilor?

— Cât vreți, eu nu știu.

Puse cinci franci pe farfurie, apoi dădu tinerei femei înapoi punga, zicându-i:

— Vreți să vă conduc până acasă?

— Cum nu, bucuroasă, căci singură nici nu pot nimeri. Strânsesă mâna soților Forestier, și Duroy se găsi singur cu doamna de Marelle într-o birjă.

O simțea lângă el, atât de aproape, închisă cu dânsul în acea cutie neagră, pe care o luminau, câte o clipă, repede, becurile de gaz de pe trotuar. Simțea prin mâneca sa căldura umărului ei și nu găsea nimic să-i spună, dar nimic, tâmpit din pricina ucigătoarei dorințe de a o strânge în brațe.

„Dacă aș îndrăzni, ce-ar face oare?“, se gândea el. Și amintirea tuturor glumelor șoptite în timpul mesei îi dădea îndrăzneală, dar în același timp îl oprea frica de scandal.

Nici ea nu spunea nimic, nemișcată, înfundată în colțul său. Georges ar fi putut crede că dormea dacă nu i-ar fi văzut ochii strălucind, ori de câte ori o rază de lumină străbătea în trăsură. „Ce gândea oare?“ Simțea bine că nu trebuia să vorbească, că un cuvânt, un singur cuvânt, rupând tăcerea, i-ar nimici toate planurile; dar îi lipsea îndrăzneala, îndrăzneala faptului repede și brutal.

Deodată simți piciorul ei mișcându-se. Ea făcuse o mișcare, O mișcare scurtă, nervoasă, de nerăbdare sau poate de chemare. Această mișcare, aproape de nesimțit, făcu să-i treacă din cap până-n picioare un fior și, întorcându-se repede, se aruncă pe dânsa, căutându-i gura cu buzele sale și carnea goală cu mâinile.

Ea scoase un strigăt, un mic strigăt, voi să se ridice, să se zbată, să-l respingă; apoi se supuse, ca și când i-ar fi lipsit puterea de a se împotrivi mai mult.

Dar trăsura oprindu-se în curând dinaintea casei ei, Duroy, surprins, nu avu când să caute cuvinte pătimașe pentru a-i mulțumi, pentru a o binecuvânta și a-i arăta iubirea sa recunoscătoare. Totuși, ea nu se ridica, nu se clintea, buimăcită de ceea ce se întâmplase. Atunci, el se temu să nu bănuiască ceva birjarul și coborî cel dintâi ca să ajute pe tânăra femeie să se dea jos.

Ea ieși în sfârșit din trăsură, poticnindu-se și fără să scoată o vorbă. El sună, și când se deschise ușa, întrebă tremurând:

— Când vă voi vedea?

Ea șopti așa de încet, că abia o auzi:

— Veniți să prânziți la mine mâine.

Și se pierdu în întunericul antretului, trântind ușa greoaie, care făcu un zgomot de lovitură de tun.

Duroy dădu cinci franci birjarului și începu să meargă înaintea sa, cu un pas grăbit și triumfător, cu inima plină de bucurie.

Avea în sfârșit una, o femeie măritată! O femeie din societate, din adevărata societate! Din societatea pariziană! Ce ușor și pe neașteptate se întâmplase asta!

Își închipuise până acum că pentru a ajunge și a pune mâna pe una din aceste făpturi atât de dorite, trebuia o muncă fără margini, așteptări nesfârșite, un asediu iscusit făcut din politețuri, din cuvinte de iubire, din oftaturi și din daruri. Și iată că, dintr-odată, la cel mai mic atac, cea dintâi pe care o întâlnise i se dădea așa de repede că rămăsese uimit.

„Era amețită de vin, se gândea el; mâine va fi alt cântec. Voi avea parte de lacrimi.” Acest gând îl neliniști, apoi își zise: „Pe legea mea, atâta pagubă. Acum, când o am, voi ști s-o păstrez”. Și, în mirajul nedeslușit în care se rățăceau speranțele sale, speranțe de mărire, de izbândă, de slavă, de avere și de iubire, zări deodată, asemenea acelor cununi de figurante care se desfășoară în cerul apoteozelor, un șir de femei elegante, bogate, puternice, care treceau zâmbind, ca să se piardă una după alta în norul aurit al viselor sale.

Și somnul său fu plin de vedenii.

A doua zi, când urca scările către casa doamnei de Marelle, era puțin mișcat. Cum avea să-l primească? Dar dacă nu-l va primi? Dacă va fi poruncit să nu-l primească? Dacă va fi spus...? Dar nu, nu putea să spună nimic fără să se înțeleagă adevărul întreg. Deci, era stăpân pe situație.

Slujnicuța deschise ușa. Fața ei era ca de obicei. El se asigură, ca și când s-ar fi așteptat ca servitoarea să-i arate o mutră speriată. Întrebă:

— Doamna e bine?

Ea răspunse:

— Da, domnule, ca-ntotdeauna.

Și-l duse în salon.

Se duse drept la sobă, ca să vadă starea părului și toaletei sale; și-și îndrepta cravata dinaintea oglinzii când zări pe tânăra femeie privindu-l, în picioare pe pragul odăii sale.

Se făcu că n-a văzut-o și se priviră câteva clipe în oglindă, observându-se, mai înainte de a se afla față în față.

Se întoarse. Ea nu se clintise și parcă aștepta. El se repezi, îngăimând:

— Cum te iubesc! Cum te iubesc!

Ea deschise brațele și-i căzu pe piept; apoi, ridicând capul spre dânsul, se sărutară lung.

Georges se gândea: „E mai ușor decât puteam să cred. Treaba merge bine”.

Și buzele lor dezlipindu-se, el zâmbea, fără să scoată o vorbă, încercând să aibă în privire o iubire nemărginită.

Ea de asemenea zâmbea, cu acel zâmbet ce-l au ele ca să arate dorința lor, învoiala lor, voința lor de a se da.

Îi șopti:

— Suntem singuri. Am trimis-o pe Laurine să prânzească la o prietenă.

El oftă, sărutându-i mâinile:

— Mulțumesc, te ador!

Atunci, ea îi luă brațul ca și când ar fi fost bărbatul ei, ca să meargă până la canapea, pe care se așezară alături.

Lui îi trebuia un început de convorbire dibace și plăcută; Și negăsind nimic pe plac îngăimă:

— Vasăzică, nu ești supărată tare?

Ea îi astupă gura cu mâna:

— Taci!

Rămaseră tăcuți, cu privirile îngemănate, cu degetele înlănțuite și arzătoare.

— Cum te doream!, zise el. Ea repetă:

— Taci.

Se auzea slujnica mișcând farfuriile în salon, după perete. El se sculă:

— Nu vreau să stau așa aproape de tine. Mă tem să nu-mi pierd mințile.

Ușa se deschise:

— Doamna e servită!

El îi dădu brațul cu seriozitate.

Prânzică față în față, privind-se și zâmbindu-și neîncetat, cu gândul numai la dânsii, cu totul învăluți în farmecul atât de dulce al unei iubiri care începe. Mâncau fără să știe ce. El simți un picior, un picioruș care se mișca sub masă. Îl luă între ale sale și-l ținu, strângându-l din toată puterea.

Slujnica se ducea, venea, aducea și lua mâncărurile cu un aer tembel, fără să se cunoască dacă bagă ceva de seamă.

Când isprăviră de mâncat, intrară în salon și luară din nou loc pe canapea unul lângă altul.

Puțin câte puțin, el se împingea într-însa, încercând s-o îmbrățișeze. Dar ea îl respingea liniștit:

— Ia seama, ar putea să intre cineva!

El șopti:

— Când aş putea să te văd cu totul singură ca să-ţi spun cât te iubesc?

Ea se plecă la urechea lui şi zise foarte încet:

— Voi veni să-ţi fac o vizită acasă zilele astea. El simţi că sen-roşeşte:

— Dar... la mine... e... e foarte modest...

Ea zâmbi:

— Nu face nimic. Pe tine vin să te văd, nu casa.

Atunci el o sili să-i spună când are să vină. Ea hotărî o zi îndepărtată, din săptămâna următoare, şi el o rugă să aleagă mai degrabă ziua, cu vorbe îngăimate, cu ochii strălucitori, strângându-i şi strivindu-i mâinile, cu obrazul roşu, înfrigurat, înflăcărat de dorinţă, de acea dorinţă fără frâu care urmează după o masă între patru ochi.

Ei îi plăcea să-l vadă rugându-se cu atâta foc şi mai lăsa, din când în când, câte o zi. Dar el repetă:

— Măine... zi... mâine.

În sfârşit, ea se învoi:

— Da, mâine. Cinci ceasuri.

El scoase un lung oftat de bucurie; şi vorbiră aproape liniştit, cu intimitate, parcă s-ar fi cunoscut de douăzeci de ani.

Un sunet de clopoţel îl făcu să tresară; şi, dintr-o săritură, se îndepărtară unul de altul. Ea murmură:

— Trebuie să fie Laurine.

Copila se ivi, apoi se opri mirată; pe urmă, pe negândite, alergă la Duroy bătând din palme, de plăcere, şi strigă:

— Ah, Bel-Ami[8]!

Doamna de Marelle începu să râdă:

— Iată! Bel-Ami! Laurine v-a botezat! E un frumos nume de prietenie, ăsta; şi eu vă voi numi Bel-Ami!

El luase pe genunchi copiliţa şi trebui să se joace cu dânsa toate jocurile pe care o învăţase.

La trei fără douăzeci se sculă să plece la ziar; şi la scări, prin uşa întredeschisă, mai şopti din vârful buzelor:

— Măine! Cinci ceasuri.

Tânăra femeie răspunse „Da” cu un zâmbet şi închise uşa.

Cum îşi sfârşi treaba, el se gândi în ce chip şi-ar aranja odaia ca să-şi primească iubita şi să-i ascundă cât se poate mai bine sărăcia. Îi veni în gând să anine pe pereţi mărunţişuri japoneze şi cumpără cu cinci franci o întreagă colecţie de crepoane, de evantaie şi de mici perdeluţe, cu care ascunse petele prea vădite ale hârtiei. Lipi pe geamurile ferestrei chipuri străvezii care înfăţişau corăbii pe râuri, păsări zburând pe ceruri roşii, dame multicolore în balcoane şi omuşori negri înşirându-se pe câmpii pline de zăpadă.

Odaia sa, mare tocmai cât să poţi dormi şi şedeai, semăna acum cu

interiorul unui fanar^[9] de hârtie colorată. I se păru că vine minunat, și-și petrecu seara lipind pe bagdadie păsări făcute din foile colorate care îi mai rămăseseră.

Apoi se culcă legănat de fluieratul trenurilor.

A doua zi se întoarse acasă devreme, aducând prăjituri într-o pungă de hârtie, și o butelie de Madera cumpărată de la băcănie. Dar se întoarse din nou în târg, să aducă două farfurii și două pahare; și așează această gustare pe masa sa de toaletă, al cărei lemn murdar fu acoperit cu un șervet; ligheanul și ibricul le ascunse sub masă.

Apoi așteaptă.

Ea veni pe la cinci și un sfert, și, încântată de culorile sclipitoare ale desenelor, strigă:

— Ce drăguț e la tine! Dar pe scări e o mulțime de lume. El o luase în brațe, și-i sărută părul cu pornire, între frunte și pălărie, prin vâl.

După un ceas și jumătate, o întovărăși până la stația birjelor din strada Rome. Când se sui în trăsură, el îi zise:

— Marți, la același ceas. Ea răspunse:

— La același ceas, marți.

Și, fiindcă deja înnoptase, ea îi trase capul înlăuntrul trăsurii și-l sărută pe buze. Apoi, când vizitiul dădu bici calului, strigă:

— Adio, Bel-Ami!, și vechiul cupeu plecă în trapul obosit al unui cal alb.

Timp de trei săptămâni, Duroy primi în chipul ăsta pe doamna de Marelle, la două sau trei zile, uneori dimineața, alteori seara.

Într-o după amiază, pe când o aștepta, un vuiet mare de pe scări îl făcu să iasă în prag. Urla un copil. Un glas furios, al unui bărbat, striga:

— Ce mai are de zbiară, dracul ăla?

Glasul lătrător și întăritat al unei femei răspunse:

— Cocota aceea mârșavă care vine la jurnalistul de sus l-a trântit pe Nicolas. Așa-i dacă lași să intre târâturi de-astea care nici măcar nu bagă de seamă la copii pe scări!

Duroy, pierdut, se dădu înapoi, căci auzea un fâșâit de fuste și un pas grăbit suind scările spre etajul său.

Îndată se auzi o bătaie în ușa pe care abia o închisese. Deschise și doamna de Marelle se aruncă în odaia sa, nemaiputând să răsuflă, nebună, bolborosind:

— Ai auzit?

El se făcu că nu știe nimica.

— Nu, ce?

— Cum m-au batjocorit?

— Cine?

— Ticăloșii care stau dedesubt.

— Nu, ce s-a întâmplat, spune-mi?

Ea începu să plângă fără să poată scoate o vorbă.

Trebui să-i ia pălăria, să-i sloboadă corsetul, s-o întindă pe pat și s-o frece la tâmpile cu un prosop ud; ea se înăbușea; apoi, când îi mai trecu puțin tulburarea, izbucni mânioasă. Voia ca el să coboare îndată, să se bată, să-i ucidă. El repeta:

— Dar ăștia sunt lucrători, niște mojici. Gândește-te că ar trebui să mergem la judecată, că ai putea fi cunoscută, arestată, pierdută. Nu te poți pune cu indivizi de teapa asta.

Ea sări la altceva:

— Ce-o să facem de acum? Eu nu mai pot veni aici.

El răspunse:

— Foarte simplu, mă voi muta.

— Da, dar asta are să țină mult. Apoi, deodată, ea închipui o combinație, și, înseninată, continuă: Nu, ascultă, am descoperit cum, lasă-mă pe mine, n-ai nicio grijă. Îți voi trimite o albăstrică mâine dimineață.

Ea numea „albăstrici”, telegramele închise care circulă în Paris. Acuma zâmbea încântată de descoperirea sa, pe care nu voia s-o spună; și făcu mii de nebunii drăgăstoase. Totuși, când scoborî scările, era foarte mișcată și se sprijinea cu toată puterea de brațul amantului său, căci simțea tăindu-i-se picioarele. Nu se întâlnește cu nimeni.

Duroy, având obicei să se scoale târziu, a doua zi la unsprezece ceasuri era încă în pat când factorul de la telegrafii aduse albăstrică făgăduită.

O deschise și citi:

Du-te la cinci ceasuri strada Constantinopole, 127. Vei porunci să-ți deschidă odăile închiriate de doamna Duroy.

Clo te sărută

La cinci ceasuri punct, el intră la portarul unei case mari, mobilată, și întrebă:

— Aici a închiriat doamna Duroy niște odăi?

— Da, domnule.

— Binevoiți să mi le arătați.

Omul, obișnuit fără îndoială cu situațiile delicate în care se cere multă băgare de seamă, îl privea în ochi, apoi, alegând din lungul șirag o cheie, zise:

— Sunteți chiar domnul Duroy?

— Dar desigur.

Îi deschise ușa și intră în două mici odăi, situate chiar în fața locuinței portarului.

Salonul, tapetat cu hârtie desenată cu flori, destul de nouă, avea o mobilă de mahon, îmbrăcat cu rips verzui, garnisit cu galben, și un covor subțire cu flori, atât de subțire că piciorul simțea lemnul

dedesubt.

Odaia de dormit era așa de îngustă, încât patul umplea trei sferturi dintr-însa. Era în fund, de la un perete la celălalt, un pat mare de casă mobilată, acoperit cu perdele albastre și groase, tot de rips, și învelit cu o plapumă de mătase roșie, plină de pete care dădeau de bănuț.

Duroy, neliniștit și nemulțumit, se gândea: „Casa asta are să mă coste ceva nemaiauzit. Trebuie să mă împrumut iarăși. E o dobitocie ceea ce a făcut ea.”

Ușa se deschise și Clotilde se repezi ca o furtună, cu rochia foșnind și cu brațele deschise. Era încântată:

— E drăguț, spune, e drăguț? Și n-ai de urcat, e la parter, la stradă! Se poate intra și ieși pe fereastră, fără știrea portarului. Cum ne vom iubi aici!

El o săruta cu răceală, neîndrăznind să-i pună întrebarea care îi venea pe buze.

Ea puse un pachet mare pe sfeșnicar, în mijlocul odăii. Îi deschise și scoase un săpun, o sticlă de apă de Lubin, un burete, o cutie de spelci, un drot pentru a-și aranja șuvițele de pe frunte, pe care le desfăcea de fiecare dată.

Și se juca de-a gospodăritul, căutând loc pentru fiecare obiect, bucurându-se din cale-afară.

Vorbea și în același timp deschidea sertarele:

— Va trebui să aduc ceva albituri, ca să mă pot schimba la nevoie. Va fi foarte la îndemână. Dacă mă apucă ploaia, din întâmplare, voi veni aici să mă usuc. Vom avea fiecare cheia noastră, afară de cea lăsată la portar pentru întâmplarea când le-am uita pe ale noastre. Am închiriat pe trei luni, pe numele tău, bineînțeles, pentru că nu puteam pe al meu. El întreabă:

— Să-mi spui când trebuie să plătesc...

Ea răspunse simplu:

— Dar e plătit, dragul meu!

— Atunci, îți sunt dator ție?

— Nu, drăguță, asta nu te privește, vreau să fac eu această mică nebulie.

El se făcu că se supără:

— Ah, nu, asta nu! Nu-ți voi da voie.

Ea veni la dânsul rugătoare și, punându-i mâinile pe umeri, îi spuse:

— Te rog, Georges, îmi face atâta plăcere, atâta plăcere ca ăsta să fie al meu, cuibul nostru, numai al meu! Asta nu te poate jigni. Pentru ce? Vreau să aduc și eu atâta în iubirea noastră. Răspunde că vrei, dragul meu Géo, răspunde că vrei...

Ea îl ruga cu privirea, cu buzele, cu toată ființa sa. El lăsa să fie

rugat, refuzând cu gesturi care-i trădau iritarea, apoi primi, găsind asta drept în fond.

Și când ea plecă, murmură, frecându-și mâinile și fără să cerceteze în adâncul inimii cum de ajunsese la părerea asta: „E drăguță, desigur”.

După câteva zile primi o altă albăstrică care-i zicea:

Bărbatu-meu sosește deseară, după șase săptămâni de inspecție. Deci nu ne vom vedea opt zile. Ce corvoadă, drăguțul meu!

A ta, Clo

Duroy rămase înmărmurit. Nici nu se mai gândea că era măritată. Iată un om căruia ar fi voit să-i vadă mutra, numai o dată, ca s-o cunoască.

Așteptă totuși cu răbdare plecarea soțului, dar petrecu la Folies-Bergère două seri care se sfârșiră la Rachel.

Apoi, într-o dimineață, altă telegramă care cuprindea patru vorbe: *Negreșit, cinci ceasuri – Clo*

Veniră amândoi la întâlnire mai înainte de ceas. Ea i se aruncă în brațe cu un puternic avânt de iubire, sărutându-l cu patimă pe obraz; apoi, îi zise:

— Dacă vrei, după ce ne vom fi iubit îndeajuns, să mă duci să cinez undeva. M-am eliberat!

Era tocmai începutul lunii și Duroy avea bani, cu toate că-și acontase leafa cu mult înainte și cu toate că trăia de azi pe mâine cu bani adunați de ici și colo; și fu mulțumit că a găsit prilejul să cheltuiască ceva pentru dânsa. El răspunse:

— Cum nu, drăguță, unde vei dori.

Plecară deci pe la șapte și ajunseră în boulevard. Ea se sprijinea cu putere de dânsul, și-i spunea la ureche:

— Dacă ai ști ce fericită-s la brațul tău, și cât îmi place să te simt lângă mine!

— Vrei să mergi la moș Lathuile?, o întrebă.

— O, nu, e prea elegant, zise ea. Aș vrea ceva mai neobișnuit, mai de jos, un soi de locantă unde se duc funcționărașii și lucrătorele; mă înnebunesc după petrecerile afară din oraș. O, dacă am fi putut merge la țară!

Dar el neștiind nicio locantă de acest soi în cartierul său, rătăciră de-a lungul bulevardului și în sfârșit intrară la vinărie, unde se putea mânca într-o odaie aparte. Ea văzuse pe fereastră două fete cu capul descoperit, stând la masă în fața a doi militari.

Trei birjari cinau în fundul odăii înguste și lungi și o ființă, cu neputință de hotărât ce putea să fie, își fuma pipa, cu picioarele întinse, cu mâinile în cureaua pantalonilor, întinsă pe scaun și cu capul răsturnat peste spetează. Surtucul său părea un muzeu de pete și în buzunarele-i umflate ca niște burți se zăreau gâtul unei carafe, o

bucată de pâine, un pachet învelit într-un ziar și un capăt de sfoară spânzurând. Avea părul des, creț, încâlcit, cenușiu de necurățenii și șapca sa era pe jos, sub scaun.

Intrarea Clotildei atrase priviri mirate din pricina eleganței gătelii sale.

Cele două perechi încetară să-și mai șoptească, cei trei vizitii își curmară vorba și individul care fuma scoțându-și pipa din gură și scuipând înaintea sa se uită întorcând puțin capul. Doamna de Marelle murmură:

— E foarte nostim! Vom sta de minune. Altă dată mă voi îmbrăca în haine de lucrătoare.

Și se așază fără codire și fără dezgust dinaintea mesei pătate cu grăsime din mâncăruri, spălată de băuturile vărsate și ștersă de chelner cu o dățătură^[10] de șervet. Duroy, puțin nemulțumit, puțin rușinat, căuta un cuier să-și pună ȕilindrul^[11]. Dar negăsind, îl puse pe un scaun.

Mâncară o iahnie de miel, o bucată de ciozvărtă și o salată.

— Mă înnebunesc după așa ceva!, zise Clotilde. Eu am gusturi mitocănești. Îmi place mai mult aici decât la Café-Anglais. Apoi continuă: Dacă vrei să-mi faci o plăcere mare, să mă duci la un bal popular. Știu unul pe aici pe aproape foarte nostim, se cheamă „Reine Blanche”.

— Cine te-a dus acolo?, o întrebă Duroy mirat.

O privea și o văzu înroșindu-se, puțin cam tulburată, ca și când întrebarea asta neașteptată ar fi trezit într-însa o amintire delicată. După una din acele nehotărări femeiești, atât de scurte că trebuie să le ghicești, răspunse:

— Un prieten... apoi, după puțină tăcere, adăugă... care e mort. Și-și plecă ochii în jos cu o tristețe foarte firească.

Duroy, pentru întâia dată, cugetă la tot ceea ce nu știa din viața trecută a acestei femei și se afundă în gânduri. Desigur că avusese și alți amanți, dar de care? Din ce strat? O gelozie nedeslușită, un soi de dușmănie se deșteptă întrânsul împotriva ei, o dușmănie pentru tot ceea ce nu știa, pentru tot ce nu fusese al său în inima asta, în ființa asta.

O privea iritat de tainele ascunse în acest cap frumos și mut și care, poate chiar în clipa asta, gândea la altul, la alții, cu păreri de rău. Cât ar fi dorit să privească în această amintire, s-o scormonească, să știe tot, să afle tot!...

— Vrei să mă duci la „Reine Blanche”? Atunci petrecerea va fi desăvârșită, zise ea din nou.

„Ei! Ce-mi pasă de trecut?, cugetă el. Sunt un dobitoc dacă mă tulbur de asta”. Și, zâmbind, răspunse:

— Cum nu, drăguță!

Când ajunseră pe stradă, ea zise, foarte încet, cu acel glas de taină cu care se fac mărturisirile:

— Nu îndrăzneam să te rog asta, până acum; dar nu-ți poți închipui cât îmi place să hoinăresc în locurile unde nu se duc femeile. În carnaval am să mă îmbrac ca băiat. N-ai idee ce nostimă-s ca băiat.

Când pătrunseră în sala balului, ea se lipi strâns de dânsul, speriată și mulțumită, privind cu încântare pe fete, pe jucători și, din când în când, parcă spre a se asigura împotriva unei posibile primejdii, ea zicea, văzând un ipistat[12] serios și nemișcat: „Uite un polițist voinic”. După un sfert de ceas se satură și el o petrecu acasă.

Apoi începu un șir de excursii prin locurile de petrecere cele mai deocheate; și Duroy descoperi în amanta sa un gust pătimaș pentru acest vagabondaj de studenți cheflui.

Ea venea la întâlnirea obișnuită îmbrăcată cu o rochie de pânză, cu o bonetă de slujnică pe scenă, ca la vaudeville; și, cu toată simplitatea elegantă și îngrijită a gătelii sale, ea păstra inelele, brațelele și cerceii de briliant, spunând, când el o ruga să le scoată: „Ei! Are să se creadă că-s false”.

Se credea minunat așa deghizată și cu toate că, într-adevăr, era ascunsă ca struțul, se ducea prin tavernele cele mai rău privite.

Voise ca Duroy să se îmbrace ca lucrător; dar el se împotrivi și-și păstră ținuta sa corectă de cavalier, nevoind să-și schimbe măcar ținutul cu o pălărie moale de pâslă.

Ea se mângâia de îndărătnicia lui prin judecata asta: „Are să se creadă că-s o fată-n casă căreia i-a întors mințile un tânăr de societate”. Și comedia asta i se părea foarte desfătătoare. Intrau și în ospătării populare și se așezau în fundul odăii murdare și afumate, pe scaune șchioape, la câte o masă veche de lemn. Un nor de fum înăcrit, amestecat cu un miros de pește fript, umplea sala; oameni în bluză zbierau sugând la păhăruțe; și chelnerul, mirat, se uita la ei lung, când le punea dinainte rachiul de cireșe.

Ea, tremurând, plină de frică și de plăcere, începea să bea zeama roșie a fructelor, cu mici sorbituri, cântând în juru-i cu ochi neliniștiți și aprinși. Fiecare cireasă îi dădea senzația unei greșeli făptuite și fiecare picătură a băuturii arzătoare și piperate, care i se strecura pe gât, îi cășuna bucuria unei plăceri nelegiuite și oprite.

Apoi, ea zise încet: „Să mergem!”. Și plecau. Ea o ștergea repede cu capul plecat, cu mersul mărunț, cu pasul unei actrițe care părăsește scena, printre băutorii care stăteau cu coatele pe masă și care o priveau, cu o mutră bănuitoare și nemulțumită, când trecea pe lângă dânsii; și când închidea ușa după ea, scotea un oftat puternic, parc-ar fi scăpat de o primejdie grozavă.

Uneori întreba pe Duroy, trecând-o fiorii:

— Dacă aș fi înjurată într-un loc din astea, ce-ai face tu?

— Mama dracului! Te-aș apăra!, zicea el cu glas răstit.

Și ea-i strângea brațul cu fericire, poate cu dorința nedeslușită de a fi înjurată și apărată, de a vedea bătându-se pentru dânsa bărbați, chiar bărbați de aștia ca preaiubitul său.

Dar aceste hoinăreli, repetându-se de două-trei ori pe săptămână, începură să-l obosească pe Duroy, care avea mare chin, de altminteri, de câțva timp, să-și chivernisească cei zece franci trebuincioși pentru plata trăsurilor și a consumațiilor.

Trăia acum foarte greu, mai greu decât când era funcționar la căile ferate de Nord, căci, fiind mână spartă, fără nicio socoteală, în cele dintâi luni de ziaristică, când tot nădăjduia mereu că va câștiga în curând sume mari, își secase toate izvoarele și toate chipurile de a-și procura bani.

Un mijloc foarte la îndemână, împrumuturile de la casă, în curând nu mai putu fi întrebuințat, pentru că era dator la ziar cu leafa pe patru luni, și încă cu șase sute de franci pentru rânduri. Afară de asta mai era dator cu o sută de franci lui Forestier, trei sute lui Jacques Rival, care era darnic, și mai era ros de o mulțime de datorii mici, umilitoare, de douăzeci sau de cinci franci.

Saint-Potin, întrebat asupra mijloacelor de întrebuințat pentru a mai găsi o sută de franci, nu putuse descoperi niciunul, deși era un om dibaci în asemenea lucruri; și Duroy se simțea nenorocit din pricina acestei sărăcii, mai simțitor acuma decât altădată, pentru că avea mai multe trebuințe. O mânie mocnită împotriva tuturor clocotea întrânsul și o iritare neconținută, care se dădea pe față cu orice prilej, în fiecare clipă, din pricina celor mai neînsemnate lucruri.

Adesea se întreba singur cum făcuse de cheltuisese o mie de franci pe lună, cu toate că nu făcuse cheltuieli zadarnice; și constata că adunând un prânz de opt franci cu o cină de doisprezece, luate într-un restaurant mare de pe boulevard, făceau un ludovic, care, adăugat la vreo zece franci, bani de buzunar, bani care se duc fără să știi cum, dădeau în total treizeci de franci. Dar treizeci de franci pe zi fac la sfârșitul lunii nouă sute de franci. Și în asta nu socotea îmbrăcămintea, încălțăminte, albiturile, spălătul etc.

Așadar, la 14 decembrie se trezi fără un gologan în buzunar și fără niciun chip de a putea căpăta ceva.

Făcu cum făcuse adesea odinioară, nu prânzi și-și petrecu toată după-amiaza lucrând la ziar, teribil de înverșunat și afundat în treabă.

Pe la patru, primi o albăstrică de la amanta sa care îl întreba:

Vrei să cinăm împreună? Pe urmă vom hoinări.

Vru să răspundă pe dată că era cu neputință să cineze împreună. Apoi cugetă că ar fi un dobitoc dacă s-ar lipsi de momentele plăcute pe care i le dă ea, și adăugă:

Da, te voi aștepta la nouă, în locuința noastră.

Și trimitând pe un băiat de redacție cu răspunsul, ca să economisească prețul telegramei, se gândi cum ar întoarce-o ca să poată mânca deseară.

La șapte, încă nu găsisese niciun chip; și-i venea leșin de foame. Atunci apelă la o stratagemă de om deznădăjduit. Așteptă să plece toți confrății, unul după altul, și când rămase singur, sună cu putere. Ușierul patronului, rămas să păzească birourile, se înfățișă.

Duroy, în picioare, nervos, își scotocea buzunarele și cu un glas răstit zise:

— Uite, Foucart, am uitat portofelul acasă și trebuie să mă duc să mănânc la Luxemburg. Împrumută-mi doi franci și jumătate pentru trăsură...

Omul scoase trei franci din buzunarul jiletcii, întrebând:

— Domnule Duroy, nu vrei mai mult?

— Nu, nu, îmi ajunge. Mulțumesc!

Și luând monedele albe, Duroy scoborî scările în fugă, se duse să mănânce la o locantă de rând, unde mergea întotdeauna în zilele de sărăcie.

La nouă își aștepta amanta, cu picioarele întinse spre foc, în salonul cel mic.

Ea sosi foarte însuflețită, foarte veselă, biciuită de aerul rece din stradă:

— Dacă vrei, zise ea, să facem mai întâi o preumblare, apoi ne vom întoarce aici la unsprezece. I-o vreme minunată de preumblat.

— Pentru ce să ieșim? E bine și aici!, zise mormăind. Ea zise fără să-și scoată pălăria:

— Dacă ai ști ce lună e afară. O adevărată fericire să te preumbli în astă-seară.

— Se poate, dar n-am gust de preumblare.

Spuse asta cu o mutră furioasă. Ea rămase mirată, jignită și întrebă:

— Ce ai? Pentru ce te porți așa? Eu doresc să facem o preumblare și nu știu ce supărare poate să-ți aducă asta.

— Nu mă supără. Mă plictisește. Asta-i!, zise el și se ridică în picioare, scos din fire.

Ea era dintr-acelea pe care împotrivirea le irită și pe care mojicia le scoate din sărite.

Zise cu dispreț, cu o mânie rece:

— Nu-s obișnuită să mi se vorbească astfel. Mă voi duce atunci singură. Adio!

El înțelese că nu era de glumă și, repezindu-se iute spre dânsa, îi apucă mâinile, le sărută, bolborosind:

— Iartă-mă draga mea, iartă-mă, sunt foarte nervos în seara asta, foarte iritabil. Asta din pricina necazurilor, a plictiselilor, înțelegi, a

afacerilor meseriei mele.

Ea răspunse, puțin mai împlânzită, dar nu liniștită:

— Astea nu mă privesc pe mine; și nu vreau să te descarci pe mine de necazurile dumitale.

El o luă în brațe și o duse spre canapea.

— Ascultă drăguță, n-am vrut defel să te jignesc; nu m-am gândit la ce vorbesc.

O sili să se așeze și îngenunche înaintea ei:

— M-ai iertat? Spune-mi că m-ai iertat.

— Fie, dar să nu mai faci așa, murmură ea cu răceală. Și sculându-se adăugă: Acum, hai să facem o plimbare.

El rămase în genunchi, ținându-i înconjurată șoldurile cu amândouă brațele, și îngăimă:

— Te rog să rămânem acasă, te rog din inimă. Fă-mi hatârul ăsta. Aș fi așa de fericit să fii în seara asta a mea numai, colo, lângă foc. Zi da te rog, zi da!

— Nu! Am să ies și n-am să-ți fac pe gust, îi răspunse scurt și aspru.

— Te rog, am un motiv, un motiv foarte serios!, stăruie el.

— Nu. Și dacă nu vrei să mergi cu mine, mă duc. Adio!

Se desfăcu din brațele lui cu o smucitură și ajunse la ușă. El alergă spre dânsa, și o învălui în brațe:

— Ascultă, Clo, drăguța mea Clo, ascultă, îngăduie-mi atâta... Ea făcea nu, cu capul, fără să răspundă, ferindu-se de sărutările lui și căutând să scape din brațe ca să plece.

El bâlbâia:

— Clo, drăguța mea Clo, am un motiv...

Ea se opri și privindu-l drept în față:

— Minți... Ce motiv?

Duroy roși, neștiind ce să spună. Și ea urmă, indignată:

— Vezi bine că minți... ființă scârboasă...

Și făcând o mișcare sălbatică, ea se desfăcu din brațele lui cu ochii în lacrimi. O luă încă odată de umeri și, pierdut, gata să mărturisească totul pentru a înlătura această ruptură, zise cu deznădejde:

— Pentru că n-am niciun gologan. Iată...

Ea se opri deodată și-l privi în fundul ochilor pentru a citi adevărul:

— Ce zici?

El roși până-n urechi:

— Zic că n-am niciun gologan. Înțelegi? Dar niciun franc, nici cincizeci de bani, nici cu ce să plătesc un pahar de lichior în cafeneaua unde vom intra. Mă silești să-ți mărturisesc lucruri rușinoase. Nu puteam doar să ies cu tine și când vom fi fost așezați în fața a două

consumații să-ți spun liniștit că nu pot să plătesc...

— Și... asta-i... adevărat?

Într-o clipă el își întoarse buzunarele, de la pantaloni, de la jiletcă, de la surtuc, și murmură:

— Na... acuma... ești mulțumită?

Deodată, ea îi sări în gât, bâlbâind:

— Oh, bietul meu drăguț... bietul meu drăguț... dacă aș fi știut! Cum ți s-a întâmplat asta?

Ea îl făcu să se așeze și i se puse pe genunchi; apoi, luându-l de gât, sărutându-l clipă de clipă, sărutându-i mustățile, gura, îl sili să-i povestească cum de i se întâmplase nenorocirea asta.

Înjgheabă o istorie înduioșătoare. Fusesse nevoit să sară în ajutorul tatălui său, care se găsea strâmtorat. Îi dăduse nu numai ceea ce pusese deoparte, dar se și îndatorase cu mult. El adaugă:

— Trebuie să crap de foame cel puțin șase luni, căci mi-am secat toate izvoarele. Atâta pagubă, în viață sunt și momente de criză. La urma urmei, nu face să te superi din pricina banilor.

— Am să te împrumut, vrei?, îi suflă ea la ureche.

— Ești foarte îndatoritoare, draga mea, dar te rog să nu mai vorbim despre asta, te rog. Mă jignești!, îi răspunse el cu demnitate.

Ea tăcu; apoi, strângându-l în brațe, murmură:

— N-ai să știi niciodată cât te iubesc.

A fost una dintre cele mai fericite seri de iubire, înainte de a pleca, ea zise zâmbind:

— Ce zici! Când cineva e în starea ta, cât e de plăcut să găsească niște bani uitați într-un buzunar, o monedă alunecată în căptușeală?!

— A, desigur!, îi răspunse cu convingere.

Ea voi să se întoarcă pe jos pentru că, zicea, era o lună minunată și se simțea uimită când o privea.

Era o noapte rece și senină de la începutul iernii. Trecătorii și caii mergeau repede, înțepați de un ger uscat. Tocurile sunau pe trotuare.

Când se despărțiră, ea îl întrebă:

— Vrei să ne vedem poimâine?

— Cum nu, desigur.

— La același ceas?

— La același ceas.

— Adio, dragă!

Și se sărutară cu iubire.

Apoi Duroy se întoarse cu pași mari, gândindu-se cum s-o mai sucească a doua zi, ca să iasă din încurcătură; dar când deschidea ușa odăii sale, scotoci prin buzunarul jiletcii să caute chibrituri și rămase înmărmurit găsind o monedă ce se învârtea sub degetul său.

Cum aprinse lumânarea, o scoase s-o vadă. Era un ludovic de douăzeci de franci!

Credea c-a înnebunit... Îl întoarse pe dos și pe față, căutând prin ce minune banul ăsta se găsea acolo. Și totuși, nu putuse cădea în buzunar din cer.

Apoi, deodată ghici și îl apucă o mânie plină de indignare. Amanta sa vorbise, în adevăr, de o monedă alunecată în căptușeală și găsită, la vreme de nevoie.

Ea îi făcuse pomana asta. Ce rușine! Jură:

„Ei bine! O voi întâlni, poimăine! Are să aibă un plăcut sfert de ceas!”

Și se așează înciudat în pat, cu inima zguduită de furie și de umilință.

Se trezi târziu. Îi era foame.

Încercă să adoarmă din nou și să se trezească tocmai la ceasurile două; apoi își zise: „Cu asta nu câștig nimic, tot trebuie mai la urmă să gălesc bani.”

Apoi ieși, nădăjduind să-i vină vreo idee pe stradă.

Nu-i veni niciuna, dar, mergând, o dorință fierbinte de a mânca îl făcea să-i lase gura apă ori de câte ori trecea prin dreptul vreunui restaurant. La amiază, negăsind încă niciun chip, se hotărî dintr-odată: „Ei, am să prânzesc din cei douăzeci de franci ai Clotildei. Asta n-are să mă împiedice să-i înapoiez banii mâine”.

Prânzi la o berărie, cu doi franci și jumătate. Și, când intră la ziar, mai dădu încă și cei trei franci ușierului:

— Iată, Foucart, banii pe care mi i-ai împrumutat aseară pentru trăsură.

Lucră până la șapte ceasuri. Apoi se duse să cineze și mai luă încă trei franci din aceiași bani. Cele două *bock-uri* de seară făcură să urce la nouă franci și treizeci de bani cheltuiala sa pe ziua aceea.

Dar neputând să-și facă din nou credit, nici să-și creeze iarăși o altă sursă în douăzeci și patru de ceasuri, mai împrumută a doua zi șase franci și jumătate din cei douăzeci de franci pe care trebuia să-i dea înapoi seara, așa că veni la întâlnire cu patru franci și douăzeci de bani în buzunar.

Era înfuriat ca un câine turbat și-și făgăduia că va limpezi îndată situația. Va spune amantei sale: „Știi, am găsit cei douăzeci de franci pe care mi i-ai pus în buzunar alaltăieri. Nu ți-i dau înapoi azi pentru că starea mea nu s-a schimbat și pentru că n-am avut vreme să mă îndeletnicesc cu chestia bănească, dar ți-i voi înapoia la cea dintâi întâlnire.”

Ea sosi, iubitoare, grăbită, plină de temeri: „Cum avea s-o primească el oare?” Și îl sărută lung și apăsător ca să înlăture explicația în cele dintâi momente.

Georges își zicea că va fi timp și mai pe urmă să atingă chestia. Trebuia să caute prilejul. Nu găsi prilejul și nu spuse nimic, dându-se

înapoi din fața celor dintâi cuvinte cu care trebuia să înceapă această chestie delicată.

Ea nu vorbi nicidecum de preumblare și fu fermecătoare în toate chipurile.

Se despărțiră pe la miezul nopții, după ce-și dădură întâlnire tocmai pentru miercurea din săptămâna viitoare, din pricină că doamna de Marelle fusese poftită la cină în mai multe locuri câteva zile la rând.

A doua zi, când plăti prânzul, Duroy căutând în buzunar cele patru monede care îi rămăseseră, băgă de seamă că erau cinci, dintre care una de aur.

Mai întâi crezu că i-a fost dată ca rest, din nebăgare de seamă, apoi înțelese și simți zvâcnindu-i inima de umilința acestei pomeni statornice.

Cât îi păru de rău că nu spusese nimica! Dacă ar fi vorbit cu tărie, nu s-ar fi întâmplat asta.

Timp de patru zile făcu încercări și efortări tot atât de numeroase cât și fără de folos ca să-și procure cinci ludovici și mănă cu al doilea al Clotildei.

Ea găsi mijlocul – cu toate că el îi spusese furios: „Să nu mai începi gluma din celelalte seri că am să mă supăr” – de a strecura încă douăzeci de franci în buzunarul pantalonilor săi când se întâlneau din nou întâia dată.

Găsindu-i, înjură – „Mama dracului!” – și-i puse în buzunarul jileticii ca să-i aibă la îndemână, căci n-avea niciun ban.

El își liniștea conștiința prin acest raționament: „Îi voi da toți odată, grămadă. La urma urmei,ăștia nu-s alta decât bani împrumutați”.

În sfârșit, casierul ziarului, în urma rugămintelor sale deznădăjduite, se învoi să-i dea cinci franci pe zi. Ajungeau tocmai pentru mâncare, dar nu și pentru a da înapoi șaiszeci de franci.

Dar pe Clotilda apucând-o din nou dorința sa turbată pentru plimbările nocturne în toate locurile dubioase din Paris, el începu să nu se mai irite peste măsură când găsea un ludovic galben într-un buzunar, într-o zi chiar în botină și altă dată sub capacul ceasornicului, după plimbările lor aventuroase.

Deoarece avea dorințe pe care nu le putea îndeplini pe dată, nu era firesc ca ea mai curând să le plătească decât să se lipsească de ele?

De altminteri, el ținea socoteală de tot ceea ce primea, ca să-i înapoieze într-o zi.

Într-o seară, ea îi zise:

— Mă crezi că n-am fost niciodată la Folies-Bergère? Vrei să mă duci? El stătu la îndoială, temându-se să nu se întâlnească cu Rachel. Apoi se gândi: „Ei, la urma urmei nu-s însurat. Dacă cealaltă mă vede,

va înțelege lucrul și nu va vorbi cu mine. Și apoi, vom lua o lojă”.

Îl mai hotărî încă un motiv. Era foarte mulțumit să dea doamnei de Marelle o lojă fără nicio plată.

Era un fel de răsplată.

Lăsă mai întâi pe Clotilda în trăsură, ca să se ducă să caute biletul, pentru ca ea să nu vadă că-i era dat gratis, apoi veni s-o ia și intrară, salutați de controlori.

O nemăsurată mulțime de oameni se înghesuia în coridor. Cu multă greutate putură să străbată prin îmbulzeala de bărbați și cocote. În sfârșit, ajunseră la loja lor și se așezară, închiși între stalurile nemișcate și vârtejul galeriei.

Dar doamna de Marelle nu se uita deloc la scenă, fiind cu mintea numai la fetele care se învârteau pe dinapoia sa; și se întorcea neîncetat să le vadă, cu o dorință de a le atinge, de a le pipăi talia, obrazul, părul, ca să știe cum îs făcute aceste ființe.

Ea zise deodată:

— E o oacheșă corpolentă care se uită la noi întruna. Adineauri am crezut că o să vorbească cu noi. Ai văzut-o?

— Nu. Cred că te înșeli, îi răspunse. Dar el o zărise de mult. Era Rachel, care se învârtea în jurul lor cu mânia în ochi și cu vorbe de ocară pe buze.

Duoy o atinsese adineauri, când străbătuse prin mulțime, și ea îi spusese: „Bună-seara” foarte încet, cu o clipire de ochi care însemna: „pricep”. Dar el nu răspunsese deloc la această gingașie, de frică să nu-l vadă amanta sa, și trecuse rece, cu capul în sus, cu buza disprețuitoare. Fata, pe care o întărâta și o gelozie de care nu-și dădea seama, se întoarse după dânsul, îl atinse din nou și zise cu un glas mai tare:

„Bună-seara, Georges!”.

Nu răspunse nimic nici acum. Atunci, ea se îndărătnici să fie cunoscută, salută și venea neconținut în spatele lojei, așteptând un moment prielnic.

Cum văzu că doamna de Marelle o privește, atinse cu vârful degetului umărul lui Duoy:

— Bună-seara, ce mai faci?

Dar el nu se întoarse.

— Ei bine, ai asurzit de joi?, întrebă ea.

Duoy nu răspunse nimic, luându-și o înfățișare plină de dispreț, care îl împiedica să se compromită chiar printr-un cuvânt, cu paciavura asta.

Rachel începu să râdă, cu un râs turbat, și zise:

— Vasăzică ai amuțit? Pesemne că ți-o fi mușcat doamna limba?

El făcu o mișcare furioasă și strigă:

— Cine-ți dă voie să vorbești? Șterge-o, ori chem să te aresteze!

Atunci, cu privirea aprinsă, cu pieptul umflat, ea zbiră:

— A! Așa-i! Auzi dobitoc! Când te culci cu o femeie, o saluți măcar. Nu-i un motiv să te faci că nu mă cunoști pentru că ești cu alta. Dacă mi-ai fi făcut măcar un semn când am trecut pe lângă tine adineauri, te-aș fi lăsat în pace. Dar ai vrut să faci pe mândrul, ei, lasă, așteaptă, că-ți fac eu! A, nici nu-mi zici măcar seară bună când te întâlnesc...

Ea ar fi strigat mult încă, dar doamna de Marelle deschisese ușa lojei și fugea prin mulțime căutând, pierdută, ieșirea.

Duroy se repezise după dânsa și se străduia s-o ajungă.

Atunci, Rachel, văzându-i fugind, urlă, învingătoare:

— Puneți mâna pe dânsa! Puneți mâna pe dânsa! Mi-a furat amantul!

Publicul începu să râdă. Doi domni, ca să glumească, apucară pe umeri pe fugară și voră s-o aducă înapoi, încercând s-o sărute. Dar Duroy apucând-o, o scoase cu putere din mâinile lor și o târî în stradă.

Clotilde se aruncă într-o trăsură care sta în fața stabilimentului. Georges sări după dânsa și – vizitiul întrebând: „Unde mergem, domnule?” – el răspunse: „Unde vei voi!”

Trăsura începu să se miște încet, zdruncinată de caldarâm. Clotilda, în pragul unui soi de criză nervoasă, cu obrazul în mâini, sufla greu și Duroy nu știa ce să facă și ce să spună.

În sfârșit, când o auzi că plânge, bolborosi:

— Ascultă, Clo, dragă Clo, lasă-mă să-ți explic! Nu-s vinovat... Am cunoscut pe femeia asta altădată... la început...

Ea-și descoperi deodată fața și, apucată de o turbare de femeie îndrăgostită și înșelată, de o turbare furioasă care-i dezlegă limba, bâlbâi, cu fraze repezi, întrerupte, gâfâind:

— Ah!... mișel... mișel... golan ce ești!... E cu puțință?... Ce rușine!... Dumnezeu!... Ce rușine!... Apoi, înfuriindu-se din ce în ce mai tare, cu cât i se limpezeau ideile și-i veneau argumentele: O plăteai cu banii mei, nu-i așa? Și eu îi dădeam bani pentru cocota asta... Oh! Mișelul!... Ea păru a căuta, câteva clipe, un cuvânt și mai tare, dar care nu-i venea, apoi deodată îi țâșni din gură, cu mișcarea cu care scuipi: „Oh!... porc... porc... porc... O plăteai cu banii mei... porc... porc.”

Nu găsea nimic altceva și repeta mereu: „Porc... Porc!” Deodată se plecă în afară și, apucând pe vizitiu de mânecă, îi porunci:

— Oprește!

Apoi, deschizând ușa trăsurii, sări în stradă. Georges voi s-o urmeze, dar ea strigă: „Nu-ți dau voie să cobori!”, cu un glas așa de tare, că trecătorii se îngrămădiră în jurul ei; și Duroy nici nu se clinti de teama unui scandal. Atunci ea își scoase punga din buzunar, căută banii la lumina felinarului și, scoțând doi franci și jumătate, îi puse în

mâna birjarului și-i zise cu glas răsunător:

— Ține... pentru un ceas... Eu plătesc... Și du pe scârnavia asta în strada Boursault, la Batignolles.

În ceata care o înconjura izbucni veselie. Un domn zise:

— Bravo, mititico!

Și un găinar, oprindu-se lângă roțile birjei, băgă capul înăuntru și strigă cu un glas subțiat:

— Bună seara, Bibi...

Apoi trăsura se puse din nou în mișcare, urmată de hohote de râs.

Capitolul 6

Georges Duroy se deșteaptă trist, a doua zi. Se îmbracă încet, apoi se duse la fereastră și începu să cugete. Simțea un fel de oboseală în tot trupul parcă ar fi primit, ziua trecută, o ciomăgeală. În sfârșit, îl îmboldi nevoia de a găsi bani și se duse mai întâi la Forestier. Prietenul său îl primi, cu picioarele la foc, în cabinetul său.

— Ce te-a făcut să te scoli așa dimineață?

— O afacere foarte serioasă. Am o datorie de onoare.

— De joc?

Se codi, apoi zise:

— De joc.

— Mare?

— Cinci sute de franci.

Forestier întrebă, neîncrezător:

— Și cui i-ai rămas dator? Duroy nu putu răspunde îndată.

— Unui... Unui... unui domn de Carleville.

— A! Și unde stă el?

— Strada... strada...

Forestier începu să râdă:

— Strada nu știu care, nu-i așa? Îl cunosc pe domnul ăsta, scumpul meu. Dacă vrei douăzeci de franci, mai pot să fac atâta pentru tine, dar mai mult nu.

Duroy luă moneda de aur. Apoi se duse din ușă în ușă, la toți câți îi cunoștea, și în sfârșit strânse, până pe la cinci ceasuri, optzeci de franci.

Mai trebuindu-i încă două sute, luă o hotărâre și, păstrând pentru sine ceea ce adunase, murmură: „Iată-mă, n-am să-mi fac sânge rău din pricina târfei ăsteia. Îi voi plăti când voi putea.”

Vreo cincisprezece zile duse o viață cumpătată, regulată și castă, cu mintea plină de hotărâri energice. Apoi îl apucă o puternică dorință de dragoste. I se părea că au trecut ani de când nu mai ținuse o femeie în brațe și, ca și matelotului care înnebunește când vede pământul, toate fustele întâlnite îi dădeau fiori.

De aceea se duse într-o seară la Folies-Bergère, cu nădejdea să o găsească pe Rachel. O zări într-adevăr, cum intră, căci ea nu părăsea niciodată acest stabiliment.

Se duse spre dânsa zâmbind, cu mâna întinsă. Dar ea îl măsură din cap până-n picioare

— Ce vrei de la mine?

— Haide, nu te mai face, încercă el să râdă...

Ea îi întoarse spatele zicând tare:

— Nu mă pun cu toate spurcăciunile.

Căutase cea mai grosolană injurie. Duroy simți urcându-i-se sângele la cap și se întoarse acasă. Singur...

Forestier, bolnav, slăbit, tușind neconținut, îi făcea la ziar zilele amare, părea că-și muncește capul să-i găsească treburile cele mai plicticoase. Ba chiar într-o zi, într-un moment de iritație nervoasă și după un lung acces de tuse înnăbușitoare, mormăi, fiindcă Duroy nu-i adusese o știre cerută:

— Ce dracu', ești mai dobitoc decât îmi închipuiam!

Celălalt era să-l palmuiască, dar se stăpâni și plecă murmurând: „Ți-oi plăti eu. O idee repede îi trecu prin minte, și adăugă: Am să-ți pun coarne, nene.” Și plecă frecându-și mâinile, înveselit de acest plan.

Voi, chiar a doua zi, să-și pună planul în aplicare. Îi făcu doamnei Forestier o vizită de iscodire.

O găsi citind o carte, întinsă pe canapea.

Ea îi întinse mâna, fără să se clintească, întorcând numai capul, și zise:

— Bună-ziua, Bel-Ami.

I se păru că primește o palmă:

— De ce mă numiți așa?

Ea răspunse zâmbind:

— Am văzut-o pe doamna de Marelle săptămâna trecută și am aflat cum ați fost poreclit la dânsa.

Duroy se asigură de aerul binevoitor al tinerei femei. Și cum putuse oare să se teamă? Ea urmă:

— O alintați! Cât despre mine, veniți la calende, sau cam pe acolo.

Georges se așezase aproape de dânsa și o privea cu o curiozitate nouă, o curiozitate de amator care alege un obiect de lux într-o prăvălie. Era fermecătoare, bălaie, de un bălai dulce și cald, făcută pentru dezmierdări, și el se gândi: „E altceva decât cealaltă, desigur.”. Nu se îndoia de izbândă, n-avea decât să întindă mâna, i se părea, și s-o apuce, cum culegi un fruct.

— N-am vrut să vă văd pentru că așa e mai bine, îi zise cu hotărâre.

Ea întrebă, fără să priceapă:

— Cum? Pentru ce?

— Pentru ce? Nu ghiciți?

— Nu, deloc.

— Pentru că-s amoretat de dumneavoastră... oh, puțin, puțin... și nu vreau să ajung cu totul...

Ea nu păru nici mirată, nici jignită, nici măgulită; zâmbea mai departe cu același aer nepăsător și răspunse liniștit:

— O, puteți să veniți. De mine nu poate fi niciodată amoretat cineva multă vreme.

El fu uimit mai mult de ton decât de cuvinte, și întrebă:

— Pentru ce?

— Pentru că n-aduce niciun folos și eu dau a înțelege asta de îndată. Dacă mi-ați fi spus mai înainte de frica dumneavoastră, v-aș fi asigurat și v-aș fi silit, dimpotrivă, să veniți cât mai des.

— De parcă s-ar putea porunci sentimentelor!, strigă el, cu patos.

Ea se întoarse către dânsul:

— Scumpul meu prieten, pentru mine un amoretat e scos dintre cei vii. El devine idiot, și nu numai idiot, ci primejdios. Eu rup cu oamenii care mă iubesc, sau care spun așa, orice legătură mai de aproape, mai întâi pentru că ei mă plictisesc, și apoi pentru că mi-e frică de ei ca de niște câini turbați care pot să aibă o criză. De aceea îi pun la carantină morală, până ce le trece boala. Nu uita asta! Știu că la dumneavoastră iubirea e un soi de poftă, pe când la mine ar fi, dimpotrivă, un fel de... de... legătură sufletească, care nu se găsește în religia bărbaților. Dumneata te ții de litera iubirii, eu de spiritul ei. Dar... uită-te bine la mine...

Ea nu mai zâmbea. Fața ei era liniștită și rece și zise apăsând asupra fiecărui cuvânt:

— Nu voi fi niciodată, niciodată, amanta dumitale, înțelegi. Deci, e cu totul nefolositor, ar fi poate chiar primejdios pentru dumneata să stăruiești în această dorință... Și acuma, după ce ne-am socotit... vrei să fim prieteni, prieteni buni, dar știi, prieteni adevărați, fără niciun gând ascuns?

El înțelese că orice încercare ar fi zadarnică față de acesta hotărâre fără apel. Se hotărî pe dată, fără prefăcătorie, și, încântat de a-și putea face această aliată, îi întinse amândouă mâinile:

— Sunt al dumneavoastră, doamnă, în orice chip voiți. Ea simți în glas sinceritatea gândirii, și-i dădu mâinile.

Georges le sărută una după alta, apoi zise ridicându-și capul:

— Dumnezeule, dacă aș fi găsit o femeie ca dumneata, cu ce fericire aș fi luat-o!

De data asta ea fu atinsă, dezmiardată de această frază, cum sunt femeile de acele complimente care le merg la inimă, și-i aruncă o privire din acelea repezi și recunoscătoare, care ne fac robii lor.

Apoi, pe când el se chinuia să găsească o trecere spre a începe din nou vorba, ea zise, cu un glas dulce, punându-i un deget pe braț:

— Și am să-mi încep chiar acum meseria mea de prietenă. Nu ești deloc iscusit, scumpul meu... Ea stătu o clipă la îndoială, apoi întrebă: Pot să vorbesc slobod?

— Da.

— Cu totul?

— Cu totul.

— Ei bine, duceți-vă la doamna Walter, care are despre dumneavoastră o bună părere, și faceți astfel încât să-i plăceți. Căutați prilejul să-i spuneți lucruri plăcute, cu toate că e onestă. O, nicio nădejde de... plească nici de partea ceea. Veți câștiga mai mult, făcându-vă bine văzut. Știe că sunteți încă pe o treaptă inferioară la ziar. Dar nu vă temeți de nimic, ei primesc pe toți redactorii lor cu aceeași bunăvoință. Duceți-vă, credeți-mă!

El zise zâmbind:

— Mulțumesc, sunteți un înger... un înger păzitor.

Apoi vorbiră vrute și nevrute.

Duroy șezu mult, voind să arate că-i plăcea să fie lângă dânsa; și când plecă, o mai întrebă:

— Ne-am înțeles, suntem prieteni?

— Ne-am înțeles.

Și fiindcă adineauri simțise efectul complimentului său, îl întări, adăugând:

— Și dacă rămâneți vreodată văduvă, mă înscriu. Apoi plecă îndată, ca să nu-i lase vreme să se supere.

O vizită la doamna Walter neliniștea pe Duroy, căci nu fusese niciodată chemat și nu voia să facă ceva necuviincios. Patronul îi arăta bunăvoință, îi prețuia serviciile, îl întrebuința mai cu deosebire pe dânsul în treburile grele; de ce nu s-ar folosi de această favoare ca să pătrundă în casa lui?

Așadar, într-o zi, sculându-se dis-de-dimineață, se duse la hală și cumpără cu zece franci vreo douăzeci de pere minunate. Punându-le cu îngrijire într-un coș, ca să pară că veneau de departe, le duse la portarul patroanei împreună cu cartea sa de vizită pe care scrisese:

Georges Duroy

Roagă smerit pe doamna Walter să primească câteva fructe aduse dimineața aceasta din Normandia.

A doua zi dimineață găsi la ziar, în cutia sa de scrisori, un plic cu o carte de vizită:

Doamna Walter mulțumește din suflet domnului Georges Duroy și... este acasă în fiecare sâmbătă!

Sâmbăta viitoare el se înfățișă.

Domnul Walter ocupa, în bulevardul Malesherbes, o casă alcătuită din două corpuri, proprietatea sa, și din care una era dată cu chirie, mijloc economic al oamenilor practici. Un singur portar, cu locuința între cele două porți, suna clopoțelul și pentru proprietar, și pentru chiriaș și dădea ambelor intrări o înfățișare măreață, de palat bogat, prin frumoasa sa ținută de portar de biserică, în picioare cu colțuni[13]

albi și cu haina sa de sărbătoare, cu bumbi de aur și cu revere stacojii.

Saloanele de primire erau la etaj, având înaintele o anticameră cu perdele la uși. Doi valetți dormeau pe jumătate, pe scaune. Unul dintre ei luă pardesiul lui Duroy, iar altul îi luă bastonul, deschise o ușă, întrecu cu câțiva pași pe vizitator, apoi, dându-se în lături, îl lăsă să treacă, strigându-i numele într-o încăpere goală.

Tânărul om, încurcat, privea în toate părțile, când deodată zări într-o oglindă niște inși așezați și care păreau foarte departe. Mai întâi se înșelă asupra direcției, fiindcă oglinda îi amăgise ochiul, apoi străbătu încă prin două saloane goale până ce ajunse într-un soi de mic iatac îmbrăcat cu mătase albastră, presărată cu boboci de aur, și în care patru doamne vorbeau încet în jurul unei mese rotunde pe care erau niște cești de ceai.

Cu toată stăpânirea de sine pe care o câștigase prin viața sa pariziană și mai ales prin meseria de reporter care îl punea neconținut în atingere cu oameni însemnați, Duroy se simți puțin strâmtorat din pricina înfățișării antreului și a trecerii prin saloanele deșarte.

El bolborosi:

— Doamnă, mi-am luat îndrăzneala..., căutând cu ochii pe gazdă.

Ea îi întinse mâna, pe care el o luă plecându-se înaintea ei, și îi zise:

— Îmi faceți mare plăcere, domnule dragă, că veniți să mă vedeți...

Îi arătă un scaun, pe care, voind să șadă, căzu, din pricină că-l crezuse mai înalt. Tăcuseră. O doamnă începu să vorbească. Era vorba de frig, care se făcea din ce în ce mai tare, dar nu încă destul ca să pună capăt frigurilor tifoide ori să facă cu puțință patinajul. Și fiecare își dădu cu părerea asupra acestei iviri a gerului în Paris; apoi, doamnele spuseră ce anotimpuri le plac mai mult, arătând toate motivele banale care zac în minți ca praful în odăi.

Un ușor zgomot de ușă întoarse capul lui Duroy, și el zări, prin două oglinzi, venind o doamnă zdravănă. Cum se arătă în iatac, una dintre vizitatoare se sculă, strânse mâinile, apoi plecă; și tânărul urmări cu privirea, prin celelalte saloane, spatele ei negru pe care străluceau sumedenie de mărgele.

După ce tulburarea acestei schimbări de persoane se liniști, vorbiră de la sine, fără nicio trecere, de chestia Marocului și războiul din Răsărit, precum și de încurcăturile Angliei la extremitatea Africii. Aceste doamne vorbeau despre lucrurile astea pe de rost, cum ar fi recitat o comedie aleasă și cumsecade, repetată adeseori.

Din nou intră cineva, o mică bălaie creață, ceea ce pricinui ieșirea unei femei uscate, între două vârste.

Și vorbiră de sorții ce avea domnul Linet ca să intre la Academie. Nou-venita credea cu siguranță că va fi bătut de domnul Cabanon-

Lebas, autorul frumoasei adaptări în versuri franceze, pentru teatru, a lui „Don Quijote”.

— Știți că va fi jucată la Odeon iarna viitoare?

— A, i-adevărat? Mă voi duce desigur să văd această încercare foarte literară.

Doamna Walter răspundea cu grație, cu liniște și nepăsare, fără să stea vreodată la îndoială asupra a ceea ce trebuia să spună, părerea sa fiind întotdeauna gata mai dinainte.

Dar băgă de seamă că se făcea noapte și sună să aprindă lămpile, ascultând în aceeași vreme convorbirea care curgea ca un râu liniștit și gândindu-se că a uitat să treacă pe la litograf pentru biletele de invitație la cina apropiată.

Era puțin prea grasă, frumoasă încă, de o vârstă primejdioasă, când ruina este aproape. Ea se păstra mulțumită îngrijirilor, măsurilor înțelepte, igienei și pomezilor pentru piele. Părea înțeleaptă în toate cele, cumpătată și cu judecată, una dintre acele femei al căror spirit e aliniat ca o grădină franțuzească. Te învârtești într-însa fără să dai de ceva neașteptat, dar găsim în același timp oarecare farmec. Avea judecată, o judecată fină, dibace și sigură, care-i ținea loc de fantezie, de bunătate, de devotament, și o bunăvoință liniștită, largă pentru toți și pentru orice lucru.

Ea băgă de seamă că Duroy nu spusese nimic, că nu i se vorbise deloc, și că părea puțin încurcat; și fiindcă aceste doamne încă nu isprăviseră cu Academia, acest subiect plăcut oprindu-le multă vreme, ea întrebă:

— Și dumneavoastră, care trebuie să cunoașteți lucrul mai bine decât oricine, pentru cine sunteți?

El răspunse cu hotărâre:

— În această chestie, doamnă, n-aș avea în vedere niciodată meritul, întotdeauna îndoielnic, al candidaților, ci vârsta și sănătatea lor. Nu i-aș întreba de titluri, ci de boală. N-aș căuta niciodată dacă au tradus în versuri pe Lope de Vega, dar aș avea grijă să capăt cunoștință de starea maiului, inimii, răunchilor și măduvei spinării lor. Pentru mine, o bună hipertrofie, o bună albuminurie și mai cu seamă un bun început de ataxie locomotrice ar face mai mult decât patruzeci de volume de digresii asupra ideii de patrie în poezia barbarescă.

O tăcere plină de mirare urmă după această părere.

Doamna Walter, zâmbind, zise:

— Pentru ce?

El răspunse:

— Pentru că eu nu caut decât plăcerea ce o poate pricinui un lucru femeilor. Însă, doamnă, Academia n-are într-adevăr niciun interes pentru dumneavoastră decât când moare un academician. Cu

cât mor mai mulți, cu atât trebuie să fiți mai mulțumite. Dar ca să moară degrabă, trebuie să fie aleși bătrâni și bolnavi.

Și fiindcă toți erau puțin nedumeriți, el adăugă:

— De altminteri, și eu sunt ca și dumneavoastră și-mi place foarte mult să citesc în „Ecourile Parisului” despre încetarea din viață a unui academician. Mă întreb îndată: Cine are să-l înlocuiască? Și fac lista mea. E un joc, un mic joc foarte plăcut, care se joacă în toate saloanele pariziene cu prilejul morții fiecărui nemuritor: „Jocul morții și al celor patruzeci de bătrâni”.

Aceste doamne, puțin încurcate încă, începeau totuși să zâmbească, atât era de adevărată observația lui.

El încheie, sculându-se:

— Dumneavoastră sunteți, care îi numiți, doamnelor, și nu-i numiți decât spre a-i vedea murind. Alegeți-i deci bătrâni, eventual cei mai bătrâni cu putință, și nu vă îngrijiți nicidecum de rest.

Apoi plecă cu foarte multă grație. Cum plecă, una dintre femei zise:

— E nostim, băiatul ăsta. Cine e?

— Un redactor al nostru, care face încă bucătăria ziarului, dar nu mă îndoiesc că se va ridica degrabă, îi răspunse doamna Walter.

Duroy cobora pe bulevardul Malesherbes vesel, cu pași mari ca de joc, mulțumit de isprava sa și murmurând:

„Bun început!”

Se împacă cu Rachel în seara aceea.

Săptămâna următoare îi aduse două întâmplări însemnate. Fu numit șef al paginii de „Ecouri” și pofțit la masă la doamna Walter. El văzu îndată că era o legătură între aceste două noutăți.

„Vie Française” era înainte de toate un ziar de finanțe, patronul fiind un om de finanțe, căruia presa și deputăția îi slujiseră de pârghee. Făcându-și din bunătate o armă, învărtise întotdeauna lucrurile ascuns, sub o mască zâmbitoare de om cinstit, dar el nu întrebuinta în afacerile sale, oricare ar fi fost, decât inși pe care-i pusese la încercare, de care era sigur, pe care îi cunoștea cu de-amănuntul și pe care-i știa vicleni, îndrăzneți și mlădioși. Duroy, numit șef la „Ecouri”, i se părea un tânăr prețios.

Această funcție fusese încredințată până atunci secretarului de redacție, Boisrenard, un bătrân ziarist corect, punctual și tipic ca un angajat. Treizeci de ani de când era secretar de redacție la unsprezece ziare deosebite, și nu-și schimbase niciodată chipul de a lucra și de a vedea lucrurile. Trecea dintr-o redacție în alta cum schimbă restaurantul, abia băgând de seamă că bucătăria n-avea întocmai același gust. Era străin de părerile politice și religioase. Era devotat ziarului, oricare ar fi fost, priceput în ramura sa și prețios prin experiența sa. Lucra ca un orb care nu vede nimic, ca un surd care nu

aude nimic, și ca un mut care nu vorbește nimic niciodată. Avea o desăvârșită cinste profesională și nu s-ar fi amestecat niciodată în vreun lucru pe care nu l-ar fi socotit onest, vrednic și corect din punctul de vedere al meseriei sale.

Domnul Walter, care, nu-i vorbă, îl prețuia, dorise adesea să încredințeze altuia „Ecourile”, care sunt, zicea el, măduva ziarului. Prin ajutorul lor poți îmbrățișa noutăți, poți răspândi zvonuri și poți înrâuri asupra publicului și a rentei. Între două serate *high-life*, trebuie să știi să strecori, așa în treacăt, lucrul de seamă, mai mult insinuat decât spus. Trebuie să lași, prin subînțelesuri, să se ghicească ceea ce vrei, să dezminți în așa chip, încât zvonurile să se întărească, sau să afirmi așa încât nimeni să nu creadă. În ecouri trebuie ca fiecare să găsească, în fiecare zi, cel puțin un rând care să-l intereseze, pentru ca toată lumea să le citească. Trebuie să te gândești la toate și la toți, la toate treptele, la toate profesiile, la Paris și la provincie, la armată și la pictori, la cler și la universitate, la magistrați și la curtezane.

Omul care le conduce și care poruncește batalionului de reporteri trebuie să fie veșnic cu băgare de seamă și veșnic în pază, bănuitor, prevăzător, șiret, ager și mlădios, înarmat cu toate vicleșugurile și înzestrat cu un simț sigur pentru a descoperi cu o privire știrea falsă, pentru a judeca ceea ce e bine de zis și ceea ce e bine de păstrat, pentru a ghici ceea ce va mișca publicul; și trebuie să știe a înfățișa lucrurile în așa chip, încât efectul să fie înmulțit.

Domnul Boisrenard, deși avea o practică îndelungată, n-avea însă tact și finețe; era lipsit mai cu seamă de viclenia firească, trebuitoare pentru a presimți în fiecare zi ideile ascunse ale patronului.

Duroy trebuia să le îndeplinească desăvârșit pe toate, și el completa minunat redacția acestei foi „care plutea pe fondurile statului și pe valurile politicii”, vorba lui Norbert de Varenne.

Inspiratorii și adevărații redactori ai lui „Vie Française” erau vreo șase deputați interesați în toate speculațiile întreprinse sau ajutate de director. Erau numiți la Cameră „banda lui, Walter” și erau invidiați, pentru că desigur trebuiau să câștige bani cu dânsul sau printr-însul.

Forestier, redactor politic, era omul de paie al acestora, omul care pune în lucrare părerile insuflate de ei. Ei îi șopteau articolele de fond, pe care le scria întotdeauna acasă, ca să fie liniștit, zicea el.

Dar spre a-i da ziarului o înfățișare literară și pariziană, fuseseră aduși doi scriitori cu renume în genuri deosebite: Jacques Rival, cronicar de actualități, și Norbert de Varenne, poet și cronicar fantezist, sau mai curând povestitor, după noua școală.

Apoi își procură ieftin critici de artă, muzicali, teatrali, de pictură, un redactor criminalist și unul hipic, din marea ceată mercenară a scriitorilor de diverse. Două femei din lumea mare, „Domino Rose” și „Patte Blanche”, trimiteau varietăți din lumea aleasă, tratau chestiile

privitoare la modă, la viața elegantă, la etichetă, la politețe și dădeau pe față lucruri intime de-ale doamnelor din societatea înaltă.

Și „Vie Française” „plutea pe fonduri și pe valuri”, cârmuită de toate aceste deosebite mâini.

Duroy era în toiul bucuriei în urma numirii sale în funcția de șef la „Ecouri”, când primi un mic carton gravat, pe care citi:

Domnul și doamna Walter

Roagă pe domnul Georges Duroy să le facă plăcerea de a veni să cineze la dâșșii joi, 20 ianuarie.

Această nouă favoare, venită peste cealaltă, îl umplu de-o așa bucurie, încât sărută invitația ca pe o scrisoare de dragoste. Apoi se duse să-l caute pe casier ca să se înțeleagă asupra însemnatei chestii bănești.

Un șef de „Ecouri” are de obicei bugetul său, din care-i plătește pe redactori și știrile, bune sau rele, aduse de unul sau de altul, cum aduc grădinarii fructele lor la un vânzător de trufandale.

O mie două sute de franci pe lună erau la început încuviințate lui Duroy, care își puna în minte să-și păstreze sieși o bună parte dintr-înșii.

Casierul, în urma cererilor lui stăruitoare, n-avusese ce face și-i dăduse patru sute de franci. De la început avu serios de gând să-i trimită doamnei de Marelle cei două sute optzeci de franci ce-i datora, dar socoti îndată că nu i-ar mai rămâne pe mână decât o sută douăzeci de franci, o sumă cu totul neîndestulătoare pentru a urni într-un chip cuviincios noul său serviciu, și amână această înapoiere pentru o vreme mai îndepărtată.

Se îndeletnici două zile cu așezarea, căci moștenise o masă deosebită și câteva dulapuri de scrisori, în întinsa odaie comună redacției întregi. El ocupa un capăt al acestei odăi, iar Boisrenard, al cărui păr negru ca abanosul, deși era înaintat în vârstă, și care era neconținut aplesat pe o foaie de hârtie, ocupa celălalt capăt.

Masa cea mai lungă, din mijloc, era a redactorilor care își aveau îndeletnicirile mai mult afară din redacție. De obicei, ea slujea ca bună de șezut, sau cu picioarele spânzurate peste margini, sau turcește în mijlocul ei. Uneori erau trântiți cinci sau șase jucând bilboquetul cu răbdare, ca niște maimuțe.

În sfârșit, Duroy prinsese gust de acest joc și începea să fie tare, sub îndrumarea și mulțumită sfaturilor pe care i le dădea Saint-Potin.

Forestier, din ce în ce mai bolnav, îi încredințase lui bilboquetul său de lemn din Mexico, cel din urmă cumpărat, care i se părea cam greu, și Duroy învățea cu putere bila neagră, numărând încet: Una-două-trei-patru-cinci-șase.

El ajunsese să facă întâia dată douăzeci în șir și tocmai în aceeași zi când avea să cineze la doamna Walter. Bună zi, se gândi el, am toate

izbânzile. Căci dibăcia la bilboquet dădea într-adevăr un fel de superioritate în birourile lui „Vie Française”.

Părăsi redacția devreme, ca să aibă timp să se îmbrace, și când suia strada Londres, văzu mergând repede înaintea lui

O femeie mică ce semăna cu doamna de Marelle. Simți suindu-i-se o căldură în obraz și începu să-i bată inima. Trecu de cealaltă parte ca s-o vadă în profil. Ea, de asemenea, se opri să treacă. Se înșelase; răsuflă.

Adesea se întrebase ce ar face dacă ar întâlni-o în față. I s-ar închina sau s-ar face că n-o vede? „M-aș face că n-o văd!”, gândea el.

Era frig. Pe trotuare, gheața căpătase culoare cenușie.

Când tânărul intră în casă, cugetă: „Trebuie să-mi schimb locuința. Asta nu-mi mai ajunge acum.”. Era agitat și vesel, și repeta cu glas tare, mergând de la pat la fereastră: „Vine norocul! Norocul! Va trebui să-i scriu tatei”.

El îi scria lui tată-său din când în când; și scrisoarea ducea întotdeauna o bucurie vie în mica crâșmă normandă, la marginea drumului, pe coasta înaltă de unde se văd Rouen și întinsa vale a Senei.

Din când în când primea și el un plic albastru, a cărui adresă era scrisă cu niște slove mari, tremurate, și citea, neschimbate, aceleași rânduri la începutul scrisorii părintești:

Scumpul meu fiu, îți scriem ca să știi că suntem bine, maică-ta și eu. Mai nimic nou la țară. Îți voi face cunoscut totuși...

Și el păstra în inimă interes pentru întâmplările din sat, pentru noutățile despre vecini și pentru starea pământului și a semănăturilor.

Își zicea mereu, legându-și cravata albă înaintea micii sale oglinzi: „Trebuie să-i scriu tatei chiar mâine. De m-ar vedea el, în seara asta, în casa unde mă duc, ar rămâne cu gura căscată, bătrânul! Mama dracului, am să cinez acuși cum n-a cinat el niciodată”. Și văzu în minte deodată bucătăria afumată de acolo, din dosul cafenelei deșarte, tingirile împrăștiind o ușoară licărire galbenă de-a lungul pereților, mâța pe vatră, cu nasul la foc, cu înfățișarea ei de himeră nemișcată, masa de lemn plină de grăsime din pricina vremii și a lichidelor curse, în mijloc un castron aburind și o candelă aprinsă între două tacâmuri. Și-i zări și pe dâșii, pe bărbat și pe femeie, pe tată și pe mamă, cei doi țărani cu mișcările încete, mâncând supa cu sorbituri mici. El știa cele mai mici zbârcituri ale bătrânelor lor fețe, cele mai mici mișcări ale brațelor și capetelor lor. El știa chiar și ceea ce-și spuneau ei, în fiecare seară, mâncând față în față.

El mai gândi: „Va trebui, la urma urmei, să mă duc să-i văd”. Dar toaleta sa fiind gata, suflă în lumânare și coborî.

În lungul bulevardului periferic, femeile ușoare se legară de el. El le răspundea, smucindu-și brațul: Hai plecați!, cu un dispreț furios ca

și cum ele l-ar fi înjurat, l-ar fi înjosit... Drept cine îl socoteau ele? Târâturile astea nu puteau dară deosebi oamenii. Senzația fracului său negru pus ca să meargă să cineze la oameni foarte bogați, foarte cunoscuți, foarte însemnați, îi dădea sentimentul unei personalități noi, conștiința că a devenit un alt om, un om din lumea mare, din adevărata lume mare.

Intră fără sfială în anticamera luminată de candelabre înalte de bronz și, cu o mișcare firească, dădu în primire bastonul și pardesiul celor doi valeți care se apropiaseră de dânsul.

Toate saloanele erau luminate. Doamna Walter primea în al doilea, cel mai mare. Îl primi cu un zâmbet plăcut, și el strânse mâna celor doi bărbați sosiți înaintea lui, domnul Firmin și domnul Laroche-Mathieu, deputați, redactori anonimi la „Vie Française”. Laroche-Mathieu avea la ziar o putere deosebită, care venea din pricina înrâuririi sale asupra Camerei. Nimeni nu se îndoia că va fi într-o zi ministru.

Apoi sosi familia Forestier, femeia, îmbrăcată în trandafiriu și încântătoare. Duroy rămase peste măsură de mirat văzând-o intimă cu cei doi reprezentanți ai țării. Ea vorbi încet la colțul sobei, mai mult de cinci minute, cu domnul Laroche-Mathieu. Charles părea prăpădit și obosit. Slăbise tare de-o lună încoace și tușea neîncetat repetând: „Ar trebui să mă hotărâsc să sfârșesc iarna în Sud”.

Norbert de Varenne și Jacques Rival sosiră împreună. Apoi, deschizându-se o ușă în fundul odăii, domnul Walter intră cu două fete de șaisprezece până la optsprezece ani, una urâtă și alta frumoasă.

Duroy știa că patronul e părinte de familie, și totuși fu cuprins de mirare. Nu se gândise niciodată la fiicele patronului, decât cum te gândești la țările îndepărtate pe care n-ai să le vezi niciodată. Și apoi, și le închipuise mici de tot și acum vedea niște femei. Din pricina asta simțea acea ușoară tulburare pe care o naște o întâlnire neașteptată.

Ele îi întinseră mâna, una după alta, după prezentare, și se duseră să se așeze la o masuță care, fără îndoială, le era păstrată lor, unde începură să împletească o față de masă din mai multe mosorașe de ață.

Mai așteptau pe cineva și stăteau tăcuți, simțind un soi de silă, care se întâlnește întotdeauna înainte de cină între inși care nu-s în aceeași stare sufletească, în urma îndeletnicirilor deosebite din timpul zilei.

Duroy ridicându-și ochii, din întâmplare, spre perete, domnul Walter îi zise, de departe, cu o dorință vădită de a-și arăta averea sa:

— Priviți la tablourile mele?!, și accentua pe „mele”. Vi le voi arăta. Și luă o lampă ca să se poată deosebi toate amănuntele.

— Aici, peisajele – zise el.

În mijlocul grupului se vedea o mare pânză a lui Guillemet, un țărm de mare în Normandia, sub un cer furtunos. Dedesubt, o pădure din Harpignies, apoi o câmpie din Algeria, de Guillemet, cu o cămilă în zare, o cămilă mare pe picioarele sale înalte, ca un straniu monument.

Domnul Walter trecu la peretele vecin și vesti, cu un glas serios, ca un maestru de ceremonii:

— Pictura mare.

Erau patru pânze: „Vizită la spital” de Gervex; „Secerătoare” de Bastien-Lepage; „Văduvă” de Bouguereau și „Execuție” de Jean-Paul Laurens. Această din urmă pânză înfățișa un preot vandeean împușcat la peretele bisericii sale de un detașament de Bleus^[14].

Pe fața serioasă a patronului trecu un zâmbet, când arătă grupul următor:

— Aici, fanteziștii.

Mai întâi se vedea o mică pânză de Jean Beraud, intitulată: „Sus și jos”. Era înfățișată o frumoasă pariziană urcând scara unui tramvai, în fuga cailor. Capul ei apărea la înălțimea imperialei și domnii așezați pe bănci descopereau, cu o mulțumire lacomă, tânăra față care venea spre dâșii, în vreme ce bărbații care erau în picioare, pe platforma de jos, se uitau la picioarele tinerei femei cu o expresie deosebită, de pizmă și râvnire.

Domnul Walter ținea lampa întinsă și repeta cu un râs pofticios:

— Ei, ce zici? Nu-i nostim? Nu-i nostim?

Apoi, îndreptă lampa spre tabloul „Salvarea de la înec” de Lambert.

În mijlocul unei mese, de pe care se ridicaseră bucatele, o mătă tânără, așezată pe picioarele de dinapoi, privea cu mirare și nedumerire o muscă înecându-se într-un pahar cu apă. Stătea cu o labă ridicată, gata să culeagă insecta dintr-o mișcare repede. Dar nu era hotărâtă. Stătea la îndoială. Ce să facă?

Apoi, patronul arătă un Détaille – „Lecția” – care înfățișa un soldat într-o cazarmă învățând un câțel să bată la tobă, și zise:

— Iată, ce vasăzică spirit!

Duroy râdea, aproba și se minuna:

— Cât e de fermecător, cât e de fermecător, de fer...

Se opri deodată, auzind dinapoia sa glasul doamnei de Marelle care intrase tocmai atunci.

Patronul urmă cu luminatul pânzelor, explicându-le.

Acum arătă o acuarelă de Maurice Leloir: „Piedica”. Era un scaun, un palanchin, purtat de doi inși, oprit, ulița fiind închisă de doi oameni din popor care se băteau, de doi hoțomani luptându-se ca doi Hercule. Și se mai vedea ieșind pe fereastra palanchinului o încântătoare față de femeie care privea... privea... fără nerăbdare,

fără frică, dar cu oarecare admirație, lupta acestor două bestii.

Domnul Walter repeta întruna:

— Mai am și altele în celelalte odăi, dar sunt de inși mai puțin cunoscuți, mai puțin prețuiți. Aici e salonul meu pătrat. În acest moment cumpăr de-ale tinerilor, de-ale celor mai tineri, așteptând ca autorii lor să ajungă celebri. Apoi zise foarte încet: Acum e momentul de a cumpăra tablouri. Pictorii crapă de foame. N-au niciun gologan, niciun gologan...

Dar Duroy nu vedea nimic, auzea fără să-nțeleagă. Doamna de Marelle era aici, în spatele lui. Ce să facă? Dacă va saluta-o, nu-i va întoarce spatele, sau nu-i va arunca vreo obrăznicie? Dacă se va apropia de dânsa, ce va gândi lumea?

— În orice caz trebuie să mai întârzii înainte de a da ochii cu dânsa, își zise.

Era așa de tulburat, că o clipă avu ideea să se prefacă că i-a venit rău și să plece.

Prezentarea tablourilor se isprăvisese. Patronul se duse să pună lampa la loc și să salute pe cea sosită în urmă, în vreme ce Duroy începea din nou singur cercetarea pânzelor, ca și când nu s-ar fi săturat să le admire.

Mintea îi era cu totul tulburată. Ce trebuia să facă? Auzea glasurile, asculta convorbirea. Doamna Forestier îl strigă:

— Veniți, domnule Duroy!

Alergă spre dânsa.

Voia să-i recomande o prietenă care avea să facă o petrecere și care dorea să apară o invitație în „Ecourile” din „Vie Française”.

Duroy bolborosi: „Cu plăcere, doamnă, cu plăcere...” Doamna de Marelle era acum foarte aproape de dânsul. El nu îndrăznea să se întoarcă spre a se îndepărta.

Deodată crezu că înnebunise; ea zisese, cu glas tare:

— Bună seara, Bel-Ami. Așadar, nu mă mai cunoașteți?

El se învârti repede pe călcâie. Clotilde era în picioare dinaintea lui, zâmbitoare, cu ochii plini de veselie și de dragoste. Și-i întinse mâna.

Georges o luă tremurând, temându-se încă de vreo înșelăciune și de vreo viclenie. Ea adăugă cu seninătate:

— Ce-ați mai făcut? Nu vă mai vede nimeni.

El se bâlbâi, fără a izbuti să-și vină în fire:

— Am avut o mulțime de treburi, doamnă, o mulțime de treburi. Domnul Walter mi-a încredințat un serviciu nou, care mă face să fiu strașnic de ocupat.

Ea răspunse, privindu-l mereu în față, fără ca el să poată descoperi în ochii ei altceva decât bunăvoință:

— Știu. Dar ăsta nu-i un motiv să vă uitați prietenii. Fură

despărțiți de o doamnă zdravă care intra, o doamnă mare, decoltată, cu brațele roșii, cu obrații roșii, îmbrăcată și gătită la cap cu pretenție și cu un mers așa de greoi, că simțeau, văzând-o mergând, greutatea și grosimea coapselor sale.

Și cum se părea că e tratată cu o deosebită băgare de seamă, Duroy întrebă pe doamna Forestier:

— Cine e doamna asta?

— Vicontesa de Percemur, aceea care iscălește «Patte Blanche».

Rămase uimit și îi veni să râdă ca un apucat:

— Patte Blanche! Patte Blanche! Și eu care aveam în minte o femeie tânără ca dumneavoastră! Ah! Bravo ei! Bravo ei!

Un servitor se ivi în ușă și vesti:

— Doamna e servită!

Cina fu banală și veselă, una dintre acele cene în care se vorbește de toate, fără a se spune nimic. Duroy stătea între fiica cea mai mare a patronului, cea urâtă, domnișoara Rose, și doamna de Marelle. Această din urmă vecinătate îl neliniștea puțin, deși ea era foarte veselă și vorbea cu spiritul ei obișnuit. Mai întâi el se tulbură, încurcat, în îndoială, ca un muzicant care a pierdut tonul. Puțin câte puțin, începea să se asigure și ochii lor întâlnindu-se neîncetat se întrebau, își amestecau privirile, într-un chip intim, aproape senzual, ca altădată.

Deodată i se păru că simte, sub masă, ceva atingându-i piciorul. El își întinse încet pe al său și întâlni pe al vecinei sale, care nu se împotrivi deloc la această atingere. Nu vorbeau în acest moment, întorși amândoi spre alți vecini ai lor.

Duroy, bătându-i inima, împinse puțin mai departe genunchiul. O ușoară apăsare îi răspunse. Atunci înțelese că iubirea lor începea din nou.

Ce spusese mai pe urmă? Mai nimic; dar buzele lor tremurau ori de câte ori se uitau unul la altul.

Tânărul, voind să fie politicos față de fata patronului său, îi spunea câte o vorbă din când în când. Ea răspundea, ca și maică-sa, nestând niciodată la îndoială asupra a ceea ce trebuia să spună.

În dreapta domnului Walter, vicontesa de Percemur își lua aere de prințesă; și Duroy, înveselindu-se privind-o, întrebă încet pe doamna de Marelle:

— Cunoașteți pe cealaltă care iscălește: „Domino Rose”?

— Da, foarte bine: baroana de Livar.

— E tot de felul acesteia?

— Nu. Dar tot atât de caraghioasă. O slăbătură înaltă, șazeci de ani, bucle false, dinți ca lopețile, spiritul Restaurației, toaletele aceleiași epoci.

— De unde au dezgropat aceste fenomene literare?

— Fărămiturile nobilei sunt strânse întotdeauna de burtă-verzii care se cocoată.

— Niciun alt motiv?

— Niciunul.

Apoi începu o discuție politică între patron, cei doi deputați, Norbert de Varenne și Jacques Rival; discuția se prelungi până la desert.

Când se întoarseră în salon, Duroy se apropie din nou de doamna de Marelle și, privind-o în ochi, o întrebă:

— Vreți să vă conduc acasă, în astă-seară?

— Nu.

— Pentru ce?

— Pentru că domnul Laroche-Mathieu, care mi-e vecin, mă duce până la ușă întotdeauna când cinez aici.

— Când o să vă văd?

— Veniți mâine să prânziți la mine.

Și se despărțiră fără să-și mai spună altceva.

Duroy nu stătu mult, găsind plicticoasă serata. Când cobora scările, dădu peste Norbert de Varenne, care pleca și el. Bătrânul poet îi luă brațul.

Nemai temându-se de rivalitate la ziar, fiindcă îndeletnicirile lor erau cu totul precise, el arăta acum tânărului o bunăvoință de bunic.

— Ei bine, mă vei petrece o bucată de drum?, întrebă el.

— Cu bucurie, scumpe maestre, răspunse Duroy.

Și începură să meargă, coborând bulevardul Malesherbes cu pași mărunți.

Parisul era aproape pustiu noaptea asta, o noapte rece, una dintre acele nopți care par mai nemărginite decât celelalte, când stelele sunt mai sus, când aerul pare că aduce în suflarea sa ceva care vine de dincolo de astre.

Cei doi bărbați nu vorbiră o vreme nimic. Apoi, Duroy, ca să spună ceva, zise:

— Acest domn Laroche-Mathieu pare foarte deștept și foarte cult.

Bătrânul poet murmură:

— Așa vi se pare?

Tânărul, nedumerit, sta la îndoială:

— Da. De altminteri, e socotit printre oamenii cei mai de seamă din Cameră.

— Se poate. În țara orbilor chiorii sunt împărați. Toți oameniiăștia, vezi dumneata, sunt mediocri, pentru că-s cu mintea la două lucruri: banul și politica. Niște înfumurați, scumpul meu, cu care nu poți să vorbești nimic, nimic din cele ce ne plac. Mintea lor e mărginită și nu văd mai departe decât lungul nasului. A, cât e de greu să găsești un om care să aibă întindere de gândire, care să-ți dea

senzația acelor curențe de aer venite din larg, pe care le respiri pe malul mărilor. Am cunoscut câțiva, au murit.

Norbert de Varenne vorbea cu un glas limpede, dar stăpânit, care ar fi răsunat în tăcerea nopții dacă i-ar fi dat drumul. Părea ațâțat și trist, de o tristețe ca și pământul sub ger.

El urmă:

— Ce-are a face, de altminteri, ceva mai mult sau mai puțin geniu, când toate trebuie să sfârșească?!

Și tăcu. Duroy, care-și simțea inima plină de veselie, în seara aceea, zise, zâmbind:

— Vedeți totul în negru azi, scumpe maestre...

Poetul răspunse:

— Eu așa văd întotdeauna, copilul meu, și dumneata vei vedea tot așa în câțiva ani. Viața e un deal. Când îl sui, îi privești creștetul și te simți fericit; dar, odată ajuns sus, zărești deodată coborâșul și sfârșitul, care e moartea. La urcat mergi încet, la coborât repede. La vârsta dumitale omul e vesel. Nădăjduiești atâtea lucruri, care de altminteri nu se îndeplinesc niciodată. La vârsta mea, nu mai aștepti nimic... decât moartea...

Duroy începu să râdă strâmb:

— Mă faci să mă treacă fiori...

Norbert de Varenne urmă:

— Nu, astăzi nu mă înțelegi, dar îți vei aduce aminte mai târziu de ceea ce-ți spun în acest moment. Vine o zi, vezi, și vine degrabă la mulți, când s-a sfârșit cu râsul, cum se zice, pentru că în spatele a tot ceea ce privești zărești moartea. Oh! Dumneata nici nu înțelegi vorba asta, moartea. La vârsta dumitale, n-are niciun înțeles. La a mea e îngrozitoare.

Da, o pricepi deodată, nu știi cum și nici cu ce prilej, și atunci totul în viață își schimbă înfățișarea. Eu o simt de cincisprezece ani cum își face lucrarea, parc-aș purta în mine un animal care roade. Am simțit-o încetul cu încetul, lună cu lună, ceas cu ceas, nimicindu-mă, ca o casă care se dărâmă. Ea m-a desfigurat așa de tare, că nu mă mai cunosc. Nu mai am nimic din mine, din mine omul vesel, vioi și puternic cum eram la treizeci de ani. Am văzut-o vopsindu-mi în alb părul meu negru și cu ce încetineală savantă și răutăcioasă! Ea mi-a răpit pielea mea întinsă, mușchii mei, dinții mei, tot trupul meu de odinioară, și nu mi-a lăsat decât un suflet deznădăjduit, pe care îl va lua, de asemenea, în curând.

Da, m-a sfârâmat, ticăloasa, ea a săvârșit încet și grozav îndelunga ruinare a ființei mele, clipă cu clipă. Și acuma, mă simt murind în tot ce fac. Fiecare pas mă duce spre dânsa, fiecare mișcare, fiecare răsuflare grăbește urâcioasa ei lucrare. A răsufla, a dormi, a bea, a mânca, a lucra, a visa, tot ceea ce facem e a muri. A trăi, în

sfârșit, este a muri!

Oh! Vei ști asta! Dacă ai cugeta măcar un sfert de oră, sigur ai înțelege.

Ce aștepți? Iubire? Ei bine, încă vreo câteva sărutări și vine neputința.

Și apoi? Pe urmă? Bani? Ce să faci cu ei? Să plătești femeii? Frumoașă fericire! Să mănânci mult, să ajungi să nu mai poți umbla de grăsime și să țipi nopți întregi în chinurile podagrei?

Și apoi încă? Glorie? La ce ți-ar folosi când n-o poți culege sub formă de iubire?

Și mai pe urmă încă? Tot moartea, la sfârșit.

Eu, acum, o văd așa de aproape, că-mi vine adesea să întind mâinile și s-o resping. Ea acoperă pământul și umple spațiul. Dau de ea pretutindeni. Gângăniile strivite pe drum, frunzele care cad, perii albi zăriți în barba unui prieten îmi sfâșie inima și-mi strigă: „Iat-o!”

Ea face să nu-mi tihnească tot ce fac, tot ce văd, ce mănânc și ce beau, tot ce iubesc, nopțile cu lună, răsăriturile de soare, nemărginita mare, râurile frumoase și aerul serilor de vară, atât de dulce la răsuflat!

Mergea încet, gâfâind puțin, visând cu glas tare, aproape uitând că era ascultat. Urmă:

— Și niciodată nu se mai întoarce vreo ființă... Tiparele statuiilor, urmele lăsate neconținut de lucrurile asemănătoare se păstrează; dar trupul meu, fața mea, gândurile mele, dorințele mele nu se vor mai arăta niciodată. Și totuși, se vor naște milioane, milioane de ființe care vor avea în câțiva centimetri pătrați un nas, niște ochi, o frunte, niște obraji și o gură ca și mine, și un suflet ca și mine, fără ca eu să mă mai întorc, fără ca vreodată măcar ceva din mine, care să poată fi cunoscut, să se mai arate în aceste fapte nenumărate și deosebite, fără margini de deosebite, cu toate că aproape asemeni.

De ce să te agăți? Către cine să-ți îndrepti strigătele chinuitoare? În ce putem să credem?

Toate religiile sunt neghioabe, cu morala lor copilărească și cu făgăduielile lor egoiste, peste măsură de prostești.

Numai moartea e sigură.

Se opri, luă pe Duroy de gulerul pardesiul lui și cu un glas domol îi zise:

— Cugetă la toate acestea, tinere, cugetă zile întregi, luni și ani, și vei privi viața în alt chip. Încearcă să te descotorosești de tot ceea ce te ține închis, fă această efortare supraomenească de a ieși viu din trupul dumitale și din omenirea întreagă, spre a privi aiurea, și vei înțelege ce puțină însemnătate au certurile romanticilor și ale naturaliștilor, ca și discuția bugetului.

Începu să meargă mai repede.

— Dar vei simți, de asemenea, și înspăimântătorul chin al deznădăjduiților. Te vei zbate, pierdut, înecat în nesiguranță. Vei striga „ajutor” în toate părțile și nimeni nu-ți va răspunde. Vei întinde brațele, vei chema să fii ajutat, iubit, mângâiat, scăpat! Și nimeni nu va veni.

Pentru ce suferim astfel? Pentru că am fost, fără îndoială, născuți să trăim mai mult prin materie decât prin spirit; dar, gândind mereu, s-a născut o nepotrivire între gradul inteligenței noastre mărite și împrejurările cu neputință de schimbat ale vieții noastre.

Uită-te la secături; afară doar dacă nu cad nenorociri mari asupra lor, ei se simt mulțumiți și nu suferă de nefericirea obștească. Nici dobitoacele n-o simt.

Se mai opri încă, cugetă câteva clipe, apoi cu un aer obosit și resemnat urmă:

— Eu sunt o ființă pierdută. N-am nici tată, nici mamă, nici frate, nici soră, nici nevestă, nici copii, nici Dumnezeu. După o tăcere adăugă: N-am decât rima. Apoi, ridicându-și capul spre cer, pe care lucea fața palidă a lunii pline, exclamă:

Și caut înțelesul acestei probleme întunecoase

În cerul negru și deșert pe care plutește un astru gălbicios.

Ajunseră la podul Concorde, îl trecură în tăcere, apoi merseră de-a lungul lui Palais-Bourbon. Norbert de Varenne începu din nou să vorbească:

— Însoară-te, prietene, nu știi ce înseamnă, la vârsta mea, să trăiești singur. Singurătatea mă umple azi de o mâhnire îngrozitoare: singurătate acasă, lângă foc, seara. Atunci mi se pare că-s singur pe pământ, înspăimântător de singur, dar înconjurat de primejdii nedeslușite, de lucruri necunoscute și grozave; și peretele, care mă desparte de vecinul meu pe care nu-l cunosc, mă îndepărtează de el tot atâta cât și de stelele zărite din fereastra mea. Mă cuprinde un soi de friguri, friguri de durere și de frică, și tăcerea pereților mă înspăimântă. E atât de adâncă și de tristă tăcerea odăii în care trăiești singur! Nu-i numai o tăcere în jurul trupului, ci și o tăcere în jurul sufletului și când pocnește o mobilă tresar până în inimă, căci nu aștept niciun vuiet în această odaie posomorâtă.

Mai tăcu încă o dată, apoi adăugă:

— Când ești bătrân ar fi bine, desigur, să ai copii!

Ajunseseră cam pe la mijlocul străzii Bourgogne. Poetul se opri dinaintea unei case înalte, strânse mâna lui Duroy și-i zise:

— Uită, tinere, aceste palavre de om bătrân și trăiește după vârsta dumitale; adio!

Și se pierdu în coridorul întunecos.

Duroy plecă mai departe, cu inima strânsă. I se părea că i-a fost arătată o groapă plină de ciolane, o groapă în care negreșit trebuia să

cadă într-o zi. El murmură: „Drace, desigur că ăsta nu-i plin de veselie. N-aș dori să fiu de față la defilarea ideilor lui!”.

Dar, oprindu-se ca să facă loc unei femei parfumate care cobora din trăsură ca să intre în casă, el înghiți cu o răsuflare lacomă mirosul de brebenel și stânenel răspândit în aer. Plămânii și inima sa tremurară deodată de nădejde și bucurie; iar amintirea doamnei de Marelle, pe care avea s-o vadă a doua zi, îl cuprinse din cap până-n picioare.

Totu-i zâmbea, viața îl îmbrățișa cu dragoste. Cât e de bine, când ți se îndeplinesc speranțele!

Adormi în fericire și se sculă de dimineață, ca să facă o plimbare pe jos spre Bois de Boulogne, mai înainte de a se duce la întâlnire. Asta, fiindcă se schimbase vântul, vremea se încălzise în timpul nopții și era o căldură și un soare ca-n aprilie. Toți cei obișnuiți cu Bois ieșiseră în dimineața asta, ascultând de chemarea cerului limpede și dulce.

Duroy mergea încet, sorbea aerul ușor, mirositor, ca o trufanda de primăvară.

Trecu de Arcul de Triumf din Place l'Etoile și apucă pe alea cea mare, de partea cealaltă a aleii călăreților.

Îi privea cum merg la trap sau la galop, bărbați și femei, bogații lumii, și abia dacă-i pizmuia acum.

Îi știa mai pe toți pe nume, știa cifra averii lor și istoria vieții lor, funcțiile lui făcând dintr-însul un soi de almanah al oamenilor cu nume și al scandalurilor pariziene.

Amazoanele treceau, subțiri și parcă turnate în stofa închisă a rochiei lor, cu acel ceva măreț și de neapropiat pe care îl au multe femei călare; și Duroy își petrecea vremea recitând încet, cum se recită litanii în biserică, numele titlurilor și starea amanților pe care îi avuseseră sau pe care se presupunea că i-au avut; și, câteodată chiar, în loc de a zice „Baron de Tanquet, Prinț Enguerrand”, murmură: „Louise Michot – de la Vandeville. Rose Marquetin – de la Operă.

Acest joc îi plăcea foarte mult, ca și cum ar fi găsit, sub o înfățișare aspră, veșnica și adâncă scârboșenie a omului și l-ar fi bucurat, l-ar fi împuternicit, l-ar fi mângâiat.

Apoi, zise cu glas tare: „Fățarnicii!” și căuta cu ochii pe călăreții despre care se vorbeau cele mai gogonate lucruri.

Văzu mulți dintre acei presupuși că măsluiesc cărțile, pentru care cluburile, oricum, sunt mijlocul de trai, singurul mijloc, mijloc bănuít pe drept.

Alții, cu nume foarte mari, trăiau pur și simplu din veniturile femeilor lor, era știut, alții din veniturile amantelor lor, se vorbea.

Mulți își plătiseră datoriile (faptă cinstită) fără să se poată ști de unde căpătaseră banii (taină foarte întunecoasă). Văzu oameni de

finanțe a căror avere nemărginită avea la obârșie un furt, și care erau primiți pretutindeni, în casele cele mai nobile, apoi oamenii atât de respectați că micii negustori își descopereau capul înaintea lor, dar ale căror matrapazlăcuri sfruntate, în marile întreprinderi naționale, nu erau o taină pentru nimeni dintre aceia care știu lucrurile ceva mai de aproape. Toți aveau înfățișarea măreată, mândră, privirea obraznică, și cei cu barbă, și cei cu mustăți numai. Duroy râdea neconținut, repetând: „Să vă fie-n obraz, căzături desfrânate!”

Dar trecu o trăsură, descoperită, joasă și drăguță, dusă în trap puternic de doi cai subțiri albi, ale căror coamă și coadă zburau în vânt și mânați de o tânără femeie mică și bălaie, o curtezană cunoscută, care avea doi groomi^[15] dinapoia ei. Duroy se opri venindu-i să salute și să aplaude pe parvenita asta a dragostei, care își răsfăța cu îndrăzneală în această plimbare și la acest ceas al aristocratelor fățarnice, luxul fără frâu câștigat în așternut.

El simțea, poate nedeslușit, că era ceva asemănător între dâșșii, o legătură de fire, că erau de același neam de oameni, de aceeași stare sufletească și că va izbândi prin mijloace îndrăznețe, tot de același soi.

Se întoarse mai încet, cu inima caldă de mulțumire, și sosi, puțin mai înainte de vreme, la ușa fostei sale amante.

Ea îl primi cu buzele întinse, parcă nu s-ar fi întâmplat nicio ruptură, ba, chiar uită, câteva clipe, înțeleaptă pază ce punea, acasă la ea, în dezmierdăriile lor. Apoi îi zise, sărutându-i capetele crețe ale mustăților:

— Nu știi ce nenorocire mi se întâmplă, drăguță! Nădăjduiam o plăcută lună de miere și iată că bărbatul meu îmi cade în spinare pentru șase săptămâni; a luat concediu. Dar nu vreau să stau șase săptămâni fără să te văd, mai cu seamă după mica noastră sfadă și uită-te cum am reglat lucrul. Vei veni luni să stai la masă la mine, i-am vorbit deja despre tine. Te voi prezenta.

Duroy sta la îndoială, neștiind ce să facă, pentru că nu se aflase niciodată față în față cu un bărbat cu a cărui femeie trăia. Se temea să nu-l dea vreun lucru pe față, puțină stângăcie, o privire, în sfârșit, ceva.

El îngăimă:

— Nu, nu vreau să nu fac cunoștință cu bărbatul tău. Ea stăruie, foarte mirată, stând în picioare înaintea lui și holbându-și ochii cu nedumerire.

— Dar pentru ce? Ce comedie e asta? Asta se întâmplă în toate zilele! Nu te-am crezut așa de neghiob, zău.

— Ei bine, fie, voi veni la masă luni, zise Georges jignit.

Ea adăugă:

— Ca să fie cu totul firesc, va fi și Forestier cu nevasta. Dar nu crede că-mi face vreo plăcere să am musafiri.

Până luni, Duroy nu se mai gândi deloc la întâlnirea asta; dar iată că, urcând scările la doamna de Marelle, se simți tulburat într-un chip deosebit, că nu-i era scârbă să dea mâna cu acest soț, să-i bea vinul și să-i mănânce pâinea; dar se sfia de ceva și nu știa de ce.

Fu dus în salon și așteptă, ca întotdeauna. Apoi ușa odăii se deschise și se arătă un bărbat înalt, cu barba albă, decorat, serios și corect, care veni spre dânsul cu politețe:

— Soția mea mi-a vorbit adesea de dumneavoastră, domnule, și sunt încântat de cunoștință.

Duroy înainta silindu-se să-și ia o mutră foarte prietenoasă și strânse cu putere mâna întinsă a gazdei. Apoi, așezându-se, nu găsi nimic ce să vorbească.

Domnul de Marelle puse un lemn pe foc și întrebă:

— Vă îndeletniciți de multă vreme cu ziaristica?

— Numai de câteva luni, răspunse Duroy.

— A! Ați înaintat repede.

— Da, destul de repede; și începu să vorbească la întâmplare, fără a se prea gândi la ceea ce spunea, înșirând fleacuri, cum e obiceiul între oameni care nu se cunosc. Începea acum să capete siguranță și să găsească situația foarte atrăgătoare. Privea fața serioasă și vrednică de respect a domnului de Marelle cu dorința de a râde, cugetând: „Eu îți pun coarne ție, nene, îți pun coarne”. Și o mulțumire vicioasă îl cuprindea înlăuntrul său, o bucurie de tâlhar care a izbutit și care nu-i bănuiră, o bucurie vicleană, peste măsură de plăcută. Îi veni deodată dorința să se împrietenească cu acest om, să-i câștige încrederea, să-l facă să-i povestească lucruri ascunse din viața lui.

Doamna de Marelle intră pe neașteptate și acoperindu-i cu o privire zâmbitoare și de nepătruns se duse către Duroy, care nu îndrăzni să-i sărute mâna înaintea bărbatului, după cum făcea în alte dați.

Era liniștită și veselă, ca un om obișnuit cu orice, încredințată în prefăcătorii ei înnăscută și fără fățarnicie, că întâlnirea asta era firească și la locul ei. Laurine se arătă și veni, mai cuminte decât de obicei, să întindă fruntea lui Georges, cam fricoasă din pricină că era tatăl său de față:

— Ei bine, azi nu-l mai chemi Bel-Ami?

Și copila se înroși, parcă s-ar fi dat pe față cine știe ce faptă, un lucru care trebuia tăinuit, de parcă s-ar fi dezvăluit un secret bine ascuns și cam vinovat al inimii sale.

Când sosi familia Forestier, toți se speriară de starea lui Charles. Slăbise și se îngălbenise grozav într-o săptămână și tușea neîncetat. De altminteri, el vesti că vor pleca la Cannes joia viitoare, respectând ordinul formal al doctorului.

Ei plecară devreme și Duroy zise dând din cap:

— Mi se pare că-l paște moartea. Nu mai vede iarbă verde.

Doamna de Marelle zise cu seninătate:

— O, e pierdut! Iată unul care a avut noroc să găsească o femeie cum e a lui.

— Îi dă mult ajutor?, întrebă Duroy.

— Adică face tot. Ea e la curent cu toate, cunoaște pe toți, prefăcându-se că nu vede pe nimeni; capătă tot ce vrea, cum vrea și când vrea. O, e deșteaptă, dibace și intrigantă cam nu e alta. Iată o comoară pentru un bărbat care vrea să se ridice.

Georges zise:

— Are să se mărite din nou în curând, fără îndoială?

Doamna de Marelle răspunse:

— Da. Și nu m-aș mira dacă și-ar fi pus ochii pe cineva... un deputat... afară dacă... n-ar voi el... căci... căci... poate ar fi piedici mari... morale... în sfârșit, iată. Nu știu nimic.

Domnul de Marelle mormăi, cu o nerăbdare stăpânită:

— Tu dai a înțelege întotdeauna o grămadă de lucruri care nu-mi plac. Să nu ne amestecăm niciodată în treburile altora. Ajunge să ne îngrijim de conștiința noastră. Asta ar trebui să fie regula pentru toată lumea.

Duroy se retrase, cu inima tulburată și cu mintea plină de planuri nehotărâte.

A doua zi se duse să facă o vizită la Forestieri și-i găsi sfârșindu-și de făcut bagajele. Charles, întins pe-o canapea, marea înadins oboseala răsuflării și repeta:

— Ar fi trebuit să plec de o lună.

Apoi îi dădu lui Duroy o mulțime de recomandări pentru ziar, deși totul fusese pus la cale cu domnul Walter.

La plecare, Georges îi strânse cu putere mâinile tovarășului său:

— Ei bine, nene, la revedere!

Cum doamna Forestier îl petrecu până la ușă, el îi zise repede:

— N-ați uitat înțelegerea noastră? Suntem prieteni și aliați, nu-i așa? Deci, dacă aveți nevoie de mine, în orice, nu stați la îndoială. O telegramă sau o scrisoare și voi asculta.

Ea murmură:

— Mulțumesc, nu voi uita. Și ochii ei îi ziseră și ei „Mulțumesc” într-un chip mai adânc și mai dulce.

Când Duroy era pe scări, întâlni pe domnul de Vaudrec, pe care-l mai văzuse o dată la dânsa, urcând cu pași rari. Contele părea trist – de această plecare, poate?

Voind să se arate bine crescut, ziaristul îl salută cu o grabă respectuoasă.

Celălalt răspunse curtenitor, dar puțin cu mândrie.

Familia Forestier plecă joi seara.

Capitolul 7

Lipsa lui Charles îi aduse lui Duroy o însemnătate mai mare în redacția lui „Vie Française”. Semnă câteva articole de fond, iscăbind în același timp și ecourile sale, căci patronul voia să-și aibă fiecare răspunderea a ceea ce scrie. Avu și câteva polemici din care ieși cu eleganță, iar relațiile sale cu oamenii de stat îl pregăteau cu încetul să ajungă la rându-i un redactor politic iscusit și pătrunzător.

Doar o pată se zărea la orizontul carierei sale. Există un mic ziar care-l ataca neconținut, sau mai degrabă care-l ataca pe șeful ecourilor de la „Vie Française”, șeful ecourilor înșelătoare ale domnului Walter, cum zicea redactorul anonim al acestei foi numită „La Plume”. Erau în fiecare zi lovituri răutăcioase, mușcătoare, insinuări de tot felul.

— Ești răbdător, îi zise într-o zi Jacques Rival lui Duroy.

— Ce vrei, nu-s atacat de-a dreptul, îngăimă Georges.

Dar într-o după-amiază, când intră în redacție, Boisrenard îi întinse numărul din „La Plume”.

— Uite-te, iar o notiță neplăcută pentru dumneata.

— A, despre ce?

— Despre nimic, despre arestarea unei femei, Aubert, de către un agent de moravuri.

Georges luă ziarul ce-i era întins și citi sub titlul „Duroy petrece”:

Strălucitul reporter de la „Vie Française” ne încunoștințează astăzi că femeia Aubert, a cărei arestare de către un agent al odioasei brigade de moravuri am anunțat-o, nu exista decât în închipuirea noastră.

Însă persoana despre care e vorba locuiește în strada Ecureuil, 18, Montmartre.

Înțelegem, de altminteri, prea bine, ce interes sau ce interese pot să aibă agenții Băncii Walter de a apăra pe aceia ai prefectului poliției, care tolerează afacerile lor. Cât despre reporterul de care e vorba, ar face mai bine să ne dea vreuna din acele știri de senzație al căror secret îl are: știri despre morți dezmințite a doua zi, știri despre bătălii care n-au avut loc, vești despre cuvinte grave, rostite de suverani, care alcătuiesc „profiturile Walter”, sau chiar câteva mici destăinuiri asupra seratelor femeilor de succes, care sunt de un mare folos unora dintre confrății noștri.

Tânărul sta înmărmurit, mai mult decât iritat, înțelegând numai că în asta era ceva peste măsură de rău pentru dânsul. Boisrenard începu:

— Cine ți-a dat acest ecou?

Duroy căuta să-și aducă aminte și nu putea. Apoi, dintr-odată îi

veni în minte:

— A, da, Saint-Potin.

Apoi citi a doua oară notița din „La Plume” și roși deodată, răzvrătit de învinuirea de vânzare.

— Cum, zic că-s plătit ca să...!, strigă el.

Boisrenard îi tăie vorba:

— Desigur, da. Asta-ți poate aduce neplăceri. Patronul e cu ochii în patru în această privință. Asta s-ar putea întâmpla atât de des în ecouri...

Saint-Potin intra tocmai. Duroy alergă la dânsul.

— Ai văzut notița din „La Plume”?

— Da și mă întorc de la femeia Aubert. Ea există, dar n-a fost arestată. Zvonul ăsta n-are niciun temei.

Atunci, Duroy zbură la patron pe care-l găsi puțin cam rece, cu ochiul prepuielnic[16]. După ce ascultă întâmplarea, domnul Walter răspunse:

— Duceți-vă singur la femeia aceasta și dezmințiți într-un așa chip, încât să nu se mai scrie asemenea lucruri despre dumneavoastră. Vorbesc pentru viitor. E foarte rău pentru ziar, pentru mine și pentru dumneavoastră. Ca și soția unui Cezar, un ziarist nu trebuie să fie bănuțit.

Duroy se urcă în birjă cu Saint-Potin drept călăuză și strigă birjarului:

— 18, strada Ecureuil, în Montmartre.

Era o casă mare și trebuia să urci toate cele șase caturi. O femeie bătrână, într-o polcă de lână, veni să le deschidă:

— Ce mai vreți?, zise ea zărindu-l pe Saint-Potin.

— L-am însoțit pe domnul, care e inspector de poliție și care vrea să cunoască întâmplarea dumată, îi răspunse.

Atunci, ea îi invită înăuntru, povestind:

— Au mai venit încă doi după dumneavoastră, pentru un jurnal, nu știu care. Apoi întorcându-se spre Duroy: Vasăzică, dumneata ești cel care vrea să știe?

— Da, eu! E adevărat că ați fost arestată de un agent de moravuri?

Ea ridică mâinile spre cer:

— Nu se află, dragă domnule, nu se află. Iacă întâmplarea! Am un casap care dă carne bună, dar înșală la cântar. Am băgat de multe ori de seamă și n-am zis nimic, dar deunăzi, când cer două kile de costițe, pentru că era să vie fiică-mea și ginerele meu, văd că-mi dă niște ciolane rămase, ciolane de costițe, asta-i drept, dar nu costițele mele. Aș fi putut să fac din ele o iahnie, și asta-i drept, dar când cer costițe nu vreau să iau rămășița altora. Și nu vreau să primesc; atunci, el mă face șobolancă bătrână, eu îi răspund coțcar bătrân, în scurt, el una,

eu alta, că se strânseseră mai mult de o sută de inși înaintea dughenei și râdeau, râdeau! În sfârșit, până-acolo că veni un agent și ne pofti să ne talmăcim la comisie. Ne duse și nu ne dădu nici măcar unuia dreptate. De atunci cumpăr de aiurea și nici nu trec pe la ușa lui, ca să nu se mai întâmple vreo belea.

Femeia tăcu.

— Asta-i tot?, întrebă Duroy.

— Asta-i tot adevărul, dragă domnule, și, dându-i un pahar de vișinată pe care el nu-l bău, bătrâna stăruie să spună în raport și o vorbă despre lipsurile la cântar ale casapului.

Întorcându-se la ziar, Duroy scrisese răspunsul:

Un scriitor anonim de la „Plume”, neavând de lucru, îmi caută nod în papură în privința unei bătrâne care a fost arestată, pretinde el, de un agent de moravuri, ceea ce neg. Am văzut însumi pe femeia Aubert, în vârstă de cel puțin șaiszeci de ani, și mi-a povestit cu de-amănuntul sfada sa cu un casap, de la cântărirea unor cotlete, ceea ce făcu de trebuință o explicație înaintea comisarului de poliție.

Iată tot adevărul.

Cât despre celelalte insinuări ale redactorului de la „Plume”, îmi bat joc de ele. Nu se răspunde, de altminteri, la asemenea lucruri când sunt scrise sub mască.

Georges Duroy

Domnul Walter și Jacques Rival, care veniseră, fură de părere că această notiță era de ajuns și fu hotărât că se va publica chiar în ziua aceea la coada ecourilor.

Duroy se duse târziu acasă, cam neliniștit. Ce era să răspundă celălalt? Cine era el? Pentru ce acest atac fără frâu? Cu moravurile astea hărtăgase[17] ale ziariștilor, prostia asta putea merge departe, foarte departe. Dormi rău.

A doua zi, când își citi notița din nou în ziar, i se păru mai agresivă decât în manuscris. Ar fi putut, i se părea, să slăbească unele cuvinte.

Toată ziua fu ca apucat de friguri și dormi rău și noaptea următoare. Se sculă de cu zori ca să caute numărul din „Plume”, unde trebuia să fie răspunsul la notița sa.

Vremea se răcise iar; era înghețat bocnă. Șuvoaiele de apă se desfășurau de-a lungul trotuarelor ca două cordele de gheață.

Ziarele nu sosiseră încă la vânzător și Duroy își aduse aminte de ziua întâiului său articol: „Amintirile unui vânzător din Africa”. Picioarele și mâinile îi amorteau, începeau să-l doară, mai cu seamă la buricele degetelor; și începu să alerge în jurul chioșcului în care vânzătoarea sta zgribulită pe încălzitoarea sa cu mangal, nevăzându-i se prin mica fereastră decât nasul și obrajii roșii, într-un capișon de lână.

În sfârșit, împărțitorul foilor publice băgă pachetul așteptat prin deschizătura geamului și biata femeie întinse lui Duroy „La Plume” deschisă. Își căută numele cu o aruncătură de ochi și mai întâi nu văzu nimic. Deja răsufla, când zări lucrul închis între două linii.

Înălțimea sa Duroy, de la „Vie Française”, ne dă o dezmințire; și dezmințindu-ne, minte. El mărturisește că există o femeie Aubert și că a fost dusă la poliție de un agent. Nu mai rămâne decât de adăugat două cuvinte: «de moravuri» după cuvântul «agent» și totu-i zis.

Dar conștiința unor ziariști e la înălțimea talentului lor.

Și iscălesc:

Louis Langremont

Atunci, inima lui Georges începu să bată cu zvâcnituri și se întoarse acasă ca să se îmbrace, fără să prea știe ce face. Așadar, fusese insultat, și în așa chip, că nu mai rămânea nici umbră de îndoială. Pentru ce? Pentru nimic. Cu prilejul unei certe dintre o femeie și casapul ei.

Se îmbracă iute și se duse la domnul Walter, deși erau abia orele opt de dimineață.

Domnul Walter, sculat deja, citea „La Plume”.

— Ei bine, zise el cu o mutră serioasă, văzând pe Duroy, nu puteți da înapoi.

Tânărul nu răspunse nimic. Directorul urmă:

— Duceți-vă pe dată și căutați-l pe Rival, care vă va lua afacerea pe mână.

Duroy îngăimă câteva vorbe nehotărâte și ieși să se ducă la cronicar, care încă dormea. Acesta sări din pat la zgomotul clopoțelului; apoi, după ce citi ecoul, îi zise:

— Mama dracului, trebuie să mă duc! Pe cine îl ai în vedere ca al doilea martor?

— Dar de unde să știu eu.

— Boisrenard? Ce crezi?

— Da, Boisrenard.

— Ești tare în arme?

— Nu tocmai.

— Ah, drace! Și în pistol?

— Trag puțin.

— Bun. Vei merge să exersezi, în vreme ce eu mă voi îndeletnici cu celelalte. Așteaptă-mă un minut!

Trecu în cabinetul său de toaletă, și veni îndată spălat, ras, corect.

— Vino cu mine, zise el.

Locuia într-un mic palat și duse pe Duroy într-o pivniță, o pivniță grozav de mare, schimbată în sală de arme și de țință, având astupate toate deschiderile dinspre stradă.

După ce aprinse un șir de becuri de gaz, care ducea în fundul unei

a doua hrube, în care se ridica un om de fier vopsit cu roșu și cu albastru, puse pe o masă două perechi de pistoale, cu un sistem nou de încărcare, și începu să comande cu un glas scurt, parc-ar fi fost pe teren.

— Gata? Foc! Unu, doi, trei!

Duroy, nimic, dădea ascultare, ridica brațele, ochea, trăgea și fiindcă atingea adesea momâia în mijlocul pântecului, căci umblase mult în copilăria sa cu un pistol vechi de-al tatălui său, ucigând păsări în ogradă, Jacques Rival declară mulțumit:

— Bine, foarte bine, foarte bine – are să meargă bine – are să meargă bine!

Apoi îl părăsi.

— Trage tot așa până la amiază. Iată muniții, nu te teme, întrebuințează-le! Voi veni să te iau la prânz și să-ți aduc ultimele știri.

Și ieși. Rămas singur, Duroy mai trase de câteva ori, apoi se așeză și căzu pe gânduri.

Ce prostesti erau, la urma urmei, aceste lucruri! Ce putea să dovedească asta? Un pungaș e mai puțin pungaș dacă s-a bătut? Ce câștigă un om cinstit insultat punându-și viața în primejdie cu un stricat? Și mintea sa, hălăduind în întunecimi, își reaminti cele zise de Norbert de Varenne asupra sărăciei spiritului oamenilor, asupra prostiei ideilor și grijilor lor, asupra neghiobiei moralei lor!

Și zise tare: „Câtă dreptate are, drace!”

Simți că-i este sete și auzind un zgomot de picături de apă în spatele său, văzu un aparat de duș și bău la gura țevii. Apoi începu din nou să se gândească. Era trist în pivnița asta, trist ca într-un mormânt. Huruiala îndepărtată și înăbușită a trăsurilor părea un tunet de departe. Ce oră să fi fost? Ceasurile treceau acolo, înlăuntru, cum trebuie să treacă în închisori, neînsemnate prin nimic și nearătate de nimic, afară de trecerea păzitorilor cu mâncarea. El așteptă mult, mult.

Apoi, deodată, auzi pași, glasuri și Jacques Rival se arătă, întovărășit de Boisrenard. Strigă îndată ce văzu pe Duroy:

— S-a reglat!

Celălalt crezu că afacerea s-a isprăvit prin vreo scrisoare de dezvinovățire; inima îi zvâcni și bolborosi:

— Ah!... Mulțumesc.

Cronicarul urmă:

— Acest Langremont e foarte țeapăn, a primit toate condițiile noastre. Douăzeci și cinci de pași, un glonț la comandă, ridicând pistolul. Ești mult mai sigur pe braț așa, decât coborându-l. Uite-te, Boisrenard, vezi ce-ți spuneam.

Și luând armele, începu să tragă ca să arate că mai bine păstrezi

linia ridicând brațul. Apoi zise:

— Acum, hai să prânzim, sunt douăsprezece trecute.

Și se duseră într-un restaurant din apropiere. Duroy nu mai vorbea nimic. Mâncă pentru ca să nu se înțeleagă că-i e frică, apoi se duse cu Boisrenard la ziar și-și făcu slujba: dus pe gânduri și mașinal. Li se păru îndârjit tuturor.

Jacques Rival veni să-l întâlnească după-amiază; și se înțelesesă ca să vină să-l ia martorii săi a doua zi dimineată la orele șapte, ca să se ducă cu trăsura în pădurea de la Vesinet, unde trebuia să aibă loc întâlnirea.

Toate astea se făcuseră atât de pe negândite, fără să fi luat parte, fără să fi pus o vorbă, fără să-și fi spus părerea sa și cu atâta repeziciune, încât era buimăcit, speriat, neputând să priceapă bine ceea ce se petrecea.

Se întoarse acasă pe la nouă ceasuri, seara, după ce cină cu Boisrenard, care nu-l părăsise toată ziua, din devotament.

Cum fu singur, se plimbă câteva minute cu pași repezi prin odaia sa. Era așa de tulburat, că nu putea gândi nimic. Un singur gând îi stăpânea mintea – un duel a doua zi, fără ca acest gând să deștepte în el altceva decât o tulburare nedeslușită și puternică. Fusesse soldat, trăsesse în arabi, fără mare primejdie pentru dânsul, nu-i vorbă, așa cum tragi asupra unui mistreț la vânătoare.

La urma urmei, făcuse ceea ce trebuia să facă. Se arătase așa cum trebuia să fie. Se va vorbi de el, se va găsi cu cale ceea ce a făcut, va fi felicitat. Apoi zise cu glas tare, precum în momentele de cumpănă: „Ce dobitoc mai e și omul ăsta!”

Se așază jos și începu să cugete. Aruncase pe măsuta sa o carte de vizită, a adversarului său, dată de Rival, ca să-i aibă adresa. O citi din nou, cum o mai citise de douăzeci de ori în timpul zilei:

Louis Langremont, 176, strada Montmartre

Nimic altceva. Cerceta literele astea puse la un loc, care îi păreau ceva tainic, plin de un înțeles neliniștitor. „Louis Langremont”, cine era omul acesta? De ce vârstă? De ce statură? Ce față avea? Nu era revoltător ca un străin, un necunoscut, să vină să-ți tulbure viața, dintr-odată, fără niciun motiv, așa, de un chef, din pricina unei babe care s-a certat cu casapul ei?

El zise, încă o dată, cu glas tare: „Ce dobitoc!”

Și rămase nemișcat, pe gânduri, cu privirea ațintită neconținut pe cartea de vizită. Se deștepta întrânsul mânia împotriva acestei bucăți de hârtie, ura, o mânie în care se amesteca un straniu sentiment de suferință. Era stupidă istoria asta! Luă o pereche de foarfeci de tăiat unghiile și le înfipse în mijlocul numelui tipărit, parc-ar fi înjunghiat pe cineva.

Așadar, avea să se bată, și să se bată cu pistolul? De ce nu alesese

sabia? Ar fi ieșit la capăt cu o zgârietură la braț sau la mână, pe când cu pistolul nu puteai ști niciodată ce putea să iasă.

Își zise: „Haide, trebuie să fiu dâr!”

Sunetul glasului său îl făcu să tresară și se uită în juru-i. Începea să se simtă foarte nervos. Bău un pahar de apă, apoi se culcă.

Cum se așeză în pat, suflă în lumânare și închise ochii.

Îi era foarte cald în așternut, cu toate că era foarte frig în odaie, și nu putea să aștească. Se întorcea când pe o parte, când pe alta, stătea cinci minute cu fața în sus, apoi se întorcea pe partea stângă, pe urmă pe cea dreaptă.

Îi era iar sete. Se ridică să bea, apoi îl cuprinse un neastâmpăr: „Nu cumva are să-mi fie frică?”

Pentru ce îi bătea inima nebunește la fiecare zgomot cunoscut al odăii sale? Când pendula bătu ora, ușoara scârțâitură a vreunui arc îl făcea să sară în sus; și trebuia să caște gura ca să răsuflă câteva clipe, așa era de chinuit.

Începu să raționeze filosofic asupra putinței acestui lucru: „Îmi va fi frică?”

Nu, desigur, nu-i va fi frică, deoarece era hotărât să meargă până la capăt, deoarece avea această voință neclintită de a se bate, de a nu tremura. Dar se simțea atât de adânc mișcat, încât se întreba: „Se poate să-ți fie frică, cu toate că nu vrei să-ți fie?” Și îl cuprinse îndoiala asta, neastâmpărul ăsta, spaima asta! Dacă îl va stăpâni o putere mai tare decât voința lui, dominante, de neînvins, ce se va întâmpla? Da, ce s-ar putea întâmpla?

Desigur va merge pe teren, deoarece voia să meargă. Dar dacă va tremura? Dar dacă-și va pierde cunoștința? Și se gândi la situația sa, la numele său, la viitorul său!

Și o curioasă nevoie îl cuprinse deodată, să se scoale și să se privească în oglindă. Aprinse lumânarea. Când își văzu fața răsfântă de sticla lucie, abia se recunoscă și i se părură că nu s-a mai văzut niciodată. Ochii i se părură peste măsură de mari; și era palid, desigur, era palid, foarte palid.

Apoi, deodată, intră întrânsul ca un glonț gândirea asta: „Măine, la ceasul acesta, poate voi fi mort!”. Și inima începu să-i bată furios.

Își întoarse privirea spre culcușul său și se văzu, lămurit, întins cu fața în sus în așternutul pe care îl părăsise adineauri. Avea acea față scofâlcită de mort și acea albeață a mâinilor care n-au să se mai miște niciodată.

Atunci, îi fu frică de pat și, ca să nu-l mai vadă, deschise fereastra ca să se uite afară.

Un frig de gheață îi mușca din cap până-n picioare carnea și se dădu înapoi gâfâind.

Îi veni în gând să facă focul. Îl aprinse încet, fără să se

răzgândească. Măinile îi tremurau puțin când se atingeau de lucruri. Își pierdea capul; gândurile sale ametește, întrerupte, deveneau fără șir, dureroase; o beție îi cuprindea mintea parc-ar fi băut.

Și se întreba neîncetat: „Ce-am să fac? Ce are să mi se întâmple?” Apoi își zise: „Să scriu părinților, pentru orice întâmplare.”

Se așază din nou, luă o coală hârtie și începu:

Scumpul meu tată, scumpa mea mamă; am să mă bat în duel în zorii zilei și fiindcă se poate întâmpla ca...

Nu îndrăzni să scrie ceea ce urma și se sculă dintr-o săritură. Acum îl zdrobea gândul ăsta: Are să se bată în duel! Nu va mai putea înlătura asta. Ce se petrecea dar în el? Voia să se bată; intenția și hotărârea asta erau neclintite; și i se părea, cu toată efortul voinței sale, că nu va avea nici măcar puterea să se ducă la locul întâlnirii.

Din când în când îi clănțăneau dinții și el se întreba: „Adversarul meu s-a mai bătut oare? A vizitat des sălile de tir? E cunoscut? E între dueliști cunoscuți?” Nu auzise niciodată acest nume. Și dacă omul acesta n-ar fi un trăgător de seamă cu pistolul, n-ar fi primit astfel fără codire, fără discuție, această armă primejdioasă.

Atunci, Duroy începu să-și închipuie întâlnirea lor, chipul cum se va purta însuși și ținuta dușmanului său. Își bătea capul să-și închipuie cele mai mici amănunte ale luptei; și deodată văzu în fața-i acea mică gaură neagră și adâncă a țevii din care avea să iasă un glonț.

Și-l cuprinse fără veste o criză înspăimântătoare de deznădejde. Tot trupu-i tremura ca varga și tresărea în răstimpuri mici. Scrâșnea din dinți ca să nu țipe, cuprins de o dorință nebună să se rostogolească pe jos, să sfâșie ceva, să muște. Dar zări un pahar pe sobă și-și aminti că avea în dulap un litru de rachiu abia început; căci nu părăsise obiceiul soldătesc de a se încălzi la lingurică în fiecare dimineață.

Luă șipul și bău pe nerăsuflăte o dușcă, cu lăcomie. Și-l puse jos când nu mai putu răsufla. Îl golise de o treime.

Îndată o căldură asemenea cu o flacără îi arse stomacul, se împrăstie în mădulare, îi îmbărbăta sufletul, amortindu-l.

Își zise: „Am găsit leacul”. Și simțind că-i arde pielea, deschise din nou fereastra.

Ziua se iveau, liniștită și înghețată. Colo sus stelele păreau că mor în fundul tăriei luminate și în șanțul adânc al drumului de fier semnalele verzi, roșii și albe își pierdeau parcă puterea.

Cele dintâi locomotive ieșeau din depozit și veneau fluierând să caute primele trenuri. Altele, în depărtare, aruncau strigăte ascuțite și repetate, strigătele lor de sculare, cum fac cocoșii la țară.

Duroy cugeta: „Poate nu voi mai vedea toate acestea.”

Dar simțind că începea să se înduioșeze din nou de starea sa, se împotrivi cu putere: „Haide, nu trebuie să gândesc la nimic până în momentul întâlnirii, ăsta e singurul mijloc ca să fiu dâr.”

Începu să-și facă toaleta. Când se rădea, mai simți o clipă că se sfârșește, gândindu-se că-și privea fața poate pentru cea din urmă oară. Dar mai bău o înghițitură de rachiu și isprăvi îmbrăcatul.

Ceasul următor trecu greu. Umbla în lung și în lat forțându-se să-și oprească gândurile în loc. Când auzi bătând la ușă, era cât pe ce să cadă pe spate, atât de tare fu tulburat. Erau martorii săi. Deja.

Erau îmbrăcați în blănuri.

Rival zise, după ce strânse mâna clientului său:

— E un frig siberian. Apoi întrebă: Te simți bine?

— Da, foarte bine.

— Liniștit?

— Foarte liniștit.

— Haide, are să meargă bine. Ai băut și ai mâncat ceva?

— Da, n-am nevoie de nimic.

Boisrenard își pusese pentru împrejurarea asta o decorație străină, verde și galbenă, pe care Duroy nu o văzuse niciodată.

Coborâra.

Un domn îi aștepta în trăsură. Rival îl prezentă: „Doctorul Le Brument”. Duroy îi strânse mâna bolborosind: „Vă mulțumesc”, apoi voi să ia loc pe scăunașul de dinainte și se așeză pe ceva tare, care-l făcu să se ridice parcă l-ar fi aruncat în sus un tel. Era cutia cu pistoale.

Rival zicea neconținut:

— Nu! În spate, luptătorul și doctorul, în spate! Duroy în sfârșit înțelese și se prăbuși lângă doctor.

Cei doi martori se suiră și ei la rândul lor și vizitiul plecă. Știa unde trebuia să meargă.

Dar cutia cu pistoale îi încurca pe toți, mai ales pe Duroy, care ar fi voit mai bine să n-o vadă. Încercară s-o pună la spate; le rupea spinarea; apoi o puseră în picioare, între Rival și Boisrenard; cădea tot timpul. În sfârșit, o puseră sub picioare.

Convorbirea abia urma, deși doctorul istorisea anecdote. Singur Rival răspundea. Duroy ar fi vrut să arate nepăsare, dar se temea să nu-și piardă șirul ideilor, să nu se vadă tulburarea sufletului său; și era muncit de frica chinuitoare de a nu începe să tremure.

În curând, trăsura ajunse în mijlocul câmpului. Era aproape ora nouă. Era una dintre acele dimineți aspre de iarnă, când firea întreagă e lucitoare, sticloasă și tare ca cristalul. Copacii acoperiți cu promoroacă parcă asudau gheață; pământul suna sub picior; aerul uscat ducea departe cele mai mici zgomote, cerul albastru părea lucitor ca oglinzile și soarele trecea în văzduh, luminos și rece el însuși, aruncând asupra creației înghețate raze care nu încălzeau nimic.

— Am luat pistoalele de la Gastine Renette. Le-a încărcat chiar el.

Cutia e pecetluită. De altminteri, vor fi trase la sorți cu ale adversarului nostru, îi zise Rival lui Duroy.

Duroy răspunse fără sine: „Îți mulțumesc.”

După aceea, Rival îi dădu recomandări amănunțite, căci el ținea ca omul său să nu facă nicio greșeală. Stăruia asupra fiecărui punct de mai multe ori:

— Când vei auzi întrebarea: „Sunteți gata, domnilor?” să răspunzi cu glas tare: „Da!” Când vei auzi „Foc!” vei ridica repede brațul și vei trage mai înainte de a se fi rostit trei.

Și Duroy repeta în minte:

— Când voi auzi foc, voi ridica brațul, când voi auzi foc, voi ridica brațul, când voi auzi foc, voi ridica brațul...

Învăța cum își învață copiii lecția, citind-o și răsцитind-o încet, ca să-i intre în cap.

— Când voi auzi foc, voi ridica brațul...

Trăsura intră într-o pădure, întoarse la dreapta pe un drum, apoi iar la dreapta; Rival deschise deodată ușa ca să strige vizitiului: „Pe acolo, pe drumul ăsta mic!”. Și trăsura apucă, pe un drum cu fâgașe, printr-o pădurice tânără ale cărei frunze moarte tremurau, tivite cu un găitan de gheață.

Duroy mormăia neconținut:

— Când voi auzi foc, voi ridica brațul. Și se gândea că, dacă s-ar răsturna trăsura, totul s-ar sfârși de minune. O, dacă s-ar răsturna, ce noroc! Dacă și-ar rupe un picior!...

Dar zări la marginea unei poieni o altă trăsură stând pe loc și patru domni care umblau să se încălzească la picioare; și atât de cu greu răsufla, că fu nevoit să-și caște gura.

Mai întâi coborâră martorii, apoi doctorul și luptătorul. Rival luase cutia cu pistoale și se duse cu Boisrenard înspre doi dintre străini, care veneau către dâșii. Duroy îi văzu cum se salutară cu ceremonie, apoi cum umblară împreună prin poiană privind când pe jos, când pe copaci, ca și cum ar fi căutat ceva care putea să cadă sau să zboare.

Apoi numărare pași și înfipseră cu mare greutate două bastoane în pământul înghețat. Se strânseră iarăși împreună și făcură mișcările jocului cu fața ori spatele, precum copiii când se joacă.

Doctorul Le Brument îl întreabă pe Duroy:

— Va simțiți bine? N-aveți nevoie de ceva?

— Nu, de nimic, mulțumesc.

I se părea că-i nebun, că doarme, că visează, că se întâmplase ceva nefiresc, care îl învăluia. Îi era frică?

Poate. Dar nu știa. Totul se schimbase în jurul său. Jacques Rival se întoarse și-i vesti încetișor cu mulțumire:

— Este gata totul. Norocul a fost de partea noastră la pistoale!

Iată un lucru de care nu-i păsa lui Duroy...

I se scoase pardesiul. Georges se lăsă în voia lor. I se controlară buzunarele redingotei ca să fie siguri că n-avea la dânsul niciun portofel sau altceva care să-l apere.

El repeta în sine, ca o rugăciune:

— Când voi auzi foc, voi ridica brațul.

Apoi fu dus până la unul dintre bastoanele înfipite în pământ și i se dădu pistolul. Atunci zări un om în picioare, în fața lui, aproape de tot, un om scurt, burtos, pleșuv, cu ochelari. Era adversarul său.

Îl văzu tare bine, dar nu se gândea la nimic decât la asta: „Când voi auzi foc, voi ridica brațul și voi trage!”. Un glas răsună în marea tăcere a nemărginirii, un glas care venea parcă de departe, și care întrebă:

— Sunteți gata, domnilor?

— Da!, strigă Georges.

Atunci același glas porunci:

— Foc!...

El nu mai auzi nimic, nu mai băgă de seamă nimic, nu-și mai dădu seama de nimic, numai atât simți – că ridică brațul, apăsând din toate puterile pe trăgaci!

Și n-auzi nimic.

Dar văzu îndată puțin fum la gura țevii pistolului său; și omul din fața sa stând tot în picioare și tot în aceeași poziție; el zări, de asemenea, un alt nouraș alb care zbura pe deasupra capului adversarului său.

Trăsese ră amândoi. Se isprăviseră.

Martorii săi și doctorul îl atingeau, îl pipăiau, îi descheiau hainele, întrebându-l îngrijorați:

— N-ai fost rănit?

— Nu, nu cred!, răspunse la întâmplare. Langremont, de altminteri, era tot atât de neatins ca și dușmanul său și Jacques Rival murmură cu nemulțumire:

— Cu mizeria asta de pistol așa se întâmplă întotdeauna, ori nu faci nimic, ori ucizi. Ce scârnăv instrument!

Duroy nu se clintea, tâmpit de uimire și bucurie: Se isprăviseră! Fură nevoiți să-i ia arma, pe care n-o lăsa din mână. Acum i se părea că s-ar bate cu universul întreg.

Se isprăviseră! Ce fericire! Acum i se părea că ar cuteza să provoace pe oricine!

Toți martorii vorbiră câteva minute, dându-și întâlnire pe mai târziu ca să redacteze procesul-verbal, apoi se suiră în trăsură; și vizitiul, care râdea pe capră, plecă repede pocnind din bici...

Prânzică toți patru pe bulevard, vorbind despre întâmplare. Duroy își spunea impresiile.

— N-am simțit nimic, absolut nimic, cred că ați văzut și dumneavoastră?

— Da, te-ai purtat bine, răspunse Rival.

După ce procesul-verbal fu redactat, i-l dădură lui Duroy ca să-l insereze în ecouri. Rămase mirat când văzu că schimbase două gloanțe cu domnul Louis Langremont și, puțin cuprins de îngrijorare, îl întrebă pe Rival:

— Dar noi n-am tras decât un glonț... Celălalt zâmbi:

— Da, da, un glonț... un glonț fiecare... ceea ce face două gloanțe...

Și Duroy, rămânând mulțumit de tălmăcire, nu stăruia mai mult. Papa Walter îl îmbrățișa:

— Bravo, ați apărât steagul lui „Vie Française”, bravo! Seara, Georges se arătă pe la cele mai însemnate ziare și prin cele mai mari cafenele de pe bulevard. Îl întâlnește de două ori pe adversarul său, care se arăta și el.

Nu se salutară. Dacă ar fi fost rănit vreunul, și-ar fi strâns mâinile. De altminteri, fiecare jura cu încredințare că a auzit fluierându-i glonțul celuilalt pe la ureche.

A doua zi, pe la unsprezece dimineața, Duroy primi o albăstrică:

Dumnezeule, cât mi-a fost de frică!

Vino degrabă în strada Constantinople, să te sărut, amorul meu. Cât ești de viteaz – te ador!

Clo

Se duse la întâlnire și ea i se aruncă în brațe, acoperindu-l de sărutări.

— Oh, dragă, dacă ai ști ce am simțit când am citit ziarele de azi-dimineață! Oh, istorisește-mi! Spune-mi, spune-mi tot! Vreau să știu...

Trebuie să povestească cu de-amănuntul. Ea îl întrebă:

— Ce noapte rea trebuie să fi avut înaintea duelului!

— Da' de unde! Am dormit bine.

— Eu n-aș fi închis ochii. Și pe teren, spune-mi, cum s-a petrecut?

El însă îl povestește o istorie dramatică:

— Față în față, la douăzeci de pași, numai de patru ori lungimea odăii ăsteia... Jacques, după ce ne întrebă dacă suntem gata, comandă: „Foc!” Mi-am ridicat brațul îndată, în linia cuvenită, dar greșeala a fost că am ochit capul. Am avut o armă tare și eu sunt obișnuit cu pistoalele slabe în coardă, așa că împotrivirea trăgaciului a făcut ca țeava să se ridice. N-are a face, desigur glonțul n-a trecut departe. Și el trage bine, ticălosul. Glonțul lui mi-a trecut, şuierând, chiar pe lângă tâmplă.

Ea stătea pe genunchii lui, și-l ținea în brațe, parcă pentru a-i împărtăși primejdia. Bolborosea: „Oh, bietul meu drăguț, bietul meu drăguț...”

Apoi, după ce isprăvi de istorisit, ea îi zise:

— Tu nu știi, nu pot să mai trăiesc fără tine! Trebuie să te văd întruna și, cu bărbatul meu în Paris, asta nu-i ușor. Adesea aș avea un ceas slobod dimineața, mai înainte de a te scula tu și aș putea să vin să te sărut, dar nu vreau să mai intru în înspăimântătoarea ta casă. Ce-i de făcut?

Lui îi veni îndată o idee și întrebă:

— Cât plătești tu aici?

— O sută de franci pe lună.

— Ei bine, iau casa pe socoteala mea și mă mut îndată. A mea nu-mi mai ajunge în noua-mi poziție.

Ea cugetă câteva clipe, apoi răspunse:

— Nu. Nu vreau.

El se miră:

— Pentru ce?

— Pentru că...

— Asta nu-i un motiv. Casa asta îmi place foarte mult. Sunt într-însa. Rămân într-însa.

Începu să râdă:

— De altminteri, e pe numele meu.

Dar ea se împotriva întruna:

— Nu, nu, nu vreau...

— Pentru ce, în sfârșit?

Atunci ea îi șopti încet de tot, cu iubire:

— Pentru că ai s-aduci femeii și nu vreau!

El se supără:

— Niciodată, crede-mă, îți făgăduiesc.

— Nu. Știu eu că tot ai s-aduci.

— Îți jur.

— Adevărat?

— Foarte adevărat. Pe cinstea mea!. Asta e casa noastră, numai a noastră.

Ea îl strânse într-un avânt de dragoste:

— Atunci vreau, draguțul meu. Dar să știi că dacă mă înșeli o dată, numai o dată, totul se va sfârși între noi, se va sfârși pentru totdeauna.

El mai jură cu tot felul de încredințări și rămase știut că se va muta chiar în ziua aceea, ca ea să-l poată vedea când va trece pe acolo. Apoi, ea îi zise:

— În tot cazul, vino la masă duminică. Bărbatul meu te găsește foarte plăcut.

El rămase măgulit.

— A, într-adevăr?...

— Da, l-ai cucerit. Și-apoi, ascultă, mi-ai spus că ai fost crescut

Într-un castel la țară, nu-i așa?

— Da, pentru ce?

— Atunci, trebuie să cunoști puțin lucrul câmpului.

— Ei bine, vorbește cu el despre grădinărit și semănături; asta îi place mult.

— Bine, n-am să uit.

Ea îl părăsi, după ce-l sărută la nesfârșit, căci duelul o făcuse să-l iubească la nebunie.

Și Duroy se gândea, ducându-se la ziar: „Ce curioasă ființă e asta! Ce cap de pasăre! Mai poți ști ce vrea și ce-i place? Și ce nostimă căsnicie! Ce fantezist va fi pregătit împerecherea acestui bătrân cu descreierata asta? Ce motiv a hotărât pe acest inspector să ia de nevastă pe școlărița asta? Taină! Cine știe? Dragostea poate?”

Apoi încheie: „În sfârșit, e o amantă foarte drăguță; aș fi un dobitoc și jumătate dacă aș scăpa-o din mână.”

— Da.

Capitolul 8

Duelul îl făcuse pe Duroy să ajungă între cronicarii de căpetenie de la „Vie Française”; chinuindu-se însă amarnic să descopere vreo idee demnă de interes, se mulțumi să îmbrățișeze chestiunea degradării moravurilor și a caracterelor, a slăbirii patriotismului și a anemierii onoarei franceze. Găsise cuvântul „anemie”, de care era mândru.

Și când doamna de Marelle, căreia nu-i lipsea spiritul zeflemitor al Parisului, nepăsător și fără înconjur, își bătea joc de gogoșile sale, pe care le dezumfla cu câte o vorbă de duh, el răspundea zâmbind: „Lasă, astea îmi fac nume bun pentru mai târziu”.

Locuia acum în strada Constantinopole, unde-și strămutase sipetul, peria, briciul și săpunul, ceea ce alcătua tot bagajul său. De două sau trei ori pe săptămână, tânăra femeie venea mai înainte de a se scula el, se dezbrăca într-un minut și se strecura în pat tremurând toată de frigul de afară.

Duroy, la rândul său, mânca în fiecare joi în fața familiei și făcea curte bărbatului, vorbindu-i de agricultură; și plăcându-i și lui lucrările câmpului, se afundau uneori așa de mult în vorbă, încât uitau de femeia care dormita pe canapea.

Laurine adormea și ea, când pe genunchii tatălui său, când pe genunchii lui Bel-Ami.

După plecarea ziaristului, domnul de Marelle nu uita niciodată să declare cu tonul său doctrinar cu care spunea cele mai neînsemnate lucruri: „Tânărul ăsta e într-adevăr foarte plăcut. E o minte foarte cultivată.”

Februarie se apropia de sfârșit. Începeai să simți mirosul de vioarele pe străzi când treceai dimineața pe lângă căruțele trase de

vânzătorii de flori.

Duroy trăia fără niciun nor pe cerul vieții sale.

Dar, într-o noapte, când se întoarse acasă, găsi o scrisoare strecurată pe sub ușa. Se uită la marcă și văzu „Cannes”. O deschise și citi:

Cannes, villa Jolie

Scumpe domn și prieten, mi-ai spus, nu-i așa, că pot să pun temei pe dumneavoastră în orice împrejurare? Ei bine, vă cer un serviciu crud, să veniți să fiți pe lângă mine, să nu mă lăsați singură în cele din urmă momente ale lui Charles, care e pe moarte. Cred că n-are s-o mai ducă nicio săptămână, deși se mai scoală încă, dar doctorul m-a prevenit.

Nu mai am nici tăria, nici curajul să mai văd agonia asta zi și noapte. Și mă gândesc cu spaimă la cele din urmă momente, care se apropie. Nu pot cere asemenea lucruri decât de la dumneavoastră, căci bărbatul meu nu mai are rude. Ați fost camaradul lui; el v-a deschis poarta la ziar. Veniți, vă rog! N-am pe cine să chem.

Credeți-mă prietena dumneavoastră devotată,

Madeleine Forestier

Un sentiment straniu intră în inima lui Georges ca o adiere, un sentiment de mântuire, de spațiu care se întindea înaintea lui și murmură: „Desigur, mă voi duce. Bietul Charles! Ce puțin lucru suntem, la urma urmei!”

Patronul, căruia îi făcu cunoscută scrisoarea tinerei femei, îi dădu învoirea sa mormăind. El zicea întruna: „Dar întoarceți-vă degrabă, ne sunteți de neapărată nevoie”.

Georges Duroy plecă la Cannes a doua zi cu acceleratul de șapte, după ce înștiința familia de Marelle printr-o telegramă. Ajunse a doua zi pe la patru seara.

Un hamal îl călăuzi la vila Jolie, zidită pe la mijlocul coastei dealului, în acea pădure de brazi populată de case albe, care se întinde de la Cannes până la Golful Juan.

Casa era mică, joasă, în stil italian, la marginea drumului care urcă în zigzag printre copaci, arătând la fiecare cotitură priveliști minunate. Servitorul deschise ușa și strigă:

— Oh, domnule, doamna vă așteaptă cu mare nerăbdare.

— Cum îi merge stăpânului?, întrebă Duroy.

— Oh, deloc bine, domnule. N-o mai duce mult.

Salonul în care intrase tânărul era îmbrăcat într-o stofă trandafirie cu desene albastre. Fereastra largă și înaltă dădea spre oraș și spre mare.

Duroy murmură: „Drace, draguță casă de țară. De unde naiba au ei atâția bani?”

Un foșnet de rochie îl făcu să tresară.

Doamna Forestier îi întindea amândouă mâinile:

— Cât ești de îndatoritor, ce drăguț lucru că ai venit!

Și-l îmbrățișa deodată. Apoi se privi.

Era puțin palidă, slăbită; dar tot fragedă și poate mai frumoasă încă, cu aerul ei mai gingaș. Ea murmură:

— E grozav, știe că-i pierdut și mă chinuiește crunt. I-am vestit sosirea dumitale. Dar unde ți-e bagajul?

— L-am lăsat la gară, pentru că nu știam la ce hotel mă vei sfătui să trag ca să fiu cât mai aproape de dumneata, îi răspunse Duroy.

Ea stătu la îndoială, apoi zise:

— Vei trage aici, în vilă. Odaia dumitale chiar e gata. Poate să moară dintr-un moment într-altul, și dacă se va întâmpla noaptea, voi fi singură. Voi trimite să-ți aducă bagajul.

El se închină:

— Cum vrei.

— Acum haide sus, zise ea.

O urmă. Ea deschise o ușă la etaj și Duroy zări lângă o fereastră, așezat într-un jilț și înfodolit în pături, vânat în lumina roșie a soarelui apunând, un soi de cadavru care îl privea. Abia îl putu recunoaște; mai mult ghici că acel om era prietenul său.

În odaie era un miros de friguri, de ceai de buruieni, de eter, de gudron, acel miros fără nume și greu al caselor în care răsuflă un ofticos.

Forestier își ridică mâna cu greutate și încet:

— Iată-te, zise el, vii să mă vezi murind? Mulțumesc...

Duroy se făcu că râde:

— Să te văd murind! Asta n-ar fi o priveliște plăcută și n-aș alege deloc prilejul ăsta ca să vizitez Cannes. Vin să-ți zic bună ziua și să mă odihnesc puțin.

— Stai jos!, murmură celălalt, și-și plecă capul, cufundat parcă în cugetări deznădăjduite.

Răsufla repede, cu gâfâituri, și uneori scotea un fel de geamăt ca și cum ar fi vrut să amintească mereu celorlalți cât era de bolnav.

Văzând că n-are să mai vorbească deloc, femeia sa se duse să se sprijine de fereastră și zise arătând afară cu capul:

— Privește! Așa-i că-i frumos?

În fața lor, dealul presărat cu vile cobora până în orașul care sta culcat de-a lungul malului în semicerc, cu capul spre dreapta, către întăritura deasupra căreia se ridică vechea cetate pe care se înalță un turn de apărare, și cu picioarele spre stânga, la limba de pământ intrată în mare de la Croisette, în fața ostrovului Lerins. Păreau, aceste insule, două pete verzi în apa cu totul albastră. Îți venea să crezi că pluteau două frunze nemăsurat de mari, atât de lătărețe se vedeau de acolo, de sus.

Și departe de tot, închizând orizontul de dincolo de golf, deasupra

întăriturii și a turnului, un nemărginit șir de munți albaștrii zugrăveau pe cerul luminos o linie ciudată și fermecătoare de piscuri, când rotunde, când strâmbe, când ascuțite, și care se sfârșea cu un munte mare, ca o căpățână de zahăr, cu piciorul băgat în mare.

Doamna Forestier îi zise pe nume:

— Estherelul.

Văzduhul de dincolo de vârfurile întunecate era roșu, de un roșu de sânge și de aur la care nu te puteai uita.

Duroy era stăpânit fără de voie de măreția acestui apus.

El murmură, neputând găsi altă imagine pentru a-și da pe față admirația sa:

— O, da, asta te copleșește!

Forestier ridică ochii spre femeia sa și zise:

— Dă-mi puțin aer.

— Bagă de seamă, e târziu, soarele apune, ai să răcești iară și știi cât de rău îți face în starea ta, îi zise ea.

El făcu din mână o mișcare de neastâmpăr, dar slabă, care ar fi voit să fie o lovitură de pumn și murmură cu o strâmbătură de mânie, o strâmbătură de om care moare, care îi arăta subțirimea buzelor, slăbiciunea feței și ridicătura oaselor:

— Îți spun că mă-năbuș. Ce-ai să folosești dacă am să mor c-o zi mai degrabă sau mai târziu, o dată ce-s pe ducă...

Ea deschise fereastra.

Aerul care intră îi apucă fără de veste pe tustrei ca o dezmiardare. Era un vântișor de mare încet, călduț, pașnic, un vântișor de primăvară hrănit deja de mirosul copăceilor și al florilor îmbătătoare care cresc pe acest deal. Se putea desluși un miros puternic de rășină și de eucalipt.

Forestier îl înghițea cu o răsuflare scurtă și chinuitoare. Zgâria cu unghiile brațului jilțului și zise cu un glas încet, șuierător, furios:

— Închide fereastra! Îmi face rău. Mai bine aș crăpa într-o pivniță!

Și femeia închise fereastra încet, apoi privi departe, cu fruntea lipită de geam.

Duroy nu se simțea deloc bine și ar fi vrut să vorbească cu bolnavul. Dar nu-i venea nimic în gând care ar fi putut să-l îmbărbăteze.

— Cum, nu ți-e mai bine de când ești aici?, îngăimă el.

Celălalt ridică din umeri cu o nerăbdare de om care duce o mare povară:

— Vezi bine.

Și plecă din nou capul. Duroy zise iar:

— La naiba, e strașnic de bine aici, față de Paris. Acolo e încă toiul iernii. Ninge, cade grindină, plouă, e întuneric că trebuie să

aprinzi lămpile de la trei ceasuri după-amiază.

— Nimica nou la ziar?, întrebă Forestier.

— Nimic. A fost luat ca să-ți ție locul micul Lacrin, care a ieșit de la „Voltaire”; dar nu-i destul de copt. E vremea să te întorci!

Bolnavul bolborosi:

— Eu? Am să mă duc să fac de-acum cronici la șase picioare sub pământ.

Gândul neclintit venea ca un sunet de clopot cu prilejul oricărui lucru, se ivea neîncetat în fiecare cugetare, în fiecare frază. Urmă o tăcere lungă; o tăcere dureroasă și adâncă, împurpurarea asfințitului slăbea din ce în ce; și munții se făceau negri pe cerul roșu care se întuneca. O umbră colorată, un început de noapte, ce mai păstra licăriri de jăratec care moare, intra în odaie, vopsea parcă mobilele, pereții, zugrăveala, ungherele, cu o culoare de cerneală amestecată cu purpură. Oglinda de pe sobă răsfrângea orizontul, părea o placă de sânge.

Doamna Forestier nici nu se clintea, tot în picioare, cu spatele la ce se petrecea în odaie, cu fața lipită de geam.

Și Forestier începu să vorbească cu un glas întretăiat, gâfâit, sfâșietor:

— Câte asfințituri de soare am să mai văd încă?... opt, zece... cincisprezece sau douăzeci... poate treizeci, mai mult nu... Voi mai aveți vreme, voi... eu, s-a sfârșit... Și asta va dăinui..., după mine ca și când aș fi aici...

Rămase mut câteva minute, apoi urmă:

— Toate câte le văd mă fac să mă gândesc că nu le voi mai vedea peste câteva zile... E grozav... Nu voi mai vedea nimic... nimic din câte există... cele mai mici lucruri de toate zilele... paharele... farfuriile... paturile pe care te odihnești așa de bine... trăsurile. Ce bine e să te preumbli cu trăsura, seara... cât îmi erau de dragi toate acestea!

Făcea cu degetele ambelor mâini o mișcare nervoasă și ușoară, parcă ar fi cântat la pian pe amândouă brațele jilțului. Și orice tăcere a sa era mai îngrozitoare decât vorbele, așa de bine se vedea la ce lucruri înspăimântătoare se gândește.

Și Duroy își aduse aminte deodată de cele zise de Norbert de Varenne cu câteva săptămâni mai înainte: „Eu acum văd moartea așa de aproape că-mi vine să întind brațele ca s-o resping... O întâlnesc pretutindeni. Gângăniile strivite pe drum, frunzele care cad, părul alb zărit în barba unui prieten îmi sfâșie inima și-mi strigă: Iat-o!”

În ziua aceea nu înțelesese; acum, privindu-l pe Forestier, înțelegea. Și o mâhnire necunoscută, cumplită pătrundea în el, cum ar fi simțit în preajma sa, aproape de tot, în jilțul acesta unde gâfâia acest om, scârboasa moarte. Îi venea să se scoale, să plece, să fugă, să

se întoarce la Paris pe dată! O, dacă ar fi știut, n-ar fi venit.

Noaptea se împrăștiase acum în odaie parcă ar fi căzut o cernire grabnică pe acest om care murea. Numai fereastra se mai vedea încă, zugrăvind în pătratul său mai luminat silueta nemișcată a tinerei femei.

Și Forestier întrebă iritat:

— Ei bine, azi nu s-aduce lampa? Iată ce înseamnă a purta de grijă unui bolnav.

Umbra care se zugrăvea pe geamuri fugi și în casă se auzi sunetul unui clopoțel electric.

Îndată intră un servitor cu o lampă pe care o puse pe sobă. Doamna Forestier îi zise soțului său:

— Vrei să te culci sau te dai jos să cinezi?

— Mă dau jos, murmură el.

Și așteptarea mâncării îi sili să mai stea încă aproape un ceas nemișcați, tustrei, abia rostind când și când o vorbă, o vorbă zadarnică, banală, parc-ar fi fost primejdios, tainic de primejdios, să lași să țină mai multă vreme tăcerea asta, să lași să se sleiască aerul mut al acestei odăi, al acestei odăi în care se învârtea moartea.

În sfârșit, se vesti cina.

Lui Duroy i se păru lungă, fără sfârșit. Nu vorbeau, mâncau fără zgomot, apoi fărâmau pâinea cu buricul degetelor. Și servitorul își făcea slujba, umbla, se ducea și venea fără să i se audă pașii, căci, târșăitul tălpilor iritându-l pe Charles, omul se încălța cu papuci. Numai tic-tacul aspru al unui ceasornic de lemn tulbura liniștea pereților cu mișcarea lui mecanică și regulată.

Cum sfârșiră masa, Duroy, făcându-se că-i obosit, se retrase în odaia sa și, cu coatele pe fereastră, începu să privească luna plină în mijlocul cerului, ca un glob de lampă nemăsurat, care arunca asupra zidurilor albe ale vilelor lumina sa uscată și învăluitoare și care presărase marea cu un soi de solzi de lumini mișcătoare și dulci. Și căuta un motiv ca să plece mai iute, scornind șiretlicuri, telegrame, o chemare înapoi din partea domnului Walter.

Dar intențiile sale de fugă i se părură mai greu de pus în practică când se sculă a doua zi.

Doamna Forestier are să-i priceapă toate șurubăriile și el are să piardă din pricina păcătoșeniei tot folosul devotamentului său. Își zise: „Phii! Asta mă plictisește; ei bine, atâta pagubă, în viață sunt și momente neplăcute; și apoi nu va ține, poate, mult.”

Era o zi senină, ireal de albastră, de acel albastru din sud care îți umple inima de bucurie; și Duroy coborî până la mare, socotind că e prea devreme ca să-l vadă pe Forestier.

Când se întoarse ca să prânzească, servitorul îi zise:

— Domnul a întrebat de dumneavoastră de două sau de trei ori

deja. Dacă vreți, urcați-vă la dumnealui...

Se urcă. Forestier părea că doarme într-un jilț. Soția sa citea, lungită pe canapea.

Bolnavul ridică capul. Duroy întrebă:

— Ei bine, cum îți merge? Arăți mult mai bine în dimineața asta.

— Da, mai bine, sunt mai în putere, murmură Forestier. Prânzește repede cu Madeleine, ca să mergem să facem o plimbare cu trăsura.

Tânăra femeie, cum rămase singură cu Duroy, îi zise:

— Iată! Acum se crede scăpat. De azi dimineață nu face decât planuri. O să mergem peste puțin în Golful Juan să cumpărăm faianțe pentru casa noastră de la Paris. El vrea să iasă cu orice preț, dar mi-e frică grozav de vreo nenorocire. N-are să poată suferi hurducăturile trăsuri.

Când sosi landoul, Forestier scoborî scările una câte una, sprijinit de servitorul său.

Dar cum zări trăsura ceru s-o descopere.

— Ai să răcești! Asta-i o nebunie, se împotrivi femeia.

— Nu, așa o să merg mult mai bine. O simt eu, îi răspunse el îndărătnic.

Trecură mai întâi pe drumurile acelea umbroase care merg neconținut printre două grădini și care fac din Cartnes un soi de parc englezesc, apoi dădură în drumul spre Antibes, de-a lungul mării.

Forestier arăta locurile.

Mai întâi – vila contelui de Paris. Apoi altele. Era vesel, de o veselie voită, nefirească și slabă, de osândit. Ridică degetul neavând deloc putere să ridice brațul:

— Uită-te, iată insula Sainte Marguerite și castelul din care a fugit Bazaine. A fost o lecție bună istoria aceea.

Apoi își aduse aminte de regiment, rosti nume de ofițeri care le aminteau o mulțime de întâmplări.

Dar deodată, drumul cotind, li se arată Golful Juan întreg, cu satul său alb în depărtare și limba intrată în mare la Antibes la celălalt capăt.

Și Forestier, cuprins fără veste de o bucurie copilărească, îngăimă:

— Ah! Escadra, ai să vezi îndată escadra!

În mijlocul golfului se zăreau, într-adevăr, vreo șase nave mari care păreau niște stânci acoperite de ramuri. Erau ciudate, pocite, peste măsură de mari, cocoșate, cu turnuri, cu pliscuri care se cufundau în apă parcă spre a prinde rădăcină sub mare.

Nu-ți venea să crezi că lucrurile acestea s-ar putea mișca, s-ar putea duce din loc în loc, așa păreau de grele și prinse de fund. Și o baterie mișcătoare, rotundă, înaltă, în formă de observator, semăna cu acele faruri zidite pe stânci, în mijlocul mării. Și pe lângă ele trecea o corabie mare de negoț, cu trei catarge, ca să iasă la larg, cu pânzele

întinse și vesele. Era gingașă și drăguță pe lângă dihăniile astea de război, dihănii de fier, dihănii urâte, cinchite[18] pe apă.

Forestier se forța să le recunoască.

Le zicea pe nume – „Colbert”, „Sufren”, „Amiral-Duperre”, „Redutabilul”, „Devastarea”, apoi se întorcea:

— Nu, nu, mă înșel, astălaltă-i «Devastarea»! Ajunseră dinaintea unui soi de cort mare, pe care citeai:

„Faiante artistice din Golful Juan”, și trăsura, cotind pe lângă verdeață, se opri înaintea ușii.

Forestier voia să cumpere două vase ca să le pună în biblioteca sa. Neputând deloc să coboare, i se aduceau la trăsură mostre una după alta.

Se hotărî cu greu ce să aleagă, sfătuindu-se cu soția sa și cu Duroy:

— Știi, pentru mobila din spatele cabinetului meu. Stând pe fotoliu, o am neconținut dinaintea ochilor. Țin la o formă veche, la o formă greacă.

Cerceta probele, cerea altele, le lua iar pe cele dinainte. În fine, se hotărî; și plătind, ceru să-i fie trimise îndată acasă:

— Mă întorc la Paris peste câteva zile!, zicea el.

Se întoarseră spre casă, dar în lungul golfului îi lovi pe neașteptate un puternic curent de aer, rece, și bolnavul începu să tușească.

Mai întâi nu fu nimic, un mic acces; dar se înteeți, ajunse neîntrerupt, apoi se schimbă într-un fel de sughiț, de horcăială. Forestier se-năbușea și, ori de câte ori voia să răsuflă, tușea îi sfărâma pieptul, ieșită din fundul plămânilor. Nimic nu-l liniștea, nimic nu-l potolea. A trebuit să fie dus pe brațe din landou în odaia sa.

Și Duroy, care îl ținea de picioare, simțea scuturătura lor la fiecare spasm al plămânilor lui.

Căldura patului nu-i opri deloc accesul, care ținu până la miezul nopții; apoi narcoticele, în sfârșit, amortiră spasmele de moarte ale tusei. Și bolnavul rămase până-n ziuă întins pe pat cu ochii deschiși.

Cele dintâi cuvinte le rosti ca să vină bărbierul, căci îi plăcea să se radă în fiecare dimineață. Se ridică să-l radă; dar trebuiră să-l culce îndată și începu să răsuflă așa de scurt, de aspru, de chinuitor, încât doamna Forestier, înspăimântată, trimise să scoale pe Duroy, care se culcase, ca să-l roage să se ducă după doctor.

El îl aduse aproape într-o clipă pe doctorul Gavaut, care prescrise o băutură și dădu câteva sfaturi; dar când ziaristul îl petrecu ca să-i afle părerea îi zise:

— E agonia, mâine dimineață va fi mort. Vestiți din vreme pe sârmana femeie și trimiteți după un preot. Eu nu mai am niciun rost. Sunt însă cu totul la dispoziția dumneavoastră.

Duroy trimise după doamna Forestier:

— Are să moară peste puțin. Doctorul m-a sfătuit să trimitem după un preot. Ce ai de gând să faci?

Ea stătu pe gânduri mult, apoi cu un glas încet, după ce cântărise totul, zise:

— Da, așa e mai bine în mai multe privințe. Am să-l pregătesc, am să-i spun că preotul dorește să-l vadă. În sfârșit, voi vedea. Ar fi bine dacă te-ai duce să cauți unul, un preot, și să-l aduci. Caută unul care să nu facă multe nazuri. Alege pe unul care să se mulțumească cu spovedania și să ne scutească de rest.

Tânărul aduse un preot bătrân, îndatoritor, care se lăsă după voia lor. Cum intră la cel în agonie, doamna Forestier ieși și se așeză împreună cu Duroy în odaia de alături.

— Asta l-a toropit, zise ea. Când i-am spus de preot, a făcut o mutră înspăimântătoare parcă... parcă ar fi simțit... simțit... o sunare... pricepi... A înțeles că s-a isprăvit de-acum, că i-a sunat ceasul.

Ea era foarte palidă. Urmă:

— Nu voi uita niciodată fața sa. Desigur, în clipa aceea a văzut moartea. A văzut-o...

Îl auzeau pe preot care vorbea cam tare, fiind puțin surd, și care zicea:

— Dar nu, nu sunteți așa de rău. Sunteți bolnav, dar nicidecum în primejdie. Și dovadă e că vin ca prieten, ca vecin.

Nu putea să audă deslușit ceea ce spunea Forestier. Bătrânul urmă:

— Nu, n-am să vă împărtășesc. Vom vorbi de asta când veți fi mai bine. Dacă vreți să vă folosiți de vizita mea, pentru a vă mărturisi, de pildă, voi fi foarte mulțumit. Eu sunt un păstor și nu las din mână niciun prilej pentru a-mi aduna oile.

Urmă o tăcere lungă. Desigur, vorbea Forestier cu glasul lui gâfâitor și stins. Apoi, deodată, preotul rosti, cu un glas deosebit, cu un glas de slujitor în altar:

— Mila lui Dumnezeu este fără de margini! Spune *Confiteor*, fiule. L-ai uitat poate, dar am să te ajut eu. Spune după mine: *Confiteor Deo omnipotenți... Beatae Mariae semper virgini*[19]...

Preotul se oprea din când în când ca să dea răgaz celui care murea să-l ajungă. Apoi zise:

— Acum, mărturisește-te...

Tânăra femeie și Duroy nici nu se clinteau, cuprinși de o tulburare necunoscută, mișcați de o așteptare chinuitoare. Bolnavul murmurase ceva.

Preotul repeta:

— Ai făptuit greșeli... de ce fel, fiule? Tânăra femeie se sculă și

spuse:

— Să mergem acum puțin în grădină. Nu trebuie să-i ascultăm tainele.

Și se duseră să se așeze pe o bancă înaintea ușii, sub un trandafir înflorit și lângă un strat de garoafe care răspândeau în aerul curat mirosul lor puternic și dulce.

Duroy, după câteva minute de tăcere, întrebă:

— Te vei întoarce târziu la Paris?

— O, nu! Cum se va sfârși totul, mă voi întoarce degrabă, răspunse ea.

— Peste vreo zece zile?

— Da, cel mult.

— Vasăzică n-are nicio rudă?

— Niciuna, afară de veri. Tatăl său și mama sa au murit când era copil încă.

Priveau amândoi un fluture care-și culegea hrana de pe garoafe, mergând de la una la alta cu o repede fâlfâire de aripi, care nu încetau să bată nici după ce se așeza pe floare. Și rămaseră multă vreme tăcuți.

Servitorul veni să-i înștiințeze că „părintele isprăvisse”. Și ei urcară împreună.

Forestier părea că a mai slăbit încă din ziua trecută.

Preotul îi ținea mâna.

— La revedere, fiule, voi veni mâine dimineață. Și plecă.

Cum ieși preotul, bolnavul, care găfâia, încercă să-și ridice amândouă mâinile spre soția sa și bolborosi:

— Scapă-mă... scapă-mă... dragă... nu vreau să mor... nu vreau să mor... Oh, scăpați-mă... Spuneți ce să fac, duceți-vă la doctor... Voi lua orice... Nu vreau... Nu vreau...

Plângea.

Lacrimi mari îi curgeau din ochi, una câte una, pe obrajii topiți; și unghiurile slabe ale gurii i se încrețeau ca la copii când sunt supărați. Mâinile sale, căzute din nou pe pat, începură o mișcare neîntreruptă, rară și regulată, parcă spre a găsi ceva pe plapumă.

Soția sa, care începea și ea să plângă, îngăimă:

— Dar nu, nu-i nimic. E o criză, mâine îți va fi mai bine, ai ostenit ieri cu preumblarea ceea.

Răsuflarea lui Forestier era mai repede decât a unui câine care a alergat, atât de grăbită că nici nu puteai s-o numeri și atât de slabă că abia se auzea.

— Nu vreau să mor!, zicea el întruna. Oh, Dumnezeule... Dumnezeule... Dumnezeule... ce are să mi se întâmple? N-am să mai văd nimic... nimic... niciodată... Oh, Dumnezeule!

Privea înaintea lui ceva nevăzut pentru alții și scârbos, iar spaima

se vedea în ochii lui nemișcați. Măinile urmau neconținut acea mișcare obositoare.

Deodată îl zgâlțâi un fior neașteptat, care alergă de la un capăt la altul al trupului său și bolborosi:

— Țintirimul... eu... Dumnezeu! Și nu mai vorbi nimic.

Stătea nemișcat, pierdut și gâfâind.

Vremea trecea; amiaza sună la ceasornicul unui turn din apropiere. Duroy ieși din odaie ca să se ducă să mănânce ceva. Se întoarse după un ceas. Doamna Forestier nu voi să ia nimic. Bolnavul nu se mai clintise. Își târa neconținut degetele-i slabe pe plapumă, parcă spre a o trage pe fața sa.

Tânăra femeie stătea într-un jilț la piciorul patului. Duroy își puse altul lângă dânsa și așteptară în tăcere.

Venise o asistentă, trimisă de doctor; ea dormita lângă fereastră.

Duroy însuși începea să ațipească, când avu senzația că se întâmplă ceva neobișnuit. Își deschise ochii tocmai la vreme pentru a-l vedea pe Forestier închizându-i pe ai săi ca două lumini ce se sting. Un mic sughiț mișcă gâtulejul celui care murea și două șiroaie mici de sânge se iviră în unghiurile gurii sale, apoi curseră pe cămașă. Măinile sale conțină febrila lor preumblare. Nu mai răsufla.

Femeia sa înțelese și, scoțând ceva ca un strigăt, căzu în genunchi plângând în hohote, cu capul în plapumă. Georges, înmărmurit și speriat, făcu mașinal semnul crucii. Asistenta, trezindu-se, se apropie de pat: „S-a sfârșit!”, zise ea. Și Duroy, care-și venea în fire, murmură cu un oftat de ușurare: „A ținut mai puțin decât credeam.”

După ce se împrăstie cea dintâi spaimă, după vărsarea celor dintâi lacrimi, începură să se îndeletnicească cu cele trebuitoare pentru înmormântare. Duroy alergă până-n seară.

Când se întoarse îi era foarte foame. Doamna Forestier mancă și ea puțin; apoi se așezară amândoi în odaia mortului pentru a-l veghea.

Pe masa de noapte ardeau două lumânări lângă un talger cu puțină apă în care plutea o ramură de mimoză, căci nu găsiseră smiceaua trebuitoare.

Erau singuri, tânărul bărbat și tânăra femeie, lângă dânsul, care nu mai era. Stăteau tăcuți, gândind și privind-l.

Dar Georges, pe care noaptea îl înfiora lângă acest cadavru, nu-și putea întoarce privirea de la dânsul. Ochiul și mintea sa, atrase, fermecate de acest obraz istovit pe care lumina tremurătoare îl făcea să pară încă și mai scofâlcit, erau ațintite asupra lui. Acesta era prietenul său, Charles Forestier, cu care vorbea chiar ieri! Ce lucru straniu și înspăimântător e acest sfârșit complet al unei ființe! Oh! Își aducea aminte de vorbele lui Norbert de Varenne, chinuit de frica morții.

„Niciodată nu se mai întoarce vreo ființă. Se vor naște milioane și

miliarde, aproape la fel, cu ochi, nas, gură, tîgvă și înlăuntru o gândire, fără ca vreodată să se mai arate aceasta care era culcată în patul ăsta.”

Trăise câțiva ani, mîncase, răsese, iubise, sperase, ca toată lumea. Și acum se sfârșise totul pentru dănsul, se sfârșise pentru veșnicie. O viață! Cîteva zile și apoi nimica! Ne naștem, creștem, suntem fericiți, așteptăm, apoi murim. Adio! Bărbat sau femeie, tu nu te vei mai întoarce pe pămînt! Și totuși fiecare poartă în sine dorința fierbinte și cu neputință de îndeplinit a veșniciei, fiecare e un soi de univers în univers și fiecare se pierde curînd fără urmă în gunoiul semințelor noi. Plantele, dobitoacele, oamenii, stelele, luminile, toate se însuflețesc, apoi mor spre a se preschimba. Și niciodată o ființă nu se mai întoarce, musculiță, om sau planetă!

O groază neînțeleasă, nemărginită, zdrobitoare apăsă sufletul lui Duroy, groaza acestui nimic nemărginit, de neînlăturat, care strivește fără conținere toate viețile cele atît de repezi și de ticăloase. Deja își pleca fruntea sub amenințarea ei. Se gîndea la muște, care trăiesc cîteva ceasuri, la dobitoace, care trăiesc cîteva zile, la oameni, care trăiesc câțiva ani, la pămînturi, care trăiesc cîteva veacuri. Ce deosebire dar, între unele și altele?! Cîteva răsărituri de soare mai mult, iată totul.

Își întoarse încet ochii în altă parte, ca să nu mai vadă cadavrul.

Doamna Forestier, cu capul plecat, părea că se gîndește și ea la lucruri dureroase. Părul ei bălai îi venea așa de bine pe fața tristă, că o senzație dulce ca atingerea unei speranțe trecu prin inima tînărului. De ce să se întristeze așa cînd avea încă atîtia ani înaintea sa?

Și începu s-o privească cu de-amănuntul. Ea nu băgă de seamă, pierdută în gînduri. El își zicea: „Iată, la urma urmei, singurul lucru bun în viață: iubirea! Să ții în brațe o femeie îndrăgită! Asta e marginea fericirii omenești.”

Cît noroc avusese acest mort, că întîlnise această tovarășă deșteaptă și fermecătoare! Cum se cunoscuseră oare? Cum primise ea să se mărite cu acest tînăr prostuț și sărac? Cum ajunsese să facă ceva dintr-însul?

Atunci, cugetă la toate tainele care se ascund în viața oamenilor. Își aminti de cele ce se șopteau despre contele de Vaudrec care o înzestrase și o măritase, ziceau unii.

Ce va face de-acum? Cu cine se va mărita? Cu un deputat, cum credea doamna de Marelle, sau cu vreun tînăr cu viitor, vreun Forestier mai de seamă? Avea ea planuri, idei hotărâte deja? Cât ar fi dorit să știe! Dar pentru ce această îngrijorare de ceea ce avea să facă ea?

El își puse întrebarea asta și băgă de seamă că neastîmpărul său era cășunat de un gînd dintre acelea ascunse, nelămurite, tainice, pe

care ni le ascundem nouă înșine și pe care nu le descoperim decât scormonind tocmai în fundul sufletului.

Dar, pentru ce nu ar încerca chiar el cucerirea asta? Cât de tare ar fi, împreună cu dânsa, și cât de temut! Cât de repede și departe ar ajunge împreună cu dânsa, și cu câtă siguranță!

Și de ce n-ar izbuti?

Simțea lămurit că-i place, că îi insuflase mai mult decât simpatie, o afecțiune de acelea care se nasc între două firi asemănătoare și care se nasc și dintr-o atracție reciprocă și dintr-un fel de complicitate mută.

Ea îl știa de deștept, hotărât, stăruitor; putea să aibă încredere în el.

Nu-l făcuse ea să vină în această împrejurare așa de serioasă? Și pentru ce-l chemase? N-avea drept el să vadă în asta un soi de alegere, un soi de mărturisire, un soi de designare? Dacă se gândise la dânsul tocmai în acest moment când avea să ajungă văduvă, asta înseamnă că, poate, cugetase la acela care trebuia să-i fie din nou tovarăș, un nou aliat?

Și îl apucă nerăbdarea de a ști, de a o întreba, de a-i cunoaște gândurile.

Trebuia să plece a treia zi, căci nu putea rămâne singur cu această femeie tânără, în casa asta. Deci trebuia să se grăbească, trebuia, înainte de a se întoarce la Paris, să descopere, cu dibăcie, cu delicatețe, planurile ei, să nu-i dea răgaz să se întoarcă, să se lase înduplecată, poate, de cererile altuia și să se lege prin făgăduință.

Tăcerea din odaie era adâncă, nu se auzea decât limba pendulei care bătea pe sobă tic-tacul său metalic și regulat.

El murmură:

— Trebuie să fii foarte obosită.

— Da, dar mai mult de întristare, răspunse ea.

Zgomotul glasului lor, care suna straniu în această încăpere sinistă, îi sperie. Și câtară deodată spre fața mortului ca și când s-ar fi așteptat să-l vadă mișcându-se, să-l audă vorbind cu dânsii, cum făcea cu câteva ceasuri mai înainte.

Duroy urmă:

— Oh! E o teribilă lovitură pentru dumneata și o schimbare atât de completă în viața dumitale, o adevărată năruire a inimii și a vieții întregi.

Ea oftă lung fără să răspundă. Duroy urmă:

— E atât de trist pentru o femeie tânără când rămâne așa de singură cum o să fii dumneata...

Apoi tăcu. Ea nu zise nimica.

— În orice caz, știi înțelegerea noastră. Poți să faci cu mine ce vrei. Sunt al dumitale, îngăimă el.

Ea îi atinse mâna aruncând asupra-i o privire din acelea melancolice și dulci care pătrund în noi până în măduva oaselor:

— Mulțumesc, ești bun, foarte bun. Dacă aș îndrăzni și dacă aș putea să fac ceva pentru dumneata, aș zice și eu: Pune temei pe mine!

El luase mâna ce-i întindea și o ținea în ale sale, strângând-o, cu o dorință fierbinte de a o săruta. În sfârșit, se hotărî și apropiind-o încet de gură, ținu mult timp lipită de buzele sale pielea fină, puțin caldă, înfrigurată și parfumată.

Apoi, când simți că dezmiardarea asta prietenească începe să fie prea lungă, îi dădu drumul încetișor.

Mâna căzu încet pe genunchii tinerei femei, care rosti cu seriozitate:

— Da, o să fiu cu totul singură, dar am să mă silesc să fiu curajoasă.

Duroy nu știa cum să-i dea a înțelege că ar fi fericit, foarte fericit să o aibă de soție. Desigur, nu putea să-i spună așa ceva în ceasul acesta, în acest loc, față cu acest trup; totuși, i se părea că ar fi cu puțință să găsească o frază de acelea nehotărâte, cumsecade și complicate, care au înțelesuri ascunse în dosul cuvintelor și care spun tot ceea ce voiești prin întreruperile lor meșteșugite.

Dar îi stingherea cadavrul, cadavrul țeapăn, întins dinaintea lor, și pe care-l simțeau între ei. De câțva timp, de altminteri, lui Duroy i se părea că simte în aerul închis un miros care da de bănuț, o duhoare venită din acest piept putrezit, cea dintâi duhoare de stârv pe care sârmanii morți întinși pe masă o aruncă rudelor care îi veghează, duhoare îngrozitoare cu care umplu în curând cutia găunoasă a sicriului lor.

Duroy întrebă:

— Nu s-ar putea deschide puțin fereastra? Mi se pare că aerul e stricat.

— Cum nu. Băgasem și eu de seamă.

El se duse la fereastră și o deschise. Toată răcoarea mirositoare a nopții intră, tulburând flacăra celor două lumânări aprinse pentru mort. Luna răspândea, ca și în seara trecută, lumina sa bogată și liniștită pe zidurile albe ale vilelor și pe nemărginita velință strălucitoare a mării. Duroy, răsuflând din adâncul plămânilor, se simți deodată cuprins din toate părțile de speranțe și parcă săltat de apropierea dătătoare de fiori ai fericirii.

— Vino să te răcorești puțin, e o vreme minunată! Ea veni liniștit și se rezemă pe coate lângă dânsul. Atunci el murmură, cu glas încet:

— Ascultă-mă și pricepe bine ceea ce vreau să-ți spun. Nu te supăra, mai cu seamă că-ți vorbesc de asemenea lucru într-un astfel de moment, dar te voi părăsi poimâine și când te vei întoarce la Paris va fi poate prea târziu. Iată! Nu-s decât un biet om fără stare și care

trebuie să-și creeze de acuma o poziție, după cum știi. Dar am voință, puțină inteligență, pe cât cred, și sunt pe calea cea bună. Un om care și-a făcut stare, știi unde a ajuns; unul care începe, nu știi unde va ajunge. Atât mai rău sau atât mai bine. În sfârșit, ți-am spus odată, la dumneata acasă, că visul meu cel mai scump ar fi fost să iau o femeie ca dumneata. Îți repet azi dorința asta. Nu-mi răspunde. Lasă-mă să urmez. Asta nu e o cerere. Locul și momentul ar face-o scârboasă. Țin numai la atâta, ca să nu te las în neștiință, că dumneata poți să mă faci fericit cu o vorbă, că poți să faci din mine un prieten, sau un frate, sau chiar un soț, cum vrei, și că inima și ființa mea sunt ale dumitale. Nu vreau să-mi răspunzi acum; ba, nici nu vreau să mai vorbim acum de asta. Când ne vom vedea la Paris, mă vei încunoștința de ceea ce ai hotărât. Până atunci, nicio vorbă, nu-i așa?

Înșirase astea fără s-o privească, parc-ar fi semănat dinainte-i cuvintele în întunecime.

Și ea părea că n-a auzit, atât de nemișcată rămăsese, privind și ea dinainte-i, cu ochii ațintiți în gol, nemăsurata priveliște palidă, luminată de lună.

Ei rămaseră multă vreme alături, cu coatele lipite, tăcuți și gânditori. Apoi ea murmură:

— E cam frig...

Întorcându-se, se duse spre patul mortului. El o urmă.

Când se apropie, simți că într-adevăr Forestier începea să miroasă; și își îndepărtă jilțul, căci n-ar fi putut suferi mult acest miros de putreziciune.

— Va trebui să fie pus în coșciug chiar dimineață, zise el.

— Da, da, s-a hotărât; are să vină stolerul[20] pe la opt ceasuri, îi răspunse ea.

Și Duroy oftă: „Sărmanul băiat!”. Ea scoase, la rândul-i, un lung oftat de resemnare sfâșietoare.

Se uitau la dânsul mai rar, obișnuiți deja cu ideea acestei morți, începând a se învoi în minte cu această nimicire care, odinioară încă, îi revolta și-i mânia pe dâșii care erau tot muritori.

Nu mai vorbeau, urmau să vegheze cum se cade, fără să doarmă. Dar către miezul nopții ațipi mai întâi Duroy. Când se deșteptă văzu că doamna Forestier dormita și ea și așezându-se mai în voie închise din nou ochii, bombănind în sine: „La dracu’! E mai bine în așternut, la urma urmei.”

Un zgomot neașteptat îl făcu să tresară. Intră asistenta. Era deja ziuă. Tânăra femeie, pe jilțul din fața sa, părea nedumerită ca și el. Era cam palidă, dar tot drăguță, fragedă, gingașă, cu toate că petrecuse noaptea pe un scaun.

Apoi, uitându-se la cadavru, Duroy tresări și strigă:

— Oh! Uite barba! Această barbă crescuse în câteva ceasuri, pe

carnea asta care se descompunea, cum ar fi crescut în câteva zile pe fața unui om viu. Și rămaseră înspăimântați în fața acestei vieți care urma mai departe pe acest mort, ca dinaintea unei amenințări supranaturale de înviere, dinaintea unui lucru din acelea nefirești, înspăimântătoare care răstoarnă și zăpăcesc mintea.

Apoi se duseră amândoi să se odihnească până la unsprezece ceasuri. Pe urmă îl puseră pe Charles în sicriu și îndată se simțiră ușurați, înseninați.

Se așezară unul în fața altuia, cuprinși de dorința de a vorbi de lucruri mângâietoare, mai vesele, de a intra din nou în viață, deoarece sfârșiseră cu mortul.

Pe fereastra, deschisă în lături, intra căldura dulce a primăverii, aducând mireasma îmbălsămată a stratului de garoafe înflorite înaintea ușii.

Doamna Forestier îl îmbie pe Duroy să se plimbe prin grădină și începură să umble încet, înghițind cu nesaț aerul cald plin de mirosul brazilor și al eucaliptilor.

Și, deodată, ea începu să vorbească, fără a-și întoarce capul spre dânsul, cum făcuse și el noaptea trecută, sus, la fereastră. Ea rostea vorbele cu un glas încet și serios:

— Ascultă, scumpe prietene, m-am gândit bine... deja... la ceea ce mi-ai spus și nu vreau să te las să pleci fără niciun cuvânt din partea mea. De altminteri, nu-ți voi spune nici da, nici nu. Vom aștepta, vom vedea, ne vom cunoaște mai bine. Cugetă mult, te sfătuiesc. Nu da ascultare unei aprinderi prea ușuratică. Și, îți vorbesc de asta, chiar mai înainte ca sărmanul Charles să fie pus în mormânt, pentru că este neapărată nevoie, în urma celor ce mi-ai spus, să știi bine cine sunt, spre a nu te hrăni mult timp cu gândul pe care mi l-ai arătat, dacă nu ești de un... de un... caracter așa încât să mă înțelegi și să mă suferi.

Înțelege-mă bine! Căsătoria nu e un lanț pentru mine, ci o tovărășie. Cu alte cuvinte, să fiu liberă, cu totul liberă, în faptele mele, în treburile mele, în ieșirile mele de acasă, întotdeauna. N-aș putea să sufăr nici supraveghere, nici gelozie, nici vorbă asupra purtării mele. M-aș însărcina bineînțeles să nu compromit niciodată pe bărbatul pe care l-aș lua, să nu-l fac niciodată de râs și de ocară. Dar ar trebui de asemenea ca și bărbatul acesta să se însărcineze să vadă în mine o egală, o aliată și nu o ființă mai de jos sau o soție ascultătoare și supusă. Ideile mele, știu, nu-s ca ale tuturor, dar nu le voi schimba deloc. Asta-i.

Adaug și eu: Nu-mi răspunde, ar fi nefolositor și necuviincios. Ne vom vedea și, poate, vom vorbi din nou despre toate astea mai târziu.

Acum, mai preumblă-te puțin pe aici. Eu mă întorc la dânsul. Adio, pe deseară!

El îi sărută mâna lung și se duse fără să spună niciun cuvânt.

Seara, nu se văzură decât în timpul cinei. Apoi urcară în odăile lor, amândoi morți de oboseală.

Charles Forestier fu îngropat a doua zi, fără niciun alai, în țințirumul din Cannes. Și Georges Duroy se hotărî să plece cu acceleratul de Paris, care trecea la unu și jumătate.

Doamna Forestier îl petrecu la gară. Se preumblau liniștiți pe peron, așteptând ceasul de plecare, și vorbeau despre lucruri fără nicio însemnătate.

Trenul sosi la timp, un adevărat accelerat, alcătuit numai din cinci vagoane.

Ziaristul își alege locul, apoi coborî iară ca să mai vorbească vreo câteva clipe cu dânsa, apucat deodată de o întristare, de o mâhnire, de o părere de rău mistuitoare că se despărțea de dânsa, parc-ar fi pierdut-o pentru totdeauna.

Un funcționar strigă: „Marseille, Lyon, Paris, urcați!” Duroy se sui, apoi se sprijini cu coatele de cerceveaua geamului ca să-i mai spună câteva cuvinte. Locomotiva fluieră și șiragul începu să se miște încetișor.

Tânărul, aplecat afară din vagon, se uita la tânăra femeie, nemișcată, de pe peron și care îl urmărea cu privirea. Și deodată, când era s-o piardă din vedere, îi aruncă o sărutare cu amândouă mâinile.

Ea i-o înapoie cu o mișcare mai ascunsă, mai șovăitoare, neîmplinită.

Partea a doua

Capitolul 1

Georges Duroy își reluase toate obișnuințele de mai înainte. Așezat acum în mica locuință din strada Constantinopole, trăia cuminte, ca un om care își pregătește o viață nouă. Chiar și relațiile sale cu doamna de Marelle căpătaseră ceva de căsnicie, ca și cum ar fi căutat să se deprindă dinainte pentru întâmplarea care se apropia; și amanta sa, mirându-se adesea de liniștea așezată a legăturii lor, repeta râzând:

— Tu ești și mai burtă-verde decât bărbatul meu; nu era nevoie să-l mai schimb.

Doamna Forestier nu se întorsese. Întârzia la Cannes. El primi o scrisoare prin care ea îi vestea întoarcerea tocmai pe la mijlocul lui aprilie, fără niciun cuvânt în privința celor vorbite la despărțire. El aștepta. Era foarte hotărât acum să întrebuințeze orice mijloc ca s-o ia de nevastă, dacă ea ar fi șovăit. Dar avea încredere în norocul său, în puterea de atracție pe care simțea că o are, putere neînvinsă, care supune pe orice femeie.

Un bilet scurt îl înștiința că, iată, avea să sune ceasul hotărâtor:

Sunt în Paris. Vino să mă vezi.

Madeleine Forestier

Atâta tot. Îl primise prin curierul de nouă ceasuri. Intră la dânsa pe la trei, în aceeași zi. Ea întinse amândouă mâinile,

Bel-Ami zâmbindu-i draguț, plăcut; și se priviră câteva clipe în adâncul ochilor.

— Cât de bun ai fost că ai venit acolo în împrejurările acelea grozave, murmură ea.

— Aș fi făcut orice mi-ai fi poruncit!, îi răspunse el.

Și se așezară. Ea întrebă de noutăți, de Walter, de toți confracții și de ziar. Se gândea adesea la ziar.

— Îi simt foarte mult lipsa, zicea ea, dar foarte mult. Ajunsesem ziaristă, în suflet. Ce vrei, mi-e dragă meseria asta.

Apoi tăcu. Lui i se păru că înțelege, că află în zâmbetul ei, în sunetul glasului ei, chiar în vorbele ei un fel de invitație; și cu toate că

își făgăduise să nu grăbească lucrurile, îngăimă:

— Ei bine... pentru ce nu ai îmbrățișa din nou... meseria asta... sub... sub numele de Duroy?

Madeleine deveni deodată serioasă și, punându-i mâna pe braț, murmură:

— Să nu vorbim încă de asta.

Dar el ghici că primea și, căzându-i în genunchi, începu să-i sărute mâinile cu patimă, repetând, bâlbâind:

— Mulțumesc, mulțumesc, cât te iubesc!

Madeleine se sculă în picioare. Georges făcu la fel și băgă de seamă că era foarte palidă. Atunci pricepu că-i plăcuse, poate încă demult; și fiind față în față, el o strânse, apoi o sărută îndelung pe frunte.

Când se desfăcu, strecurându-se de la pieptul lui, zise cu un glas serios:

— Ascultă, prietene, nu-s hotărâtă încă nici într-un fel. S-ar putea însă să fie da. Dar ai să-mi făgăduiești că n-ai să spui la nimeni, până ce nu-ți voi da voie eu?

El jură și plecă, revărsându-i-se bucuria din inimă.

Puse de aici înainte mai multă băgare de seamă în vizitele pe care i le făcea și nu ceru un răspuns mai hotărât, căci ea avea un chip de a vorbi de viitor, de a zice „mai târziu”, de a face planuri în care viața lor, a amândurora, era totuna, care răspundea fără încetare mai bine și mai gingaș decât o consimțire obișnuită.

Duroy muncea cu îndârjire, cheltuia puțin, se silea să facă economii ca să nu-l prindă momentul căsătoriei fără niciun gologan în buzunar și ajunsese tot așa de zgârcit pe cât fusese de mână-spartă.

Vara trecu, apoi toamna, fără să bănuiască cineva ceva, căci ei se vedeau puțin și în chipul cel mai firesc din lume.

Într-o seară, pe neașteptate, Madeleine îi zise, privindu-l în adâncul ochilor:

— N-ai vestit încă pe doamna de Marelle despre planul nostru?

— Nu, prietena mea. Făgăduindu-ți o desăvârșită tăinuire, n-am crâcnit nicio vorbă nimănui.

— Ei bine, ar fi timpul s-o înștiințezi. Eu mă însărcinez cu familia Walter. Îi vei spune săptămâna asta, nu-i așa?

— Da, chiar mâine, zise și roși.

Ea își întoarse încet ochii în altă parte, parcă spre a nu băga de seamă tulburarea lui și urmă:

— Dacă vrei, ne-am putea căsători la începutul lui mai. Ar fi foarte potrivit.

— Mă supun cu totul, bucuros.

— Zece mai, care cade într-o sâmbătă, mi-ar plăcea foarte mult, pentru că e ziua mea de naștere.

— Fie, zece mai.

— Părinții dumitale locuiesc aproape de Rouen parcă? Cel puțin așa mi-ai spus.

— Aproape de Rouen, la Canteleu.

— Cu ce se îndeletnicesc?

— Sunt... Sunt mici rentieri.

— Ah! Tare aş dori să-i cunosc.

El stătu la îndoială foarte încurcat.

— Dar ei sunt...

Apoi se hotărî, ca un om într-adevăr tare:

— Scumpa mea prietenă, sunt țărani, crâșmari care și-au rupt bucățica de la gură ca să învâț carte. Eu nu roșesc de ei, dar simplitatea lor... ar putea să te supere.

Ea zâmbea fermecător, cu fața luminată de o bunătate dulce.

— Nu. Am să-i iubesc mult. Vom merge să-i vedem. Vreau. Îți voi mai vorbi de asta. Și eu sunt fiică de oameni de jos... Dar i-am pierdut pe părinții mei. Nu mai am pe nimeni pe lume... îi întinse mâna și adăugă... decât pe dumneata.

Și el se simți înduioșat, mișcat, cucerit cum nu mai fusese încă de nicio femeie.

— M-am gândit la ceva, zise ea, dar e greu de vorbit.

— Să vedem, ce e?, întrebă Georges.

— Ei bine iată, scumpul meu, eu sunt ca toate femeile, am... slăbiciunile mele, micimile mele, îmi place ceea ce lucește, ceea ce sună. Mi-ar fi plăcut la nebunie să port un nume nobil. N-ai putea oare cu prilejul căsătoriei noastre, să te... să te înnobilezi puțin?

Ea roși, la rândul-i, ca și cum l-ar fi îndemnat să facă ceva necuviincios. Duroy răspunse fără șovăială:

— M-am gândit de multe ori la asta, dar nu mi se pare lucru ușor.

— Și pentru ce?

— Pentru că mi-e frică să nu mă fac de râs, zâmbi el. Ea dădu din umeri:

— Dar deloc, deloc. Toată lumea face așa și nimeni nu râde. Desparte-ți numele în două: „Du Roy”. Vine de minune.

El răspunse îndată, ca om care-și dă seama de situație:

— Nu, așa nu vine bine. Asta e un procedeu prea ușor, prea de rând, prea cunoscut. Eu mă gândisem să iau numele satului meu ca pseudonim literar mai întâi, apoi să-l adaug încetul cu încetul la numele meu, apoi chiar, mai târziu, să-mi tai în două numele, cum m-ai îndemnat.

— Satul dumitale e Canteleu?, îl întrebă.

— Da.

— Nu. Nu-mi place terminația, spuse ea, pe gânduri. Să vedem, n-am putea schimba puțin cuvântul ăsta... Canteleu?

Luă un condei de pe masă și începu să mângâiească nume, cercetându-le înfățișarea. Deodată strigă:

— Uite, uite, am găsit.

Și îi întinse o hârtie pe care el citi:

Doamna Duroy de Cantel

Georges cugetă câteva clipe, apoi zise cu seriozitate:

— Da, e foarte bine.

Ea era încântată și zicea neconținut:

— Duroy de Cantel, Duroy de Cantel, doamna Duroy de Cantel. E minunat, minunat! Și adăugă, cu încredere: Și o să vezi cât e de ușor să-l faci primit de toată lumea. Dar trebuie să prinzi prilejul. Căci mai pe urmă ar fi prea târziu. Te vei apuca, chiar de mâine, să-ți iscălești cronicile D. de Cantel, iar ecourile, pur și simplu, Duroy. Asta se obișnuiește în fiecare zi în presă și nimeni nu se va mira că ți-ai luat un nume de luptă. În momentul căsătoriei noastre, vom mai putea schimba ceva încă, spunând prietenilor că te lepădaseși de el, din modestie, din pricina poziției dumitale, sau chiar fără să mai spui nimica. Care e numele de botez al tatălui dumitale?

— Alexandre.

Madeleine murmură de două sau trei ori în șir: „Alexandre, Alexandre”, ascultând sunetul silabelor, apoi scrise pe o foaie albă:

Domnul și doamna Alexandre Du Roy de Cantel au onoarea de a vă face cunoscută căsătoria domnului Georges Du Roy de Cantel, fiul lor, cu doamna Madeleine Forestier.

Ea își privi scrisul puțin cam de departe, dar încântată de efect, și zise:

— Cu un grăunte de chibzuință poți izbuti orice.

Când se pomeni din nou în stradă, hotărât fără strămutare să se numească de acuma înainte Du Roy, și chiar Du Roy de Cantel, i se părea că a căpătat o nouă însemnătate.

Mergea mai dârz, cu capul mai ridicat, cu mustața mai mândră, cum stă bine unui gentilom. Îi venea să spună cu bucurie trecătorilor:

— Mă cheamă Du Roy de Cantel.

Dar cum ajunsese acasă, gândul doamnei de Marelle îl umplu de grijă și-i scrise pe dată, ca să-i ceară o întâlnire a doua zi.

Are să-mi fie greu, se gândea el. Am să primesc o chelfăneală de calitate întâi.

Apoi se simți împăcat în sine, mulțumită acelei nepăsări firești care îl făcea să nu bage în seamă lucrurile neplăcute din viață, și se apucă să scrie un articol fantezist asupra noilor dări care trebuiau puse pentru a se putea echilibra bugetul. Fu de părere ca particula nobiliară să fie impusă cu o sută de franci pe an, și titlurile, de la

baron până la prinț, de la cinci sute până la o mie de franci.

Și iscăli: *D. Cantel*.

A doua zi primi o albăstrică de la amanta sa, prin care îl vestea că are să vină la unu.

O așteptă cuprins de neliniște, hotărât, nu-i vorbă, să grăbească lucrurile, să spună totul de la început, apoi, după întâia emoție, să argumenteze cu pricepere spre a-i dovedi că nu putea să rămână holtei la nesfârșire și fiindcă domnul de Marelle ținea morțiș la viață, trebuie să se gândească la altceva pentru a-și face o tovarășă legiuită.

Totuși, se simțea mișcat. Când auzi sunetul clopoțelului, începu să-i bată inima.

Ea i se aruncă în brațe:

— Bună ziua Bel-Ami. Apoi, văzând că îmbrățișarea lui era rece, îl privi lung și-l întrebă: Ce ai?

— Stai jos, zise el. O să vorbim serios.

Ea se așeză fără să-și scoată pălăria, ridicându-și numai vâlul de pe frunte și așteptă.

Georges își plecase ochii; își pregătea primele cuvinte, începu cu un glas tărăgănat:

— Scumpa mea prietenă, vezi că sunt foarte tulburat, foarte trist și foarte încurcat din pricina celor ce o să ți le spun. Te iubesc mult, te iubesc în adevăr din toată inima, de aceea frica de a-ți face supărare mă mâhnește încă și mai mult decât noutatea pe care am să ți-o fac cunoscută.

Ea pâlea, simțindu-se tremurând, și îngăimă:

— Ce este, spune repede!

El rosti cu un glas trist, dar hotărât, cu acea împovărare prefăcută cu care vestești nenorocirile fericite:

— E că mă însor.

Ea scoase un oftat de femeie care are să-și piardă cunoștința, un oftat dureros venit din fundul plămânilor, apoi începu să gâfâie, fără să poată vorbi, atât de tare se înăbușea.

Văzând că nu scotea nicio vorbă, el urmă:

— Nici nu-ți poți închipui cât am suferit mai înainte de a lua hotărârea asta. Dar n-am nici poziție, nici avere. Sunt singur, pierdut în Paris. Îmi trebuia cineva pe lângă mine, care să-mi fie mai ales un sfat, o mângâiere și un sprijin. Aceea pe care am căutat-o și am găsit-o e o tovarășă și o aliată.

Tăcu nădăjduind că ea va răspunde, așteptându-se la o mânie furioasă, la batjocuri, la injurii.

Ea își puse o mână în dreptul inimii, parcă spre a o domoli, și râsufla tot prin zvâcnituri chinuitoare care îi săltau pieptul și-i clătinau capul.

Duroy îi luă mâna rămasă pe brațul jilțului; dar ea o trase înapoi

cu repeziciune. Apoi murmură, căzută parcă într-un soi de toropeală:

— Oh!... Dumnezeule...

El îi căzu în genunchi, fără a îndrăzni s-o atingă, și bolborosi, mai mișcat de tăcerea asta decât ar fi fost de mânia ei:

— Clo, dragă Clo, înțelege bine starea mea, înțelege bine cine sunt eu. Oh, dacă aș fi putut să te iau pe tine, ce fericire! Dar tu ești măritată. Ce puteam să fac? Judecă, te rog, judecă! Trebuie să-mi iau un loc în societate și nu pot izbuti până ce n-o să am gospodărie. Dacă ai ști!... Sunt zile când îmi vine să-l ucid pe bărbatul tău...

Vorbea cu glasul lui moale, șoptitor, ispititor, un glas care pătrundea în ureche ca o muzică.

El văzu două lacrimi crescând încet în ochii neclintiți ai amantei sale, apoi curgându-i pe obraji, în vreme ce alte două se nășteau deja la colțul pleoapelor.

Duroy murmură:

— Oh, nu plânge, Clo, nu plânge, te rog din suflet. Îmi rupi inima.

Atunci, ea făcu o efortare, o mare efortare, ca să se arate demnă și mândră; și întrebă cu glasul tremurător al femeilor care-s gata să plângă:

— Cine-i?

El șovăi o clipă, apoi pricepând că trebuia, spuse:

— Madeleine Forestier.

Doamna de Marelle tresări din cap până-n picioare, apoi rămase mută, atât de cufundată în gânduri, că parcă uitase că era el la picioarele ei.

Și două picături străvezii se nășteau neîncetat în ochii săi, cădeau și se iveau din nou.

Se sculă în picioare. Duroy ghici că ea se pregătea să plece fără nicio vorbă, fără să-l ierte; și se simți jignit, umilit în adâncul sufletului. Voind s-o oprească, îi apucă rochia cu amândouă brațele, înlănțuindu-i prin stofă picioarele rotunde care se înțepeneau spre a i se împotrivi.

— Te conjur, nu pleca așa!, o rugă înfierbântat. Atunci, ea îl privi de sus în jos, privi cu ochiul acela umed, deznădăjduit, atât de fermecător și de trist, care arată toată durerea unei inimi femeiești și îngăimă:

— N-am... n-am nimic de zis... n-am... nimic de făcut... Ai... dreptate... ai ales tocmai ceea ce-ți trebuia...

Și desfăcându-se cu o mișcare înapoi, plecă fără ca el să mai încerce s-o oprească.

Rămas singur, se sculă în picioare, năuc, parc-ar fi primit o lovitură de mai în cap; apoi, împăcându-se în sine, murmură: „Pe legea mea, atât mai bine sau atât mai rău. În sfârșit, s-a isprăvit și asta... fără scene. E bine și așa.”. Și, ușurat de o greutate nemăsurată,

simțindu-se deodată slobod, dezlegat, la larg pentru viața cea nouă, începu să boxeze cu peretele, izbind strașnic cu pumnul, cuprins de un fel de beție a izbânzii și a puterii, parcă s-ar fi bătut cu soarta.

Când doamna Forestier îl întrebă dacă a înștiințat-o pe doamna de Marelle, el îi răspunse liniștit: „Da”.

Ea îi scormonea mintea cu ochiul său cel limpede.

— Și asta n-a tulburat-o?

— Nu, deloc. I-a părut, dimpotrivă, foarte bine.

Noutatea se răspândi îndată. Unii se mirară, alții se lăudau că prevăzuseră lucrul, ba, alții zâmbeau, dând a înțelege că se așteptau la așa ceva.

Tânărul, care își iscălea acum cronicile D. de Cantel, ecourile – Duroy și articolele politice pe care începuse să le dea din când în când – Du Roy, își petrecea jumătatea zilelor la logodnica sa, care se purta cu el frățește, amestecând totuși o gingășie adevărată, dar ascunsă, cu un soi de dorință înăbușită, ca o slăbiciune.

Ea hotărâse să se căsătorească în taină, numai în fața martorilor, și să plece chiar în seara aceea la Rouen. Aveau să meargă a doua zi să-i îmbrățișeze pe bătrânii părinți ai ziaristului și să stea câteva zile la dânsii.

Duroy își dăduse toate silințele s-o facă să renunțe la planul acesta, dar neputând izbuti se supuse în cele din urmă.

Deci, sosind 10 mai, însurăței, care socotiseră de prisos ceremonia religioasă, deoarece nu poftiseră pe nimeni, se întoarseră acasă ca să-și facă bagajele după o scurtă trecere pe la primărie, și luară la gara Saint-Lazare trenul de șase seara, care îi duse către Normandia.

Nu schimbaseră nici douăzeci de vorbe înainte de a se afla singuri în vagon. Cum se văzură pe drum, se uitară unul la altul și începură să râdă spre a ascunde oarecare sâcâială pe care nu voiau deloc s-o dea pe față.

Trenul trecu încet prin gara cea lungă de la Batignolles, apoi străbătu câmpia măloasă care se întinde de la fortificații până la Seine.

Duroy și nevastă-sa rosteau din când în când câte o vorbă fără însemnătate, apoi se întorceau din nou spre geam.

Cum trecură podul de la Asnières, se simțiră încântați văzând pe râu corăbii, pescari și luntrași. Soarele, un soare puternic de mai, răspândea lumina sa piezișă pe vase și pe fluviul liniștit, care părea nemișcat, fără șuvoaie și fără vârtejuri, sleit sub căldura și lumina apusului de soare. O barcă cu catarg, în mijlocul apei, cu două mari triunghiuri de pânză întinse pe amândouă bordurile ei, spre a culege cele mai mici adieri ale aerului, părea o pasăre peste măsură de mare, gata să-și ia zborul.

Duroy murmură:

— Îmi plac la nebunie împrejurimile Parisului, cele mai frumoase amintiri din viața mea sunt legate de chefurile de pe aici.

Ea răspunse:

— Vai, luntrele! Ce plăcut să aluneci pe apă în amurg... Apoi tăcură ca și când le-ar fi fost teamă să-și deschidă mai departe inima asupra vieții lor trecute și rămaseră muți, îmbătându-se poate deja cu poezia părerilor de rău.

Duroy, așezat în fața soției sale, îi luă mâna și o sărută încet.

— Când ne vom întoarce, zise el, o să mergem câteodată să cinăm la Chatou.

— O s-avem atâtea de făcut!, murmură ea cu un ton care părea că zice: Plăcerea va trebui jertfită folosului.

El tot o ținea de mână, întrebându-se cu neliniște cum ar putea să treacă la dezmierdări. Înaintea neștiinței unei fete mari, n-ar fi fost atât de tulburat; dar deșteptăciunea vioaie și isteță pe care o simțea în Madeleine îl stânjenea. Îi era teamă să nu pară găgăuță, prea fricos sau prea obraznic, prea încet sau prea grăbit.

Strângea mâna asta mereu, fără răspuns din partea ei. El zise:

— Mi se pare foarte curios că ești soția mea.

— De ce?, îl întrebă, mirată.

— Nu știu, mi se pare curios. Îmi vine să te sărut și mă mir cum de am dreptul.

Ea îi întinse liniștit obrazul, pe care îl sărută cum l-ar fi sărutat pe al unei surori.

— Când te-am văzut întâia dată (știi, la cina la care m-a poftit Forestier) m-am gândit: Doamne, dacă aș găsi o femeie ca asta. Ei bine, am găsit-o. O am.

— Asta-i draguț, murmură ea și îl privea drept, ager, cu ochiul ei veșnic zâmbitor.

El se gândea: „Sunt prea rece. Sunt stupid. Ar trebui să merg mai repede decât atâtă”. Și o întrebă: „Cum ai făcut cunoștință cu Forestier?”

Îi răspunse înțepat:

— Oare mergem la Rouen ca să vorbim despre dânsul?

Roși înainte de a-i răspunde:

— Sunt un dobitoc. Dumneata mă umpli de sfiiciune.

Ei îi plăcu asta mult:

— Eu! Cu neputință! Pentru ce?

Se așezase lângă ea, aproape de tot.

— Ah, un cerb!, strigă Madeleine.

Trenul străbătea pădurea Saint-Germain; și ea văzuse o căprioară speriată sărind dintr-odată pe alea.

Duroy aplecându-se, pe când ea privea pe geamul deschis, o sărută, cu o sărutare de amant, în părul de pe gât.

Ea stătu câteva clipe neclintită; apoi ridicând capul:

— Mă gădili, sfârșește!

Dar el nu se lăsă, preumblând ușor pe pielea ei, într-o dezmiardare ațățătoare și prelungă, mustața sa creată.

— Astâmpără-te!, se smuci ea.

Georges îi cuprinsese capul cu mâna dreaptă, pe care o strecurase pe după dânsa, și-l întorcea spre el. Apoi se aruncă asupra gurii ei, ca un uliu asupra prăzii. Ea se zbătea, îl împingea, încerca să scape. În sfârșit, izbuti, și-i zise:

— Dar sfârșește odată!

El n-o auzea, strângând-o, sărutând-o cu buze lacome și tremurătoare, căutând s-o răstoarne pe pernele vagonului.

Ea se desprinsese după ce făcu o mare efortare și se ridică dintr-o săritură:

— Oh, te rog, Georges, sfârșește. Doar nu mai suntem copii, putem aștepta până la Rouen.

El stătea jos, foarte aprins și încremenit de aceste vorbe înțelepte; apoi, venindu-și puțin în fire, îi zise:

— Fie, aștept, dar să mă tai dac-oi mai spune ceva până la sosire. Și gândește-te că abia suntem la Poissy.

— Atunci am să vorbesc eu, zise ea.

Și vorbi cu de-amănuntul de ceea ce aveau de făcut la întoarcere. Aveau să rămână tot în casa în care stătuse cu întâiul ei bărbat, iar Duroy avea să moștenească locul și leafa lui Forestier de la „Vie Française”.

De altfel, ea reglase, înaintea căsătoriei lor, cu o siguranță de om de afaceri, toate mărunțișurile bănești ale căsniciei.

Se luaseră sub regimul separației bunurilor și prevăzuseră orice întâmplare: moarte, despărțire, nașterea unuia sau a mai multor copii. Tânărul aducea patru mii de franci, zicea el, dar, din această sumă, o mie cinci sute erau împrumutați. Restul venea din economiile făcute în timpul anului, în vederea căsătoriei. Tânăra femeie aducea patruzeci de mii de franci pe care i-i lăsase Forestier, zicea ea.

Ea aduse vorba despre dânsul, dându-i-l drept pildă:

— Era un om foarte econom, foarte chibzuit, foarte muncitor. Ar fi făcut avere în scurt timp.

Duroy nu mai asculta, cu gândurile în altă parte. Uneori ea se oprea să urmărească cu mintea o idee intimă, apoi urma:

— Peste trei sau patru ani, poți să câștigi foarte bine de la treizeci la patruzeci de mii de franci pe an. Atâta ar fi avut Charles, dacă ar fi trăit.

Georges, căruia lecția începea să i se pară lungă, răspunse:

— Mi se pare că nu mergem la Rouen ca să vorbim despre dânsul.

Ea îi dădu, în șagă, cu palma peste obraz:

— Ai dreptate, am greșit.

Râdea. El își ținea mâinile pe genunchi, cum fac copiii cumiți.

— Tare mai ești bleg cu mutra asta, zise ea.

— Sunt în rolul meu, la care de altminteri m-ai chemat adineaori, și din care n-am să ies, îi răspunse:

— De ce?, îl întrebă.

— Pentru că dumneata iei cârmuirea casei și chiar a ființei mele. Asta te privește, într-adevăr, ca văduvă!

Ea rămase nedumerită:

— Adică ce vrei să spui?

— Că dumneata ai o experiență care are să-mi împrăstie neștiința și o practică a căsătoriei care are să-mi alunge nevinovăția mea de holtei, asta-i!

Ea strigă:

— E prea, prea!

— Iaca așa, zise el. Eu nu cunosc femeile – de! – și dumneata cunoști bărbații, deoarece ești văduvă – de! – și dumneata ai să-mi faci educația... deseară – de! – și poți începe chiar de acum, dacă vrei – de!

Ea strigă, înveselită:

— Ba zău, nu cumva te lași pe nădejdea mea?!...

El rosti, cu un glas de școlar care-și spunea lecția pe nerăsuflăte:

— Desigur, mă las pe nădejdea dumatăle. Ba chiar nădăjduiesc că-mi vei da o învățătură strașnică... în douăzeci de lecții... zece pentru elemente... citirea și gramatica... zece pentru perfecționare și retorică... Eu nu mă pricep deloc – de!

Ea strigă, zâmbind:

— Ești prost...

— Deoarece ai început să mă tutuiești, îi spuse el, voi urma chiar acum pilda și-ți voi spune, amorul meu, că te ador tot mai mult, din clipa în clipă, și că mi se pare foarte departe Rouenul.

Vorbea acum cu intonații de actor, cu schime glumețe care o înveseleau pe tânăra femeie, obișnuită cu apucăturile și nebuniile literaților din ceata „boemilor”.

Se uita la el cu coada ochiului, găsimdu-l într-adevăr fermecător, cuprinsă ca de dorința ce o ai de a mânca un fruct din pom și de îndoiala minții care te sfătuiește să aștepți masa, spre a-l mânca la vremea lui. Atunci, ea zise, înroșindu-se puțin de gândurile care îi năvăleau în minte:

— Micul meu elev, ai încredere în experiența mea, în marea mea experiență. Sărutările în vagon nu-s acătării. Fac rău la stomac.

Apoi roși încă și mai tare, murmurând:

— Tot lucrul la vremea lui.

El rânjea, ațâțat de înțelesurile ascunse pe care le simțea

strecurându-se din această gură drăgălașă și făcu semnul crucii mormăind, parc-ar fi rostit încet o rugăciune, apoi zise:

— M-am pus sub ocrotirea Sfântului Antoniu, patronul ispitelor. Acuma sunt de bronz!

Noaptea venea încet, învăluind într-o umbră străvezie, ca într-un zăbranic subțire, nemărginita câmpie care se întindea la dreapta. Trenul mergea de-a lungul Senei; și tinerii începură să privească fluviul desfășurat lângă drum ca o panglică lată de metal lucios, răsrângerile roșii, petele de purpură și foc căzute din cerul de pe care soarele care avea să apună în curând. Aceste licăriri se stingeau încetul cu încetul, se făceau mai închise, întunecându-se întristător. Și câmpia se îneca în întuneric, cu acel fior înfricoșat, cu acel fior de moarte pe care orice amurg îl face să pogoare asupra pământului.

Această melancolie a serii, intrând pe geamul deschis, pătrundea în sufletele, așa de vesele adineauri, ale celor doi soți care acuma tăceau.

Se apropiaseră unul de altul ca să privească această agonie a zilei limpezi de mai.

La Mantes se aprinsese mica lampă cu ulei, care răspândea pe postavul cenușiu al canapelelor lumina sa galbenă și tremurătoare.

Duroy înlănțui mijlocul femeii sale și o strânse. Pofta sa mistuitoare de adineauri făcea loc unei înduioșări, unei înduioșări molatice, unei trebuințe de drăgălașe mângâieri, de dezmierdări dintr-acelea cu care legeni copiii.

El murmură foarte încet:

— Te voi iubi mult, dragă Made.

Dulceața acestui glas o mișcă pe tână femeie, îi dădu fiori și ea îi atinse gura, plecându-se spre dânsul, căci el își lipise obrazul de caldul sprijin al sânilor.

Fu un sărut prelung, mut și adânc, apoi o săritură, o strângere bruscă și nebună, o scurtă luptă înădușită, o împreunare violentă și neîndemânică. Apoi rămaseră unul în brațele altuia, puțin dezamăgiți amândoi, obosiți și iubitori încă, până când fluieratul trenului vesti o gară apropiată. Ea zise, netezindu-și cu degetele părul zbârlit de la tâmple:

— Ce prostie! Facem copilării...

Dar el îi săruta mâinile, mergând de la una la alta cu o repeziciune pătimașă, și răspunse:

— Te ador, drăguța mea Made!

Până la Rouen statură aproape nemișcați, cu obraji lipiți, cu ochii în întunecimea de dincolo de geam, în care se vedeau din când în când trecând luminile de pe la case; și se pierdeau în gânduri, mulțumiți de a se simți atât de aproape și de nerăbdători de o îmbrățișare mai intimă și mai în voie.

Traseră la un hotel ale cărui ferestre dădeau pe chei și se culcară după ce mâncară puțin, foarte puțin.

Chelnerița îi sculă a doua zi la opt ceasuri.

După ce băură paharul cu ceai pus pe masa de noapte, Duroy o privi pe soția sa, apoi deodată, cu avântul plin de bucurie al unui om fericit care a găsit o comoară, o luă în brațe îngăimând:

— Drăguța mea, te iubesc... mult... mult...

Ea zâmbea cu încredere și mulțumire și murmură, întorcându-i sărutările:

— Și eu de asemenea... poate.

Dar vizita la părinți îl umplea de neliniște. Îi spusese de multe ori deja femeii sale; o pregătise, o dăscălise. Socoti că n-ar strica să înceapă iar.

— Știi, sunt țărani, țărani de la țară și nu de la opera comică.

Ea râdea:

— Dar știu, mi-ai spus-o de-atâtea ori. Te rog, scoală-te și lasă-mă și pe mine să mă scol.

El sări din pat și, punându-și ciorapii, continuă:

— Vom fi foarte strâmtorați acasă, foarte strâmtorați. În odaia mea e numai un pat cu mindir. La Canteleu nu se cunosc somierele.

Ea părea încântată:

— Cu atât mai bine. Va fi nespus de plăcut să dorm rău... lângă tine... și să fiu deșteptată de cântecul cocoșilor.

Își pusese capotul, un mare capot de flanelă albă, pe care Duroy îl recunoscuse îndată. Asta nu-i făcu plăcere. Pentru ce? Femeia sa avea, știa bine, o întreagă duzină de veșminte de-astea pentru dimineață. Doar nu era să-și distrugă lucrurile ca să-și cumpere altele! N-are a face, el ar fi dorit ca albiturile ei, albiturile ei de noapte, albiturile ei de dragoste să nu fie tot acelea pe care le avusese și cu celălalt. I se părea că stofa moale și caldă păstrase ceva din atingerea cu Forestier.

Și se duse spre fereastră, aprinzându-și o țigară.

Vederea portului, a fluviului lat, plin de nave cu catarge ușoare, a aburilor groși aruncați spre chei de mașinile mereu în mișcare îl mișcă, deși cunoștea toate acestea de multă vreme. Și strigă:

— Drace, cât e de frumos!

Madeleine alergă și punându-și amândouă mâinile pe umerii bărbatului său, sprijinită cu totul pe el, rămase încântată, mișcată. Ea repetă:

— O, cât e de drăguț! Cât e de drăguț! Nici nu-mi închipuiam că pot fi atâtea corăbii!

După un ceas plecară, căci trebuiau să prânzească la bătrâni, înștiințați de câteva zile. O birjă descoperită și hodorogită îi duse de-a lungul unui bulevard destul de urât, apoi străbătură niște fânețe prin care curgea un râu, apoi începură să urce coasta.

Madeleine, fiind obosită, ațipise sub dezmiertarea puternică a soarelui care o încălzea nespus de plăcut, ghemuită în bătrâna trăsură de parc-ar fi fost culcată într-o baie caldă de lumină și de aer câmpenesc.

Bărbatul său o deșteptă:

— Uită-te!, zise el.

Urcaseră deja două treimi din deal și ajunseseră într-un loc vestit prin priveliștea sa, pe unde de obicei sunt călăuziți toți călătorii.

Se vedea nemăsurata vale lungă și lată pe care fluviul limpede o străbate de la un capăt la altul, cu cotituri mari. Se vedea venind de departe, pătat de nenumărate insule și descriind o curbă înainte de a trece prin Rouen.

Apoi, pe malul drept, se arăta orașul, înecat puțin în ceața dimineții, cu sclipiri de soare pe acoperișuri și cu miile sale de clopotnițe ascuțite sau rotunde, plâpânde și lucrate cu îngrijire, ca niște giuvaieruri uriașe; se arăta orașul cu turnuri pătrate sau rotunde, cu metereze, cu numeroasele vârfuri de biserici gotice, deasupra cărora se înălța săgeata ascuțită a catedralei, ciudat ac straniu și nemăsurat, cel mai înalt de pe fața pământului.

Iar în față, de cealaltă parte a fluviului, se ridicau, înalte și subțiri, coșurile fabricilor din întinsa mahala Saint-Sever. Mai numeroase decât surorile lor, clopotnițele, ele își înălțau departe, pe câmpie, lungile coloane de cărămidă și aruncau în albastrul cerului răsuflarea lor neagră de cărbune. Iar cea mai înaltă dintre toate, tot așa de înaltă ca și piramida lui Keops, al doilea dintre vârfurile datorate muncii omenești, aproape totuna cu mândra sa soră, săgeata catedralei, se înălța marea pompă de foc „Foudre”, împărăteasa norodului muncitor al fabricilor, precum vecina sa era împărăteasa mulțimii de locașuri sfinte.

Mai departe, la marginea orașului muncitoresc, se întindea o pădure de brazi; și Sena, trecând printre amândouă cetățile, își urma drumul, mai întâi de-a lungul unui deal unduios, împădurit deasupra și care-și arăta pe alocurea ciolanele de piatră albă, apoi se pierdea în zare, după ce mai descrisese o curbă largă. Se vedeau vase suind și scoborând fluviul, trase de bărci cu motor, mari cât niște muște și care scuipeau un fum gros. Ostroave, înșirate pe apă, se aliniau neconținut, ca măgelele unor mătăanii înflorate.

Birjarul așteptă până ce călătorii încetară să se minuneze. Cunoștea el din experiență cât ținea admirația tuturor neamurilor de umblăreți.

Dar când începură să meargă, Duroy zări deodată, la câteva sute de metri, doi bătrâni care veneau, și el sări din trăsură, strigând:

— Iată-i! Sunt ei.

Doi țărani, bărbatul și femeia, mergeau cu un pas regulat,

legănându-se și lovindu-se umăr de umăr. Bărbatul era scurt, îndesat, roșu și cam burtos, dar încă în putere, cu toate că nu mai era tânăr; femeia, înaltă, uscată, gârbovită, tristă, adevărată femeie chinuită de la țară, care a muncit din copilărie și care n-a râs niciodată, în vreme ce bărbatul glumea bând cu mușteriii.

Madeleine se dăduse jos și ea din trăsură și privea cu strângere de inimă, cu o tristețe pe care n-o prevăzuse, cum veneau aceste două sărmane ființe. Ei nu-și mai cunoșteau fiul, acest domn frumos, și n-ar fi bănuț niciodată că doamna aceasta elegantă, în rochie deschisă, ar fi nora lor.

Ei mergeau tăcuți și repede în calea copilului așteptat, fără să se uite la oamenii aceștia din oraș care veneau în urma trăsurii. Cei doi treceau înainte. Georges, care râdea, strigă:

— Bună ziua, taică!

Amândoi se opriră scurt, dintâi înlemniți, apoi prostiți de nedumerire. Mai întâi își veni în fire bătrâna și îngăimă fără să facă niciun pas:

— Tu ești feciorul nostru?

— Da, da, îs eu maică!, răspunse tânărul.

Și mergând spre dânsa o sărută pe amândoi obraji, cu un sărut apăsător de fiu. Apoi își frecă tâmpile de ale tatălui său, care-și scoase șapca, o șapcă cum se purta în Rouen, de mătase neagră, foarte înaltă, ca a negustorilor de vite.

— Iată-o pe nevastă-mea!, zise apoi Georges.

Și amândoi sătenii se uită la Madeleine. O priveau cum privești o minune, cu o teamă plină de neliniște, amestecată cu un fel de aprobare mulțumită la tată, cu o dușmănie pizmărească la mamă.

Bărbatul, fire veselă, de o voioșie suptă din cidrul dulce și din spirt, căpătă cutezanță și întrebă, cu ochi vicleni:

— Se poate ca s-o sărut?

— Dar cum nu?!, îi răspunse fiul.

Iar Madeleine întinse, în silă, amândoi obraji; țăranul își șterse pe urmă gura cu dosul mâinii. Bătrâna, la rândul ei, își sărută nora cu o rezervă dușmănoasă. Nu, asta nu era nora visurilor ei, fermiera zdravănă și plină de viață, roșie ca un bujor și rotofeie ca un purcel. Cucoana asta părea o fleștură[21] cu falbalalele[22] și moscul ei. Căci pentru bătrână toate parfumurile erau mosc.

Și merșeră în urma birjei care ducea bagajul însurățeilor. Bătrânul îl luă pe fiul său de braț și, ținându-l puțin în urmă, îl întrebă cu interes:

— Ei, îți merg bine treburile?

— Cum nu, foarte bine.

— Atunci bine, asta-i de seamă. Spune-mi, nevasta ta e cu dare de mână?

— Patruzeci de mii de franci, răspuse Georges. Tată-său fluieră de mirare și nu putu spune alta decât:

„Drace!”, atât de tare îl mișcă suma. Apoi adăugă cu o convingere adevărată:

— Frumoasă femeie!

Căci ea era pe gustul lui. Și trecea doară drept cunoscător, în vremea lui.

Madeleine și mama mergeau alături, fără să scoată o vorbă. Cei doi bărbați le ajunseră.

Intrau în sat, un mic sat așezat de-o parte și de alta a drumului, alcătuit din câte zece case de fiecare parte, casei de târgușor și dărăpănături de fermă, unele din cărămidă, altele din vălătuci [23], unele acoperite cu paie, altele, cu ardezie. Cafeneaua lui moș Duroy: „La privesitea frumoasă”, o căscioară cu câteva odăi și cu un pod pentru grâne, se afla la intrarea în sat, în partea stângă. O ramură de pin, înfiptă deasupra ușii, vestea, după obiceiul vechi, că însetații puteau să intre.

Masa era pusă într-o odaie a crâșmei, pe două măsuțe alăturate, cu două șervete deasupra. O vecină, venită ca să dea ajutor, se închină cu plecaciune adâncă când văzu ivindu-se o așa frumoasă doamnă, apoi, recunoscându-l pe Georges, strigă:

— Isuse Doamne, tu ești, mititelule?

— Da, eu, mătușă Brulin!, răspuse el cu voioșie.

Și o sărută îndată, cum își sărutase tatăl și mama. Apoi se întoarse spre femeia sa:

— Vino în odaia noastră să te descotorosești de pălărie!

El o duse prin ușa din dreapta într-o încăpere rece, pardosită, foarte albă, cu pereții văruiți și patul cu perdelele de bumbac. O icoană cu răstignirea lui Isus și două portrete colorate, unul înfățișându-i pe Paul și Virginia sub un palmier albastru și altul pe Napoleon I pe un cal galben, împodobeau singure această odaie curată și tristă.

Cum fură singuri, el o sărută pe Madeleine:

— Bună ziua, Made! Sunt mulțumit c-am văzut pe bătrâni. Când sunt la Paris nu mă gândesc la dâșii, dar când îi văd tot îmi face plăcere.

Dar tatăl striga, bătând cu pumnul în perete:

— Haide, haide, e gata mâncarea! Și trebuie să se așeze la masă.

Fu un prânz lung, țărănesc, cu mâncăruri nepotrivite, salam după ciozvărtă, jumări după salam.

Moș Duroy, pornit pe veselie din pricina cidrului și a câtorva pahare de vin, dădea drumul glumelor sale celor mai alese, celor păstrate pentru zile mari, întâmplări șugubețe și nu tocmai curate de ale prietenilor săi, încredința el.

Georges, care le cunoștea pe toate, râdea totuși, înveselit de aerul locului unde se născuse, stăpânit acum din nou de iubirea înnăscută pentru sat, pentru locurile prietene copilăriei sale, de vederea tuturor lucrurilor de altădată, a unor nimicuri: străpunsătura unui cuțit într-o ușă, un scaun șchiop care amintea o întâmplare neînsemnată, mirosuri de pământ, mireasma puternică de rășină și de copaci venită de la pădurea din apropiere, mirosul casei, al șanțului, al gunoiului.

Mama Duroy nu vorbea deloc, chiar deloc, neconținut tristă și serioasă, spionându-și nora cu ură în inimă, cu o ură de muncitoare bătrână, de țarancă bătrână, cu mâinile bătătorite, cu mădularele schimonosite de munca cea grea, ură împotriva acestei târgovețe care îi insufla respingere ca o blăstămată, ca o pierdută, ca o ființă necurată ursită trândăviei și păcatului.

Madeleine nu mânca, nu vorbea, stătea tristă cu zâmbetul ei obișnuit sleit pe buze, un zâmbet însă morocănos, resemnat. Era înșelată, cu inima sfâșiată. Pentru ce? Doar ea voise să vie. Știa foarte bine că se ducea la niște țărani de rând. Cum oare își făcuse visuri despre dâșii, ea, care de obicei nu visa?

Parcă știa? Oare femeile nu nădăjduiesc totdeauna altceva decât ceea ce este? Îi văzuse de departe mai poetici? Nu, dar ceva mai cizelați, mai arătoși. Și totuși, ea nu dorea să fie distinși ca aceia din romane.

Cum se făcea dară că se simțea jignită de mii de lucruri mărunte, de mii de grosolănii abia cu puțință de băgat în seamă, de însăși firea lor țărănească, de ceea ce spuneau, de mișcărilor și de veselia lor?

Își aducea aminte cu strângere de inimă de mamă-sa, despre care nu vorbea niciodată cu nimeni, o institutoare înșelată, crescută la Saint-Denis și moartă de sărăcie și mâhnire, când Madeleine era de doisprezece ani. Copila fusese crescută de către un necunoscut. Tatăl său, fără îndoială! Cine să fi fost oare? Ea nu știu niciodată sigur, cu toate că avea oarecare presupuneri.

Prânzul nu mai avea sfârșit.

Acuma intrau consumatori, strângeau mâinile lui moș Duroy, scoteau strigăte la vederea fiului și, privind pe furii pe tânăra femeie, clipeau din ochi cu viclenie; ceea ce însemna: „Blăstămatul! Știi că n-a brodit-o rău cu duduca asta!”

Alții, mai străini, se așezau la mesele de lemn, și strigau: „Un litru! Un pahar! Două șprițuri!” Și se puneau să joace domino, izbind cu zgomot micile pătrate de os albe și negre.

Mătușa Duroy nu mai înceta de umblat încoace și încolo, slujind pe mușterii cu mutra ei plângătoare, primind banii, ștergând mesele cu colțul șorțului ei albastru.

Sala era plină de fumul lulelelor și al țiğărilor proaste, de un ban una.

Madeleine începu să tușească și întrebă:

— N-ar fi bine să ieșim? Nu mai pot...

Încă nu sfârșiseră masa. Bătrânul Duroy rămase nemulțumit. Dar ea se sculă și se duse și se așează pe un scaun, dinaintea ușii, așteptând ca socrul și bărbatul său să-și sfârșească cafeaua și păhăruțele.

Georges veni și el curând:

— Vrei s-o ștergem spre Sena?, întrebă el.

— O, cum nu. Haidem!, primi ea cu bucurie. Coborâra dealul, închiriară o barcă la Croisset și petrecură toată după-amiaza sub sălcii, de-a lungul unei insule, somnoroși amândoi în căldura dulce a primăverii și legănați de micile valuri ale fluviului.

Apoi se întoarseră acasă, pe înserate.

Masa de seară, la lumina unei lumânări de seu, fu mai chinuitoare pentru Madeleine decât cea de dimineață. Moș Duroy, care era aproape beat, nu mai vorbea. Soacră-sa era mereu țâfnosă.

Lumina sărăcăcioasă a flăcării galbene și tremurătoare arunca pe pereții cenușii umbrele capetelor cu nasuri enorme și mișcări ciudate. Se vedea uneori o mână uriașă ridicând o furculiță cât un țepoi spre o gură care se deschidea ca a unui monstru...

Cum se sfârși cina, Madeleine îl trase pe bărbatul său afară, ca să scape de odaia asta întunecoasă în care plutea veșnic un miros acru de fum de tutun învechit și de băuturi vărsate pe mese.

— Așa-i că te plictisești deja, zise el după ce ieșiră.

Ea voi să protesteze. Georges o opri:

— Nu. Am văzut bine. Dacă dorești, putem pleca mâine.

— Da. Vreau din suflet, murmură Madeleine.

Mergeau încet înainte.

Era o noapte caldă, al cărei întuneric dezmiardător și adânc părea plin de zgomote ușoare, de foșnete, de răsuflări. Intraseră pe o alee îngustă, sub niște copaci foarte înalți, având de o parte și de alta pădurea întunecoasă.

Ea întrebă:

— Unde suntem?

— În codru, răspunse el.

— E mare?

— Foarte mare, unul din cei mai mari din Franța.

Un miros de pământ, de copaci, de mușchi, acea mireasmă proaspătă și veche a pădurilor stufoase, făcută din seva mugurilor și din iarba uscată și mucețită din desișuri, părea că doarme în aleea asta. Uitându-se în sus, Madeleine zări stelele printre vârfurile copacilor și, cu toate că nicio adiere nu clătina ramurile, simțea în juru-i nedeslușita fâlfăire a acestui ocean de frunze.

Un fior necunoscut îi străbătu sufletul și-i furnică pielea; o mâhnire neînțeleasă îi strânse inima.

Pentru ce?

Nu-și putea da seama.

Dar i se părea că e pierdută, înecată, înconjurată de primejdii, părăsită de toți, singură, singură pe lume, sub bolta asta vie care tremura înnorată deasupra.

Ea murmură:

— Mi-e cam frică. Aș vrea să ne întoarcem.

— Ei bine, să ne întoarcem.

— Și... mâine vom pleca la Paris.

— Da, mâine.

— Dimineață.

— Dimineață, dacă vrei.

Se întoarseră acasă.

Bătrânii se culcaseră. Ea dormi rău, deșteptată de toate zgomotele de la țară cu care nu era obișnuită, de țipetele huhurezilor, de grohăitul unui porc închis într-un coteț lângă perete și de cântecul unui cocoș care începu să trâmbițeze de pe la miezul nopții.

Nu se luminase bine de ziuă și ea era sculată și gata de plecare. Când Georges îi vesti pe părinți că pleacă, ei rămaseră încremeniți amândoi, apoi pricepură de unde vine asta.

Tatăl întreabă numai atâta:

— O să te vedem degrabă?

— Dar desigur. La vară.

— Atunci, bine.

Bătrâna mormăi:

— Doresc să nu-ți pară rău de ceea ce ai făcut.

Duroy le dăruie două sute de franci, ca să le mai liniștească nemulțumirea; și, pe la zece ceasuri, arătându-se birja pe care o adusese un băiețandru, însurățelii sărutară pe bătrânii țărani și plecară.

Când coborau dealul, Duroy începu să râdă:

— Vezi, zise el, ți-am spus dinainte. Ar fi trebuit să nu te aduc să faci cunoștință cu domnul și cu doamna Du Roy de Cantel, tatăl și mama.

Începu să râdă și ea, și răspunse:

— Sunt mulțumită. Sunt oameni foarte cumsecade și încep să-i iubesc mult. Am să le trimit de la Paris cofeturi.

Apoi murmură: „«Du Roy de Cantel»... O să vezi că nimeni n-are să se mire de biletele noastre de nuntă. Vom spune că am petrecut opt zile la moșia părinților tăi.”

Și, apropiindu-se de dânsul, îl dezmierdă cu o sărutare pe vârful mustății: „Bună ziua, Geo!”

El răspunse: „Bună ziua, Made”, petrecându-și mâna pe după mijlocul ei.

Depart, în fundul văii, se zărea marele fluviu, desfășurat ca o

panglică de argint sub soarele dimineții, și toate coșurile fabricilor, care aruncau pe cer norii lor de cărbune, și toate clopotnițele ascuțite care se înălțau peste cetatea bătrână.

Capitolul 2

Familia Du Roy se întorsese la Paris de două zile și ziaristul își reluase vechea sa ocupație, așteptând să părăsească slujba de reporter pentru cea lăsată liberă de Forestier și să se dedea cu totul politicii.

În seara aceea se întoarse acasă, la locuința înaintașului său, să cineze, vesel, arzând de dorința să-și îmbrățișeze cât mai curând nevasta care-i stăpânea cu totul simțurile și-l ținea, cum se zice, sub papuc. Întâlnind o florăreasă în colțul străzii Notre-Dame-de-Lorette, îi veni în gând să cumpere un buchet pentru Madeleine. Îndată luă unul mare, cu boboci de trandafiri plăcut mirositori.

Urcând treptele, la fiecare cat din noua sa locuință se oprea și se uita mulțumit în aceeași oglindă care neconținut îi amintea cea dintâi vizită a sa în casa aceea.

Sună, căci își uitase cheia, și același servitor, pe care-l ținea după sfatul femeii sale, veni să deschidă. Georges întrebă:

— Doamna s-a întors?

— Da, domnule.

Când trecu prin sufragerie se miră mult zărind trei tacâmuri; apoi ridicând perdeaua de la salon văzu pe Madeleine așezând într-o vază de pe sobă un buchet de trandafiri întocmai ca al său.

Fu nemulțumit, mâhnit ca și cum i s-ar fi furat ideea și toată bucuria la care se aștepta. Și întrebă îndată ce intră:

— Ai poftit pe cineva?

Madeleine răspunse, fără să se întoarcă, așezând mai departe florile:

— Da și nu. Pe vechiul meu prieten de Vaudrec, care obișnuiește să cineze aici în toate zilele de luni și care vine ca altădată.

— A! Foarte bine, murmură Georges.

Ședea în picioare îndărătul ei, cu buchetul în mână, și-i venea să-l ascundă, să-l azvârle. Cu toate acestea spuse:

— Iată, ți-am adus trandafiri!

Ea se întoarse deodată, foarte zâmbitoare și strigă:

— A! Ce drăguț ești că te-ai gândit la asta.

Și întinse brațele și gura cu un avânt de plăcere așa de adevărat că el se simți mângâiat.

Luă florile, le mirosi și, cu vioiciunea unui copil prea mulțumit, le puse în vaza rămasă goală în fața celei dintâi. Apoi murmură privind dacă venea bine:

— Cât sunt de mulțumită! Iată acum împodobit căminul meu...

Adăugă aproape pe dată, cu încredere:

— Tu știi, e un om încântător Vaudrec, ai să te împrietenești degrabă cu dânsul.

Clopoțelul vesti pe conte. El intră, liniștit, foarte în voia lui, ca la el acasă. După ce sărută cavalereste mâna tinerei femei, se întoarse către soț și îi întinse mâna cu prietenie întrebându-l:

— Ce mai faci, scumpe Du Roy?

Înfățișarea sa nu mai era aspră și gravă ca odinioară, ci prietenoasă, ceea ce făcea să se vadă destul de bine că împrejurările nu mai erau aceleași. Ziaristul, mirat, căută să se arate nu mai puțin politicoș. Ai fi crezut, după cinci minute, că se cunoșteau și se iubeau de când lumea.

Atunci, Madeleine, voioasă, le spuse:

— Vă las împreună. Trebuie să dau o aruncătură de ochi în bucătărie. Și se făcu nevăzută, urmărită de privirile celor doi bărbați.

Când se întoarse îi găsi vorbind despre teatru, despre o piesă nouă, și așa de bine se înțelegeau, încât o trainică prietenie strălucea în ochii lor la descoperirea acestei desăvârșite potriviri în idei.

Cina fu minunată, cu totul familiară și prietenească, și contele stătu până târziu, atât de bine se simțea în această casă, în această draguță căsnicie nouă. Cum plecă, Madeleine spuse bărbatului său:

— Nu-i așa că-i fără cusur? Câștigă sută la sută când îl cunoști. Iată un prieten bun, sigur, devotat, credincios. A! Fără el...

Ea nu-și sfârși vorba, și Georges răspunse:

— Da, și mie mi se pare foarte plăcut. Cred că ne vom înțelege foarte bine.

Dar ea începu îndată:

— Știi că avem de lucrat în astă seară, înainte de culcare? N-am avut când să-ți vorbesc de asta înainte de cină, căci Vaudrec a venit pe neașteptate. Mi-au sosit noutăți, noutăți grave, adineauri, noutăți din Maroc. Le am de la Laroche-Mathieu, deputatul, viitorul ministru. Trebuie să facem un articol mare, un articol de senzație. Am fapte și cifre. Să ne punem pe lucru fără întârziere. Hai, ia lampa!

El o luă și trecură în cabinetul de lucru.

Aceleași cărți erau înșirate în bibliotecă, pe care erau puse cele trei vase cumpărate la Golful Juan, de Forestier, c-o zi înainte de moarte. Sub masă, taburetul mortului aștepta picioarele lui Du Roy, care, după ce se așeză, luă condeiul de fildeș, puțin ros la capăt de dinții celui alt.

Madeleine se rezemă de sobă și, după ce-și aprinse țigara, îi spuse noutățile, apoi îi înfățișă ideile și planul articolului.

El o ascultă cu luare aminte, în același timp notând de zor. Când ea sfârși, Georges ridică obiecții, reluă chestiunea, o adânci, desfășură și el planul unui articol, dar un plan de luptă împotriva ministerului

actual. Această lovitură trebuia să fie începutul. În femeia sa se trezise atâta interes încât, urmărind gândul lui, ea vedea atât de departe, încât încetase să și fumeze. Murmura din când în când:

— Da... da... Foarte bine... Excelent... E foarte tare... Și după ce sfârși el vorba, adăugă:

— Acum să scriem...

El însă totdeauna începea greu și găsea cuvintele anevoie... Atunci, ea se plecă încetișor pe umărul lui și-i șopti frazele la ureche. Din când în când ea sta la îndoială și întreba:

— Asta-i ce vrei să spui?

— Da, tocmai, răspundea el.

Ea avea fraze înțepătoare, fraze veninoase, cum au femeile, care trebuiau să rănească pe președintele consiliului; și în glumele sale răutăcioase despre politica lui amesteca și altele despre mutra lui, într-un chip hazliu, care te făcea să râzi și te uimea totodată prin iscusința observației.

Du Roy adăuga uneori câteva rânduri, care făceau ca lovitura să fie mai adâncă și mai puternică. El știa, pe lângă acestea, arta subînțelesurilor viclene, pe care o deprinsese de pe când ascutea informațiile, și când un fapt dat ca sigur de Madeleine îi părea îndoielnic sau compromițător; se pricepea de minune cum să-l facă să fie ghicit și cum să-l bage în mintea cititorilor cu mai multă putere decât dacă l-ar fi spus de-a dreptul.

După ce sfârși articolul, Georges îl citi cu glas tare, declamativ. Amândoi îl găsiră minunat și își zâmbeau încântați și mirați ca și când acum s-ar fi cunoscut unul pe celălalt. Se sorbeau cu ochii, mișcați de admirație și duioșie; și se sărutară cu avânt, cu nesațiul unei iubiri comunicate de minte trupurilor lor.

Du Roy luă lampa:

— Și acum, nani, zise el cu o privire aprinsă.

— Treci tu înainte, stăpâne, căci trebuie să luminezi drumul...

El trecu și ea îl urmă în camera lor, gâdilându-i gâtul cu vârful degetului, între guler și păr, ca să-l facă să meargă mai iute, căci el nu putea suferi dezmiertarea asta.

Articolul văzu lumina zilei, iscălit de Georges Du Roy de Cantel, și făcu mare valvă. La fel și la Cameră! Papa Walter firitisi pe autor și îl însărcina cu paginile de politică de la „Vie Française”. Ecourile fură date iar lui Boisrenard.

Atunci începu, în ziar, o campanie dibace și violentă împotriva ministrului de externe. Atacul totdeauna iscusit și hrănit de fapte, când ironic, când serios, uneori glumeț, alteori veninos, lovea cu o siguranță și neîntrerupere de care se mira toată lumea. Celelalte ziare citau neconținut la „Vie Française”, luau din ea pasaje întregi. Și oamenii de la putere se întrebau de nu cumva s-ar putea închide gura

acestui necunoscut și crâncen dușman cu vreo prefectură!?

Du Roy devenise vestit în grupările politice. După cum i se strângea mână și după valul de saluturi, simțea că puterea sa crește. Pe de altă parte, soția sa îl uimea prin mintea ei născocitoare, prin istețimea informațiilor și multele ei cunoștințe. Nu se întorcea odată acasă fără să nu găsească în salon un senator, un deputat, un magistrat, un general care se purtau cu Madeleine ca și cu o veche prietenă, cu o familiaritate neascunsă. Unde cunoscuse ea pe acești oameni? În societate, zicea ea. Dar cum știuse să le dobândească încrederea și iubirea? Acest lucru el nu-l înțelegea.

— Ce strașnică diplomată ar fi, gândea el.

Adeseori ea se întorcea acasă mai târziu de ora cinei, gâfâind de oboseală, îmbujorată, tremurând și, înainte chiar de a-și fi scos vâlul, zicea:

— Am ceva bun astăzi. Închipuie-ți că ministrul justiției a numit doi magistrați care au făcut parte din comisiunile mixte. Să-i dăm o lecție să țină minte!

Și astfel se dădea o bună lecție ministrului, a doua zi urma alta și a treia nu întârzia în ziua următoare. Deputatul Laroche-Mathieu, care cina în strada Fontaine în fiecare marți, după contele de Vaudrec care începea săptămâna, strângea cu putere mâinile soților cu semne de nemăsurată bucurie.

Nu mai contenea să spună:

— Doamne, ce campanie! Cum s-ar putea să nu izbândim după asta?!

Nădăjduia într-adevăr să pună mâna pe portofoliul afacerilor străine, pe care-l pândea de atâta vreme.

Era dintre acei oameni politici cu mai multe fețe, fără convingeri, fără cine știe ce însușiri, fără îndrăzneală și fără cunoștințe serioase, avocat de provincie, chipeș pentru o reședință de județ, păstrând o cumpăneală de șarlatan între partidele cele mai îndepărtate, un soi de iezuit republican, de ciupercă liberală de proveniență îndoielnică, dintre acelea care cresc cu sutele pe gunoiul popular al votului obștesc.

Machiavelismul său de mitocan îl făcea să fie socotit puternic printre colegii săi, printre toți derbedeii și toate lepădăturile din care se fac deputați. Era destul de îngrijit, destul de corect, destul de prietenos, destul de îndatoritor ca să-și atingă scopul.

Avea trecere în lume, în societatea pestriță, tulbure și puțin aleasă a înalților funcționari ai timpului.

Pretutindeni se spunea de dânsul: „Laroche va fi ministru”, și el credea mai mult încă decât toți ceilalți că Laroche va fi ministru.

Era unul dintre cei dintâi acționari ai ziarului lui papa Walter, colegul și tovarășul său în multe afaceri bănești.

Du Roy îl sprijinea cu încredere și cu oarecare nădejde în viitor. De altminteri, el nu făcea decât să urmeze opera începută de Forestier, căruia Laroche-Mathieu îi făgăduise crucea Legiunii de Onoare, când va veni ziua izbânzii. Decorația avea să stea pe pieptul noului soț al Madeleinei... Nu se schimbaseră nimic, la urma urmei!

Se vedea așa de bine că nimic nu era schimbat, încât confrății săi îl tachinau pe Du Roy aproape zilnic. Nu-l mai strigau decât Forestier. Îndată ce venea la ziar, câte unul striga:

— Ascultă, Forestier!

El se făcea că n-aude și căuta scrisorile în dulapul său.

— Ei, Forestier, insista glasul din nou, mai tare. Se auzeau râsete înăbușite.

Era aproape de biroul directorului, când cel care-l chemase, îl opri:

— O! Iartă-mă, vreau să vorbesc cu tine! E stupid, veșnic te iau drept bietul Charles. Asta din pricină că articolele tale seamănă al dracului cu ale lui. Toată lumea se înșală.

Du Roy nu răspundea nimic, dar turba; și o furie înăbușită se năștea în sufletul său împotriva mortului.

Chiar și papa Walter mărturisise, când lumea se mira de asemănarea orbitoare atât ca formă cât și ca fond dintre cronicile noului redactor politic și ale fostului:

— Da, Forestier în picioare, dar un Forestier mai cu miez, mai nervos, mai bărbătos.

Într-o zi, Du Roy deschizând din întâmplare dulapul cu bilboquete, îl găsi pe al înaintașului său cu doliu în jurul mânerului, iar pe al său, acela de care se sluzea când exersa sub îndrumarea lui Saint-Potin, împodobit cu o panglică trandafirie. Toate erau așezate pe același raft, după înălțime; și pe o tăbliță era scris întocmai ca la muzeu:

Vechea colecțiune Forestier et Comp.

Forestier Du-Roy, succesor brevetat S.G.D.G.

Articole trainice pentru toate împrejurările, chiar în călătorie.

Închise dulapul încetișor, rostind destul de tare ca să fie auzit:

— Pretutindeni dai de nătărăi și de invidioși.

Dar se simțea jignit în mândria sa, jignit în deșertăciunea sa, aceea deșertăciune, aceea mândrie prepuielnică de scriitor, care naște o susceptibilitate nervoasă, totdeauna neadormită, deopotrivă la reporter ca și la poetul genial.

Acest cuvânt: „Forestier” îi spinteca urechea; îi era groază să-l audă și roșea când îl auzea rostindu-se.

Acest nume era pentru el o bătaie de joc, mușcătoare, mai mult decât o bătaie de joc, aproape o injurie. Părea că i se strigă: „Nevasta ta face ce trebuie să faci tu, cum făcea și pentru celălalt. Fără dânsa nu

ai fi nimic”.

Îi venea la îndemână, nici vorbă, ca Forestier să nu fi fost nimic fără Madeleine; dar atunci când era vorba de dânsul, aida de!

Apoi, când se întorcea acasă, chinul nu înceta. Acum casa întregă îi amintea de cel mort, toate mobilele, toate obiectele, tot ceea ce atingea. La început nu se gândea deloc la aceasta, dar glumele înțepătoare ale confrăților săpaseră în sufletul său o rană pe care toate nimicurile, ce altădată treceau nebagate în seamă, o înveninau.

Nu mai putea lua un lucru fără să i se pară îndată că vede mâna lui Charles pusă deasupra. Vedea și întrebuița doar lucrurile care odinioară îi slujiseră lui Charles, lucruri pe care le cumpăraseră Charles, le iubise și le stăpânise el. Georges începea să se întărâte chiar la gândul legăturilor ce le avusese femeia sa cu dânsul.

Câteodată se îngrozea de această răzvrătire a sufletului său, pe care n-o înțelegea deloc, și se întreba: „Cum dracu’ se face asta? Nu sunt gelos pe prietenii Madelenei. Nu bănuiesc nimic niciodată. Ea vine și se duce după placu-i și amintirea acestui dobitoc de Charles mă scoate din sărite!”

Apoi, adăuga în gând: „In fond, omul ăsta era un tâmpit; fără îndoială că din pricina asta mă simt jignit. Mi-e ciudă că Madeleine a putut să ia de bărbat un asemenea nătărău. Și continua: Cum este cu puțință ca femeia asta să fi suferit o singură clipă pentru un asemenea dobitoc?”

Și pizma se mărea în fiecare zi prin vorbe și gesturi mărunte, neînsemnate, care-l înțepau ca niște împunsături de ac. Până și câte-o vorbă a fetei în casă îi cășuna pe amintirea neîncetată a celui alt.

Într-o seară, Du Roy, căruia îi plăceau dulciurile, întrebă:

— Pentru ce n-avem aluaturi la masă? Tu de ce nu faci?

— I-adevărat, nu mi-a dat prin gând. Asta vine de acolo că el, Charles, avea groază de ele.

Georges îi tăie vorba cu o mișcare de nerăbdare, pe care n-o putu stăpâni.

— A! Te rog, Charles începe să mă plictisească. Veșnic Charles pe ici, Charles pe dincolo, lui Charles îi plăcea asta, lui Charles îi plăcea ceea. Deoarece a crăpat, ar fi bine să-l lași în pace pe Charles!

Madeleine se uita la bărbatul său încremenită, fără să priceapă nimic din mânia asta neașteptată. Apoi, isteasă cum era, ghici puțin din ceea ce se petrecea în el, acea încolțire înceată a unei gelozii târzii sporite în fiece clipă de orice lucru care-l amintea pe celălalt.

Izbucnirea lui Georges i se păru poate o copilărie, dar rămase măgulită și nu răspunse nimic.

El se învinui de această întărâtare pe care n-o putuse ascunde. Și pe când făceau, în seara aceea, după cină, un articol pentru a doua zi, taburetul răsturnându-se, și el neputând să-l întoarcă, îl azvârli cu

piciorul și întrebă râzând:

— Lui Charles îi era pesemne veșnic frig la labe?

— O, trăia cu frica-n spate de guturai; nu-i era deloc tare pieptul, îi răspunse ea, zâmbind.

Du Roy continuă, cu cruzime:

— Lucru care l-a dovedit minunat de altminteri. Apoi adaugă, cu politețe: Din fericire pentru mine... Și sărută mâna soției sale.

Dar când se culcă, muncit neconținut de același gând, întrebă iar:

— Charles purta fes ca să se ferească de răceală? Madeleine răspundea glumei la fel:

— Nu, își lega capul cu un madras[24].

Atunci, Georges ridică din umeri și rosti cu dispreț de om superior:

— Ce găăuță!

De aici înainte Charles ajunsese pentru el un subiect nesecat de vorbă. Nu era ceas în care să nu vorbească despre el și nu-l mai numea decât: „sărmanul Charles”, cu o mutră de parcă i-ar fi murit de milă.

Iar când se întorcea de la ziar, unde se auzise strigat de două sau de trei ori cu numele Forestier, se răzbuna bătându-și joc de cel mort cu vorbe de ocară, pline de ură. Îi amintea cusururile, părțile caraghioase, păcatele, le înșira cu o vădită plăcere, le repeta și le mărea, parc-ar fi voit să stârpească, în inima femeii sale, înrâurirea unui dușman temut. Zicea neconținut:

— Ascultă, Made, îți aduci aminte de ziua în care obiala[25] aia de Forestier voia să ne dovedească cum că oamenii grași sunt mai tari decât cei slabi?

Apoi dori să cunoască despre răposat o grămadă de amănunte intime și ascunse, pe care tânăra femeie, jignită, se împotriva să i le spună. Dar el stăruia cu îndărătnicie:

— Haide, spune-mi, te rog. Trebuie să fi fost foarte caraghios în momentul acela?

Ea murmură foarte încet:

— Te rog, lasă-l în pace, ce dracu'!

— Nu, spune-mi! Desigur, trebuie să fi fost foarte bleg în pat, dobitocul!

Și totdeauna încheia:

— Ce brută era!

Într-o seară pe la sfârșitul lui iunie, stând la fereastră cu țigara în gură, zăpușeala îi trezi dorința să se preumbe.

— Dragă Made, vrei să mergem la Bois?, întrebă.

— Cum nu, desigur.

Luară o birjă descoperită, ajunseră la Champs-Élysées, apoi pe șoseaua Bois-de-Boulogne. Era o noapte fără vânt, una din acele nopți de etuvă, când aerul Parisului încălzit peste măsură intra în piept ca

aburul dintr-un cuptor. O armată de birje ducea pe sub copaci un întreg norod de îndrăgostiți. Trăsurile astea mergeau una după alta, fără încetare.

Georges și Madeleine se desfătau uitându-se la perechile înlănțuite, care treceau în trăsurile acestea, femeia în rochie deschisă și bărbatul în haine închise. Era un nemăsurat fluviu de amanți, care curgea spre pădure sub cerul înstelat și arzător. Nu se auzea niciun zgomot afară de huruitul înăbușit al roților. Treceau, treceau, cele două ființe din fiecare trăsură, răsturnate, tăcute, lipite una de alta, pierdute în nălucirea dorinței, înfiorate de așteptarea străngerii apropiate, întunericul cald părea plin de sărutări. O senzație de moleșire plutitoare, de dragoste trupească împrăștiată îngreuna aerul, îl făcea mai înăbușitor.

Toate ființele acestea împerecheate, ameteite de același gând, de același nesaț, răspândeau în jurul lor ațătare. Toate aceste trăsurile încărcate cu iubire, deasupra cărora pluteau parcă dezmiardări, aruncau în drumul lor un fel de răsuflare senzuală, pătrunzătoare și tulburătoare.

Georges și Madeleine se simțiră și ei molipsiți de moliciunea asta. Se luară încet de mână, fără niciun cuvânt, apăsăți puțin de greutatea aerului și de mișcarea lăuntrică de care erau cuprinși.

Când ajunseră la cotitura care duce spre fortificații, se sărutară și ea îngăimă, puțin cam rușinată:

— Suntem tot așa de fără minte cum am fost și pe drumul spre Rouen.

Marele șuvoi de trăsurile se despărțise la intrarea în Bois.

Pe drumul Lacurilor, pe care apucaseră tinerii, trăsurile mergeau puțin mai îndepărtate una de alta, iar întunecimea deasă a copacilor, aerul împrăștiat de frunze și de pârâiașele care se auzeau curgând pe sub crengi, un soi de răcoreală a văzduhului înnoptat împodobit de stele, dădeau sărutărilor un farmec mai amețitor și mai tainic.

— Oh, dragă Made!, murmură Georges lipindu-se strâns de dânsa.

— Ți-aduci aminte de pădurea de la tine, cât era de fioroasă?, îl întrebă ea. Mi se părea plină de dihanii înspăimântătoare și că nu mai are sfârșit. Pe când aici, cât e de plăcut! Simți dezmiardări în vânt și știu foarte sigur că Sevrés e de cealaltă parte.

— O, în pădurea de la noi nu se află decât cerbi, vulpi, căprioare și mistreți; și unde și unde câte o casă de pădurar, îi răspunse el.

Acest cuvânt, acest nume al mortului^[26] ieșit din gura sa, îl înmărmuri, parcă i l-ar fi strigat cineva din fundul desigurului; și nu mai scoase nicio vorbă, cuprins iar de acea suferință stranie și statornică, de acea gelozie mistuitoare, neînvinsă, care îi amăra viața de câțiva vreme.

După un minut întrebă:

— Ai venit vreodată seara pe aici cu Charles?

— Cum nu, adesea, îi răspunse Made.

Și, pe dată, îl cuprinse dorința să se întoarcă acasă, o dorință plină de neastâmpăr, care-i strângea inima. Dar chipul lui Forestier i se înrădăcinase în minte, o stăpâneă, o ținea încleștată. Nu se mai putea gândi decât la dânsul, nu mai putea vorbi decât de dânsul.

Întrebă, cu un ton răutăcios:

— Ascultă, Made!

— Ce-i dragă?

— I-ai pus coarne bietului Charles?

— De ce mă tot sâcăi cu prostiile tale!, murmură ea cu dispreț.

Dar el nu se lăsă.

— Te rog, dragă Made, fii sinceră, mărturisește. I-ai pus coarne, nu-i așa? Mărturisește că i-ai pus coarne...

Madeleine tăcea, jignită, cum sunt toate femeile, de acest cuvânt.

El începu iar, cu îndărătnicie:

— Nimeni n-avea, zău, un cap mai potrivit pentru asta. Da! Da! Mi-ar plăcea strașnic ca Forestier să fi purtat coarne. Phii! Ce tip de prostălu!

Simți că ea zâmbea de o amintire poate, și stăruî:

— Te rog, spune. Ce-o să pierzi? Dimpotrivă, ar fi foarte nostim să-mi mărturisești că l-ai înșelat, să-mi mărturisești, mie, asta.

El tremura, într-adevăr, de nădejdea și de dorința că urâciosul Charles, mortul scârbos, mortul blestemat, a suferit această rușine. Și totuși... totuși o altă tulburare, mai neînțeleasă, îi ațâța dorința de a ști. Zicea neconținut:

— Made, dragă Made, te rog, spune-mi! Despre dânsul nu se poate zice c-a fost furat. Ar fi fost păcat să nu-i faci una ca asta. Te rog, Made, mărturisește...

Madeleinei i se părea acum hazlie, fără îndoială, stăruința asta, căci râdea pufnind.

El își întinse gura foarte aproape de urechea femeii sale:

— Te rog... te rog... mărturisește!...

Ea se îndepărtă cu o mișcare iute și zise cu asprime:

— Știi că ești stupid! Se poate oare răspunde la asemenea întrebări?

Ea spuse asta cu un glas așa de neobișnuit, că un fior rece îl furnică pe bărbatul său și el rămase zăpăcit, înspăimântat, răsuflând cu greutate, de parc-ar fi suferit o lovitură morală.

Birja mergea acuma de-a lungul lacului, în care cerul parcă își scuturase stelele. Două lebede înotau alene, abia zărindu-se în întuneric.

— Întoarce!, îi strigă Georges birjarului.

Și trăsură se întoarce, încrucișându-se cu altele, care mergeau la

pas și ale căror felinare mari străluceau ca niște ochi în întunericul pădurii.

Cât de straniu răspunsese ea! Du Roy se întreba: „E o mărturisire asta?” Și siguranța aproape deplină că ea își înșelase întâiul bărbat acum îl turba de mânie. Îi venea s-o bată, s-o gătuie, să-i smulgă părul!

O, dacă i-ar fi răspuns: „Dar dacă ar fi fost să-l înșel l-aș fi înșelat cu tine, draguță!” Cum ar fi sărutat-o, cum ar fi strâns-o în brațe, cu câtă patimă ar fi iubit-o!

Stătea nemișcat, cu mâinile încrucișate, cu ochii spre cer, cu mintea așa de tulburată că încă nu era în stare să gândească. Simțea numai cum dospea în el ciuda aceea și cum creștea mânia aceea care clocotește în inima tuturor bărbaților față cu toanele poftii femeiești.

Simțea pentru întâia dată acea strângere de inimă a soțului care a intrat la bănuială! Era gelos, în sfârșit, gelos pentru cel mort, gelos pe seama lui Forestier! Simțea o gelozie stranie și sfâșietoare, în care se amesteca și un început de ură împotriva Madeleinei. Deoarece îl înșelase pe celălalt, mai putea el să aibă încredere într-însa?

Apoi, încetul cu încetul, coborî în sufletul său un fel de liniște și îmbărbătându-se în fața suferinței, cugetă: „Toate femeile sunt cocote, de care trebuie să ne folosim fără a le da în schimb nimic din noi.” Amărăciunea sufletului i se ridica pe buze în vorbe de dispreț și de dezgust. Dar el nu le dădea la iveală.

Își zicea în sine: „Lumea e a celor tari. Trebuie să te ridici mai presus de toate.”

Trăsura mergea mai repede. Trecu de fortificații. Duroy privea înaintea sa pe cer o lumină roșietică ce părea licărirea unei făuriri nemăsurate; și auzea un zvon nelămurit, fără sfârșit, neîntrerupt, făcut din zgomote deosebite și fără număr, un zvon înăbușit, apropiat, îndepărtat, o nedeslușită și uriașă tremurare de viață, suflarea Parisului care respira, în această noapte de vară, ca un colos obosit, sleit de puteri.

Georges gândea: „Aș fi un dobitoc și jumătate dacă aș pune venin la inimă. Fiecare pentru sine. Izbânda e a îndrăzneților. Totu-i egoism. Egoismul pentru slavă și avere face mai mult decât egoismul pentru femeie și pentru iubire.”

Arcul de Triumf din Piața l'Étoile se arăta, la intrarea în oraș, ridicat pe cele două picioare ale sale monstruoase, uriaș pocit care pare gata s-apuce la vale pe șoseaua care se întinde înaintea sa.

Georges și Madeleine se aflau în șiragul de trăsură care duceau acasă, la patul dorit, veșnica pereche, tăcută și îmbrățișată. Părea că omenirea întreagă se strecura pe lângă dâșii, amețită de bucurie, de plăcere, de fericire.

Tânăra femeie, care presimțise ceva din ceea ce se petrecea în

bărbatul său, întrebă cu glasul ei dulce:

— La ce te gândești, dragă? N-ai spus o vorbă de jumătate de ceas.

El răspunse rânjind:

— Mă gândesc la toți găgăuții ăștia care se sărută, și-mi zic că, desigur, e altceva mai bun de făcut în viață.

— Da... dar e bun și asta uneori, murmură ea.

— E bun... e bun... când n-ai nimica mai bun! Gândurile lui Georges nu stăteau o clipă, dezbrăcau viața de haina ei poetică, pradă unei înverșunări pline de răutate: „Aș fi un dobitoc dacă m-aș mai necăji, dacă m-aș mai lipsi de ceva, dacă m-aș mai tulbura, dacă m-aș mai zbate, dacă mi-aș mai mânca inima cum fac de câțeva vreme”. Chipul lui Forestier îi străbătu prin minte fără să-l mai întărate. I se părea că se împăcaseră, că se făcuseră prieteni. Îi venea să-i strige: „Bună seara, nene!”.

Madeleine, pe care tăcerea asta o deranja, zise:

— Să mergem pe la Tortoni să luăm o înghețată, înainte de a ne întoarce acasă.

El o privi cu coada ochiului, Văzu profilul ei gingaș și bălai la lumina puternică a unei coroane de lămpi care vestea un *café-chantant*.

Și se gândi: „E drăguță. Cu atât mai bine. Și-a găsit sacul peticul, scumpa mea. Dar dacă mi se întâmplă să mă chinuiesc așa din pricina ta, atunci s-o întoarcem pe altă foaie”. Apoi îi răspunse:

— De ce nu, drăguță?!

Și, ca să nu bănuiască nimic, o sărută. Tinerei femei i se păru că buzele bărbatului său erau de gheață. Georges zâmbea totuși cu zâmbetul său obișnuit, dându-i mâna ca să scoboare înaintea cofetăriei.

Capitolul 3

A doua zi, intrând la ziar, Du Roy se duse drept la Boisrenard.

— Scumpul meu prieten, îi spuse el, fă-mi un serviciu. De câtva timp se face haz fiind numit „Forestier”. Mie începe să-mi pară asta stupid. Te rog, ai bunătatea să înștiințezi cu binișorul pe camarazi că voi pălmui pe cel dintâi care își va mai îngădui această glumă. Îi privește pe dâșii să se gândească dacă această prostie face o lovitură de spadă. Mă îndrept către tine, fiindcă tu ești un om liniștit, care poți împiedica un scandal și fiindcă mi-ai slujit de martor în afacerea mea.

Boisrenard primi.

Du Roy ieși după treburi și o oră după aceea se întoarse. Nimeni nu-i mai zicea Forestier.

Pe când intră la el acasă, auzi în salon niște glasuri femeiești, întrebă:

— Cine-i acolo?

— Doamna Walter și cu doamna de Marelle, răspunse servitorul.

El se simți puțin mișcat, apoi își zise: „Hai, s-o vedem” și deschise ușa.

Clotilda stătea lângă colțul sobei, în bătaia unei raze de lumină ce venea de la fereastră. Lui Georges i se păru că îngălbeni puțin când l-a văzut! După ce salută mai întâi pe doamna Walter și pe cele două fiice ale sale, care stăteau ca doi străjeri lângă mama lor, el se întoarse către fosta lui amantă. Ea îi întinse mâna; el o luă și o strânse într-adins, ca și cum ar fi voit să-i spună: „Tot te iubesc”. Răspunse și ea la această strângere.

— În veacul de când nu ne-am mai văzut, ai dus-o bine?, o întrebă.

La care ea răspunse fără să se sfiască:

— Cum nu, dar dumneata, Bel-Ami?

Întorcându-se apoi către Madeleine, adăugă:

— Îmi dai voie să-l numesc și acum Bel-Ami?

— Desigur, scumpa mea, fă tot ceea ce vrei.

O umbră de ironie părea ascunsă în această vorbă.

Doamna Walter vorbea de o petrecere pe care avea s-o dea Jacques Rival în locuința lui de holtei, petrecere îmbinată cu o mare demonstrație de scrimă, la care aveau să ia parte femei din lumea bună; ea spunea:

— Va fi foarte interesant. Sunt însă foarte supărată că n-avem pe nimeni care să ne însoțească, bărbatul meu trebuind să lipsească

tocmai atunci.

Du Roy se oferi îndată. Ea primi.

— Eu și fiicele mele și îți vom fi foarte recunoscătoare. El privea pe cea mai tânără dintre domnișoarele Walter și se gândea: „Știi că nu-i urâtă deloc acesta fetișcană, dar deloc”. Ea părea o plăpândă păpușă bălaie, micuță, dar gingașă, cu mijlocul subțire, cu șoldurile și pieptul dezvoltate, cu un chip de miniatură, cu niște ochi lucioși albastru închis, făcuți parcă cu penelul, și care păreau umbriți de un pictor migălos și fantastic, cu o piele foarte albă și netedă, lucie fără nicio încrețitură și fără dresuri, cu un păr zburlit, creț, de savant, fumuriu, un nor fermecător întocmai ca părul unei păpuși drăgălașe de lux, ținută în brațe de copilite puțin mai înalte decât jucăria lor.

Sora cea mare, Rose, era urâtă, ca o scândură, fără nicio expresie, una din fetele acelea pe care n-o vezi, cu care nu vorbești și de care nu zici nimic.

Mama se ridică și, întorcându-se către Georges, spuse:

— Deci, joia viitoare, la două ore, nădăduiesc în dumneata.

— Încrede-te în mine, doamnă!

Îndată ce ea plecă, doamna de Marelle se ridică și ea.

— La revedere, Bel-Ami!

Ea îi strânse mâna foarte tare și foarte mult timp.

Georges se simți mișcat de această mărturisire tăcută, cuprins deodată de dragoste pentru această burgheză „boemă” și naivă care poate că într-adevăr îl iubea.

„Măine mă voi duce s-o văd”, se gândi el.

Îndată ce rămase singur cu soția sa, Madeleine începu să râdă cu un râs slobod și glumeț privindu-l drept în ochi:

— Știi că i-ai plăcut foarte mult doamnei Walter?

— Aida de!, răspunse el neîncrezător.

— Ba da, te asigur, mi-a vorbit de tine cu o mare aprindere. E așa de ciudat din partea sa! Ar vrea să găsească pentru fetele ei doi bărbați ca tine!... Noroc că, la dânsa, aceste lucruri sunt fără nicio însemnătate.

El nu pricepu ceea ce voia să spună:

— Cum fără nicio însemnătate?

— A! Doamna Walter e una dintre acelea de care niciodată nu s-a vorbit nimic, dar știi, niciodată, niciodată. N-are niciun cusur, din toate punctele de vedere. Tu îl cunoști pe bărbatul ei ca și mine, dar în ceea ce o privește pe dânsa, e cu totul altceva. Ea a suferit de altminteri mult, din pricină că a luat de bărbat un evreu, dar i-a rămas credincioasă. E o femeie cinstită.

— O credeam și pe dânsa evreică, se miră Du Roy.

— Ea? Deloc, patronează o mulțime de societăți de binefacere. E măritată chiar religios. Nu știu dacă a fost numai o prefăcătorie

botezul patronului, sau dacă biserica s-a făcut că nu vede.

— Ah!... vasăzică... mă vânează?, murmură Georges.

— Da, fără nicio îndoială. Dacă n-ai fi însurat, te-aș fi sfătuit să ceri mâna... Suzanei, nu-i așa, mai degrabă decât pe-a Rosei?

El răspunse răsucindu-și mustața:

— Nici mă-sa nu-i de lepădat. Dar Madeleine se necăji:

— Dacă vrei, dragă, pe mă-sa ia-o. Dar nu mi-e frică. Doară nu la vârsta ei se săvârșește cea dintâi greșală. Trebuie deprindere mai din vreme.

Georges se gândea: „Oare să fie adevărat că aș fi putut lua de nevastă pe Suzanne?... Apoi dădu din umeri: Prostie!... Parcă tatăl ei s-ar fi învoit vreodată să mi-o dea!”

El își făgădui totuși să observe cu băgare de seamă de acum înainte purtarea doamnei Walter față de dânsul, fără a se întreba, de altminteri, dacă ar putea trage vreun folos.

Toată seara fu legănat de aduceri-aminte din dragostea lui cu Clotilda, gesturi gingașe și senzuale în același timp. Își amintea ghidușiile și farmecele ei, hoinărelile lor. El își zicea: „Într-adevăr, e foarte drăguță. Da, mâine mă voi duce s-o văd”.

A doua zi, îndată ce prânzi, se duse într-adevăr în strada Verneuil. Aceași slujnică îi deschise ușa și, prietenoasă cum sunt slujnicele micilor burghezi, îl întrebă:

— Vestе bună, domnule?

— Da, fetițo, răspunse el.

Și intră în salon, unde o mână stângace făcea game la pian. Era Laurine. Crezu că-i va sări în gât. Ea însă se ridică serios, salută cu ceremonie, cum ar fi făcut o persoană în vârstă, și se retrase cu răceală.

Avea o astfel de purtare, de femeie jignită, încât el rămase mirat. Mama sa intră. Georges îi luă mâinile și i le sărută.

— Cât m-am gândit la tine, îi spuse el.

— Și eu, răspunse ea.

Se așezară. Își zâmbeau, uitându-se unul în ochii celuilalt, abia abținându-se de a nu se săruta.

— Scumpa mea Clo, te iubesc!

— Și eu.

— Atunci... atunci... n-ai fost așa de supărată pe mine?

— Da și nu. Căsătoria ta m-a amărât, dar pe urmă am înțeles motivul tău și mi-am zis: „Lasă, într-o zi sau în alta are să-mi vină el”.

— N-am îndrăznit să vin; mă temeam de primirea ce-mi vei face. Nu îndrăzneam, însă aveam mare dorință. Dar, ascultă-mă, spune-mi ce are Laurine? Abia mi-a dat bună ziua și a plecat furioasă.

— Nu știu. Însă nimeni nu-i mai poate vorbi de tine, de când te-ai însurat. Mi se pare că-i geloasă.

— Haida de!

— Da, scumpul meu. Ea nu-ți mai zice Bel-Ami, ci domnul Forestier.

Du Roy se înroși, apoi apropiindu-se de tânăra femeie:

— Dă-mi o gură... Ea îi dădu.

— Unde vom putea să ne mai vedem?, întrebă el.

— Unde... strada Constantinopole.

— A! Cum, odaia nu-i închiriată?

— Nu, am păstrat-o.

— Ai păstrat-o?

— Da, credeam că vei mai veni.

O bucurie trufașă îi umflă pieptul. Ea îl iubea deci fără pic de îndoială, cu o iubire adevărată, statornică, adâncă. El murmură:

— Te ador! Apoi întrebă: Bărbatul tău e bine?

— Da, foarte bine. A stat o lună aici, a plecat alaltăieri.

Du Roy nu se putu ține să nu râdă:

— Cum se potrivește!

Ea răspunse naiv:

— O! Desigur se potrivește bine. Dar el nu-i supărător deloc, nici când e aici. Știi...

— Asta-i drept. De altminteri, e un om încântător.

— Dar tu, cum te împaci cu noua ta viață?

— Nici bine, nici rău. Soția mea e o tovarășă, o camaradă.

— Și nimic alta?

— Nimic alta... În ceea ce privește inima...

— Înțeleg, cu toate acestea e drăguță.

— Da, dar nu mă stingherește. El se plecă spre Clotilde și șopti: Când ne vom mai vedea?

— Măine... dacă vrei?

— Da, mâine la două ore.

— La două ore.

El se ridică să plece, apoi îngăimă cam cu sfială:

— Să știi, am să iau singur casa din strada Constantinopole. Vreau. Atât ar mai trebui ca s-o plătești tu.

Atunci ea îi sărută mâinile, cu o pornire de adorație, murmurând:

— Fă cum vrei. Mi-e destul că am păstrat-o pentru a ne mai întâlni într-însa.

Du Roy plecă cu sufletul plin de mulțumire. Pe când trecea pe dinaintea vitrinei unui fotograf, portretul unei femei cu ochi mari îi aminti de doamna Walter. „La urma urmei, tot nu-i de lepădat încă. Cum se face că niciodată n-am băgat-o în seamă. Să văd ce față îmi va face joi”.

Mergând, el își freca mâinile cu o bucurie adâncă, bucuria izbânzii sub toate formele, bucuria egoistă a omului dibaci care

izbutește, acea bucurie nepătrunsă, urzită din deșertăciunea lingușită și din senzualitatea mulțumită pe care o dă dragostea femeilor.

Sosind joia, el zise Madeleinei:

— Tu nu mergi la petrecerea de la Rival?

— O! Nu. Nu-mi plac deloc petrecerile acestea; mă duc la Camera Deputaților.

Du Roy merse în întâmpinarea doamnei Walter într-un landou descoperit, căci era o vreme minunată. Când o văzu, el rămase mirat, atâta de tânără și de frumoasă i se păru.

Ea era într-o rochie albă, al cărei decolteu puțin deschis lăsa să se ghicească, sub o dantelă gălbuie, ridicarea pronunțată a sânelui. Niciodată nu i s-a părut mai fragedă. El socoti că face să fie poftită. Ea avea aerul său liniștit și cum trebuie, o înfățișare de mamă așezată, care o făcea să treacă aproape nebăgată în seamă de bărbații galanți. De altminteri, ea nu vorbea decât lucruri cunoscute, știute și cumpătate, fiind cuminte, metodică, cu rânduială, la adăpost de orice exces.

Fiică-sa, Suzana, în trandafiriu, părea un Watteau zugrăvit de curând, iară sora sa cea mare părea guvernanta acestei drăguțe jucării de fată.

Dinaintea intrării lui Rival era un șirag de trăsură.

Du Roy oferi brațul doamnei Walter și intrară.

Petrecerea era dată în folosul orfanilor din arondismentul al șaselea din Paris, sub patronajul tuturor femeilor senatorilor și deputaților, care stăteau în legătură cu „Vie Française”.

Doamna Walter făgăduise că va veni cu fiicele sale, neprimind însă să patroneze, pentru că ea ajuta cu numele ei numai binefacerile întreprinse de către cler, nu doar că ar fi fost prea credincioasă, dar căsătoria sa cu un israelit o silea – așa credea ea – la oarecare religiozitate și serbarea dată de un ziarist putea să miroasă a republicanism și, prin urmare, a anticlericalism.

De trei săptămâni, se citise în ziare de toate culorile:

Eminentul nostru confrate Jacques Rival a avut ideea pe cat de ingenioasă, pe atât de generoasă, de a organiza în folosul orfanilor din arondismentul al șaselea din Paris un mare asalt, în sala de arme din apartamentul său de holtei.

Invitațiile sunt făcute de către doamnele Laloigne, Remonte, Rissolin, soțiile senatorilor cu acest nume, și de către doamnele Laroche-Mathieu, Percerol, Firmin, soțiile deputaților binecunoscuți. O simplă chetă va avea loc în timpul antractului serbării, iar produsul ei va fi vărsat imediat în mâinile primarului din arondismentul al șaselea sau al reprezentantului său.

Era o reclamă pe care dibaciul ziarist o născocise în folosul său. Acum, Jacques Rival primea pe invitați la intrarea locuinței sale, unde

era rânduie un bufet ce urma să fie plătit cu banii strânși din cheta anunțată.

Pe urmă, el arătă, cu o mișcare politicoasă, o scară mică care da în pivniță, unde orânduise sala de arme și tirul.

— Dedesubt, dedesubt, îndemna Rival. Atacul are loc în apartamentele subterane.

El alergă înaintea femeii directorului său, pe urmă strânse mâna lui Du Roy:

— Bună ziua, Bel-Ami.

Acesta rămase uimit:

— Cine ți-a spus că...

Rival îi tăie vorba:

— Doamna Walter, de față, care găsește că această poreclă e foarte drăguță.

Doamna Walter se înroși:

— Da, mărturisesc că, dacă te-ai cunoaște de mai multă vreme, ți-aș spune și eu ca micuța Laurine – Bel-Ami. Ți se potrivește...

— Vă rog, doamnă, faceți-o!, râse Du Roy.

— Nu, nu suntem așa de prieteni, zise ea cu ochii în jos.

— Îmi dați voie să nădăjduiesc că vom fi de acuma înainte?, murmură el.

— Ei bine, vom vedea atunci.

Georges se îndreptă către scara îngustă a pivniței, care era luminată de un bec de gaz; iar trecerea repede de la lumina zilei la această pară gălbuie avea ceva fioros. Un iz de pivniță se ridica pe această scară întortocheată, un miros de umezeală duhnită, de ziduri mucegăite răzăluite pentru această împrejurare, și pe lângă acestea o mireasmă de benzoe[27], care îți aducea aminte de slujba bisericească și parfumuri femeiești de Lubin, brebenel, stânjenei, micșunele, toate se amestecau împreună.

Se auzea din această ciudată văgăună un mare zgomot de glasuri, un vuiet de mulțime ațâțată. Întreaga pivniță era luminată cu becuri așezate în formă de cununi și cu lămpi venețiene vârate prin frunzișurile care acopereau zidurile mucegăite. Se vedea numai verdeață. Tavanul era acoperit cu ferigă, iar pe jos erau presărate numai flori și frunze.

Decorul le părea tuturor încântător, iar în nișa din fundul încăperii se ridica o estradă pentru luptători, așezată între două rânduri de scaune, hotărâte pentru judecători.

Înăuntrul pivniței erau înșirate bănci, câte zece, atât la dreapta, cât și la stânga, de puteau să încapă vreo două sute de inși. Fuseseră poftiți patru sute.

Dinaintea estradei, niște tineri în costumație de spadasi, subțietici, mlădioși, cu mustăți răsucite, se fuduleau de pe acuma

înaintea privitorilor, care rosteau numele celor pe care îi cunoșteau, maștri sau amatori într-ale crimei; toți erau priviți îndelung, erau arătați, urmăriți. Împrejurul lor sfătuiau niște domni în redingotă, tineri și bătrâni, care vorbeau prietenește cu luptătorii în costume de luptă. Și ei voiau să fie văzuți, cunoscuți și numiți, erau prinți ai spadei, îmbrăcați civil, cunoscători într-ale duelului.

Mai toate băncile erau ocupate de femei, ale căror rochii foșneau neconținut. Ele își făceau vânt ca la teatru, căci în văgăuna aceasta plină de frunze era cald ca într-un cuptor. Un glumeț striga din timp în timp:

— Apă! Limonada! Bere!

Du Roy le conduse pe doamna Walter și pe fiicele ei la locurile păstrate în rândul întâi. El plecă murmurând:

— Sunt silit să vă părăsesc! Asta, pentru că bărbații nu pot ocupa băncile.

Dar doamna Walter răspunse cu jumătate de gură:

— Aș dori să rămâi cu noi. Îmi vei spune cum îi cheamă pe luptători. Iată, dacă ai sta în picioare, la capătul acestei bănci, n-ai supăra pe nimeni.

Ea îl privea cu ochii ei mari și blânzi și stăruia.

— Te rog, rămâi cu noi, domnule... domnule Bel-Ami. Avem nevoie de dumneata.

— Mă voi supune... cu plăcere, doamnă, răspunse el.

Se auzea repetându-se din toate părțile:

— E foarte nostimă această pivniță, e foarte drăguț. Georges cunoștea bine această sală boltită! El își aducea aminte de dimineața petrecută acolo-cu o zi înaintea duelului său – singur în fața unui mic carton alb, care îl privea din fundul hrubei a doua, cu un ochi uriaș, înspăimântător. Glasul lui Jacques Rival răsună de pe scară:

— Se începe, doamnelor!

Și șase inși cu hainele lor foarte strânse pe corp, pentru ca să iasă mai în afară pieptul, se suiră pe estradă și se așezară pe scaunele hotărâte pentru juriu.

Numele lor se răspândi: generalul de Raynaldi, președinte, un om scurt, cu mustăți mari; pictorul Josephin Roudet, înalt, pleșuv și cu barbă lungă; Matheo de Ujar, Simon Ramoncel, Pierre de Carvin, trei tineri eleganți, și Gaspard Merleron, un maestru.

Două anunțuri fură aninate în cele două părți opuse ale hrubei. Pe cel din dreapta era scris: D. Crevecoeur, iar pe cel din stânga: D. Plumeau.

Erau doi maștri, doi profesori de mână a doua. Se arătară amândoi, sfrijiti, cu o ținută soldățească, cu mișcări țepene. După ce se salutară cu floretele, ca niște mașini, începură a se ataca; în costumele lor din pânză și din piele albă păreau niște soldați de circ care s-ar fi

bățut pentru a stârni râsul.

Din când în când se auzea: «Touche»[28] și cei șase domni din juriu dădeau din cap, ca niște cunoscători.

Publicul nu vedea decât două paiețe vii, care se mișcau întinzând brațul. El nu pricepea nimic, dar era mulțumit. Cu toate acestea, îi apăreau cam caraghioși și cam hazlii acești doi indivizi. Îți veneau în gând soldații de lemn, pe care îi cumperi de pe bulevarde, în ziua Anului Nou.

Cei doi adversari dintâi au fost înlocuiți prin domnii Planton și Carapin, un maestru civil și unul militar. Domnul Planton era foarte scurt, iar domnul Carapin, foarte gros.

Ai fi zis că întâia lovitură de floretă va sparge acest balon ca pe o bășică umflată. Lumea făcea haz. Domnul Planton sărea ca o maimuță, iar domnul Carpin mișca numai brațul, restul trupului stând în nemișcare, din pricina grăsimii, și el fanda la fiecare cinci minute cu o astfel de greutate și cu o silință așa de mare, încât s-ar fi părut că viața îi este în primejdie. După aceasta, venea la loc cu foarte mare greutate.

Cunoscătorii declarară că ataca și se apăra foarte chibzuit. Iar publicul, încrezător, îl aplaudă.

Veniră apoi domnii Porion și Lapalme, un maestru și un amator, care începură o gimnastică drept de nebuni, repezindu-se cu furie unul asupra celuilalt, silind pe judecători să se dea înapoi dimpreună cu scaunele lor, străbătând și restrăbătând estrada de la un capăt la celălalt, unul înaintând, altul dându-se înapoi cu sărituri hazlii.

Făceau niște salturi mici care stârneau râsul cucoanelor și niște atacuri puternice înainte, care oarecum te emoționau puțin. Acest asalt în pas gimnastic fu caracterizat de un pișicher necunoscut, care strigă: „Să nu vă deșelați, se plătește la oră!” Publicul, jignit de această mojicie, făcu: Tst! Părerea experților făcu roată în sală: Spadasinii arătaseră multă putere de luptă, dar câteodată nu ținuseră socoteală de tactică.

Partea întâi fu sfârșită printr-o prea frumoasă partidă de arme între Jacques Rival și renumitul profesor belgian Lebegue. Rival a fost foarte prețuit de femei. Era într-adevăr băiat frumos, bine făcut, zvelt, sprinten și mai grațios decât toți cei care luptaseră înaintea lui. În chipul său de a se pune în gardă și de a da lovitura avea o eleganță de salon care plăcea și făcea contrast cu mișcărilor vâjnoase, dar fără eleganță, ale adversarului său. Se cunoaște omul bine crescut!, ziceau cucoanele.

El triumfă. Lumea îl aplaudă.

Dar, de câteva minute, un zgomot ciudat din rândul de sus îi neliniștea pe privitori. Era o tropăială mare, întovărășită de râsete zgomotoase. Cei două sute de invitați, care nu putură să coboare în

pivniță, petreceau desigur, cum îi tăia capul. Pe scărișoara cea întortocheată erau îngrămădiți vreo cincizeci de oameni. Jos era o căldură de nesuferit. Se auzeau strigăte: „Aer!”, „De băut!”. Același ghiduș strigă cu un glas ascuțit, care depăși zgomotul convorbirilor:

— Apă! Limonada! Bere!

Rival apăru, foarte aprins, tot în costum de luptător.

— Mă duc să aduc răcoritoare, spuse el, și alergă spre scară.

Dar orice comunicare cu rândul de sus era întreruptă. Mai cu ușurință s-ar fi spart tavanul, decât să se răzbată zidul de carne omenească îngrămădită pe scări.

— Lăsați să treacă înghețata pentru doamne!, strigă Rival. Cincizeci de glasuri strigară după dânsul: înghețată! În cele din urmă se văzu o tablă[29], dar pe dânsa erau numai pahare deșerte, răcoritoarele fiind băute pe drum.

— Ne înăbușim, să sfârșim iute și să mergem!, strigă un glas puternic.

Un alt glas răcni: „Cheta!” Și întreg publicul gâfâind, dar vesel, strigă îndată:

— Cheta!... Cheta!... Cheta!...

Atunci, șase doamne începură să umble printre bănci și se auzi un zgomot de argint care cade în pungă.

Du Roy îi arăta doamnei Walter oamenii vestiți. Erau din lumea bună, ziariști de la ziarele mari, de la ziarele vechi, care priveau de sus „Vie Française”, cu oarecare mândrie pricinuită de experiența lor. Ei văzuseră murind atâtea foi din acestea politico-financiare – copii născuți dintr-o socoteală pripită, zdrobiți de căderea vreunui minister. Se vedeau, de asemenea, pictori și sculptori, care îndeobște sunt oameni de sport, un poet academician, arătat de fiecare, doi muzicanți și o mulțime de nobili străini.

— Bună ziua, scumpe amice!, îi strigă cineva.

Era contele de Vaudrec. Cerându-și iertare doamnelor, Du Roy se duse să-i strângă mâna. Când se întoarse spuse:

— Conte de Vaudrec e încântător, cum se simte la el noblețea, rasa...

Doamna Walter nu răspunse nimic. Era cam obosită, iar pieptul său se ridica cu greutate la fiecare suflare a plămânilor, ceea ce atrăgea ochii lui Du Roy. Din când în când întâlnea privirea „Patroanei”, o privire tulburată, stânjenită, care se oprea asupra lui, apoi îndată aluneca. El își zicea: „Hm... Nu cumva eu sunt de vină că i se ridică pieptul?”.

Doamnele cu cheta trecură. Pungile lor erau pline de argint și de aur. Și un anunț nou fu aninat de estradă, vestind: „Maaare surprindere!”. Membrii juriului își luară locurile. Toată lumea era în așteptare.

Două femei se iviră cu câte o floretă în mână, în costume de luptă – tricou de culoare închisă, fustă foarte scurtă, care le venea până la jumătatea coapsei, iar pe corp un pieptar așa de umflat, încât erau nevoite să țină capetele drept în sus. Erau tinere și plăcute. Ele se închinară la public zâmbind. Fură aplaudate multă vreme.

Se puseră în gardă în mijlocul unor șoapte ștregărești și al glumelor șoptite la ureche.

Pe buzele judecătorilor se închegă un zâmbet binevoitor și ei aprobau loviturile lor printr-un „bravo” încetinel.

Publicului îi plăcu mult acest atac, lucru ce-l arată celor două luptătoare, care aprindeau poftă la bărbați și trezeau la femei gustul firesc al publicului parizian pentru gingășii cam fără perdea, pentru elegante de stradă, pentru frumosul fals, grațiosul fals, pentru cântărețele de cafenea și cupletele de vodevil.

Ori de câte ori vreuna dintre luptătoare dădea lovitura, un fior de plăcere străbătea publicul. Acea care stătea cu spatele la public, un spate bine făcut, făcea să se deschidă gurile și să se caște ochii, și nu de jocul mâinii sale te minunai mai mult.

Au fost aplaudate cu frenezie.

Urmă o luptă cu sabia, dar nimeni n-o privi, căci toată luarea aminte era ațintită la ceea ce se petrecea deasupra. Timp de câteva minute, se auzi un zgomot de mobile mișcate, târâte pe podele, ca și cum s-ar fi golit odaia. Pe urmă, deodată, un sunet de pian străbătu tavanul și se auzi foarte lămurit un zgomot ritmic de picioare, țopăind în măsură. Lumea de sus făcea bal, pentru a se despăgubi că n-a văzut nimic.

Un hohot de râs se iscă mai întâi în publicul din sala de arme, apoi, trezindu-se la femei dorința de a dansa, încetară de a mai privi la ceea ce se petrecea pe estradă și începură să vorbească într-un glas.

Li se păru nostimă ideea balului organizat de cei care au întârziat. Desigur nu se plictiseau: lumea de jos ar fi vrut cu plăcere să fie sus.

Dar doi luptători noi se puseră în gardă cu atâta autoritate, încât toate privirile urmăriră mișcările lor. Fandau și veneau la loc cu o grație mlădioasă, cu o energie cumpănită, cu o așa siguranță, cu o așa cumpătare de gesturi, cu o așa de corectă ținută și cu o astfel de măsură în mișcări, încât mulțimea necunoscătoare rămase înmărmurită și încântată.

Siguranța lor, mlădierea lor iscusită, mișcările lor iuți, dar așa de chibzuite încât păreau domoale, atrăgeau și ținutau privirea numai prin puterea desăvârșitului. Publicul simți că vede înaintea sa un lucru rar și frumos, că doi mari artiști în breasla lor îi arătau tot ceea ce puteau să dea mai bun, toată destoinicia a doi maestri, tot viclesugul, toată știința serioasă și toată dibăcia fizică cu puțință de desfășurat.

Nimeni nu mai vorbea, așa de mult erau priviți. Pe urmă, după

ce-și strânseseră mâna la sfârșitul celei din urmă lovituri, izbucniră strigăte, urale. Băteau din picioare, țipau. Toată lumea cunoștea numele lor: erau Sergent și Ravignac.

Spiritele înflăcărâte deveneau gâlcevitoare. Bărbații îi priveau pe vecinii lor dorind a se lua la hartă. S-ar fi provocat atunci și numai pentru un zâmbet. Aceia care în viața lor nu ținuseră o floretă în mână făceau mișcări și loveau în vânt cu bastoanele.

Dar, puțin câte puțin, mulțimea începu să se urce pe scara cea mică. Acum, în sfârșit, aveau să bea. Care nu le-a fost însă indignarea, când aflară că lumea de la bal pârjolise întreg bufetul și pe urmă plecase, spunând că nu șade frumos să chemi două sute de persoane pentru ca să nu le arăți nimic.

Nu mai rămăsese nicio prăjitură, nicio picătură de șampanie, de sirop sau de bere, nicio bomboană sau vreun fruct, nimic, nimic. Jefuiseră, pustiiseră, curățiseră tot.

Se istoriseau o mulțime de amănunte, povestite de servitori, care își făceau o față tristă, abia stăpânindu-și râsul. „Doamnele erau mai hămesite decât bărbații, istoriseau ei, au mâncat și au băut așa de mult, încât mai, mai să se îmbolnăvească”. Ai fi crezut că auzi povestirea celor rămași în viață, după prădăciunea și jefuirea unui oraș în timpul unei invazii.

Ce erau să facă? Plecară. Unora dintre domni le părea rău după cei douăzeci de franci dați la chetă; ei erau indignați că numai cei de sus s-au îndopat fără să plătească nimic.

Doamnele cu patronajul strânseseră peste trei mii de franci. Scoțându-și cheltuielile, rămăneau pentru orfanii din arondismentul al șaselea vreo două sute douăzeci de franci.

Du Roy așteptă landoul familiei Walter, pe care o petrecu până acasă.

Pe când o conducea pe patroană, cum stătea așezat în fața ei, întâlni încă o dată, un moment, privirea ei galeșă, care părea cam tulburată. El gândea: „Drace, mi se pare că mușcă” și zâmbea văzând că într-adevăr are noroc pe lângă femei, căci doamna de Marelle, de când își începuseră iar dragostea, părea că îl iubește la nebunie.

Se întoarse acasă vesel. Madeleine îl aștepta în salon.

— Am aflat noutăți, spuse ea. Afacerea Marocului se încurcă. Franța ar putea foarte bine să facă o expediție peste câteva luni de zile. Oricum, aceasta poate sluji de cal de bătaie pentru a răsturna ministerul și Laroche se va folosi de prilejul ăsta pentru ca să pună mâna pe portofoliul afacerilor străine.

Du Roy, pentru ca să-și necăjească nevasta, se făcu că nu crede nimic: „N-or fi așa de nebuni, ca să mai înceapă prostia de la Tunis.”.

Dar ea dădu din umeri cu nerăbdare:

— Îți spun că da, îți spun că da. Nu pricepi că pentru dânșii e o

mare afacere cu bani mulți? Azi, scumpul meu, în combinațiile politice nu trebuie să mai spui: *Cherchez la femme*, ci: *Cherchez l'affaire*.

El spuse încet, cu dispreț, „De!” ca s-o ațâțe.

— Uite, ești tot așa de naiv ca și Forestier!, se întărâtă ea.

Voia să-l jignească și se aștepta la o izbucnire de mânie din partea lui. Dar el îi răspunse:

— Încornoratul de Forestier?

Ea rămase încremenită și mută.

Du Roy se uita obraznic și batjocoritor și continuă:

— Ei bine, ce? Nu mi-ai mărturisit alaltăieri seară că Forestier purta coarne? Și adăugă: Sărmanul!, cu un ton de adâncă milă.

Madeleine îi întoarse spatele cu dispreț, nemaivrând să-i răspundă; apoi, după un minut de tăcere, ea urmă:

— Marți vom avea lume. Doamna Laroche-Mathieu va veni să prânzească cu vicontesa de Percemur. Vrei să chemi pe Rival și pe Norbert de Varenne? Măine mă voi duce la doamnele Walter și de Marelle. Poate că va veni și doamna Rissolin.

De câțeva vreme ea își făcea legături cu lumea, folosindu-se de vaza politică a bărbatului ei, pentru a atrage la dânsa, de voie sau de nevoie, pe femeile senatorilor și ale deputaților, care aveau trebuință de sprijinul lui „Vie Française”.

— Foarte bine, răspunse Du Roy. Îmi iau asupra mea pe Rival și pe Norbert.

Era foarte mulțumit și-și freca mâinile, căci găsisese vorba cu care s-o necăjească pe soția sa și să-și mulțumească ciuda ascunsă, gelozia mușcătoare ivită întrânsul de la plimbarea lor la Bois. Nu va mai vorbi de Forestier fără să-l numească încornorat. Simțea bine că astfel va izbuti s-o facă să turbeze pe Madeleine. Și în acea seară el găsi de zece ori mijlocul de a rosti cu nepăsare ironică: „încornoratul de Forestier”.

Nu mai avea necaz pe mort. Îl răzbuna.

Femeia sa se făcea că nu-l aude și stătea în fața lui zâmbitoare și fără să-i pese.

A doua zi, fiindcă ea trebuia să se ducă să o poftească pe doamna Walter, el voi să i-o ia înainte, pentru ca să găsească pe patroană singură și ca să vadă dacă într-adevăr ținea la dânsul. Aceasta îl desfăta și-l lingusea. Și apoi... pentru ce nu?... Dacă se va putea...

Georges se duse pe bulevardul Malesherbes la două ore. Fu poftit în salon. Așteptă.

Doamna Walter se ivi și-i întinse mâna cu grabă, fericită.

— Ce vânt plăcut te-aduce?

— Doar dorința de a vă vedea. Am venit fără să știu cum, parcă împins de cineva nu știu pentru ce, căci n-am nimic de spus. Am venit și iată-mă! Îmi iertați această vizită nepotrivită și explicarea aceasta

pe față?

El vorbea cu un ton galant și vesel, cu zâmbetul pe buze și cu un accent serios în glas. Ea stătea înmărmurită, puțin roșie, îngăimând: „Dar... într-adevăr... nu înțeleg... mă uimiți...”.

— E o declarație de dragoste, deși făcută cu un ton glumeț... pentru ca să nu vă sperii, adăugă Georges.

Se așezară unul lângă altul. Ea luă lucrul în șagă.

— Vasăzică, e o declarație... serioasă?

— Desigur! E mult timp ce când voiam s-o fac, foarte mult chiar. Dar nu îndrăzneam. Se spune că ești așa de severă... așa de aspră...

Ea își veni în fire. Răspunse:

— Pentru ce ai ales ziua de azi?

— Nu știu. Pe urmă, încetișor: Sau, mai bine, pentru că de ieri nu mă gândesc decât la dumneata.

Ea bâigui ceva, pălind deodată:

— Te rog, să lăsăm la o parte copilăriile și să vorbim de altceva.

Dar el îi căzu atât de pe neașteptate la picioare, încât ea se sperie. Voi să se ridice; el o ținea jos cu puterea mâinilor sale, înlănțuite pe mijlocul ei, și repeta cu un glas înflăcărat:

— Da, e adevărat că te iubesc de multă vreme la nebunie. Nu-mi răspunde. Ce vrei, sunt nebun! Te iubesc... Ah! Dacă ai ști cum te iubesc!

Ea se înăbușea, gâfâia, încerca să vorbească, dar nu putea să scoată măcar un cuvânt. Îl împingea cu amândouă mâinile, apucându-l de păr pentru ca să împiedice năvala acelei guri pe care o simțea venind înspre dânsa. Și își întorcea repede capul în toate părțile, închizând ochii, ca să nu-l vadă.

El o pipăia prin rochie, o strângea, o mângâia, iar ea se pierduse toată în fața acestor dovezi de dragoste grosolană și viguroasă. Georges se ridică deodată și vru s-o strângă în brațe, dar, slobodă o clipă, ea îi scăpă din mâini, aruncându-se înapoi și acum fugea printre jilțuri. El socoti că-i caraghioasă această urmărire și se lăsă să cadă pe un scaun cu fața ascunsă în mâini, prefăcându-se că se înăbușă de suspine.

Apoi se sculă în picioare și strigă:

— Adio, adio!, și fugi.

Își luă liniștit bastonul din vestibul și coborî în stradă.

— Drace, mi se pare c-am pus mâna pe ea!, își zise.

Și se duse la telegraf ca să trimită Clotildei o albăstrică prin care îi da întâlnire pe a doua zi. Întorcându-se acasă la ora obișnuită, o întrebă pe Madeleine:

— Ei bine, au să-ți vină toți la prânz?

Ea răspunse:

— Da. Numai doamna Walter nu-i sigură că va fi liberă. Stă la

îndoială; mi-a vorbit de nu știu ce... de o îndatorire... de conștiință. Mi-a părut, într-un cuvânt, foarte ciudată. Dar n-are a face, cred că va veni.

— Ei, fii sigură că va veni, zise el dând din umeri.

Cu toate acestea, nu era deloc sigur și fu neliniștit până în ziua cinei. Chiar în dimineața aceea, Madeleine primi un mic bilețel de la patroană:

Cu mare greutate am scăpat și voi fi a dumneavoastră. Bărbatul meu însă nu va putea să mă însoțească.

Du Roy se gândi: „Strașnic de bine am făcut că nu m-am mai dus la dânsa. Iat-o liniștită! Băgare de seamă.”

Cu toate acestea, aștepta venirea ei, cam neliniștit. Ea se ivi foarte liniștită, cam rece, cam mândră. Georges se arătă foarte umil, foarte cuminte și foarte supus.

Doamnele Laroche-Mathieu și Rissolin erau întovărășite de bărbații lor. Vicontesa de Percemur vorbi de lumea bună. Doamna de Marelle era răpitoare într-o rochie deosebită, galben cu negru, după moda spaniolă, în care mijlocu-i drăguț, pieptul și brațele durdulii păreau fără cusur, iar figura ei de copil luase o înfățișare energică.

Du Roy se așeză la stânga doamnei Walter și în tot timpul cinei îi vorbi numai lucruri serioase, cu un respect din cale-afară. Din când în când se uita la Clotilde.

„Într-adevăr e mai drăguță și mai fragedă”, gândea el.

Pe urmă, privirea sa se întorcea înspre soția lui, care de asemenea nu i se părea urâtă, cu toate că păstrase împotriva ei o ură ascunsă, temeinică și răutăcioasă.

Dar patroana îl ațâța prin greutatea cuceririi și prin acea noutate dorită întotdeauna de către bărbați.

Doamna Walter voi să plece devreme.

— Vă voi întovărăși, îi spuse el.

Ea se împotrivi, dar Georges stăruî:

— Pentru ce nu vrei? Mă jignești peste măsură. Nu mă face să cred că nu m-ai iertat. Uită-te cât sunt de liniștit.

— Nu-i poți lăsa astfel pe oaspeții dumitale, răspunse ea.

— Ce-are a face!, zâmbi Georges. În douăzeci de minute voi fi înapoi. Nici nu se va observa lipsa mea. Dacă nu-mi dai voie, mă vei răni până-n suflet.

— Ei bine, primesc, murmură ea.

Dar îndată ce se urcară în trăsură, el o apucă de mână și sărutându-i-o cu patimă îi declară:

— Te iubesc, te iubesc! Lasă-mă să ți-o spun. Nu te voi atinge. Vreau numai să-ți repet că te iubesc.

— Ah, după cele ce mi-ai făgăduit, e rău, abia îngăimă ea. Păru că Georges face o efort mare, apoi răspunse stăpânindu-și glasul:

— Uite, vezi cum mă stăpânesc... și cu toate acestea... Dar lasă-mă numai să-ți spun. Te iubesc... și să-ți repet în fiecare zi... da, lasă-mă să îngenunchez cinci minute la picioarele tale, pentru ca să-ți spun numai aceste două cuvinte, uitându-mă la chipul tău îndrăgit.

Ea îi lăsase mâna și răspunse gâfâind:

— Nu, nu pot, nu vreau. Gândește-te ce va spune lumea, gândește-te la slugi, la fetele mele! Nu, nu, e cu neputință...

— Nu pot trăi fără să te văd!, urmă el. Trebuie să te văd, fie la tine, fie aiurea, numai un minut în fiecare zi, să sărut mâna ta, să-ți privesc chipul și ochii tăi frumoși și mari, care mă fac să-mi ies din minți...

Ea asculta înfiorată această răsuflată muzică de dragoste:

— Nu, nu, e cu ne... cu neputință... Taci!, se bâlbâia ea. El îi vorbea încetișor la ureche, înțelegând că trebuia să o ia cu încetul pe această femeie simplă, că trebuia s-o înduplece, să-i dea întâlniri unde va vrea ea la început, unde va voi el, la urmă.

— Ascultă! Trebuie... Te voi vedea... Te voi aștepta ca un cerșetor... dinaintea ușii tale. Dacă tu nu vei veni... atunci mă voi sui eu la tine... dar te voi vedea... te voi vedea... mâine.

— Nu, nu, să nu vii, repetă ea. N-am să te primesc. Gândește-te la fetele mele.

— Atunci, spune-mi unde să te întâlnesc... pe stradă, oriunde... la orice oră... Numai să te văd. Te voi saluta... îți voi spune: Te iubesc și voi pleca.

Ea stătea pe gânduri, pierdută, și fiindcă trăsura intra pe poarta reședinței sale, îi șopti foarte iute:

— Mâine la trei ore și jumătate, mă voi duce la Trinité. Coborând apoi, îi spuse vizitiului:

— Du-l pe domnul Du Roy înapoi acasă. Când intră, soția lui îl întrebă unde a fost.

— Am fost la telegraf, să dau o depeșă grabnică, îi spuse în șoptă.

Doamna de Marelle se apropie:

— Ai să mă duci până acasă, Bel-Ami. Știi că am venit, așa de departe, să prânzesc aici, numai cu condiția asta. Apoi întorcându-se către Madeleine: Nu ești geloasă?

Doamna Du Roy răspunse încetinel:

— Nu, foarte puțin.

Oaspeții plecau. Doamna Laroche-Mathieu părea o guvernantă de provincie. Ea era fiica unui avocat, căsătorită cu Laroche, care pe atunci era un avocat de mâna a doua. Doamna Rissolin, o babă mofturoasă, parcă era o moașă bătrână care-și făcuse educația într-o sală de lectură. Vicontesa de Percemur le privea de sus. „Mânuța ei cea albă”^[30] atingea cu dezgust aceste mâini de rând.

Clotilda, toată în dantele, îi spuse Madeleinei după ce trecu pragul:

— Cina ta a fost minunată. În curând, vei avea cel dintâi salon politic din Paris.

Îndată ce rămase singură cu Georges, îl strânse în brațe:

— Drăguțul meu Bel-Ami, te iubesc din ce în ce mai mult! Birja care-i ducea se legăna ca o corabie.

— Nu seamănă cu odaia noastră, zise ea.

— O, nu!, confirmă el.

Dar se gândea la doamna Walter.

Capitolul 4

Împrejurimile Bisericii Trinité erau aproape deșarte, sub o căldură zăpușitoare de iulie. O năbușeală greoaie acoperea Parisul, ca și cum aerul de deasupra, îmbâcsit, arzător, ar fi căzut peste oraș – un aer greoi și aprins care îți vătăma răsuflarea.

Jocurile de apă, din fața bisericii, cădeau alene. Păreau că sunt obosite să mai curgă, ostenite și moleșite și ele, iar apa din bazin, în care pluteau frunze și bucățele de hârtie, era măloasă și părea cam colorată, spre verzui.

Un câine, care sărise pe deasupra marginii de piatră, se linciurea[31] în această apă care da de bănuț. Vreo câțiva oameni, așezați pe băncile din grădinița cea rotundă ce împrejmua fațada, priveau cu jind la acest dobitoc. Du Roy scoase ceasornicul.

Erau numai trei ceasuri. Mai avea de așteptat încă vreo treizeci de minute.

Râdea gândindu-se la această întâlnire. „Bisericile sunt bune la orice, își zicea el. Ele o ușurează că s-a măritat cu un jidan, îi dau o anume ținută în lumea politică, o înfățișare cum trebuie în lumea bună și un adăpost pentru întâlnirile sale amoroase. S-a obișnuit să se folosească de religie, cum se slujește cineva de-un cortel: dacă afară e frumos e un baston, dacă e soare e umbrelă, dacă plouă e cortel și dacă nu ieși îl lași în sală. Și de-alde acestea sunt cu sutele, căroră nu le pasă de Dumnezeu, cum nu le pasă de omătul de anță[32], dar care nu dau voie să spui ceva de rău de dânsul și la nevoie îl iau de mijlocitor. Dacă le-ai îmbia să meargă la hotel, li s-ar părea o infamie, dar li se pare lucru foarte firesc ca să înfiripe amoruri la picioarele altarelor”.

El se plimba încetișor pe lângă havuz, apoi se uită la ceasornicul din turn, care mergea cu două minute mai înainte decât al lui. Erau trei și cinci.

Socoti că înlăuntru ar fi mai bine și intră. O răcoare de pivniță îl izbi; el o sorbi cu lăcomie, apoi făcu ocolul pridvorului pentru a cunoaște mai bine locul. Zgomotul unui mers regulat, curmat uneori, apoi iarăși începând, răzbătea dinspre fundul acestor ziduri, ca un răspuns pentru pașii săi, care răsunau sub bolta înaltă. El dori să știe cine se plimbă. Se duse într-acolo. Era un domn gros și pleșuv, care se plimba uitându-se pe pereți, cu pălăria ținută la spate.

Unde și unde, câte-o femeie îngenuncheată se ruga cu fața ascunsă în mâini.

O senzație de singurătate, de pustiu, de amorțeală îți cuprindea sufletul. Lumina colorată, trecută prin geamuri, era plăcută ochilor.

Du Roy găsi că-i „strașnic de bine” înlăuntrul. Apucă înspre ușă și se uită iarăși la ceas. Era trei și un sfert. Se așează la capătul intrării, părăndu-i rău că nu poate să fumeze o țigară. Se auzea mereu în fundul bisericii, aproape de altar, mersul rar al domnului celui gros.

Cineva intră. Georges se întoarse repede. Era o femeie din popor, într-o rochie sărăcăcioasă, o biată femeie, care căzu deodată în genunchi lângă întâiul scaun și rămase nemișcată cu mâinile încrucișate, cu ochii spre cer, cufundată în rugăciune. Du Roy o privi cu luare aminte, întrebându-se ce măhnire, ce durere, ce deznădejde putea să chinuiască acest suflet amărât.

Se vedea că era săracă lipită. Poate avea și un bărbat care o stâlcea în bătaie, sau vreun copil care trăgea de moarte.

El murmură în sine: „Sărmanii!” Sunt unii care desigur că suferă. Și o ură împotriva firii nemiloase îl cuprinse. Apoi se gândi că acești dezmoșteniți cel puțin credeau că sus are să le fie bine și că starea lor civilă este înscrisă în condicile cerului, la rubrica lui „a da” și „a lua”. Sus? Unde?

Și Du Roy, pe care tăcerea din biserică îl îmboldea la visări mărețe, cercetând dintr-o aruncătură a gândului creația, rosti încetișor: „Ce mare prostie!”

Un foșnet de rochie îl făcu să tresară. Era ea.

Georges se ridică și înainta cu grăbire. Ea nu-i dădu mâna, ci murmură încetișor:

— N-am timp. Trebuie să mă întorc, așează-te în genunchi lângă mine, ca să nu fim bănuți.

Și ea înainta în pridvorul cel mare, căutând un loc potrivit și la adăpost, ca una ce cunoștea bine zidirea. Chipul îi era acoperit cu un văl gros și mergea cu pași înăbușiți, care abia se auzeau.

Când ajunse lângă altar, se întoarse și șopti cu un glas tainic, cum se vorbește în biserică:

— Pe de lături e mai bine; aici se prea vede.

Ea se plecă cu multă sfințenie înaintea Tabernaculului din altarul cel mare și, făcând apoi o reverență ușoară, se întoarse prin dreapta, ajunse aproape de intrare, apoi, hotărându-se, luă un scăunăș de rugăciune și îngenunche.

Georges se așează pe scaunul de alături și îndată ce rămaseră nemișcați păreau că se roagă:

— Îți mulțumesc, îți mulțumesc, îi spuse el. Te ador! Aș vrea să-ți repet întruna, să-ți spun cum am început să te iubesc, cum am fost fermecat întâia oară când te-am văzut. Ai să-mi dai voie ca într-o zi să-mi descarc inima și să-ți spun toate acestea?

Ea îl asculta dusă pe gânduri, ca și cum n-ar fi auzit nimic. Îi

răspunse printre degete:

— Sunt nebună că te las să-mi vorbești astfel, nebună că am venit, nebună că fac ceea ce fac, că te las să crezi că această... această istorie va merge mai departe. Uită toate acestea, trebuie, și nu-mi mai aduce aminte niciodată!

Ea așteptă. El căuta un răspuns, niște vorbe aprinse, pătimăse, dar neputând găsi cuvinte potrivite cu gesturile sale, rămase tâmpit.

— N-aștept nimic; nu nădăjduiesc nimic, zise el înăbușit. Te iubesc! Orice vei face, îți voi repeta așa de des, cu atâta putere și înflăcărare, încât vei sfârși prin a înțelege. Vreau să pătrundă în tine toată dragostea mea, să ți-o strecor în suflet cuvânt cu cuvânt, ceas cu ceas, zi cu zi, să se împrăstie în toată făptura ta, ca o licoare ce cade picătură cu picătură, să te îmblânzească, să te facă mai puțin haină și să te silească în cele din urmă să-mi răspunzi: „Te iubesc și eu!”.

El simți cum îi tremură umărul lipit de dânsul și văzu cum îi saltă pieptul și ea bolborosi foarte iute:

— Te iubesc și eu!

Atunci, Georges tresări ca și cum ar fi căzut bolta peste el și oftă:

— Oh! Dumnezeu!

— Cum am putut să-ți spun asta?!, urmă ea gâfâind. Mă simt vinovată și de disprețuit... eu... care am două fiice... dar nu mai pot... nu mai pot... N-aș fi crezut... n-aș fi gândit niciodată... e mai tare... mai tare decât mine. Ascultă... ascultă... mă jur... că n-am iubit pe nimeni altul decât pe tine. Și te iubesc de un an în taină, în taina sufletului meu. Oh! Am suferit, ce crezi, am luptat, dar nu mai pot, te iubesc...

Ea plângea cu fața ascunsă în mâini și tot trupul îi tremura, zgduuit de tulburarea sa mare.

— Dă-mi mâna, s-o ating, s-o strâng, murmură Georges. Ea luă încetișor mâna de pe față. El văzu că obrazul ei era ud și în vârful genelor o lacrimă sta gata să cadă. Îi luase mâna și i-o strângea:

— Ah, cât aș vrea să-ți sorb lacrimile!

Ea spuse încetișor, cu un glas ce semăna a geamăt:

— Să nu-mi faci nimic... sunt pierdută. Cât pe-aci era să râdă. Ce era să-i facă aici? Nemaștiind ce să spună, căci sfârșise toate vorbele pătimăse, îi luă mâna și apăsând-o pe inima sa, o întrebă:

— Auzi cum bate?

Dar de câteva minute mersul regulat al celui care se plimba se tot apropia. El cutreierase biserica și acum mai cobora o dată prin pridvorul cel mic de la dreapta. Când doamna Walter îl auzi aproape de stâlpul care o ascundea, își smulse degetele din mâna lui Georges și-și acoperi iarăși fața.

Și rămaseră amândoi nemișcați, ingenuncheați ca și cum ar fi îndreptat către cer rugăciuni arzătoare. Domnul cel gros trecu pe

lângă ei, le aruncă o privire nepăsătoare și ieși spre fundul bisericii, ținând neconținut pălăria la spate.

Du Roy, care se gândea să capete o întâlnire oriunde în afară de Trinité, murmură:

— Măine unde am să te văd?

Ea nu răspunse. Părea neînsuflețită, prefăcută în statuia rugăciunii.

— Vrei să ne întâlnim mâine în parcul Monceau?, urmă el. Atunci, ea își întoarse către dânsul fața descoperită, o față vânăată, schimbată de suferința cea grozavă și cu glas întretăiat îl rugă:

— Lasă-mă, lasă-mă acuma, du-te, du-te!... Sufăr prea din cale afară lângă tine! Vreau să mă rog singură cinci minute... nu mai pot... lasă-mă să mă rog lui Dumnezeu... să mă ierte, să mă scape... lasă-mă cinci minute...

Avea o față așa de schimbată, așa de îndurerată, încât el se sculă fără să spună niciun cuvânt; apoi, după o scurtă șovăire o întrebă:

— Să vin degrabă?...

Ea dădu din cap, ca și cum ar fi spus: „Da, degrabă”.

Georges se depărta...

Atunci, ea încercă să se roage. Cu trupul tremurând, cu sufletul răătăcit, îl chemă în ajutor pe Dumnezeu... Deznădăjduită, strigă la cer: „Îndurare!”

Strângea din ochi cu furie, ca să nu-l mai vadă pe cel care se dusesse. Îl gonea din mintea ei, lupta împotriva lui, dar în locul vedeniei cerești, așteptată în amărăciunea sufletului său, i se arăta neconținut mustața răsucită a tânărului.

De un an ea se lupta în fiecare zi, în fiecare seară împotriva acestei urmăriri ce creștea întruna, împotriva acestei icoane care-i legăna visurile, care-i chinuia trupul, care-i tulbura nopțile. Se simțea prinsă ca un animal în lanț, aruncată cu mâinile legate înaintea acestui bărbat care o învinsese, o cucerise numai prin mustața și prin strălucirea ochilor săi.

Și acum, în astă biserică, așa de aproape de Dumnezeu, ea se simțea slabă, mai părăsită, mai pierdută încă decât acasă la dânsa. Nu mai putea nici să se roage, gândindu-se numai la dânsul. Suferea deja că s-a dus de lângă ea. Lupta cu deznădăjduire, din toate puterile, se apăra, cerea ajutor din adâncul inimii. Ar fi vrut să moară mai degrabă decât să cadă în așa hal, ea care până atunci fusese curată. Murmura cuvinte înflăcărâte de rugăciune, dar în zadar, căci pașii lui Georges, care se pierdeau în depărtarea boitelor, îi atrăgeau luarea aminte.

Atunci ea pricepu că s-a sfârșit, că lupta ei era nefolositoare! Totuși, nu voia să se lase. Și o apucă o criză de nervi de acelea care fac pe femeie să tremure, să țipe și să se zvârcolească pe jos. Tremura

din toate încheieturile, simțind că-i venea să cadă, să se rostogolească printre scaune și să scoată țipete ascuțite.

Cineva se apropie cu un mers grăbit. Ea își întoarse capul. Era un preot. Atunci se ridică, alergă la dânsul cu brațele întinse și bâlbâi:

— Oh! Scapă-mă! Scapă-mă!

— Ce voiți, doamnă?, se opri el înmărmurit.

— Vreau să mă scapi! Ai îndurare de mine. Dacă nu-mi dai ajutor, sunt pierdută.

El se uita la dânsa, întrebându-se dacă nu cumva e nebună, apoi întrebă:

— Ce pot să fac pentru dumneata?

Preotul era tânăr, înalt, cam gras, cu obrații plini și atârnați, sinilii din pricina bărbii rase de curând, un vicar frumos de oraș, dintr-o mahala bogată, obișnuit cu poporene cu dare de mână.

— Spovedește-mă, îi spuse ea, și sfătuiește-mă, dă-mi ajutor și spune-mi ce să fac.

— Spovedesc sâmbăta de la trei ceasuri până la șase, răspunse preotul.

Apucându-l de braț, ea îl strângea repetând:

— Nu! Nu! Nu! Îndată! Trebuie! El e aici, în biserica aceasta! Mă așteaptă!

— Cine te așteaptă?, întrebă preotul.

— Un bărbat care are să mă piardă... care are să mă facă să cad dacă nu mă scapi. Nu pot fugi de dânsul... sunt prea slabă... prea slabă... așa de slabă... așa de slabă...

Ea căzu la genunchii lui plângând cu hohote:

— Oh! Ai îndurare de mine, părinte! Scapă-mă, în numele Sfântului, scapă-mă!

Îl ținea de anteriorul lui cel negru, pentru ca să nu-l scape; iar el, neliniștit, se uita în toate părțile să vadă dacă nu cumva vreun spion sau vreun ochi cucernic o zărește pe această femeie la picioarele sale.

Înțelegând, în cele din urmă, că nu va scăpa de dânsa preotul îi spuse:

— Ridică-te, căci am la mine cheia de la confesional.

Și vârând mâna în buzunar, el scoase o verigă cu chei, apoi alese una și se îndreptă grăbit către căsuțele cele mici de lemn – cutii de murdării ale sufletului în care păcătoșii își varsă păcatele lor.

El intră prin ușa de la mijloc pe care o închise după dânsul și doamna Walter aruncându-se în căsuța din stânga bolborosi cu aprindere, cu un avânt pătimaș de deznădejde:

— Binecuvântează-mă, părinte, căci am păcătuit!

Du Roy, după ce făcuse ocolul bisericii, se scoborî prin pridvorul de la stânga. Pe la mijloc îl întâlni pe domnul cel gros și pleșuv, care se plimba mereu cu pasul liniștit.

„Oare ce caută individul ăsta pe aici?”, se întrebă Du Roy.

Cel care se plimba micșorase, de asemenea, pasul și se uita la Georges cu o vădită dorință de a-i vorbi. Când fu aproape de tot, el se închină și i se adresă foarte cuviincios:

— Îți cer iertare, domnule, că te stingheresc, dar n-ai putea să-mi spui când s-a zidit biserica asta?

Du Roy răspunse:

— Pe legea mea, nu știu bine, mi se pare c-or fi vreo douăzeci, vreo douăzeci și cinci de ani. De altminteri, acumai întâia oară când intru aici.

— Și eu tot așa. N-am mai văzut-o niciodată.

Atunci, ziaristul, care începu să se intereseze, îl întrebă:

— Îmi pare că vă plimbați printr-însa cu mare luare aminte. O cercetați cu de-amănuntul.

— N-o cercetez, domnule, o aștept pe nevastă-mea, care mi-a spus să vin aici și care zăbovește, îi zise celălalt, liniștit. Pe urmă tăcu și după câteva clipe continuă: E cald al dracului afară!

Du Roy îl privea găsindu-l cu haz, apoi deodată i se păru că seamănă cu Forestier.

— Sunteți din provincie?, îl întrebă el.

— Da, de la Rennes. Dar dumneata, domnule, ai venit aici așa, numai de curiozitate?

— Nu, aștept o femeie. Și dând din cap, ziaristul se depărta cu zâmbetul pe buze.

Apropiindu-se de ușa cea mare, el văzu femeia cea sărmană tot în genunchi și rugându-se întruna. Gândi: „Drace, zdravăn se roagă!” Nu mai era mișcat însă, nici n-o mai plângea acum. Trecu și se duse încetisor spre pridvorul din dreapta, ca să o găsească pe doamna Walter. Georges observă de departe locul unde o lăsase, mirându-se că n-o mai vede. Crezu că s-a amăgit, luând un stâlp drept altul, merse la toți de-a rândul, până la cel din urmă și apoi se întoarse. Vasăzică, plecase! Rămase mirat și înfuriat. Apoi își închipui că poate ea îl căuta și făcu ocolul bisericii. Negăsind-o nici acum se întoarse și se așeză pe scaunul pe care stătuse ea, trăgând nădejde că poate va veni. Și așteptă.

În curând, un murmur încet de glasuri îi atrase luarea aminte. Nu văzuse pe nimeni în colțul acesta al bisericii. De unde venea deci această șopotire? El se ridică să afle și zări, în capela de alături, ușile confesionalului.

Un capăt de rochie ieșea pe una dintre ele și se apropie să vadă ce femeie era acolo.

Era ea. Se mărturisea!...

Simți o dorință groaznică s-o apuce de umeri și s-o smulgă din această cutie. Dar se gândi: „Lasă, e rândul popii acum, mâine va fi al

meu. Și se așează liniștit în fața ușilor pocăinței, așteptând și răsând de comedia asta.”

Așteptă multă vreme. În sfârșit, doamna Walter se sculă, se întoarce, îl zări și veni drept la dânsul. Înfățișarea ei era rece și aspră.

— Domnule, îi spuse ea, te rog să nu mă însoțești, să nu mă urmărești și să nu mai dai, singur, pe la mine, căci nu vei fi primit. Adio!

Și ea se depărta cu pas demn.

El o lăsă să se depărteze, căci avea ca principiu să nu silească niciodată împrejurările. Apoi, fiindcă preotul, cam tulburat, ieșea și el acum din confesional, Du Roy merse drept la dânsul și privindu-l țintă în ochi îi aruncă în obraz:

— Ai noroc că porți un anteriu, altminteri ce flească peste bot ai mai mânca!

Pe urmă se răsuci în călcâie și ieși din biserică fluierând. Sub fațadă, domnul cel gros, în picioare, cu pălăria pe cap și cu mâinile la spate, sătul de atâta așteptare, străbătea cu privirea locul întins și străzile care se întâlneau la răspântia asta. Când Du Roy trecu pe lângă dânsul, își scoaseră pălăria.

Ziaristul, slobod acum, se duse la „Vie Française”.

Cum intră văzu pe mutra îngrijorată a băieților că se petreceau lucruri neobișnuite și merse întins la cabinetul directorului.

Papa Walter, în picioare, nervos, dicta un articol oprindu-se după câte o frază, dădea între două rânduri însărcinări reporterilor, care îl înconjurau, dădea câte ceva în grija lui Boisrenard și desfăcea plicuri.

Când patronul îl văzu pe Du Roy, scoase un strigăt de bucurie.

— Ah! Ce noroc, iată-l pe Bel-Ami!

El se opri deodată, cam încurcat și își ceru iertare:

— Iartă-mă că ți-am zis așa. Nu-mi văd capul de treburi. Pe urmă, aud pe soția și pe fiicele mele zicându-ți de dimineată până seara „Bel-Ami” și m-am obișnuit și eu cu acest nume. Nu te-ai supărat?

— Deloc. Această poreclă n-are nimic neplăcut pentru mine, îi zise Georges răsând.

Papa Walter urmă:

— Foarte bine, atunci îți voi zice și eu Bel-Ami, ca toată lumea. Ei bine, ascultă, s-au întâmplat lucruri mari. Ministerul a căzut cu un vot de trei sute zece glasuri contra a o sută două. Acum suntem în douăzeci și opt iulie și vacanțele noastre sunt iarăși amânate, amânate la pasteale cailor. Spania se supără pentru Maroc și din pricina asta a căzut Durand de l’Aine și șleahța lui. Suntem vârați până în gât în încurcătură. Marrot e însărcinat cu formarea cabinetului. Îl ia pe generalul Boutin d’Acre la Război și pe prietenul nostru Laroche-Mathieu la Externe. Își păstrează pentru dânsul portofoliul Internelor și președinția Consiliului. Avem să devenim o foaie guvernamentală.

Am făcut articolul de fond, o simplă declarație de principii, schițând planurile pentru miniștri.

Papa Walter zâmbi și urmă:

— Bineînțeles, planurile pe care au de gând să le urmeze. Dar mi-ar trebui ceva interesant asupra afacerii Marocului, ceva de actualitate, o cronică care să facă efect, de senzație, mai știu și eu? Găsește-mi dumneata!

Du Roy se gândi o clipă, apoi răspunse:

— Am găsit. Vă dau un studiu asupra situației politice a întregii noastre colonii din Africa, cu Tunisia la stânga, cu Algeria la mijloc și cu Marocul în dreapta, istoria raselor care locuiesc acest teritoriu întins și povestirea unei excursii pe granițele Marocului până la oaza cea mare Figuig, unde n-a pătruns niciun european și care e pricina ciocnirii de față. Vă place?

Papa Walter strigă:

— Minunat! Și titlul?

— „De la Tunis la Tanger”.

— Superb.

Și Du Roy se duse să răscolească prin colecția lui „Vie Française”, căutând cel dintâi articol al său: „Amintirile unui vânător din Africa”, care botezat altminterea, prefăcut și schimbat, se va potrivi de minune, pentru că întrânsul era vorba de politică colonială, de populația algeriană și de o excursie în provincia Oran.

În trei sferturi de ceas, treaba fu gata, schimbându-l, dându-i o înfățișare de actualitate și laudând cabinetul cel nou.

Directorul, după ce citi articolul, spuse:

— Perfect... perfect... perfect... Ești un om prețios. Complimentele mele.

Și Du Roy se duse să cineze, încântat de ziua aceasta, cu tot neajunsul de la Trinité, căci simțea el bine că partida e câștigată.

Soția sa îl aștepta cu neastâmpăr. Cum îl văzu strigă:

— Știi că Laroche e ministru de externe?

— Da, am făcut chiar un articol în această privință și asupra Algeriei.

— Care?

— Știi, cel dintâi pe care l-am scris împreună: „Amintirile unui vânător din Africa”, revăzut și îndreptat acum pentru împrejurare.

— A, da! Se potrivește de minune, zâmbi ea. Apoi, după ce se gândi câteva minute: Mă gândesc la urmarea pe care trebuia s-o faci și pe care ai lăsat-o baltă. Acuma putem să ne apucăm din nou. Va ieși un șir de articole foarte potrivite cu împrejurarea.

El răspunse, așezându-se înaintea supei:

— Foarte bine. Nimic nu ne mai împiedică acum, când încornoratul acela de Forestier și-a dat duhul.

Ea îi răspunse aprins, cu glas sec, jignit:

— Gluma asta e mai mult decât nelalocul ei și te rog s-o sfârșești. E prea mult de când ți ne.

El era să-i răspundă în bătaie de joc, când i se aduse o depeșă neiscălită, care spunea atâta:

Mi-am pierdut capul! Iartă-mă și vino mâine, la patru ceasuri, în parcul Monceau.

El pricepu și, cu inima plină de bucurie, îi spuse femeii sale, strecurând hârtia în buzunar.

— Nu voi mai face-o, dragă! E o prostie, o recunosc. Și începu să cineze.

Pe când mânca, își repeta aceste puține vorbe: „Mi-am pierdut capul. Iartă-mă și vino mâine la patru ceasuri în parcul Monceau”. Deci, ea se lasă. Asta însemna: „Mă dau, sunt a ta, unde vei voi, când vei voi”.

El începu să râdă. Madeleine îl întrebă:

— Ce ai?

— Nimic. Mă gândesc la un popă caraghios pe care l-am întâlnit mai adineauri.

Du Roy sosi a doua zi punct la ceasul întâlnirii. Pe toate băncile parcului stăteau orașeni toropiți de căldură și niște dădace trândăvite care parcă dormeau, în vreme ce copiii se jucau în nisipul de pe alee.

O găsi pe doamna Walter în ruina cea mică și veche, pe unde curge un izvor. Ea ocolea coloanele cele mici și părea neliniștită și abătută.

— Ce de lume e în grădina asta!, zise ea.

— Da, e adevărat. Vrei să mergem aiurea?

— Aiurea... unde?

— N-are a face unde, într-o trăsură de pildă. Vei lăsa în jos perdeleta din partea dumatăle și vei fi la adăpost, propuse el.

— Da, vreau mai bine așa, aici mor de frică.

— Atunci, vino și găsește-mă peste cinci minute la poarta care dă pe bulevard. Voi fi acolo cu o birjă.

Și el plecă în fugă.

De îndată ce fu lângă dânsul și după ce astupă bine geamul din partea sa, întrebă:

— Unde ai spus birjarului să ne ducă?

— N-ai grijă de nimic. Știe el unde, îi răspunse Georges. Dăduse adresa odăii sale din strada Constantinople.

— Nu-ți închipui cât sufăr din pricina dumatăle și cât sunt de necăjită și chinuită. În biserică, ieri, am fost aspră, dar voiam să fug de dumneata cu orice chip. Mi-e așa de frică să fiu singură numai cu dumneata! M-ai iertat?, întrebă ea.

— Da, da. Ce nu ți-aș ierta când te iubesc astfel, îi răspunse el

strângându-i mâinile.

Ea îl privea rugătoare:

— Ascultă, trebuie să-mi făgăduiești c-ai să mă respecti... să nu... să nu... Altminteri nu te voi mai putea vedea.

El nu răspunse la început; sub mustață avea acel zâmbet ușor care le făcea pe femei să-și piardă capul. La urmă, murmură:

— Sunt robul dumitale...

Atunci ea începu să-i istorisească cum și-a dat seama că-l iubește când a aflat că vrea să ia de nevastă pe Madeleine Forestier. Ea spunea o mulțime de amănunte, de timp și de lucruri intime.

Deodată, tăcu. Birja se oprise. Du Roy deschise porțița.

— Unde suntem?, întrebă ea.

— Coboară și intră în această casă. Vom fi mai în tihnă.

— Dar unde suntem?

— La mine. În odaia mea de holtei, pe care am închiriat-o iar câteva zile... ca să avem un locșor unde să ne putem vedea.

Ea se agățase de postavul trăsorii, înspăimântată la închipuirea singurătății și îngăimă:

— Nu, nu, nu vreau, nu vreau!

El rosti cu tărie:

— Mă jur c-am să te respect! Vino. Nu vezi că se uită oamenii, care să se strângă lumea în jurul nostru? Grăbește-te... grăbește-te, coboară! Și zise încă o dată: Mă jur c-am să te respect!

Un negustor îi privea din ușă, cu luare aminte. Ea fu cuprinsă de groază și se aruncă în casă.

Voi să apuce pe scări. El o prinse de mână:

— Aici, la parter. Și o împinse înăuntru.

Cum închise ușa, se aruncă asupra-i ca pe-o pradă. Ea se lupta, se zbătea, bâlbâia:

— Ah! Dumnezeu!..., Dumnezeu!...

El o săruta cu pornire pe gât, pe ochi, pe buze, fără ca ea să se poată feri de dezmierdările lui furioase; și în timp ce-l respingea, căutând să scape de sărutările lui, ea i le înapoia fără voie.

Dar deodată încetă să se mai zbată și se lăsă să o dezbrace, învinsă, resemnată. El îi scotea una după alta, iscusit și repede, toate hainele, cu o ușurință de fată în casă. Ea îi smuci din mână bluza, ca să-și ascundă fața. Și rămase în picioare, albă, în mijlocul rochiilor, căzute la picioarele ei.

Îi lăsă încălțăminte și o duse în brațe la pat. Atunci, ea îi murmură la ureche cu un glas întretăiat:

— Îți jur... îți jur... că n-am avut niciodată amant! Ca o fată mare, care ar fi zis: Îți jur că sunt fecioară!

— Iată un lucru care, zău că mă lasă indiferent, cugetă Georges.

Capitolul 5

Sosise toamna. Familia Du Roy petrecuse toată vara la Paris, ducând o campanie puternică, serioasă, prin „Vie Française” în favoarea noului cabinet, pe timpul scurtei vacanțe a deputaților.

Deși era de-abia pe la începutul lui octombrie, Camerele aveau să fie deschise, căci situația Marocului ajunsese de-a dreptul amenințătoare.

Nimeni, mai la urmă, nu credea într-un atac asupra Tangerului, cu toate că, în ziua închiderii parlamentului, un deputat de dreapta, contele Lambert-Sarrazin, într-o cuvântare plină de spirit, aplaudată chiar de centru, spusese că-i gata să pună rămășag și să dea ca zalog mustățile sale, cum făcuse odinioară un vicerege vestit al Indiilor, contra favoritele președintelui de consiliu. Contele susținea că noul cabinet n-are să se poată stăpâni să nu se ia după cel trecut și să nu trimită la Tanger o armată, ca un adaos pentru cea din Tunis, numai din dragoste pentru simetrie, așa cum se pun două vase pe o sobă. El adăugase: „Pământul Africii este într-adevăr o sobă pentru Franța, domnilor, o sobă care arde cel mai bun lemn al nostru, o sobă care trage tare, și care se încălzește cu hârtie de Bancă.

V-ați împlinit gustul artistic de-a împodobi colțul stâng cu o jucărie tunisiană care vă costă scump, veți vedea că domnul Marrot are de gând să-l urmeze pe înaintașul său și să împodobească colțul drept cu o jucărie marocană”.

Discursul acesta, rămas vestit, slujise lui Du Roy ca temă pentru zece articole asupra coloniei algeriene, pentru toată seria sa întreruptă chiar de la început și el sprijinise cu tărie ideea unei întreprinderi militare, cu toate că era încredințat că nu va avea loc. Făcuse să zbârnâie struna patriotică și improșcase Spania cu un arsenal întreg de argumente disprețuitoare care se întrebuintează contra popoarelor ale căror interese sunt potrivnice cu ale noastre.

„Vie Française” căpătase o mare însemnătate pentru legăturile sale știute cu puterea. Dădea, înaintea gazetelor celor mai cu greutate, noutățile politice, dădea a înțelege ce-aveau de gând miniștrii, prietenii săi; și toate ziarele din Paris și din provincie luau dintr-însa știri. Era citată, temută, începeau s-o respecte. Nu mai era organul bănuț al unei cete de borfași politici, ci organul pe față al guvernului. Laroche-Mathieu era sufletul ziarului și Du Roy trâmbițașul său. Papa Walter, deputat tăcut și director vicelan, știind să rămână în întuneric, se îndeletnicea în umbră, cum zicea lumea, cu o afacere de mine de

aramă din Maroc.

Salonul Madeleinei ajunsese un centru cu vază, unde se întruneau în fiecare săptămână mai mulți membri ai Cabinetului. Chiar președintele Consiliului prânzise de două ori la ea; și femeile oamenilor de stat, care odinioară se codeau să-i calce pragul, acum se mândreau că-s prietenele ei, făcându-i mai multe vizite decât primeau de la dânsa. Ministrul afacerilor străine domnea aproape ca un stăpân în casă. Venea acolo, aducând depeșe, lămuriri, știri pe care le dicta fie bărbatului, fie femeii, ca și cum ar fi fost secretarii săi.

Când Du Roy, după plecarea ministrului, rămânea singur cu Madeleine, se înfuria, cu amenințări în glas și cu insinuări răutăcioase în cuvinte, împotriva fumurilor acestei secături cocoțate.

Dar ea dădea din umeri cu dispreț, repetând:

— Fă și tu ca dânsul! Ajungi ministru; și furlandisește-te[33] și tu. Până atunci, tacă-ți gura!

El își făcea mustața, privind-o cu coada ochiului.

— Nimeni nu știe de ce-s vrednic, zicea el, poate se va vedea odată.

— Cine va trăi va vedea, răspundea ea filosoficește.

În dimineața deschiderii Camerelor, tânăra femeie, încă în pat, dădea o mulțime de sfaturi bărbatului său, care se îmbrăca să se ducă să prânzească la domnul Laroche-Mathieu și să capete de la dânsul instrucțiuni înainte de ședință, pentru articolul politic de a doua zi din „Vie Française”, deoarece acest articol avea să fie un soi de declarație oficială a proiectelor adevărate ale cabinetului.

— Mai cu seamă nu uita să-l întrebi dacă generalul Belloncle e trimis la Oran, cum era vorba. Asta ar avea mare înțeles, îi aminti Madeleine.

— Știu și eu ca și tine ce am de făcut. Lasă-mă în pace cu bodogănelile tale, îi răspunse Georges, nervos.

— Dragul meu, tu uiți totdeauna jumătate din însărcinările pe care ți le dau către ministru, replica ea liniștită.

— Mă plictisește ministrul tău, la urma urmei! E un nătărău, mormăi Georges.

— E tot atâta ministrul meu cât și al tău. Ba încă ție ți-e mai de folos decât mie, nu se lăsă Madeleine.

Du Roy se întoarse puțin către dânsa, rânjind:

— Mă iartă, nu-mi face mie curte!

— Mie nici atât, dacă-i pe aceea; dar el e norocul casei noastre, răspunse ea.

El tăcu doar câteva clipe:

— Dacă ar trebui să aleg printre adoratorii tăi, mi-ar plăcea mai degrabă rabla aceea de Vaudrec. Ce-i cu dânsul, mă rog, nu l-am văzut de vreo opt zile.

— E bolnav, mi-a scris că stă în pat din pricina podagrei. Ar trebui să treci să vezi cum îi mai este. Știi că te iubește tare mult, asta are să-i facă plăcere, îi zise ea fără să se tulbure.

— Da, desigur, mă voi duce în curând.

Georges se îmbrăcase și, cu pălăria pe cap, căuta dacă nu scăpase din vedere ceva. Negăsind nimic se apropie de pat și își sărută soția pe frunte:

— La revedere, drăguță, n-am să mă întorc până la orele șapte. Și ieși.

Domnul Laroche-Mathieu îl aștepta, căci prânzea la zece ore în acea zi, deoarece Consiliul avea să se întrunească la amiază, înaintea deschiderii Parlamentului.

Îndată ce se așezară la masă, doar cu secretarul particular al ministrului, deoarece doamna Laroche-Mathieu nu voise să-și schimbe ceasul mâncării, Du Roy vorbi despre articolul său, îi arătă planul, uitându-se pe notele sale mângălite pe cărți de vizită; la sfârșit întrebă: Găsiți că trebuie schimbat ceva, scumpul meu ministru?

— Mai nimic, dragă amice. Sunteți poate cam prea hotărât în afacerea Marocului. Să vorbiți de întreprindere ca și cum ar trebui să aibă loc, dar dând a înțelege bine că nu va avea loc și că nu credeți nici cât negru sub unghie. Faceți ca publicul să citească lămurit, între rânduri, că nu ne vom îngloda în această îndrăzneță afacere.

— De minune. Am înțeles și voi face să fiu înțeles cum trebuie. Soția mea m-a însărcinat să vă întreb în privința aceasta dacă generalul Belloncle va fi trimis la Oran. După cele ce mi-ați spus, bănuie că nu.

— Nu, răspunse omul de stat.

Apoi vorbiră de sesiunea care se deschidea. Laroche-Mathieu începu să peroreze, pregătind efectul frazelor pe care avea să le reverse asupra colegilor săi peste câteva ore.

El mișca mâna dreaptă ridicând în aer când furculița, când cuțitul, când o bucată de pâine, fără a privi pe cineva, îndreptându-se către adunarea nevăzută, vărsându-și elocvența sa curgătoare de domnișor sclivisit. O mustață foarte mică, răsucită, își ridica pe buza sa două vârfuri întocmai ca niște cozi de scorpie și părul său pomădat, cu cărare la mijloc, se rotunjea la tâmple în două bucle de cavalier de mahala. Era cam prea gras și cam burticos, deși tânăr; burta îi umfla jiletca.

Secretarul particular mânca și bea liniștit, ca unul ce negreșit era obișnuit cu asemenea potopuri de limbuție; dar Du Roy, căruia pizma izbânzii căpătate îi rodea inima, gândea: „Du-te dracului, secătură! Ce găgăuți sunt și oamenii ăștia politici!”

Și, măsurând venitul său cu al lui, cu fudulia gălăgioasă a acestui ministru, își zicea: „La naiba, dacă așa avea numai o sută de mii de

franci, ca să-mi pun candidatura la deputăție în frumoasa mea patrie, la Rouen, ca să ung ochii săracilor mei normanzi vicleni și neciopliți, ce om de stat aş mai fi eu, față de derbedeii aceștia neiscușiți!”

Domnul Laroche-Mathieu vorbi până la cafea, apoi, văzând că e târziu, sună ca să i se aducă cupeul și îi întinse mâna ziaristului:

— Ai înțeles bine, scumpul meu?

— De minune, scumpul meu ministru, lăsați pe mine.

Și Du Roy porni alene la ziar, ca să înceapă articolul, căci nu avea nimic de făcut până la patru ceasuri. La patru trebuia să se ducă în strada Constantinopole, la doamna de Marelle, cu care tot se mai întâlnea, regulat, de două ori pe săptămână, luna și vinerea.

Dar când intră în redacție i se dete o depeșă închisă; era de la doamna Walter și suna:

Trebuie negreșit să-ți vorbesc azi. E foarte, foarte serios. Așteaptă-mă la două ceasuri, strada Constantinopole. Pot să-ți fac un mare serviciu.

Amica ta până la moarte, Virginie

— Mama dracului!, înjură el. Ce încurcătură.

Și, plin de amărăciune, ieși, îndată, așa de tulburat că nu mai era în stare să lucreze.

De vreo șase săptămâni încerca s-o rupă cu dânsa, fără să izbutească să facă în așa fel încât dragostea ei înverșunată să obosească.

Doamna Walter avusese, după căderea sa, un acces de remușcări înspăimântătoare, și, în trei întâlniri la rând, aruncase asupra amantului său tot felul de învinuiri și blesteme. Plictisit de aceste scene și sătul până în gât de femeia aceasta trecută și dramatică, se îndepărtase de dânsa pur și simplu, nădăjduind că în acest chip se va sfârși istoria asta.

Dar atunci ea se agăță de dânsul pierdută, aruncându-se în această dragoste cum se aruncă cineva într-un râu, cu o piatră de gât. El se lăsă să fie prins din nou, din slăbiciune, din politețe, din alte motive; și ea îl înlănțuia într-o patimă neînfrânată și obositoare, îl chinuia cu dragostea ei.

Voia să-l vadă în toate zilele, îl chema în fiecare clipă prin telegrame, pentru întâlniri în treacăt, prin colțuri de străzi, prin magazine, prin grădini publice. Atunci ea îi spunea din nou, în câteva fraze, mereu aceleași, că-l iubea la nebunie și-l venera, apoi îl părăsea jurându-se că era foarte fericită că l-a văzut!

Ea se arăta cu totul altfel de cum o visase el, încercând să-l farmece cu gingășii copilărești, cu nebunii de dragoste caraghioase la vârsta ei.

Rămânând până atunci cu totul cinstită, în suflet fecioară, ferită de orice sentiment, neștiutoare de orice senzualitate, dragostea aceasta răsărise deodată în această femeie înțeleaptă, a cărei vârstă, de 40 de

ani tihniți, părea o toamnă palidă după o vară răcoroasă, răsărise ca un soi de primăvară veștejită, plină de floricele pipernicite și de muguri ieșiți înainte de vreme, o stranie revărsare de dragoste de copilă, de iubire târzie, arzătoare și neștiutoare, urzită din aprinderi neașteptate, din strigăte ușoare ca la șaisprezece ani, din lingușiri plictisitoare, din gingășii bătrâncioase.

Îi scria zece scrisori într-o zi, scrisori caraghios de înflăcărate, într-un stil ciudat de poetic, și de râs, împodobit ca al indienilor, plin de nume de animale și de păsări.

De îndată ce erau singuri, ea îl săruta cu gingășii greoaie de grăsană, cu strâmbături cam pocite din buze, cu țopăieli care îi scuturau sânul prea greu sub stofa hainei.

Era mai ales îngrețoșat când o auzea zicându-i «Șoricelul meu», «Cățelușul meu», «Pisoiiul meu», «Giuvaierul meu», «Păsărică mea», «Comoara mea», și când o vedea cum i se da de fiecare dată cam cu mofturi de rușine copilărească, cu mici mișcări de sficiune, pe care le socotea drăgălașe, și cu alintări de prostituată coruptă.

„A cui e această guriță?”, întreba. Și când el nu răspundea îndată, adăuga: „A mea!”; ea nu-l lăsa până nu-l vedea îngălbenind de mânie. Ar fi trebuit ca ea să simtă, socotea el, că e nevoie, în dragoste, de măsură, de pricepere, de chibzuială foarte mare, că dându-i-se lui, ea, trecută, mamă de familie, femeie din lumea bună, trebuia să i se dea cu seriozitate, cu un fel de aprindere stăpânită, aspră, poate cu lacrimi chiar, dar cu lacrimile Didonei, nu cu ale Julietei.

— Cât te iubesc, puiule! Mă iubești tu atâta, spune-mi, îngerașule?, îi repeta neconținut.

El nu mai putea s-o audă rostind „puiule” și „îngerașule” fără să nu-i vină dorința de a-i spune „babușca mea”.

— Ce nebunie am făcut că m-am dat ție. Dar nu-mi pare rău. Cât e de bine să iubești!, îl asalta...

Toate acestea îi păreau lui Georges nesuferite în gura ei. „Cât e de bine să iubești!”, exclama doamna cum ar fi făcut o copilită pe scenă.

Și apoi, îl făcea să turbeze prin nedibăcia drăgostirilor ei. Ajunsă deodată senzuală sub sărutarea băiatului acesta frumos, care-i înfierbântase atât de tare sângele, ea puneă în strângerile sale o aprindere stângace și o silință serioasă, care îl făcea pe Du Roy să pufnească în râs și să cugete la bătrânii care încearcă să învețe a citi.

Și când îl strângea să-l strivească în brațele ei, privindu-l cu foc, cu acea privire adâncă și cumplită pe care o au femeile ofilite, mărețe în dragostea lor cea din urmă, când îl mușca cu gura-i tăcută și tremurătoare, zdrobindu-l cu carnea ei grasă și caldă, obosită și nesăturată, ea tremura ca o copilă și zâzâia ca să fie drăgălașă:

— Cât te iubesc, puiul meu! Cât te iubesc... Mângâie-o pe nevistica ta, amorul meu!

Atunci lui îi venea o dorință nebună de a înjura, de a-și lua pălăria și de a pleca trântind ușa.

La început, se întâlneau în strada Constantinopole, dar Du Roy, care se temea de o ciocnire cu doamna de Marelle, scornea acum o mulțime de pricini ca să scape de aceste întâlniri. Atunci, el fu nevoit să se ducă mai în toate zilele la ea, ba să prânzească, ba să cineze. Ea îi strângea mâna pe sub masă, îi întindea gura pe după uși.

Dar el prefera s-o asculte pe Suzanne, care îl înveselea cu glumele ei.

În trupul ei de păpușă se zbânțuia un suflet vioi, viclean, neașteptat și ascuns, care făcea totdeauna ghidușii, ca o păpușă de iarmaroc. Ea își bătea joc de toate cele și de toată lumea cu o istețime mușcătoare. Georges îi ațâța pornirea, o îmboldea la bătaie de joc și se înțelegeau de minune.

— Ascultă, Bel-Ami. Vino încoace, Bel-Ami, îl chema ea în fiecare clipă.

Și Georges o părăsea îndată pe mamă ca să alerge la copilă, care îi murmură la ureche vreo vorbă răutăcioasă și amândoi râdeau din tot sufletul.

Dar pentru mamă, care îl dezgusta cu dragostea ei, el ajunsese să aibă un dispreț nemaipomenit, nu mai putea nici s-o vadă, nici s-o audă, nici să se mai gândească la dansa fără mânie. Încetă deci de a se mai duce la ea, de a mai răspunde la scrisorile ei și de a se mai potrivi chemărilor ei.

În sfârșit, ea înțelese că el nu o mai iubea și suferi îngrozitor. Dar se înverșuna, îl spiona, îl urmărea, îl aștepta în trăsurile cu perdelele lăsate, la ușa ziarului, la ușa casei lui, în străzile prin care nădăjduia că are să treacă.

Lui îi venea s-o batjocorească, s-o înjure, s-o bată, să-i spună verde: „Destul, m-am saturat, mă plictisești!”. Dar avea totuși oarecare cruțare din pricina lui „Vie Française”, și încerca, prin puterea răcelii, prin asprimi ascunse sub politețe, și chiar prin vorbe crude uneori, s-o facă să priceapă c-ar trebui să sfârșească odată.

Ea se îndărătnicea mai ales să găsească șmecherii prin care să-l atragă în strada Constantinopole și el era mereu cu frica în spate ca nu cumva cele două femei să se găsească, o dată, față în față, la ușă.

Dragostea lui pentru doamna de Marelle, dimpotrivă, crescuse în timpul verii. O numea „ștrengarul” lui și nici vorbă că-i plăcea. Erau în firea lor apucături asemănătoare; erau și unul și altul din neamul ștrengăresc al celor fără căpătâi în viață, al acelor derbedei din lumea aleasă care seamănă foarte mult, fără ca ei să aibă habar, cu țiganii de la drumul mare.

Avusese o vară de dragoste fermecătoare, o vară de studenți care petrec, fugind să prânzească la Argenteuil, la Bougival, la Maisons, la

Poissy, petrecându-și ceasuri întregi într-o luntre, culegând flori de-a lungul malurilor. Ea se înnebunea după petrecerile de pe malurile Senei, după mateloți, după chioșcurile crâșmelor și strigătele luntrașilor. Lui îi plăcea să plece cu dânsa, pe-o zi senină, pe imperiala unui tren de plăcere, și să străbată, spunând glume piperate, câmpiile urâte ale Parisului, în care înmuguresc nesuferitele căsuțe negustorești.

Și când era nevoit să se întoarcă ca să cineze la doamna Walter, ura pe înverșunata lui amantă bătrână, amintindu-și de cea tânără, pe care de-abia o părăsise și care îi mulțumise poftetele și îi potolise aprinderea în ierburile de pe marginea apei. Se credea în sfârșit aproape mântuit de patroană, căreia îi arătase într-un chip lămurit, aproape mojicesc, hotărârea lui de a rupe, când primi la ziar telegrama care îl chema, la două ceasuri, în strada Constantinople. El o citea din nou mergând:

Trebuie negreșit să-ți vorbesc azi. E foarte, foarte serios. Așteaptă-mă la două ceasuri în strada Constantinople. Pot să-ți fac un mare serviciu.

Amica ta până la moarte, Virginie

Se gândea: „Ce mai are cu mine bufnița asta bătrână? Pun capul că nu are nimic de spus. Are să-mi repete iar că moare după mine. Totuși, trebuie să văd. Vorbește de un lucru foarte serios și de un mare serviciu, poate că-i adevărat. Și Clotilda are să vină la patru ceasuri! Trebuie să mă mântui de cea dintâi cel mult la trei ceasuri. Mama dracului! Numai de nu s-ar întâlni amândouă. Ce ticăloase sunt și femeile astea!”

Și el se gândi că a lui era într-adevăr singura care nu-l chinuia niciodată. Trăia în legea ei și părea că-l iubește tare mult, în ceasurile hărăzite dragostei, căci ea nu dădea voie să se tulbure șirul nestrămutat al îndeletnicirilor vieții.

El mergea, cu pași domoli, către locuința sa de întâlniri, întărâtându-se cu gândul împotriva patroanei:

— Ah! Frumos am s-o mai primesc dacă nu va avea nimic să-mi spună. Limba lui Cambronne are să fie academică pe lângă a mea. Mai întâi îi hotărâsc că nu-mi mai calcă piciorul pe la dânsa.

Și intră să aștepte pe doamna Walter. Ea sosi aproape îndată și cum îl zări începu:

— Ah! Ai primit depeșa mea! Ce noroc! El își luă o mutră răutăcioasă:

— La naiba, am găsit-o la ziar, chiar când plecam la Cameră. Ce mai ai cu mine?

Ea își ridicase vâlul ca să-l sărute și se apropie gudurându-se, cu o frică de cățea snopită în bățai:

— Cât ești de crud cu mine! Cum îmi vorbești de răstit... Ce ți-am făcut eu?! Nu-ți poți închipui cât sufăr din pricina ta!

— Nu cumva ai s-o începi iarăși?, bolborosi Georges.

Ea stătea în picioare foarte aproape de el, așteptând un zâmbet, un semn ca să se arunce în brațele lui.

— N-ar fi trebuit să mă scoți din minți ca să te porți pe urmă astfel cu mine, murmură ea. Ar fi trebuit să mă lași cinstită și fericită cum eram. Adu-ți aminte ce-mi spuneai la biserică și cum m-ai făcut să intru cu sila în casa aceasta. Și acum iată cum vorbești! Cum mă primești! Ah, Doamne, Doamne! Cât rău îmi faci!

El bătu din picior și zise cu pornire:

— Ei, mă rog, destul! M-am saturat. Nu-i chip să te văd o clipă fără să aud cântecul acesta. Zău, ar crede cineva că te-am luat la doisprezece ani și că erai neștiutoare ca un înger. Dar nu, draguță, să luăm lucrurile cum sunt. N-a fost aici deturnare de minoră. Mi te-ai dat în puterea vârstei și a minții. Ți mulțumesc și-ți sunt foarte recunoscător, dar nu-s legat să mă țin de poala ta până la moarte. Tu ai bărbat și eu am nevastă. Nu suntem liberi niciunul, nici altul. Ne-am îndeplinit o dorință de-o clipă, nici te știu, nici mă știi, s-a isprăvit.

— Ah! Cât ești de crud! Cât ești de moșic, cât ești de infam! Nu! Nu mai eram o copilă tânără, dar niciodată nu iubisem, niciodată nu păcătuisem...

— O, știu, mi-ai repetat-o deja de douăzeci de ori... Dar avusesesei doi copii... prin urmare nu te-am dezvirginat eu!, îi tăie el vorba.

— Vai! Georges, asta-i nedemn!...

Și, cu mâinile la piept, începu a se înăbuși, cu suspine care i se suiau în gât. Când văzu că are să plângă, Georges își luă pălăria de pe colțul sobei:

— Ah, ai de gând să bocești. Atunci, bună seara! Pentru reprezentția asta m-ai chemat?

Ea făcu un pas ca să-i închidă drumul și, scoțând repede o batistă din buzunar, își șterse ochii cu repeziciune. Glasul ei se întări prin efortul voinței și spuse întreruptă de suspine de durere.

— Nu... am venit ca să... să-ți aduc o noutate... o noutate politică... ca să te fac să câștigi cincizeci de mii de franci... sau chiar mai mult... dacă vrei.

El o întrebă, împlânzind pe loc:

— În ce chip? Ce vrei să zici?

— Am prins fără veste, din întâmplare, aseară câteva vorbe ale bărbatului meu și ale lui Laroche. De altminteri, nici nu se prea ascundeau de mine. Dar Walter îl sfătuia pe ministru să nu-ți facă cunoscută taina, pentru că tu ai da pe față totul.

Du Roy își pusese pălăria pe un scaun. Aștepta foarte cu luare aminte.

— Atunci, despre ce-i vorba?

— Vor să pună mâna pe Maroc!

— Ei, asta-i. Am prânzit cu Laroche, care aproape mi-a dictat planurile Cabinetului.

— Nu, drăguțul meu, te-au tras pe sfoară, fiindcă se tem să nu se afle urzelile lor.

— Stai jos, zise Georges.

Și el însuși se așează într-un jilț. Atunci, ea târî pe podea un scăunăș mic și se ghemui pe dânsul între picioarele tânărului om. Începu cu un glas lingușitor:

— Fiindcă mă gândesc mereu la tine, trag cu urechea acum la tot ce se șoptește în jurul meu.

Și începu să-i arate, încetinel, cum ghicise de o bucată de vreme că se pregătea ceva fără știrea lui, că se slujeau de dânsul, dar se temeau de ajutorul lui.

— Știi, când cineva iubește, ajunge iscusit, îi spuse ea. În sfârșit, așeară, înțelesese. Era vorba de o afacere mare, foarte mare, pregătită în ascuns. Ea zâmbea acum, fericită de dibăcia ei: se aprindea, vorbind ca o femeie de financiar, obișnuită cu loviturile de bursă, cu schimbările valorilor, cu mișcările de ridicare și de coborâre care ruinează în două ceasuri mii de întreprinderi, de mici negustori, de mici rentieri care și-au pus economiile lor în fonduri, garantate de numele unor oameni stimați, respectați, oameni politici sau oameni de bancă.

— Oh! E strașnic ceea ce au făcut ei. De altminteri, Walter a învățat treburile și el se pricepe. Ce-i drept, e ceva de mâna întâi, îl asigură ea.

Aceste pregătiri îl umpleau de nerăbdare:

— Te rog, spune-mi iute!

— Ei bine, iată! Expediția în Tanger era hotărâtă între dânșii chiar din ziua în care Laroche a luat afacerile străine; și, încetul cu încetul, au răscumpărat tot împrumutul Marocului, care căzuse la șaizeci și patru sau șaizeci și cinci de franci. L-au răscumpărat cu foarte multă iscusință, cu ajutorul unor agenți presupuși, bănuți, care nu stârneau vreo neîncredere. Au învățat chiar pe Rothschildzi, care se minunau văzând că se caută mereu împrumuturile marocane. Li s-a răspuns acelora arătându-li-se mijlocitorii, cu toții secătuiți, cu toții pe sponci. Asta a liniștit marea bancă. Și apoi, acum are să se facă întreprinderea, și de îndată ce vom fi stăpâni acolo, statul francez va chezașui datoria. Amicii noștri vor câștiga cincizeci sau șaizeci de milioane. Pricepi afacerea? Înțelegi pentru ce au frică de toată lumea, frică de cea mai mică divulgare?!

Ea își rezemase capul pe jiletca tânărului om și, cu brațele puse pe picioarele lui, se îndesa, se lipea de dânsul, simțind lămurit că ea îl câștigase acum, gata să facă orice, să săvârșească orice pentru o mângâiere, pentru un zâmbet.

— Ești sigură pe deplin?, o întrebă.

— Oh! Fără doar și poate!

— E strașnic de tot, ce-i drept. Cât despre scârnăvia aceea de Laroche, lasă că l-oi învăța eu minte. Auzi, ticălosul! Să se păzească! Să se păzească! Au să-mi rămână printre degete sfărâăturile lui de ministru! Apoi începu din nou să gândească și murmură: Totuși ar trebui să mă folosesc de asta...

— Ai putea încă să cumperi titluri de împrumut, zise ea, s-au ridicat abia la șaptezeci și doi.

— Da, dar nu am bani de prisos.

Ea ridică ochii spre dânsul, niște ochi în care se vedea limpede rugăminte:

— M-am gândit la asta, pușorul meu, și dacă ai fi drăguț, drăguț cum trebuie și dacă m-ai iubi cât de cât, m-ai lăsa să-ți împrumut eu.

Du Roy răspunse răstit, aproape aspru:

— Cât despre asta, nu, nici vorbă! Ea murmură cu un glas rugător:

— Ascultă, e un lucru pe care ai putea să-l faci fără să împrumuți bani. Voiam să-mi cumpăr de zece mii de franci titluri din acest împrumut, ca să-mi fac o mică sumă pentru mine. Ei bine, am să cumpăr de douăzeci de mii! Ne putem întovărăși. Înțelegi că nu am să înapoiez această sumă lui Walter. Prin urmare, n-ai nimic de plătit deocamdată. Dacă afacerea izbuteste, câștigi șaptezeci de mii de franci. Dacă nu izbuteste, îmi vei datora zece mii de franci pe care mi-i vei plăti când vei putea.

— Nu, nu-mi plac combinațiile acestea, urmă el. Atunci, ca să-l înduplece, încercă să-i arate că el punea, la drept vorbind, zece mii de franci pe cuvânt, că putea să piardă și că ea nu-i dădea nimic, deoarece plățile se făceau de Banca Walter.

Pe lângă asta, îi dovedi că el dusesese, în „Vie Française”, toată campania politică care făcea cu puțință afacerea aceasta și că ar fi prea naiv dacă n-ar trage niciun folos.

Georges stătea încă la îndoială. Ea adăugă:

— Dar gândește-te că într-adevăr Walter îți împrumută cei zece mii de franci și că tu i-ai făcut servicii care fac mult mai mult decât atâta.

— Ei bine, fie!, zise el. Mă pun tovărășie cu tine. Dacă pierdem, îți voi înapoia zece mii de franci.

Ea fu așa de mulțumită, încât se ridică, îi apucă cu amândouă mâinile capul și începu să-l sărute cu nesaț.

La început, el nu se feri deloc; apoi, fiindcă ea insista, strângându-l și omorându-l cu dezmierdăriile ei, se gândi că avea să vină în curând cealaltă și că nu e cazul să piardă în brațele bătrânei un imbold pe care mai degrabă l-ar fi consumat cu cea tânără.

— Te rog, fii cuminte, o îndepărtă cu blândețe.

— Ah, Georges! Nu mai pot nici măcar să te sărut, îl muștră doamna Walter cu ochii aproape în lacrimi.

— Nu, azi nu. Mă cam doare capul și asta îmi face rău. Atunci ea se așază la loc, supusă, între picioarele lui.

Întrebă:

— Vrei să vii să cinezi mâine la mine? Mi-ar plăcea... El se codi, apoi nu îndrăzni să nu primească.

— Cum de nu, desigur.

— Îți mulțumesc, drăguțul meu.

Ea își freca încetișor obrazul de pieptul tânărului bărbat, cu o mișcare lingușitoare și repetată; unul din firele ei lungi de păr negru se anină de jiletcă. Ea băgă de seamă și o idee nebunească îi trecu prin minte, una dintre acele idei superstițioase care câteodată slujesc drept minte femeilor. Ea începu să învălătucescă liniștit acel fir împrejurul unui bumb, apoi legă altul de celălalt bumb și încă unul de cel de deasupra. De fiecare bumb înnodă un fir.

El avea să le smulgă acum, ridicându-se. Are s-o doară, ce fericire! Și el are să ia ceva dintr-însa, fără să știe, are să ia o șuviță din părul ei, din care n-a cerut niciodată. Are să fie o legătură cu care și-l va alipi, o legătură ascunsă, nevăzută! Un talisman pe care ea îl lăsa asupra lui. Fără să vrea el se va gândi la dânsa, va visa la ea, o va iubi ceva mai mult a doua zi.

— Trebuie să te părăsesc căci sunt așteptat la Cameră la sfârșitul ședinței. Nu pot să lipsesc astăzi, zise Georges deodată.

— Oh, deja!, oftă ea. Apoi, resemnată: Du-te, drăguțul meu, dar ai să vii să cinezi mâine.

Și se îndepărtă repede. Simți la cap o durere scurtă și vie, ca și cum i-ar fi împuns cineva pielea cu ace. Îi bătea inima; era mulțumită că suferise puțin pentru el.

— Adio!, zise ea.

El o luă în brațe cu un zâmbet de compătimire și îi sărută ochii cu răceală.

Dar ea, înnebunită de această atingere, îi arăta odaia a cărei ușă era deschisă.

— Trebuie s-o șterg, am să întârzi!, o îndepărtă Georges cu un ton grăbit.

Atunci ea îi întinse gura, pe care el de-abia o atinse și dându-i cortelul pe care era să-l uite.

— Haide, haide, să ne grăbim, sunt mai bine de trei ceasuri, o zori el din nou.

Ea ieși înaintea lui și repetă: „Mâine la șapte ore.”

Se despărțiră. Ea apucă la dreapta și el, la stânga.

Du Roy coborî până în bulevardul Malesherbes, pe care începu să

meargă agale. Trecând pe dinaintea unui cofetar, zări castane zaharisite într-un potir de cristal și se gândi. „Am să iau o litră pentru Clotilda.”. Cumpără un coșuleț de fructe din acestea zaharisite, care îi plăceau ei la nebunie.

La patru ceasuri se întoarse ca s-o aștepte pe tânăra lui amantă.

Ea sosi puțin mai târziu, fiindcă bărbatul său venise acasă pentru opt zile.

— Poți să vii să cinezi mâine?, îl întrebă. Va fi foarte vesel când te va vedea.

— Nu, mâine cinez la patron. Avem de pus la cale o grămadă de daraveri, politice și financiare.

Ea își scoase pălăria. Își desfăcea acum corsetul care o strângea prea tare.

— Ți-am adus castane zaharisite, îi zise și arătă coșulețul pe sobă.

— Ce bine-mi pare, cât ești de drăguț!, exclamă ea bătând din palme.

Gustă una, și spuse:

— Sunt minunate. Parcă văd că n-are să rămână niciuna. Apoi adăugă, privindu-l pe Georges cu o veselie senzuală:

— Vasăzică, tu îmi cociști toate viciile?

Ea mânca încetișor castanele și arunca fără încetare câte-o ochire în fundul coșulețului, voind parcă să vadă dacă tot mai sunt.

— Așează-te în jilț, îi spuse, vreau să mă cinchesc[34] între picioarele tale ca să-mi ronțai bomboanele. Îmi place foarte mult așa.

El zâmbi, se așeză și o luă între coapsele sale deschise, cum o ținea mai adineauri pe doamna Walter. Ea ridică spre dânsul capul, ca să-i vorbească, și spunea cu gura plină:

— Nu știi ceva, drăguțul meu, te-am visat, am visat că făceam o mare călătorie, amândoi, pe o cămilă. Avea două cocoase, eram călări fiecare pe câte una și străbăteam deșertul. Luaserăm tartine într-o hârtie și vin într-o carafă și mâneam pe cocoasele noastre. Dar mă plictisea pentru că nu puteam face altceva; eram prea departe unul de altul și voiam să cobor.

— Și eu vreau să cobor! Răspunse Georges.

Râdea, făcea haz de istoria asta, o îmboldea să spună prostii, să flecărească, să povestească toate copilăriile acestea, toate neroziile acestea gingașe pe care le înșiră îndrăgostiții. Nimicurile acestea, care i se păreau drăgălașe în gura doamnei de Marelle, l-ar fi turbat într-a doamnei Walter.

Clotilda îi zicea și ea: „Drăguțul meu, pușorul meu, pisoii mei”. Vorbele acestea îi păreau dulci și drăgăstoase. Spuse de cealaltă, mai adineauri, îl înfuriau și îl îngrețșau. Căci vorbele de iubire, care veșnic sunt aceleași, capătă gustul buzelor din care curg.

Dar el se gândea, înveselindu-se în același timp de nebuniile

acestea, la cei șaptezeci de mii de franci pe care avea să-i câștige, și deodată, opri cu două lovituri ușoare de deget pe cap flecăreala amicei lui:

— Ascultă, drăguța mea. Vreau să-ți dau o însărcinare către bărbatul tău. Spune-i din partea mea să cumpere mâine, de zece mii de franci împrumuturi de-ale Marocului, care-s la șaptezeci și doi și îi făgăduiesc că are să câștige de la șaizeci până la optzeci de mii de franci mai înainte de trei luni. Dă-i în grijă să păzească o tăcere completă. Spune-i din partea mea că expediția la Tanger e hotărâtă și că statul francez are să garanteze datoria marocană. Dar nici să nu suflă către alții. Îți încredințez un secret de stat!

Ea îl asculta serioasă. Murmură:

— Îți mulțumesc. Am să-i spun bărbatului meu chiar astă seară. Poți să ai nădejde întrânsul; n-are să spună nimic. E un om în care te poți încrede. Nu-i nicio primejdie.

Dar ea mâncase toate castanele. Mototoli coșulețul în mână și-l aruncă în sobă. Apoi zise:

— Hai în pat! Și fără să se ridice începu să dezbumbe jiletca lui Georges.

Deodată se opri și întinzând între două degete un fir lung de păr luat de la o cheutoare, începu să râdă:

— Na! Ai luat un fir de păr de la Madeleine. Iată un bărbat credincios!

Apoi, devenind serioasă, se uită lung la firul, aproape nevăzut, pe care-l găsisese și murmură:

— Nu-i de-al Madeleinei, e negru.

— Se vede că-i de la fata din casă, zise el zâmbind.

Dar ea cerceta jiletca cu o luare aminte de polițist și luă un alt fir învălătucit împrejurul unui bumb; apoi zări un al treilea; și strigă, îngălbenind și tremurând puțin:

— Oh! Te-ai culcat cu o femeie care ți-a pus fire de păr la toți bumbii!

El se minună, bolborosind:

— Da de unde! Ești nebună...

Deodată înțelese, se tulbură mai întâi, apoi tăgădui rânjind, nu tocmai supărat, la drept vorbind, că-l bănuia că are noroc la femei.

Ea căuta și mereu găsea fire pe care le descolăcea cu o mișcare rapidă și le arunca apoi pe covor. Ghicise cu instinctul ei de femeie și bolborosea, înfuriată, turbată și gata să plângă:

— Te iubește aceea... și a voit să te facă să iei ceva dintr-însa... Oh! Cât ești de trădător.

Apoi scoase un țipăt, ascuțit, de bucurie nervoasă:

— Oh!... Oh... e o bătrână... iată un fir alb... Ah! Acum ai început cu babe... Nu cumva îți plătesc... spune... nu cumva îți

plătesc... Ah! Ai ajuns la babe... Atunci nu mai ai nevoie de mine... ține-ți-o pe cealaltă...

Se sculă, alergă la bluza ei aruncată pe un scaun și și-o puse repede.

El voi s-o oprească, rușinat și bolborosind:

— Dar nu... Clo... ești stupidă... nici eu nu pricep ce să fie... ascultă... rămâi... te rog... rămâi...

Ea repeta.

— Ține-ți baba ta... ține-ți-o... da, să-ți faci o verigă din părul ei... din perii ei albi... Ai destui.

Se îmbrăcase, își așezase părul și își pusese vălul cu mișcări grăbite; și când el voi s-o apuce, ea îi trânti, cu mâna întinsă, o palmă pe obraz. În timp ce el stătea zăpăcit, ea deschise ușa și fugi.

De îndată ce rămase singur, îl apucă o furie nebună împotriva mârțoagei aceleia bătrâne de Walteroaie. Ah! Are s-o trimită să se plimbe și n-are să-i fie moale.

Își udă cu apă obrazul roșu. Apoi ieși și el, plănuiind răzbunarea. De data asta nu va mai ierta! Ah! Nici vorbă!

Coborî până pe bulevard și, hoinărind, se opri dinaintea dughenei unui giuvaiergiu ca să se uite la un cronometru, la care îi rămăsese inima de multă vreme și care prețuia vreo mie opt sute de franci. Deodată, cu inima sărindu-i de bucurie, își zise: „Dacă o să câștig cele șaptezeci de mii de franci am să pot să mi-l cumpăr!” Și începu să viseze la toate dorințele pe care și le-ar putea îndeplini cu cele șaptezeci de mii de franci.

Mai întâi ar ajunge deputat. Apoi și-ar cumpăra cronometrul, apoi ar juca la bursă și apoi ar mai... ar mai...

Nu-i venea să se ducă la ziar, vrând mai degrabă să vorbească cu Madeleine înainte de a vedea pe Walter și de a-și scrie articolul; și se îndreptă spre casă.

Ajunse în strada Drouot când se opri în loc; uitase să se ducă pe la contele de Vaudrec care locuia în Chaussee-d'Antin; prin urmare, se întoarse hoinărind mereu, gândind la o mulțime de lucruri, pierdut în visuri fericite despre lucruri plăcute, gândind la lucruri bune, la norocul apropiat și, de asemenea, la nesuferitul acela de Laroche și la molia aceea bătrână de patroană. Nu se îngrijora nici cât negru sub unghie, de altfel, de mânia Clotildei, știind bine că îi trecea iute.

Ajunș la casa contelui de Vaudrec, îl întrebă pe portar:

— Cum îi mai este domnului de Vaudrec? Mi s-a spus că a fost bolnav zilele acestea.

— Domnul conte e foarte bolnav, domnule. Se crede că n-are să mai apuce ziua de mâine, podagra i s-a urcat la inimă!, îi răspunse omul.

Du Roy se sperie într-atât, încât nu mai știa ce să facă! Vaudrec,

pe moarte! Idei pe care nu îndrăzneau să și le mărturisească, nelămurite, îi treceau prin minte...

— Mulțumesc... am să mă întorc, bolborosi el. Apoi se aruncă într-o trăsură și se întoarse acasă. Soția lui se întorsese. El intra în odaia ei gâfâind și o vesti în grabă:

— Tu nu știi? Vaudrec e pe moarte!

Ea stătea jos și citea o scrisoare. Ridică ochii și repetă de trei ori în șir:

— Ce spui?... Ce spui?... Ce spui?...

— Spun că Vaudrec e pe moarte din pricina unui atac de podagră care i s-a urcat la inimă. Apoi adăugă: Ce crezi că-i de făcut?

Ea se ridicase vânăta, cu obraji cuprinși de un tremur nervos, apoi începu să plângă sfâșietor, ascunzându-și fața în mâini. Stătea în picioare zguduită de suspine, zdrobită de durere. Deodată își stăpâni durerea și-și șterse ochii:

— Mă... mă duc acolo... nu te îngriji de mine... nu știu la ce ceas am să mă întorc... nu mă aștepta defel...

— Foarte bine. Du-te!

Își strânseseră mâinile și ea plecă așa de repede, încât uită să-și ia mânușile.

Georges, după ce cină singur, începu să-și scrie articolul. El urmă întocmai gândurile ministrului, dând a înțelege că expediția în Maroc nu va avea loc. Apoi îl duse la ziar, vorbi câteva clipe cu patronul și plecă fumând, cu sufletul ușurat fără să înțeleagă pentru ce.

Soția lui nu se întorsese. Se culcă și adormi repede.

Madeleine se întoarse pe la miezul nopții. Georges, trezit deodată, se ridică în pat.

— Ei, cum e?, o întrebă.

Niciodată n-o văzuse atât de palidă și atât de mișcată. Ea murmură:

— A murit.

— Ah! Și... nu ți-a spus nimic?

— Nimic. Când am ajuns eu, își pierduse cunoștința.

Georges gândea. Îi veneau pe buze întrebări pe care nu îndrăzneau să le pună.

— Culcă-te, îi spuse el.

Ea se dezbracă repede, apoi se strecură lângă dânsul.

— Veniseră rude la patul de moarte?, mai întrebă el.

— Nimeni, decât un nepot.

— Ah! Îl vedea adeseori, pe nepotul acela?

— Niciodată. Nu se întâlniseră deloc de vreo zece ani.

— Alte neamuri mai avea?

— Nu... Nu cred.

— Atunci... nepotul acela are să-l moștenească?

— Nu știu.

— Era bogat tare, Vaudrec?

— Da, foarte bogat.

— Știi cam cât să fi avut, așa cam pe aproape?

— Nu, nu știu bine. Un milion ori două, poate!?

El nu mai spuse nimic. Ea stinse lumânarea și rămaseră întinși unul lângă altul în întuneric, tăcuți, treji, gânditori.

Lui nu-i mai era somn. I se păreau un fleac cei șaptezeci de mii de franci făgăduiți de doamna Walter. Deodată, socotind că Madeleine plânge, o întrebă ca să se încredințeze:

— Dormi?

— Nu.

Glăsuțul ei era înecat în lacrimi și tremurător. El urmă:

— Am uitat să-ți spun mai adineauri că ministrul tău ne-a tras chiulul.

— Cum?

Și el îi povesti, de-a fir-a-păr, combinația urzită între Laroche și Walter. Când sfârși, ea îl întrebă:

— Cum ai aflat asta?

— Mi-i da voie să nu-ți spun. Tu ai mijloacele tale de aflat știri, pe care eu nu le cunosc. Le am și eu pe ale mele, pe care țin să le păstrez. Dar răspund oricând de adevărul spuselor mele, adăugă apăsător Georges.

Atunci, ea murmură:

— Da, se poate... Bănuiam că pun la cale ceva fără noi. Dar Georges, pe care nu-l prindea somnul, se apropiase de soția lui și îi săruta urechea încetinel. Ea îl respinse cu neastâmpăr:

— Te rog să mă lași în pace, nu-mi arde mie de șagă.

El se întoarse cu fața spre perete, resemnat și, închizând ochii, adormi în cele din urmă.

Capitolul 6

Biserica era îmbrăcată cu zăbranic și, la intrarea ei, un blazon mare împodobit cu o coroană înștiința pe trecători că murise un nobil.

Ceremonia era pe sfârșite, cei care luaseră parte plecau încet, trecând pe dinaintea sicriului și a nepotului contelui de Vaudrec, care le strângea mâna și le răspundea la cuvintele ce se spun în atari împrejurări.

După ce Georges Du Roy și soția sa scăpară din îmbulzeală, plecară alături spre casă. Tăceau, căzuți pe gânduri.

În sfârșit, Georges rosti, parcă-și vorbea lui însuși:

— Într-adevăr, e de mirare!

— Ce, dragă?, întrebă Madeleine.

— Că Vaudrec nu ne-a lăsat nimic!

Ea roși deodată, ca și cum un văl trandafirii i s-ar fi întins peste față, și zise:

— De ce ne-ar fi lăsat ceva? N-avea niciun motiv... Apoi, după câteva minute de tăcere, urmă:

— Poate se află un testament la vreun notar. Până acum nu putem ști nimic.

El cugetă, apoi murmură:

— Da, știi că se poate, doar era cel mai bune prieten al nostru, al amândurora. Cina de două ori pe săptămână la noi, era nelipsit din casă. Era ca și la dânsul acasă, cu totul la dânsul acasă. Te iubea ca un tată și nu avea familie, nici copii, nici frați, nici surori, un singur nepot numai, ș-acela de-al nouălea neam. Da, trebuie să fie un testament. Nu că doresc cine știe ce, dar o amintire, o dovadă că s-a gândit la noi, că ne iubea, că prețuia dragostea ce aveam pentru el. Ne datora un semn de prietenie.

Ea zise gânditoare și cu nepăsare:

— E cu putință, desigur, să fi rămas un testament. Cum ajunseră acasă, servitorul îi dădu imediat o scrisoare

Madeleinei. Ea o deschise, apoi o întinse bărbatului ei.

Cabinetul domnului Lamaneur

Notar

17, strada Vosgi

Doamnă, am onoarea de a vă ruga să binevoiți a trece pe la cabinetul meu, marți, miercuri sau joi, între două și patru ore, pentru afaceri ce vă privesc. Primiți etc.,

Lamaneur

Georges roși și el acum:

— Trebuie să fie vorba despre asta. E ciudat că te cheamă pe tine și nu pe mine, care după lege sunt capul familiei.

Ea nu răspunse nimic, apoi, după ce se gândi puțin, îl întrebă:

— Vrei să ne ducem chiar acum?

— Da, să mergem.

Și, cum se sculară de la prânz, plecară.

Când intrară în cabinetul domnului Lamaneur, primul secretar se sculă cu o grabă vădită și îi conduse la șeful său.

Notarul era un om mărunțel, rotund de tot, rotund de jur împrejur, capu-i semăna cu o ghiulea, ținut pe o altă ghiulea și purtată de două picioare, așa de mici, așa de scurte că mai semănau și ele cu două ghiulele.

El salută, îi pofti să șadă și zise întorcându-se către Madeleine:

— Doamnă, v-am chemat să vă fac cunoscut testamentul contelui de Vaudrec, care vă privește.

Georges nu se putu abține să nu murmure:

— Mi-nchipuiam eu.

— Vreau să vă comunic acest act, de altfel foarte scurt, adăugă notarul.

El luă o hârtie dintr-un tartaj^[35] de dinaintea lui și citi:

Subsemnatul, Paul-Emile-Cyprien-Gontran, conte de Vaudrec, sănătos la corp și la minte, își spune aici cele din urmă dorințe.

Moartea putând sosi în orice moment, cred de a mea datorie să mă îngrijesc să-mi scriu testamentul, care va fi deus la domnul Lamaneur.

Neavând moștenitori direcți, las toată averea mea, alcătuită din șase sute mii de franci în valori de bursă și din imobile în valoare aproape de cinci sute mii de franci, doamnei Claire Madeleine Du Roy, fără nicio sarcină ori datorie.

O rog să primească acest dar de la un prieten mort, ca dovada unei afecțiuni devotate, adânci și respectuoase.

— S-a mântuit. Asta-i tot. Acest act are data din august trecut și a înlocuit un document de aceeași natură, făcut acum doi ani pe numele doamnei Claire-Madeleine Forestier. Păstrez și acest testament care la nevoie poate să dovedească, când familia ar contesta, că dorința contelui de Vaudrec a rămas nestrămutată, adăugă notarul.

Madeleine se uita în jos, foarte palidă. Georges, nervos, își chinuia între degete vârful mustății. Notarul urmă după un moment de tăcere:

— Bineînțeles, domnule, doamna nu poate primi această moștenire fără învoirea dumneavoastră.

Du Roy se sculă și spuse cu un glas sec:

— Îngăduiți să mă mai gândesc.

Notarul, care zâmbea, făcu o plecăciune și zise cu un glas îndatoritor:

— Pricep motivul care vă face să stați la îndoială. Trebuie să adaug că nepotul domnului de Vaudrec, care a luat cunoștință chiar azi dimineață de cele din urmă dorințe ale moșului său, e hotărât să le respecte dacă i se lasă o sumă de o sută de mii de franci. După părerea mea, testamentul nu se poate strica, dar un proces face zgomot și-i mai bine să-l înlăturați. Lumea e plină de clevetitori. În orice caz, pot să am până sâmbătă răspunsul dumneavoastră?

— Da, domnule.

Apoi salută cu ceremonie, pofti pe soția sa, care până acum stătuse mută, să treacă înainte și ieși cu o față așa de posomorâtă că tăie notarului pofta de a mai zâmbi.

Cum ajunseră acasă, Du Roy închise îndată ușa și, după ce-ți azvârli pălăria pe pat, întrebă:

— Ai fost amanta lui Vaudrec?

Madeleine, care-și scotea vălul, se întoarse ca arsă.

— Eu? Ah!

— Da, tu. Nu se lasă toată averea unei femei fără ca...

Ea începu să tremure și nu mai era în stare să-și scoată boldurile cu care era prins vălul.

După un minut de gândire, îngăimă plină de tulburare:

— Dar, bine... ești nebun... ești... ești... Adineauri... nu... nădăjduiai... și tu... că ți-a lăsat ceva?

Georges stătea în picioare, lângă dânsa, urmărind pe fața ei toate emoțiile, ca un magistrat care caută să prindă cele mai mici șovăiri ale unui pârât. El rosti apăsând fiecare vorbă:

— Da... putea să-mi lase ceva mie... mie, bărbatul tău... mie, prietenul său... înțelegi... dar nu ție... ție, prietena sa... ție, femeia mea. Deosebirea-i mare, mare de tot, din punctul de vedere al conveniențelor și al opiniei publice.

Madeleine, la rândul său, îl privea drept în față, în lumina ochilor, adânc și într-un chip ciudat, parcă ar fi voit să citească ceva, parcă ar fi voit să descopere acel necunoscut ce zace în fiecare om, care nu poate fi pătruns niciodată și care abia poate fi zărit câte o clipă fugară, în acele momente de uitare de sine, sau de scăpare din vedere, care-s ca niște uși uitate deschise la intrarea tainicului suflet. Și rosti încet:

— Mi se pare însă că dacă... că ar fi părut cel puțin tot așa de stranie o moștenire atât de mare din partea lui... către tine.

— Pentru ce?, întrebă el răstit.

— Pentru că... Madeleine stătu la îndoială, apoi urmă: Pentru că ești bărbatul meu... pentru că mai la urmă îl cunoșteai de puțină vreme, pentru că eu îi sunt prietenă de foarte multă vreme... eu... pentru că prin testamentul său cel dintâi, făcut încă pe când trăia Forestier, mă lăsa tot pe mine moștenitoare.

Georges începuse să se plimbe cu pași mari. Zise hotărât:

— Nu poți primi!

Ea răspunse cu răceală:

— Minunat! Atunci nu-i nevoie de așteptat până sâmbătă; putem înștiința chiar acum pe domnul Lamaner.

El se opri în fața ei; și rămaseră din nou câteva clipe cu ochii ațintiți unul asupra altuia, silindu-se să străbată taina nepătrunsă a sufletului lor, să-și răscolească adâncurile minții. Se cercetau pătimaș și mut, căutând să-și surprindă conștiința: luptă ascunsă a două ființe care, trăind la un loc, nu se cunosc niciodată, se bănuiesc, se pipăie, se pândesc, dar nu pătrund până în fundul mocirlei sufletului lor.

Și, deodată, îi aruncă în față cu glasul încet:

— Hai, mărturisește c-ai fost amanta lui Vaudrec.

— Ești stupid!, zise ea dând din umeri. Vaudrec ținea mult la mine, mult, dar nimic mai mult... niciodată.

— Minți. Nu se poate!, bătu Georges din picior.

— Cu toate acestea așa este, răspunse ea liniștit.

El începu să se plimbe din nou, apoi, oprindu-se încă o dată, urmă:

— Tălmăcește-mi atunci de ce îți lasă toată averea ție...

— Foarte simplu, zise ea cu nepăsare. Cum spuneai și tu adineauri, el n-avea alți prieteni decât pe noi, sau mai degrabă pe mine, deoarece mă cunoștea de copilă. Mama mea era guvernanta la niște rude ale lui. Venea des la noi și cum n-avea moștenitori naturali, s-a gândit la mine. Se poate să fi ținut la mine. Dar care femeie n-a fost îndrăgită în felul ăsta? Pentru ce această dragoste ascunsă, tainică nu l-ar fi făcut să-și aducă aminte de mine când și-a făcut testamentul? Îmi aducea flori în fiecare luni. Tu nu te mirai deloc și ție nu-ți dădea niciodată, nu-i așa? Azi, îmi lasă averea sa din aceeași pricină și pentru că n-are pe nimeni cui s-o lase. Dimpotrivă, ar fi cu totul neașteptat să ți-o lase ție? Pentru ce? Ce erai pentru el?

Vorbea atât de firesc, atât de liniștit, că Georges începu să șovăie.

— Ce-mi pasă, spune el, nu putem primi această moștenire așa cum stau lucrurile. Asta ar face o impresie nenorocită. Toată lumea ar fi încredințată că nu-i lucru curat la mijloc, toată lumea ar flecari și ar râde de mine. Confrății nu așteaptă decât un prilej să mă hulească și să lovească în mine. Trebuie să mă îngrijesc mai mult decât de orice de cinstea și de numele meu. Mi-e cu neputință să las și să îngădui ca femeia mea să primească o moștenire de felul acesta de la un bărbat pe care gura lumii i l-a și dat de amant. Forestier s-ar fi învoit poate cu asta, dar eu nu!

— Ei bine, murmură ea cu blândețe, să nu primim, dragă; Un milion mai puțin în pungă, și-atâta tot!...

El se plimba întruna și începu să gândească cu glas tare, vorbind

pentru soția sa ca și cum nu i-ar fi vorbit ei.

— Ei bine! Da... un milion... atâta pagubă... El nu s-a gândit, când a făcut testamentul, ce greșală de tact, ce uitare a conveniențelor săvârșește. El nu s-a gândit în ce încurcătură caraghioasă mă aruncă... Totul în lume trebuie făcut cu chibzuială... Trebuia să-mi lase mie pe jumătate, atunci se dregea totul.

Se așeză, puse picioarele unul peste altul și începu să-și răsucescă vârful mustăților, cum obișnuia în ceasurile de plictis, de neliniște, sau când voia să descurce cu mintea ceva anevoios.

Madeleine luă o scoarță, la care lucra din când în când, și zise alegând lâna:

— Eu n-am altceva de făcut decât să tac. Tu trebuie să te gândești.

El nu răspunse o bună bucată de vreme, apoi rosti cu jumătate de gură:

— Lumea n-are să înțeleagă niciodată nici cum Vaudrec te-a lăsat singura lui moștenitoare, nici cum eu am încuviințat asta. Primind această avere în chipul ăsta, înseamnă a mărturisi... a mărturisi din partea ta o legătură vinovată și din a mea o îngăduire mișească... Pricepi tu ce înțeles ar avea să primim așa moștenirea? Ne trebuie un clenci, un mijloc iscusit să dregem lucrul ăsta. Să dăm, de pildă, a înțelege că el și-a împărțit averea între noi amândoi, jumătate unuia, jumătate celuilalt.

— Nu văd cum s-ar putea face asta, căci testamentul spune totul lămurit, zise ea.

— O! Foarte simplu, răspunse el. Ai putea să-mi lași jumătate din moștenire sub formă de danie. Se poate, deoarece n-avem copii. În chipul acesta se va închide gura răutăcioasă a lumii.

— Nu înțeleg cum s-ar închide gura răutăcioasă a lumii, deoarece actul există, iscălit de Vaudrec.

— Avem nevoie să-l arătăm și să-l lipim pe ziduri? Ești stupidă la urma urmei, se înfurie Georges. Vom spune că Vaudrec ne-a lăsat averea sa în două... Iată... Să știi că nu poți primi moștenirea fără învoirea mea. Ți-o dau numai cu condiția unei împărțeli, ca să nu mă fac de râsul lumii.

Madeleine se uită încă o dată la Georges cu o privire pătrunzătoare.

— Cum vei voi, sunt gata.

Atunci, el se sculă și începu să se plimbe iarăși. Părea că stă din nou pe gânduri și se ferea acum de privirea scrutătoare a nevastei sale:

— Nu... hotărât că nu... poate-i mai bine să nu primim deloc... e mai demn... mai corect... mai cinstit... Totuși, în chipul ăsta n-ar rămâne nimic de bănuț, cu desăvârșire nimic. Chiar și cei mai greu de mulțumit nu vor putea decât să-și plece capul.

El se opri în fața Madeleinei:

— Ei bine, dacă vrei, scumpa mea, mă întorc singur la domnul Lamaner să-i cer părerea și să-i spun cum stau lucrurile, îi voi spune teama mea și voi adăuga că ne-am oprit la ideea unei împărțiri de ochii lumii, ca să nu mai flecărească nimeni. Din moment ce primesc jumătate din moștenire, e limpede ca lumina zilei că nimeni nu mai poate să zâmbească. Asta înseamnă a spune sus și tare: „Soția mea primește pentru că primesc eu, bărbatul ei, care-s judecătorul faptelor ce poate să le săvârșească fără să se facă de râs”. Altminteri ar fi scandal.

— Fă cum vrei!, murmură Madeleine.

El începu să vorbească din nou:

— Da, cu împărțeala asta treaba se limpezește de minune. Moștenim pe un prieten care n-a vrut să facă deosebire între noi, care ne iubea deopotrivă, care n-a părut că zice: „Țin după moarte mai mult la unul decât la altul, după cum am ținut și-n viață”. Îi plăcea, bineînțeles, mai mult femeia, dar lăsând averea sa și unuia și altuia a vrut să arate limpede că iubirea sa era cu totul platonice. Și fii sigură că dacă s-ar fi gândit n-ar fi făcut altfel. El nu s-a gândit, nu și-a închipuit urmările. După cum foarte nimerit spuneai mai adineauri, ție îți dădea flori în fiecare săptămână, ție a vrut să-ți lase cea din urmă amintire, fără să-și dea seama... Ea îl opri cam întăritată:

— E hotărât. Am înțeles. Nu-i nevoie de atâtea deslușiri. Du-te chiar acum la notar!

El îngăimă, înroșindu-se

— Ai dreptate, mă duc.

Își luă pălăria, apoi, când era să iasă:

— Ce crezi, n-ar fi bine să închidem gura nepotului cu cincizeci de mii de franci?

Ea răspunse cu mândrie:

— Nu, dă-i cele o sută de mii pe care le cere. Și dacă vrei, ia-le din partea mea.

El murmură, rușinându-se deodată:

— A, nu, vom împărți. Dând fiecare câte cincizeci de mii, ne rămâne încă un milion neatins.

Și porni să arate notarului planul înjghebat de soția sa, zicea el. A doua zi ei iscălră un act de danie, prin care Madeleine Du Roy lăsa bărbatului său cinci sute de mii de franci.

Apoi, când ieșiră din cabinet, vremea fiind frumoasă, Georges îmbie pe nevastă-sa să se plimbe pe jos până la bulevard. Se arăta plăcut, îndatoritor, plin de băgare de seamă, de gingășie. El râdea, cu totul fericit, în vreme ce ea era gânditoare și cam înțepată.

Era o zi de toamnă destul de rece. Mulțimea părea grăbită și mergea cu pași repezi. Du Roy o duse pe soția sa dinaintea dughenei

unde privise de atâtea ori cronometrul râvnit.

— Vrei să-ți cumpăr o bijuterie?, întrebă el. Ea murmură cu nepăsare:

— Cum vrei.

Intrară. El o întrebă:

— Ce-ți place mai mult, o salbă, o brățară, sau o pereche de cercei?

Priveliștea podoabelor de aur și a pietrelor nestemate alunga răceala ei silită și acum cerceta cu privirea aprinsă și curioasă geamurile pline de giuvaieruri. Și zise deodată, mișcată de dorință:

— Uită-te ce brățară drăguță.

Era un lanț de o formă ciudată, în care fiecare verigă avea altă piatră. Georges întrebă:

— Cât e brățara aceasta?

— Trei mii de franci, domnule, răspunse giuvaiergiul.

— Dacă mi-o lași cu două mii cinci sute, tocmeala-i gata.

Negustorul stătu la îndoială, apoi răspunse:

— Nu, domnule, nu-mi dă mâna.

— Știi ce, urmă Du Roy, ai să-mi mai dai și cronometrul ăsta în o mie cinci sute de franci, ceea ce face patru mii, bani gata. Ne-am înțeles? Dacă nu vrei, mă duc în altă parte.

Giuvaiergiul, încurcat, primi în cele din urmă.

— Ei bine, domnule, fie.

Și ziaristul, după ce-i dădu adresa, adăugă:

— Să pui să sape pe cronometru inițialele mele G. R. C, cu litere înflorite dedesubtul unei coroane de baron.

Madeleine, luată fără veste, începu să zâmbească. Și când ei ieșiră, ea îl luă de braț cu oarecare dragoste. I se păru că e într-adevăr iscusit și îndrăzneț. Da, acum, când avea venituri, îi trebuia un titlu.

Negustorul îl salută:

— Puteți avea încredere în mine, pe joi are să fie gata, domnule baron!

Trecură pe dinaintea „Vaudevillului”. Se juca o piesă nouă.

— Dacă vrei, zise el, să mergem în astă seară la teatru, să ne îngrijim de-o loja.

Găsiră o lojă și o luară. El adăugă:

— Ce zici, să mâncăm în oraș?

— O!, da, foarte bine.

El era fericit ca un împărat și se gândea ce-ar mai putea să facă.

— Vrei să mergem la doamna de Marelle și s-o chemăm diseară cu noi? Am auzit că bărbatul ei e aici. Aș dori mult să-l văd.

Se duseră la dâșii. Georges, care se cam temea de-a da ochii cu fosta lui amantă, era foarte bucuros că mergea și soția lui acolo, ca să înlăture orice tălmăcire.

Însă Clotilde părea că nu-și amintește nimic, ba sili încă și pe bărbatul ei să primească invitația.

Cina fu veselă și petrecură de minune.

Georges și Madeleine se întoarseră acasă târziu.

Lampa era stinsă. Ziaristul aprindea din când în când câte un chibrit de ceară, ca să lumineze scările.

Ajungând la etaj, când trase cu chibritul pe perete, își văzură în oglindă chipurile lor luminate în mijlocul întunecimii scărilor.

Păreau niște năluci ivite pe neașteptate și gata să piară în întunericul nopții.

Du Roy ridică mâna ca să lumineze mai bine chipurile și zise cu un râs triumfător:

— Iată trecând niște milionari.

Capitolul 7

Cucerirea Marocului se sfârșise de două luni. Franța, stăpână a Tangerului, câștigase toată coasta africană a Mediteranei până la regența de Tripoli și garantase datoria noii provincii alipite.

Se spunea că doi miniștri câștigau din asta douăzeci de milioane și numele lui Laroche-Mathieu era rostit aproape în gura mare.

Cât despre Walter, tot Parisul știa că dintr-o lovitură pusese mâna pe treizeci, patruzeci de milioane din împrumut, și opt, zece milioane din minele de aramă și fier, precum și din pământurile întinse cumpărate cu te miri ce mai înainte de cucerire și vândute a doua zi de la ocupația franceză companiilor de colonizare. Ajunsese în câteva zile unul dintre stâlpii lumii, unul dintre financiarilor atotputernici, mai puternici decât regii, care fac să se plece capetele, să bâlbâie gurile și să iasă la iveală toată josnicia, toată mișelia, toată ticăloșia care zace în fundul sufletului omenesc.

Acum, nu mai era jidanul Walter, patronul unei bănci bănuite, directorul unui ziar bănuît, deputatul bănuît de matrapazlăcuri. Era domnul Walter, bogatul israelit.

Și el se hotărî s-o dovedească.

Știind de strâmtorarea prințului de Carlsbourg, care avea un palat din cele mai frumoase în Faubourg-Saint-Honore, cu o grădină spre Champs-Elysées, el vorbi să i-l cumpere cu mobile cu tot, fără a cînti măcar un jilt. Îi dădu trei milioane. Prințul, ispitit de sumă, primi.

După o zi, Walter se instala în noua sa locuință.

Apoi, îi veni altă idee, o adevărată idee de cuceritor care vrea să pună mâna pe Paris, o idee à la Bonaparte.

Tocmai în vremea asta, un mare tablou al pictorului ungar Karl Marcovici, expus la expertul Jacques Lenoble, și în care era înfățișat Christos mergând pe valuri, atrăgea toată lumea.

Criticii de artă, înflăcărați, erau de părere cu toții că pânza e cea mai măreață capodoperă a veacului.

Walter o cumpără cu cinci sute de mii de franci și o luă acasă, punând astfel stavilă curiozității publicului și silind Parisul întreg să vorbească de dânsul cu invidie, defăimându-l sau aprobându-l.

Apoi, ca să nu se spună că a sechestrat o operă de artă, el vesti prin ziare că are să poftască într-o seară acasă la dânsul pe toți oamenii de seamă din Paris, să vadă opera maestrului străin.

Casa va fi deschisă. Va veni cine va voi. Va fi de ajuns să arate la ușă biletul de chemare.

Biletul era alcătuit astfel:

Domnul și doamna Walter vă roagă să le faceți onoarea să veniți la dâșii, 30 decembrie, 9 ore seara, spre a vedea pânza lui Karl Marcovici – „Isus mergând pe valuri” – luminată cu „lumină electrică”.

Urma, cu litere foarte mici:

P. S.: După miezul nopții se va dansa.

Deci, cei ce vor voi să rămână vor rămâne și dintre aceștia familia Walter își va alege cunoștințele de mai apoi.

Ceilalți vor privi pânza, palatul și pe proprietari cu o curiozitate politicoasă, obraznică și nepăsătoare, apoi vor pleca cum au venit. Și papa Walter știa bine că mai târziu au să mai vină, cum se duseseră la frații săi israeliți îmbogățiți ca și dânsul.

Mai întâi trebuia numai să intre în casa sa ciolanele astea sfinte care-s citate de ziare! Și vor intra desigur ca să vadă mutra unui om, care a câștigat cincizeci de milioane în șase săptămâni; vor mai intra și pentru ca să vadă și să numere pe cei care au să vină; și vor intra încă, pentru că avusese bunul gust și iscusința de a-i chema să admire în casa sa, fiu al lui Israel, un tablou creștinesc.

Părea că le zice: „Uitați-vă, am dat cinci sute de mii de franci pe capodopera religioasă a lui Marcovici «Isus mergând pe valuri». Și capodopera asta se află la mine, sub ochii mei, veșnic, în casa jidanului Walter”.

Această invitație care, mai la urmă, nu îndatora la nimic, fusese dezbătută în lumea ducelor și a Jockey-clubului.

Vor merge, întocmai cum se duceau să vadă acuarele la domnul Petit. Walter era în stăpânirea unei capodopere; își deschidea, într-o seară, ușile la perete ca s-o poată admira toată lumea. Minunat!

„Vie Française” de câteva zile dădea în fiecare dimineață câte o informație despre această serată de la 30 decembrie și se silea din răsputeri să aprindă curiozitatea publicului.

Triumful patronului îl turba pe Du Roy.

Se crezuse bogat cu cei cinci sute de mii de franci storși de la nevastă-sa și acum se socotea sărac, înspăimântător de sărac, văzând deosebirea dintre mica sa avere și ploaia de milioane căzută în jurul său, din care nu putuse aduna nimic.

Mânia sa plină de invidie creștea din zi în zi. Avea necaz pe toată lumea, pe familia Walter, pe la care nici nu mai dădea, pe soția sa care, amăgită de Laroche, îl făcuse să nu mai ia fonduri marocane și avea necaz mai cu seamă pe ministrul care-și bătuse joc de dânsul, care se folosisese de dânsul și care cina la dânsul de două ori pe săptămână. Georges îi slujea ca secretar, ca agent, ca trâmbițaș al ideilor lui și când i se dictau articolele simțea o dorință nebună să-l gătuie pe sclivisitul ăsta triumfător.

Ca ministru, nu era cine știe ce de capul lui Laroche și pentru a-și

păstra portofoliul făcea tot ce putea ca să nu se cunoască că înoată în aur. Dar Du Roy îl simțea, aurul acesta, în vorba mai semeață a avocatului cocoțat sus, în purtarea lui mai trufașă, în vorbele lui mai îndrăznețe, în desăvârșita lui încredere în sine.

Laroche domnea acum în casa lui Du Roy, luând locul și timpul contelui de Vaudrec și vorbind cu servitorii ca un al doilea stăpân.

Georges îl suferea, dar plin de ură, ca un câine care vrea să muște și nu cutează.

Și se purta adeseori aspru și mojicește cu Madeleine, care da din umeri și-l făcea copil fără minte. Ea nu putea pricepe pentru ce el era veșnic în toane rele și repeta:

— Nu te înțeleg. Neconținut tot te plângi, deși-ți merg toate de minune.

El întorcea spatele și nu răspundea nimic.

La început, spusese hotărât că n-are să meargă în ruptul capului la serbarea patronului și că n-are să mai calce în casa acestui jidan parșiv.

De două luni, doamna Walter îi scria în fiecare zi rugându-l să vină, să-i dea o întâlnire oriunde va voi el, spre a-l pune în stăpânirea, zicea ea, a celor șaptezeci de mii de franci pe care-i câștigase pentru dânsul. El nu răspundea și arunca în foc scrisorile acestea deznădăjduite. Nu doar că s-ar fi lepădat de partea lui de câștig, ci pentru că voia s-o înnebunească, să-i arate c-o disprețuiește, s-o calce în picioare.

Era prea bogată! Voia să se arate mândru.

Chiar în ziua expunerii tabloului, Madeleine vrând să-i arate ce greșeală face dacă nu se duce, el răspunse:

— Dă-mi pace! Nu mă duc. Apoi, după cină, zise deodată:

— Hai să scap și de beleaua asta. Gătește-te repede. Ea se aștepta la aceasta.

— Sunt gata într-un sfert de oră, zise ea.

El se îmbracă mormăind și nici chiar în trăsură nu conținea să-și verse veninul.

Curtea de onoare a palatului Carlsbourg era luminată de patru globuri electrice, care păreau patru Luni mici, albastrii, așezate în cele patru colțuri. Un covor minunat era întins pe scările înaltului balcon și pe fiecare treaptă stătea un om în livrea, drept ca o statuie.

— Ce mai grozăvie, murmură Du Roy. Dădea din umeri, cu inima strânsă de gelozie.

— Taci și fă și tu ca dânsul, dacă-ți dă mâna!, îl stârni soția sa.

Intrară și-și încredințară paltoanele lacheilor care le ieșiseră înainte.

Mai erau o mulțime de femei cu bărbații lor, dezbrăcându-se de blănuri. Se auzeau șoapte:

— Ce frumos e! Ce frumos e!

Nemăsuratul vestibul era îmbrăcat cu tapiserii care înfățișau istoria lui Marte și a Venerei. La dreapta și la stânga plecau cele două aripi de scări, care se întâlneau la catul al doilea. Grilajul era o minune din fier lucrat la forjă, a cărui poleială veche, acum ștearsă, făcea să alerge o tainică lumină de-a lungul scărilor de marmură roșie.

La intrarea în salon, două copilite, îmbrăcate una în trandafiriu și alta în albastru, dădeau buchete doamnelor. Toți erau de părere că aceasta-i încântător.

În salon era deja îmbulzeală.

Cea mai mare parte dintre femei era în costum de plimbare, ca să arate bine că veniseră aici cum se duceau la orice expoziție particulară. Acelea care aveau de gând să rămână la bal erau cu pieptul și brațele goale.

Doamna Walter, înconjurată de prietene, stătea în încăperea a doua și răspundea la închinăciunile vizitatorilor. Mulți nici n-o cunoșteau și se plimbau ca într-un muzeu, fără să mai bage în seamă gazdele.

Când îl zări pe Du Roy, se învineți și făcu o mișcare spre dânsul. Apoi rămase nemișcată, așteptându-l. El o salută cu ceremonie, în vreme ce Madeleine o încărca de gingășii și laude. Georges își lăsă soția lângă patroană și se pierdu în mulțime pentru a asculta vorbele clevetitoare, care, cu siguranță, aveau să fie rostite.

Cinci saloane se înșirau unul lângă altul, îmbrăcate cu stofe scumpe, cu broderii italiene sau cu covoare orientale deosebite, cu pereții împodobiți de tablouri ale măestrilor vechi. Toți se opreau mai cu seamă la o mică încăpere Louis al XVI-lea, un soi de iatac îmbrăcat tot cu mătase albastră deschis, cu buchete trandafirii. Mobilele joase de lemn aurit, îmbrăcate cu stofă ca și cea de pe pereți, erau de o finețe minunată.

Georges vedea oameni vestiți, ducesa de Ferracine, contele și contesa de Ravenel, generalul prinț d'Andremont, frumoasa marchiză des Dunes, apoi toți aceia și toate acelea care se văd la întâile reprezentării de la teatre.

Se simți apucat de braț și un glas tânăr, un glas fericit, îi murmură la ureche:

— A, iată-te în sfârșit, răutăciosule Bel-Ami! Cum de nu te mai arăți pe la noi?

Era Suzanne Walter, care îl privea cu ochii ei lucioși de sub norul creșt al părului ei bălai.

El rămase încântat la vederea ei și îi strânse mâna din toată inima. Apoi se dezvinovăți:

— Mi-a fost cu neputință. Am avut de lucrat atât de mult, de două luni, că n-am putut să mă mai duc pe la nimeni.

— Rău, foarte rău, foarte rău, îi răspunse ea cu seriozitate. Ne faci foarte multă supărare, căci mama și eu te adorăm. Îți simt lipsa. Dacă nu ești aici, mă plictisesc de moarte. Vezi că ți-o spun verde, ca să nu mai ai dreptul să te faci nevăzut cum ți-e obiceiul. Dă-mi brațul, vreau să-ți arăt eu însămă «Isus mergând pe valuri»; e tocmai în fund, în spatele serei. Papa l-a pus acolo, pentru ca lumea să fie silită să treacă prin toate camerele. Nici nu-ți închipui cât de mult se umflă în pene papa cu palatul ăsta.

Mergeau încet prin mulțime. Lumea își întorcea capul ca să se uite la băiatul acesta fercheș și la păpușa aceasta răpitoare.

Un pictor cunoscut rosti:

— Uite ce pereche drăguță! Îți vine să nu-ți mai iei ochii de la dânșii.

Georges cugeta:

— Dacă aș fi fost într-adevăr tare, pe asta aș fi luat-o de nevastă. Și era cu puțință. Cum de nu m-am gândit? Cine m-a pus să iau pe cealaltă? Ce nebunie! Întotdeauna suntem grăbiți, niciodată nu cugetăm îndeajuns.

Și pizma, pizma amară i se strecura în suflet picătură cu picătură, ca un venin mortal: îi strica veselia, îi făcea nesuferită viața!

— O! Vino mai des, Bel-Ami, îi zicea Suzanne; vom face multe nebunii, acum când papa e bogat. Ne vom face de cap ca niște smintiți.

Răspunse, cu gândul tot la ceea ce-l chinuia:

— Nu! De-acum ai să te măriți. O să te ia vreun prinț frumos, cam ruinat și n-o să ne mai vedem deloc.

Ea strigă din toată inima:

— O! Încă nu, eu vreau unul care să-mi placă, care să-mi placă mult, care să-mi placă cu totul! Sunt destul de bogată pentru doi.

El zâmbea ironic și cu mândrie și începu să-i spună pe nume persoanele care treceau, oameni foarte nobili, care-și vânduseră titlurile lor ruginite unor fiice de bancheri ca și dânsa, și care trăiau acum lângă sau departe de femeile lor, dar liberi, nerușinați, cunoscuți și respectați.

— Nici șase săptămâni n-au să treacă și o să cazi în capcana asta. Vei fi doamna marchiză, sau doamna prințesă, și mă vei privi foarte de sus, domnișoară, încheie el.

Ea se supăra, îl lovea cu evantaiul peste mână și se jura că are să se mărite numai după pofța inimii.

— Vom vedea, ești prea bogată!, rânjea el.

— Dar și dumitale ți-a rămas o moștenire, nu?, spuse ea.

— Vorbă să fie. Abia douăzeci de mii de franci venit. Puțin lucru, în ziua de azi.

— Dar și soția dumitale a moștenit încă pe atâta.

— Da. Un milion amândoi. Patruzeci de mii venit. Cu atât nu putem nici măcar s-avem trăsura noastră.

Ajunseră la cel din urmă salon și dinaintea lor se arătă sera, o mare grădină de iarnă, plină de arbori înalți din țările calde, sub ramurile cărora se adăposteau niște vase cu flori alese. Când intrai sub această verdeață negrie, unde lumina se strecura ca o ploaie de argint, erai lovit de răcoarea pământului umed și de mireasma grea a florilor.

Mirosul acesta era dulce, vătămător, fermecător, nefiresc, ațâțător și moleșitor. Mergeai pe covoare asemenea mușchiului, între două șiruri dese de copăcei. Du Roy zări deodată, la stânga, sub o boltă largă de palmieri, un nemăsurat bazin de marmură albă, în care te-ai fi putut scălda și pe marginile căruia stăteau patru lebede mari din faianță de Delft, din pliscurile cărora curgea apă.

Fundul bazinului era acoperit cu pulbere de aur și înăuntru se vedeau înotând câțiva pești roșii, uriași, ciudate dihăanii chineze cu ochi bulbucăți, cu solzi cu marginile albastre, un fel de mandarina ai undelor care, așa răătăcitori și plutitori pe fundul de aur, aminteau de broderiile stranii din țara lor.

Ziaristul se opri bătându-i inima. Își zicea: „Iată, iată lux. Iată în ce fel de case trebuie să trăiești! Unii s-au cocoțat în case de acestea. Pentru ce n-aș ajunge și eu?”. Cugeta la mijloacele de a ajunge astfel, și neputința de a le găsi mai repede îl întârâta. Tovarășa sa nu mai vorbea, căzută pe gânduri. El o privi cu coada ochiului și se mai gândi o dată: „Și era de ajuns s-o iau de nevastă pe păpușa asta de carne!”

Dar Suzanne, deșteptându-se parcă deodată, îi zise:

— Bagă de seamă!

Și, împingând pe Georges prin mulțimea care închidea drumul, îl întoarse fără veste spre dreapta. În mijlocul unui boschet de plante ciudate care-și întindeau în aer frunzele tremurătoare, deschise ca niște mâini cu degete subțiri, se vedea un om nemișcat care stătea în picioare pe mare.

Efectul era uimitor. Tabloul, ale cărui margini erau ascunse în verdeața mișcătoare, părea o gaură neagră deschisă asupra unei depărtări fantastice.

Trebuia să te uiți bine ca să pricepi. Cadrul tăia în două barca în care se aflau apostolii abia luminați de razele piezișe ale unui felinar; unul dintre apostoli, așezat pe marginea bărcii, îndreptase lumina înspre Isus, care venea la ei.

Christos punea piciorul pe un val care se despica, ascultător, dezmiardător, sub pasul dumnezeiesc care îl călca. Totul era întunecos în jurul Omului-Dumnezeu. Numai stelele scânteiau pe cer.

Chipurile apostolilor se vedeau încremenite de mirare la lumina slabă, nehotărâtă a felinarului ținut de acela care îl arăta pe Domnul.

Era într-adevăr o operă puternică și neașteptată a unui maestru,

una dintre operele acelea care zăpăcesc mintea și-ți dau de visat ani întregi.

Cei care îl priveau rămâneau mai întâi tăcuți, apoi plecau gânditori și tocmai pe urmă vorbeau de valoarea picturii.

Du Roy, după ce-l privi puțin, spuse:

— Halal, când îți dă mâna să cumperi obiecte de-astea frumoase.

Dar fiind înghesuit de cei care voiau să privească, plecă, ținând mâna cea mică a Suzannei tot sub brațul său și strângând-o puțin.

283

— Vrei să bei un pahar de șampanie?, îl întrebă ea. Haidem la bufet! Îl vom găsi pe papa.

Și străbătură încet toate saloanele, în care mulțimea creștea, se mișca în valuri, părea acasă la dânsa, o mulțime elegantă de serbare publică.

Lui Georges îi păru deodată că aude rostindu-se:

— Laroche și doamna Du Roy.

Aceste cuvinte îi trecură pe la ureche ca zvonurile acelea îndepărtate aduse de vânt. De unde veneau? Se uită în toate părțile și văzu, într-adevăr, pe soția sa trecând la brațul ministrului. Vorbeau încet ca să nu fie auziți și zâmbeau, uitându-se ochi în ochi.

I se părea că toți cei care îi priveau își șopteau între dânsii și îi veni o dorință bestială și prostească să sară asupra lor și să-i zdrobească.

Ea îl făcea de râs. Se gândi la Forestier. Poate se și zicea: „Du Roy asta! Ce coarne poartă!”

Cine era ea? O neînsemnată parvenită, destul de dibace, dar fără cine știe ce însușiri, la urma urmei. Veneau mulți la dânsul pentru că se temeau de el, pentru că simțeau că e puternic, dar desigur că pe de lături vorbeau fără sfială de căsnicia asta de ziariști. Niciodată n-are să ajungă departe cu femeia asta, care atrage bănuiala asupra casei lor, care se compromite mereu, care se poartă ca o intrigantă. De acum înainte are să-i dea cu piciorul. A! Dacă ar fi ghicit, dacă ar fi simțit! Ce joc strașnic și norocos ar mai fi jucat! Ce mai partide ar fi câștigat cu Suzanne ca miză! Cum fusese așa de orb ca să nu priceapă asta?

Ajunseră în sufragerie, o încăpere nemăsurată, cu stâlpi de marmură, cu pereții îmbrăcați cu goblenuri vechi.

Walter îl zări pe cronicarul său și se repezi să-l apuce de mâini. Era beat de bucurie:

— Ai văzut tot? Ascultă, Suzanne, i-ai arătat tot? Ce mai de lume, Bel-Ami, nu-i așa? L-ai văzut pe prințul de Guerche? A venit chiar adineauri să bea un pahar de punch.

Apoi se repezi spre senatorul Rissolin, care-și târa nevasta zăpăcită și împopoțonată ca o dugheană de iarmaroc.

Un domn o salută pe Suzanne, un tânăr înalt și subțire, cu favoriți

bălai, cam pleșuv, cu acea înfățișare boieroasă, pe care o întâlnești atât de des. Georges o auzi numindu-l Marchizul de Cazolles și simți deodată gelozie pentru omul acesta. De când îl cunoștea ea? De când era bogată, fără îndoială. Desigur, trebuie să fie vreun pețitor.

Cineva îl apucă de braț. Era Norbert de Varenne. Bătrânul poet își preumbla, c-o mutră plictisită și obosită, pletele unsuroase și fracu-i ponosit.

— Iată ceea ce se cheamă a petrece, zise el. În curând, au să joace; apoi au să se culce; și copilele vor fi mulțumite. Ia șampanie, e minunată.

Luă un pahar și-l salută pe Du Roy, care luase și el unul:

— Beau pentru revanșa spiritului asupra milioanelor! Apoi adăugă, cu un glas domol: Nu că mă supără pentru că-s la alții, sau că am necaz pe ele. Dar protestez din principiu.

Georges nu-l mai asculta. Se uita după Suzanne, care se făcuse nevăzută cu marchizul de Cazolles și, părăsind fără veste pe Norbert de Varenne, începu să o caute pe tânăra fată. Un învălmășag de vizitatori, care voiau să bea, îi opri drumul. Când izbuti să străbată grupul, se pomeni față în față cu familia de Marelle.

Pe femeie o vedea foarte adesea; dar nu se întâlnise de mult cu bărbatul, care îl apucă de amândouă mâinile:

— Cât îți mulțumesc, scumpul meu, de sfatul pe care mi l-ai dat prin Clotilde! Am câștigat aproape o sută de mii de franci cu împrumutul marocan. Dumitale ți-i datorez. Se poate spune, cu drept cuvânt, că ești un prieten de preț.

Bărbații se întorceau ca să privească pe ocheșica aceasta elegantă și frumușică. Du Roy răspunse:

— În schimbul acestei slujbe, scumpul meu, îți iau femeia cu mine sau mai degrabă îi iau brațul. Soții nu trebuie lăsați împreună.

Domnul de Marelle se plecă:

— E adevărat. Dacă ne pierdem, să ne găsim aici peste un ceas.

— Minuat.

Și cei doi tineri se amestecară în mulțime, urmați de soț. Clotilde zise:

— Ce gheșeftar o mai fi și Walter ăsta!... Iată ce înseamnă să ai cap de afaceri.

— Ei! Oamenii puternici ajung întotdeauna într-un chip sau altul, îi răspunse Georges.

— Iată două fete care au zestre între douăzeci și treizeci de milioane fiecare. Fără a mai pune la socoteală că Suzanne e frumușică, urmă ea.

El nu spuse nimic. Gândurile lui ieșite din altă gură îl supărau.

Ea nu văzuse pe „Isus mergând pe valuri”. O îmbie s-o ducă la tablou. Se desfătau vorbind de rău despre oameni și bătându-și joc de

mutre necunoscute. Saint-Potin trecu pe lângă ei, cu o mulțime de decorații pe piept, ceea ce îi distra mult. Un fost ambasador, care venea în urmă, era și mai împodobit.

— Ce mișmaș de oameni!, observă Du Roy. Boisrenard, care îi dădu mâna, își împodobise și el cheutoarea cu panglica cea verde și galbenă, cu care se arătase în ziua duelului.

Vicontesa de Percemur, enormă și împopoțonată, vorbea cu un duce în micul iatac Louis al XVI-lea.

— Doi porumbei gingași, murmură Georges.

Dar străbătând sera, văzu iar pe nevastă-sa așezată lângă Laroche-Mathieu, aproape ascunși după un fel de perdea din plante. Păreau a zice: „Ne-am dat întâlnire aici, o întâlnire publică. Căci ne batem joc de gura lumii”.

Doamna de Marelle fu și ea de părere că Isus acesta al lui Karl Marcovici era minunat; și se întoarseră.

Se pierduseră de soț.

Georges întrebă:

— Dar Laurine, tot are necaz pe mine?

— Da, nu i-a trecut deloc. Nu vrea să te vadă și când se vorbește de tine, pleacă.

El nu răspunse nimic. Dușmănia neașteptată a acestei copilite îl mâhnea și-l apăsa.

Suzanne dădu peste dâșii strigând:

— A! Iată-vă! Ei bine, Bel-Ami, ai să rămâi singur. O iau pe frumoasa Clotilde ca să-i arăt odaia mea.

Și amândouă femeile se duseră, grăbite, strecurându-se printre oameni, cu mișcarea aceea unduioasă, cu mișcarea aceea de viperă cu care ele umblă prin mulțime.

Aproape pe dată o voce murmură:

— Georges!

Era doamna Walter. Ea urmă foarte încet:

— Oh! Ce ucigător de crud ești! Cât mă faci să sufăr, degeaba. I-am spus Suzannei să ia cu dânsa pe aceea care te întovărășea ca să-ți pot spune o vorbă. Ascultă, trebuie... trebuie să-ți vorbesc în seara asta... sau atunci... sau atunci... să vezi ce am să fac... Du-te în seră! Vei găsi o ușă la stânga și vei ieși în grădină... Du-te înainte pe aleea care este în fața ușii... La capăt vei vedea un chioșc. Așteaptă-mă acolo peste zece minute. Dacă nu vrei, mă jur că fac scandal, aici, chiar acum! El răspunse de sus:

— Fie. Peste zece minute voi fi la locul hotărât.

Și se despărțiră. Dar Jacques Rival era cât pe ce să-l facă să întârzie. Îl luase de braț și-i istorisea cu aprindere o grămadă de lucruri. Venea fără îndoială de la bufet. În sfârșit, Du Roy îl lăsă pe seama domnului de Marelle, întâlnit între două uși, și fugi. Mai trebui

încă să bage de seamă ca să nu fie văzut de soția sa și de Laroche. Izbuti, căci erau cufundați în vorbă, și ajunse în grădină. Aerul rece îl învăluia ca o baie de gheață. El gândi: „Drace, am să capăt guturai”, și-și puse batista la gât, ca o cravată. Apoi înainta pe alee încet, căci, trecând de la lumină la întuneric, nu vedea bine. La dreapta și la stânga se deslușeau niște copăcei fără frunze, ale căror crengi subțiri tremurau. Licăriri cenușii treceau prin aceste ramuri, licăriri venite de la ferestrele palatului. Zări ceva alb, în mijlocul drumului, și doamna Walter, cu brațele goale, cu pieptul gol, bolborosi, cu un glas tremurător:

— Ah! Iată-te! Vasăzică, ți-ai pus în gând să mă ucizi?

Georges răspunse cu liniște:

— Te rog, fără dramă, dacă se poate, sau plec îndată.

Ea îl apucase de gât și, apropiindu-și buzele de ale lui, îl întrebă:

— Dar ce ți-am făcut? Te porți cu mine ca un mișel! Ce ți-am făcut?

Încercând s-o respingă, îi zise:

— Mi-ai înfășurat nasturii cu părul tău, rândul trecut, și din pricina asta era cât pe-acți să se întâmple o ruptură cu nevasta mea.

Ea rămase înmărmurită, apoi, făcând „nu” din cap:

— O! Tare-i mai pasă femeii tale. Vreuna din amantele tale trebuie să-ți fi făcut scena.

— N-am amante.

— Taci, nu mai vorbi! Dar pentru ce nu mai vii măcar să mă vezi? Pentru ce nu mai prânzești la mine măcar o zi pe săptămână, nu mai mult? E îngrozitor cât sufăr; te iubesc atâta că nu mai pot să gândesc o clipă la altceva decât la tine, că nu mai pot privi nimic fără să nu te văd pe tine dinaintea ochilor, că nu mai îndrăznesc să rostesc o vorbă de teamă că voi spune numele tău! Tu nu înțelegi asta! Mi se pare că-s apucată de niște gheare, legată într-un sac, mai știu și eu... Gândul ființei tale, care nu mă mai părăsește un moment, îmi îneacă răsufarea, îmi rupe ceva aici în piept, sub sân, îmi taie picioarele că nu mă mai pot mișca. Și stau ca o idioată toată ziua pe un scaun, cu gândul la tine.

El o privea cu mirare. Nu mai era înaintea sa o grăsană nebunatică cum o știa, ci o femeie nenorocită, deznădăjduită, gata la orice. Dar în mintea sa se năștea un plan nehotărât. Răspunse:

— Scumpa mea, dragostea nu ține veșnic. Așa-s oamenii, se atrag și apoi se părăsesc. Dar când ea dăinuiește ca între noi, atunci ajunge o povară nesuferită. Eu m-am săturat, asta-i adevărul. Dacă însă ești în stare să te faci cuminte, să mă primești și să te porți cu mine ca și cu un prieten, atunci voi veni ca și altădată. Te simți în stare să faci asta?

Ea își puse amândouă brațele goale pe fracul cel negru al lui Duroy și murmură:

— Sunt în stare să fac orice pentru ca să te văd.
— Atunci, ne-am înțeles, zise el, suntem prieteni... Atât!
— Ne-am înțeles, bolborosi ea; apoi, întinzându-și gura spre dânsul, se rugă: încă o sărutare... cea din urmă!
El se împotrivi și zise cu blândețe:
— Nu. Trebuie să ne ținem de cuvânt.
Ea se întoarse ștergându-și două lacrimi; apoi, scoțând din corset un pachet legat cu o panglică de mătase trandafirie, i-l dădu lui Du Roy:
— Iată! Partea ta de câștig din afacerea Marocului. Am fost atât de mulțumită că am câștigat pentru tine. Na, ia-l...
— Nu, nu primesc banii ăștia! Atunci ea își ieși din sărite:
— A! N-ai să-mi mai faci și asta acum! E al tău și numai al tău. Dacă nu-l iei, îl arunc într-un canal. Să nu-mi faci asta, Georges!
El primi pachetul și-l strecură în buzunar și zise:
— Să intrăm în casă, ai să capeți vreo pneumonie.
— Ce bine! Poate-aș muri, murmură ea.
Și, luându-i o mână, o sărută cu patimă, cu turbare și deznădejde, și fugi în casă.
El se întoarse încet, cugetând. Apoi intră în seră, cu fruntea sus, cu zâmbetul pe buze.
Soția sa și Laroche nu mai erau acolo. Lumea se împuțina. Era vădit că mulțimea nu avea de gând să rămână la bal. El o zări pe Suzanne la brațul surorii sale. Amândouă veniră spre dânsul ca să-i ceară să danseze cel dintâi cadril cu contele de Latour-Yvelin.
El rămase mirat.
— Cine mai e și ăsta?
Suzanne răspunse cu viclenie:
— E un prieten al surorii mele. Rose se înroși și murmură:
— Ești răutăcioasă, Suzanne, doar nu-i mai mult al meu decât al tău.
— Pricep eu, zâmbi Georges.
Rose, mâniată, le întoarse spatele și se depărta. Du Roy apucă prietenește de cot pe tânăra fată rămasă lângă dânsul și îi spuse cu un glas mângâietor:
— Ascultă, scumpa mea, mă crezi într-adevăr prieten?
— Cum nu, Bel-Ami.
— Ai încredere în mine?
— Cu totul.
— Îți aduci aminte ceea ce-ți spuneam mai adineauri?
— În ce privință?
— În privința măritişului dumitale, sau mai bine-zis în privința bărbatului pe care ai să-l iei.
— Da.

— Ei bine! Vrei să-mi făgăduiești ceva?

— Da. Ce?

— C-ai să te sfătuiești cu mine când îți va cere cineva mâna, și că n-ai să accepți pe cineva fără să mă întreb.

— Da, din toată inima.

— Dar să rămână între noi. Să nu spui o vorbă despre asta nici tatălui, nici mamei dumitale.

— Nici măcar o vorbă.

— Făgăduiești?

— Făgăduiesc.

Veni Rival:

— Domnișoară, te cheamă papa la bal.

— Haide, Bel-Ami, spuse ea.

Dar el nu voi, hotărât să plece îndată spre a fi singur și a se gândi. O mulțime de lucruri noi îi munceau mintea și începu să o caute pe soția sa. După câțeva vreme o zări la bufet, cu doi domni necunoscuți, bând șocolată. Ea îl prezintă pe bărbatul ei, fără ca să spună și numele lor.

După câteva clipe, el întrebă:

— Plecăm?

— Când vrei.

Ea îl luă de braț și străbătură din nou saloanele, în care publicul începea să se rărească. Madeleine întrebă:

— Unde-i patroana? Aș vrea să-mi iau la revedere.

— De prisos. Are să vrea să ne oprească la bal și-s sătul.

— Ai dreptate.

Tăcură tot drumul. Dar îndată ce intrară în odaia lor, Madeleine îi zise zâmbind, fără să-și scoată măcar vălul:

— Nu știi, am o surpriză pentru tine. El mormăi, bosumflat:

— Ei ce-i?

— Ghicește.

— Nu vreau să mă ostenesc.

— Ei bine, poimâine e întâi ianuarie.

— Da.

— Când se dau daruri.

— Da.

— Iată pentru tine, dat adineauri de Laroche. Madeleine îi dădu o cutiuță neagră, care părea că-i pentru giuvaieruri.

El o deschise cu nepăsare și dădu cu ochii de Crucea Legiunii de Onoare.

Păli puțin, apoi spuse zâmbind:

— Asta nu-l costă prea scump. Mai curând aș fi vrut zece milioane...

Ea se aștepta la o izbucnire de bucurie din partea lui și răceala

asta o înfurie.

— Ce om anapoda ești. Nimic nu-ți mai este pe plac de-o bucată de vreme.

Du Roy răspunse liniștit:

— Își plătește datoria. Și mai are încă de întors.

Ea se miră de accentul lui și urmă:

— Dar asta e destul de frumos pentru vârsta ta.

— Așa ți se pare ție. Azi aș fi putut să fiu mai departe. Luă cutiuța, o puse așa deschisă pe sobă și privi câteva clipe steaua strălucitoare culcată într-însa. Apoi o închise și se băgă în pat, dând din umeri.

„L'Officiel” din 1 ianuarie vesti într-adevăr numirea domnului Prosper-Georges Du Roy, publicist, cavaler al Legiunii de Onoare pentru servicii excepționale.

Numele era scris în două cuvinte, ceea ce-i făcu lui Georges mai multă plăcere decât decorația însăși.

Un ceas după ce citi această noutate, repede devenită publică, primi de la patroană un bilețel prin care îl ruga fierbinte să vină cu soția lui la dânsa, chiar în seara aceea, pentru ca să sărbătorească această onoare.

El stătu la îndoială câteva minute, apoi aruncând în foc bilețul cu două înțelesuri, spuse Madeleinei:

— Deseară vom cina la Walter.

— Cum? Credeam că n-ai să mai calci niciodată în casa lor, zise ea uimită.

— Mi-am schimbat gândul, murmură el.

Când ajunseră, patroana era singură în iatacul Louis al XVI-lea, menit musafirilor apropiați.

Era îmbrăcată în negru și își pudrase părul, ceea ce o făcea încântătoare. De departe părea o bătrână, de aproape, o tânără și când te uitai bine la dânsa părea o drăgălașă cursă întinsă ochilor.

— Sunteți în doliu?, o întrebă Madeleine.

Ea răspunse cu întristare:

— Da și nu. N-am pierdut pe nimeni dintr-ai mei. Dar am ajuns la vârsta când porți doliul vieții. L-am pus azi pentru inaugurare. De acum înainte îl voi purta în inima mea.

Du Roy gândi: „Oare are s-o țină mult hotărârea asta?” Cina fu cam posomorâtă. Numai Suzannei nu-i mai tăcea gura. Rose părea cu gândurile aiurea. Ziaristul a fost îndelung firitisit.

Seara se plimbară, vorbind, prin saloane și prin florărie. Patroana, profitând că rămăsese mai în urmă cu Du Roy, îl opri apucându-l de braț:

— Ascultă, îi spuse încetișor... N-am să mai vorbesc cu dumneata nimic de acum înainte. Dar vino, Georges, să mă vezi! Uite, nici nu te

mai tutuiesc. Mi-e cu neputință să trăiesc fără dumneata, cu neputință. Nu-ți închipui ce chin îndur. Te simt, te am în ochi, în inimă, în carne, zi și noapte. Parcă mi-ai dat să beau o otravă, care îmi roade măruntaiele. Nu mai pot. Nu. Nu mai pot! Vreau cu tot dinadinsul să fiu pentru dumneata o simplă femeie bătrână. Mi-am înălbit părul ca să vezi, dar vino pe la mine, vino când și când, ca un prieten.

Ea îl apucase de mână și i-o strângea, i-o strivea, înfigându-și unghiile în carnea lui.

El răspunse cu liniște:

— Ne-am înțeles. De prisos să mai vorbim despre asta. Vezi bine c-am venit azi îndată, la scrisoarea dumitale.

Walter, care mergea înainte cu fiicele sale și cu Madeleine, așteptă pe Du Roy, lângă „Isus mergând pe valuri”.

— Ia închipuiți-vă comedie, zise el râzând, ieri am găsit pe nevastă-mea îngenuncheată înaintea tabloului ăstuia, ca într-o biserică. Se închina... Ce-am mai râs!

Doamna Walter răspunse cu un glas hotărât, cu un glas în care răsună o tainică aprindere:

— Christos acesta îmi va mântui sufletul. Îmi dă nădejde și putere, ori de câte ori îl privesc.

Și oprindu-se în fața Dumnezeului, care sta în picioare pe mare, murmură:

— Cât e de frumos! Cât li-e de frică și cât îl iubesc oamenii aceștia! Priviți-i capul, ochii, cât e de simplu și de supranatural totodată!

Suzanne strigă:

— Știi că seamănă cu dumneata, Bel-Ami. Zău că seamănă. Dacă ai avea barbă sau dacă el ar fi ras, ați fi bucățică ruptă. Ce asemănare!

Ea îi spuse să se așeze alături de tablou; și toți fură de părere că într-adevăr semănau!

Toți erau uimiți. Lui Walter i se părea straniu. Madeleine zise, zâmbind, că înfățișarea lui Isus era mai de bărbat.

Doamna Walter stătea nemișcată, privind țință fața amantului alături de fața lui Christos, și era tot așa de albă ca și părul său alb.

Capitolul 8

Iarna aceea, familia Du Roy se duse adeseori la Walter. Georges cina chiar foarte des acolo singur, când Madeleine spunea că-i ostenită și era mai bucuroasă să rămână acasă.

El își alesese ziua de vineri și patroana nu poftea niciodată pe nimeni în acea seară, care era menită lui Bel-Ami și numai lui.

După cină jucau cărți, dădeau mâncare peștilor chinezești, trăiau și petreceau în familie. De mai multe ori în dosul vreunei uși, în dosul vreunui desiș din florărie, în vreun colț întunecos doamna Walter apuca fără veste în brațele sale pe tânărul bărbat și, strângându-l la piept din toată puterea, îi șoptea la ureche:

— Te iubesc!... Te iubesc la nebunie!...

Dar el o respingea veșnic cu răceală, răspunzându-i cu glas sec:

— Dacă începi iarăși, nu mai calc pe aici.

Către sfârșitul lui martie se zvoni deodată despre căsătoriile celor două surori. Rose avea să se căsătorească, după cum se spunea, cu contele de Latour-Yvelin și Suzanne, cu marchizul de Cazolles. Acești doi bărbați ajunseseră niște prieteni ai casei, dintre acei prieteni cărora li se îngăduie multe și care au o deosebită trecere.

Georges și Suzanne trăiau într-un soi de prietenie frățească și liberă, pălăvrăgeau ceasuri întregi, își băteau joc de toată lumea și păreau că se plac unul pe altul.

Niciodată nu mai aduseseră vorba de căsătoria tinerei fete, nici de pețitorii care se înfățișau.

Într-o dimineață când patronul îl chemase pe Du Roy ca să prânzească, doamna Walter, după masă, fu chemată să regleze o încurcătură cu un furnizor. Și Georges spuse Suzannei:

— Haidem să dăm pâine peștilor roșii.

Luară fiecare câte o bucată de miez de pe masă și se duseră în seră. Împrejurul bazinului de marmură erau puse pe jos niște pernițe, ca să se poată sta în genunchi în jurul bazinului, spre a fi mai aproape de dihăniile înotătoare. Tinerii luară fiecare câte una, unul lângă altul, și, plecați spre apă, începură să arunce înlăuntrul golomoți[36] pe care-i învăteau între degete. Peștii, de îndată ce văzură pâinea, veniră dând din coadă, bătând din aripioare, mișcând ochii lor mari, bulbucăți, rotindu-se, cufundându-se ca să prindă prada rotundă care cădea la fund și urcându-se înapoi îndată, să ceară alta.

Făceau mișcări ciudate din gură, se aruncau cu mișcări repezi și scurte, păreau niște dihănii mici și curioase, de un roșu aprins pe

nisipul auriu din fund, trecând ca niște flăcări prin apa străvezie, sau arătându-și, de îndată ce se opreau, dungile albastre care le mărgineau solzii.

Georges și Suzanne își vedeau fețele în apă și zâmbeau la chipurile lor.

Deodată el zise cu un glas încet:

— Nu-i bine să te ascunzi de mine, Suzanne.

— Da ce-i, Bel-Ami?, întrebă fata.

— Nu-ți mai aduci aminte ce mi-ai făgăduit chiar aici, în seara serbării?

— Nu.

— Că ai să te sfătuești cu mine de câte ori îți va cere cineva mâna.

— Și apoi?

— Și apoi, ți-a cerut-o.

— Cine?

— Știi bine.

— Nu. Mă jur!

— Ba da, știi! Secătura aceea de marchiz de Cazolles.

— Mai întâi că nu-i secătură.

— Se poate; dar e stupid, ruinat de joc și veștejit de petreceri. Halal partidă pentru dumneata, care ești așa de drăguță, de fragedă și de deșteaptă.

Ea întrebă, zâmbind:

— Ce ai de împărțit cu dânsul?

— Eu? Nimic.

— Ba ai. Nu-i el tocmai așa cum spui dumneata.

— Ei, asta-i! E un prost și un intrigant.

Ea se întoarse puțin, luându-și ochii de la apă.

— Mă rog, ia spune ce ai?

El rosti cu greu, ca și cum i s-ar fi smuls o mare taină din adâncul inimii:

— Am... am... am... că-s gelos pe dânsul!

Ea se miră și nu prea:

— Dumneata?

— Eu!

— Iacă! Și pentru ce?

— Pentru că-s înamorat de dumneata, și o știi prea bine asta, răutăcioaso!

Atunci, ea îi spuse pe un ton aspru:

— Ești nebun, Bel-Ami!

— Știu eu bine că-s nebun, urmă el. Parc-ar trebui să-ți mărturisesc asta, eu, om însurat, dumitale, o copilă? Sunt mai mult decât un nebun, sunt vinovat, aproape mișel. Nu mi-e cu putință să

mai am vreo nădejde și la gândul acesta îmi pierd mințile. Și când aud că-i vorba să te măriți, îmi vine să rup cu dinții pe cineva de turbare. Trebuie să mă ierți de asta, Suzanne!

El tăcu. Toți peștii, cărora nu li se mai arunca pâine, stăteau nemișcați, așezați aproape în șir, ca niște soldați englezi și privind chipurile plecate ale celor două ființe, care nu mai aveau grija lor.

Tânăra fată murmură, nici tristă, nici veselă:

— Păcat că ești însurat. Ce vrei? Nu se mai poate face nimic. S-a sfârșit!

El se întoarse deodată către dânsa și îi spuse dându-se cu totul aproape de ea.

— Dacă aș fi liber m-ai lua de soț?

Ea răspunse cu toată inima:

— Da, Bel-Ami, te-aș lua, fiindcă-mi placii mai tare decât toți ceilalți.

El se sculă și, bâlbâindu-se, îi zise:

— Mul... mulțumesc... mulțumesc... te... te rog, n-ai să spui „da” la nimeni? Mai așteaptă încă puțin. Te rog! Îmi făgăduiești?

Ea murmură cam tulburată și fără să priceapă ce voia el:

— Îți făgăduiesc.

Du Roy aruncă în apă bucata cea mare de pâine pe care o avea în mână încă și fugi ca și cum și-ar fi pierdut mințile, fără să-și ia ziua bună.

Toți peștii se aruncară cu lăcomie asupra darabului[37] aceluia de miez, care se legăna nefiind deloc strâns în mână și îl sfărâmară cu gurile lor hămesite. Ei îl târâră în celălalt capăt al bazinului și se zvârcoleau pe deasupra, făcând acum un fel de ciorchine mișcător, un fel de floare însuflețită și învârtitoare, o floare vie căzută în apă cu fața în jos.

Suzanne, uimită, tulburată, se sculă și se întoarse încet. Ziaristul plecase.

El se întoarse acasă foarte liniștit și întrebă pe Madeleine care scria niște scrisori:

— Tu cizezi vineri la Walter? Eu am să cinez.

— Nu. Nu-s tocmai bine, se codea ea. Sunt mai bucuroasă să rămân acasă.

Du Roy răspunse:

— Cum ți-e cheful. Nimeni nu te silește. Apoi își luă iarăși pălăria și plecă.

De multă vreme o pândeă, o supraveghea și o urmărea, știindu-i toate mișcările. Sosise, în sfârșit, clipa pe care o aștepta el. Nu se înșelase defel, după tonul cu care îi răspunsese ea: „Sunt mai bucuroasă să rămân acasă”.

El se purtă bine cu dânsa zilele următoare. Păru chiar vesel, ceea

ce nu prea mai obișnuia. Ea îi spunea: „Ai început să fii iarăși drăguț”.

Vineri el se îmbracă mai devreme, ca să facă câteva drumuri înainte de a merge la patron, spunea el. Apoi plecă cam pe la vreo șase ceasuri, după ce își sărută soția, și se duse să ia o trăsură în piața Notre-Dame-de-Lorette.

Spuse birjarului:

— Ai să te oprești în fața numărului 17, strada Fontaine, și ai să stai acolo până când îți voi porunci să pleci. Ai să mă duci apoi la restaurantul „Coq-Faisan”, strada Lafayette.

Trăsura porni în trapul mărunț al calului și Du Roy lăsă storurile. De îndată ce ajunsese dinaintea ușii sale, nu o mai slăbi din ochi. După o așteptare de vreo zece minute, o văzu pe Madeleine ieșind și apucând spre bulevardele mărginașe.

Îndată ce ea se îndepărtă, el scoase capul pe geam și strigă: „Mână!” Trăsura porni și îl lăsă înaintea lui „Coq-Faisan”, restaurant de mâna a doua, cunoscut în acea zonă. Georges intră în odaia cea mare și mănca încetitor, uitându-se din când în când la ceas. La șapte ceasuri și jumătate, după ce își băuse cafeaua, luase două pahare de șampanie și fumase liniștit o țigară bună, ieși, strigă o trăsură care trecea goală și spuse să-l ducă în strada La Rochefaucault.

Se urcă, fără să întrebe nimic pe portar, la catul al patrulea al casei pe care o arătase birjarului și când o servitoare îi deschise o întrebă:

— Domnul Guilbert de Lome e acasă, cred.

— Da, domnule.

Fu dus într-un salon unde așteptă câteva clipe. Apoi veni un om înalt, decorat, cu o înfățișare militară, cu părul cărunț, deși era încă tânăr.

Du Roy îl salută, apoi îi zise:

— După cum bănuisem, domnule comisar de poliție, soția mea cinează cu amantul ei într-o odaie de hotel pe care au închiriat-o în strada Martyrs.

Polițistul se plecă:

— Sunt la dispoziția dumneavoastră, domnule.

Georges urmă:

— Așa-i că puteți pătrunde într-o casă particulară, ca să constatați un adulter, doar până la nouă ceasuri? După ce trece ceasul acesta nu mai puteți.

— Nu, domnule, șapte ceasuri iarna, nouă ceasuri după 31 martie. Suntem în cinci aprilie, avem deci dreptul până la nouă ceasuri.

— Ei bine, domnule comisar, am o trăsură jos, puteți lua agenții care vă vor ajuta, apoi vom aștepta puțin după ușă. Cu cât vom ajunge mai târziu, cu atâta îi vom găbi mai bine în flagrant delict.

— Cum doriți, domnule.

Comisarul ieși, apoi veni înapoi îmbrăcat cu un pardesiu care ascundea eșarfa sa tricoloră. El se feri, ca să lase pe Du Roy să treacă. Dar ziaristul, care era cu mintea aiurea, nu voia să iasă el cel dintâi și repeta:

— După dumneavoastră... după dumneavoastră...

— Treceți, vă rog, domnule, eu sunt gazdă, zise polițistul. Celălalt trecu îndată pragul, salutând.

Merseră mai întâi pe la Comisariat, ca să ia trei agenți îmbrăcați în civil, care așteptau, căci Georges vestise de cu ziuă că prinderea va avea loc în acea seară. Unul dintre dâșii se urcă pe capră lângă vizitiu. Ceilalți doi se suiră în trăsură, care porni spre strada Martyrs.

— Am planul casei, spuse Du Roy. E la catul al treilea. O să dăm mai întâi de-un antreu, apoi de-o sufragerie, apoi de odaia de culcare. Toate trei odăile dau din una în alta. Nicio ieșire nu poate să le ușureze fuga. Puțin mai departe stă un lăcătuș. El va fi gata să se pună la ordinele dumneavoastră.

Când ajunseră înaintea casei arătate nu erau decât opt ceasuri și un sfert.

Așteptară în tăcere vreo douăzeci de minute, dar când văzu că era să bată trei sferturi, Georges zise:

— De acum, haidem! Și urcară scările fără să se gândească la portar, care, de altfel, nici nu-i băgă în seamă. Unul dintre agenți rămase în stradă, ca să păzească ieșirea.

Cei patru oameni se opriră la rândul al treilea și Du Roy își lipi mai întâi urechea de ușă și apoi ochiul de borta cheii. Nu auzi și nu văzu nimic. Sună.

Comisarul spuse agenților săi:

— Veți rămâne aici, gata la cea dintâi chemare.

Și așteptară. După vreo două, trei minute Georges apăsă din nou bumbul clopoțelului de mai multe ori în șir. Auziră un zgomot în fundul camerelor, apoi un pas ușor se apropie. Cineva venea să spioneze. Ziaristul lovi atunci cu degetul său îndoit în ușă.

Un glas de femeie care căuta să se prefacă, întrebă:

— Cine-i acolo?

— În numele legii, deschideți, tună ofițerul municipal.

— Cine sunteți?, repetă glasul.

— Sunt comisarul de poliție. Deschideți, sau pun să se spargă ușa!

— Ce vreți?, mai întrebă glasul.

Și Du Roy zise:

— Sunt eu. Degeaba ați mai căuta să scăpați...

Pasul ușor, un pas de picior gol, se depărta, dar se întoarse după câteva clipe.

— Dacă nu deschideți, sfărâmăm ușa, zise Georges.

El strângea mânerul de aramă și cu un umăr împingea încet. Dar,

nemai primind niciun răspuns, dădu deodată o izbitură așa de aprigă și de puternică, încât broasca învechită a acestei odăi cedă. Șuruburile ieșiră din lemn și tânărul era mai-mai să cadă peste Madeleine, care stătea în picioare îmbrăcată cu o cămașă și cu o fustă, cu părul despletit, cu picioarele goale și cu o lumânare în mână.

— Ea e, am pus mâna pe dâșii, strigă Georges și se aruncă în casă.

Comisarul, scoțându-și pălăria, îl urmă. Și tânăra femeie, înspăimântată, veni după ei cu lumina.

Străbătură o sufragerie, a cărei masă nestrânsă arăta rămășițele cinei: niște sticle de șampanie goale, un borcan de conserve deschis, oase de pui și bucăți de pâine... Două talere, așezate pe o tavă, erau pline cu grâmezii de scoici de stridii.

Odaia părea pustii de-o luptă. O rochie acoperea un scaun, niște pantaloni de bărbat stăteau călare pe brațul unui jilț. Patru botine, două mari și două mici, se întindeau la piciorul patului, căzute pe-o parte.

Era o odaie mobilată cu lucruri de rând, în care plutea acea duhoare nesuferită și rancedă a odăilor de hotel, duhoare ieșită din perdele, din saltele, din pereți, din scaune, duhoarea tuturor ființelor care au dormit sau au viețuit, o zi, ori șase luni, în această casă obștească și au lăsat acolo ceva din mirosul lor, din acel miros omenesc care, amestecându-se cu acela al celor de mai înainte, dădea în sfârșit o putoare nelămurită și nesuferită, aceeași în toate locurile de acest fel.

O farfurie cu prăjituri, o sticlă de Chartreuse și două păhăruțe pe jumătate pline încă stăteau îngrămădite pe sobă.

Pe ceasul de bronz era pusă o pălărie mare, bărbătească. Comisarul se întoarse iute și, privind-o pe Madeleine în ochi, întrebă:

— Domnia Voastră sunteți doamna Claire-Madeleine Du Roy, soția legitimă a domnului Prosper-Georges Du Roy, publicist, de față aici?

Ea rosti, cu un glas gătit:

— Da, domnule.

— Ce faceți aici?

Ea nu răspunse.

— Ce faceți aici?, urmă polițistul. Vă găsesc într-o casă străină, aproape dezbrăcată într-un hotel. Ce căutați aici?

El așteptă câteva clipe. Apoi, fiindcă ea păstra mereu tăcerea, continuă:

— Din moment ce nu vreți să mărturisiți, doamnă, mă găsesc nevoit să constat.

Se vedea în pat forma unui trup ascuns sub cearșaf. Comisarul se apropie și strigă:

— Domnule?

Omul culcat nu se clinti. Părea întors cu spatele și înfundat cu capul sub o pernă.

Ofițerul atinse ceea ce părea să fie umărul, și repetă:

— Domnule, nu mă siliți, vă rog, la fapte...

Dar trupul învelit stătea nemișcat parc-ar fi fost mort.

Du Roy, care înaintase repede, apucă învelitoarea, o trase și smucind perna descoperi fața vânătă a domnului Laroche-Mathieu. Se aplecă spre el și, tremurând de dorința de a-l apuca de gât ca să-l sugrume, îi spuse, cu dinții încleștați:

— Dar ai măcar curajul infamiei dumitale!

Ofițerul mai întrebă: „Cine sunteți?” Și fiindcă amantul, pierdut, nu răspundea, el urmă: „Sunt comisarul de poliție și vă somez să-mi spuneți numele dumneavoastră.”

Georges, care tremura de o furie bestială, strigă:

— Da' răspunde odată, păcătosule, ori am să-ți spun eu numele acum!

Atunci, cel culcat bâlbâi:

— Domnule comisar, nu trebuie să lăsați să fiu insultat de individul acesta. Cu dânsul sau cu dumneavoastră am de-a face? Lui ori dumneavoastră trebuie să răspund?

Părea că nu mai are salivă în gură.

— Mie, domnule, și numai mie trebuie să-mi răspundeți! Vă întreb cine sunteți?, urmă ofițerul.

Celălalt tăcu. Ținea strâns cearșaful la gât și-și holba în toate părțile ochii speriați. Mustățile lui mici, ridicate, păreau cu totul negre pe fața-i îngălbenită.

— Nu vreți să răspundeți? Atunci voi fi nevoit să vă arestez. În orice caz, sculați-vă. Vă voi întreba când veți fi îmbrăcat, adăugă comisarul.

Trupul se zvârcoli în pat și capul murmură:

— Dar nu pot, înaintea dumneavoastră.

— Pentru ce?, întrebă comisarul.

Celălalt bâlbâi:

— Pentru că sunt... sunt... sunt gol cu totul.

Du Roy începu să rânjească și ridică o cămașă căzută pe podea, o aruncă pe așternut strigând:

— Da' haide... scoală-te... Dacă te-ai dezbrăcat înaintea soției mele, poți foarte bine să te îmbraci înaintea mea.

Apoi întoarse spatele și se duse spre sobă.

Madeleine își venise în fire și, văzând că totul era pierdut, era gata să îndrăznească orice. O cutezanță nepăsătoare îi aprindea privirea; și, ciuciulind^[38] o bucată de hârtie, aprinse, ca pentru o serbare, cele zece lumânări din sfeșnicele proaste de pe colțurile sobei.

Apoi se rezemă de marmură și, întinzând la focul care se stinge un picior gol, care ridică pe la spate fusta sa de-abia sprijinită de coapse, luă o țigară dintr-o cutie de hârtie roșiatică, o aprinse și începu să fumeze.

Comisarul se dusesse către ea, așteptând ca tovarășul ei să fie gata.

— Faceți adesea slujba aceasta, domnule?, întrebă ea cu obraznicie.

— Cât mai rar cu putință, doamnă, răspunse el grav.

Ea îi râse în nas:

— Vă felicit!, asta nu-i tocmai frumos.

Se făcea că nu se uită, că nu-l vede pe soțul ei. Domnul din pat se îmbracă. Își pusese pantalonii, își încălțase botinele și se apropia, îmbrăcându-și jiletca. Ofițerul de poliție se întoarse către el.

— Acum, domnule, sunteți atât de bun să-mi spuneți cine sunteți?

Celălalt nu răspunse.

— Mă văd silit să vă arestez, preciza comisarul.

Atunci, omul strigă deodată:

— Să nu mă atingeți! Sunt inviolabil!

Du Roy se repezi la el ca și cum ar fi vrut să-l trântască la pământ și îi mormăi în față:

— E flagrant delict aici... flagrant delict. Pot să pun să te aresteze, dacă vreau... da, pot.

Apoi, cu un glas răsunător, adăugă:

— Omul acesta se numește Laroche-Mathieu, ministrul afacerilor străine.

Comisarul de poliție se dădu înapoi încremenit și bâlbâi:

— Ei bine, domnule, n-aveți de gând să-mi spuneți odată cine sunteți?

Ministrul se hotărî și, cu putere, spuse:

— De data asta, mișelul acesta nu a mințit. Mă numesc, într-adevăr, Laroche-Mathieu, ministru.

Apoi, întinzând brațul către pieptul lui Georges, pe care se arăta ca o lucire un mic punct roșu, adăugă:

— Și ticălosul acesta are pe haina sa Crucea de Onoare pe care i-am dat-o eu.

Du Roy se făcuse vânător.

Cu o mișcare repede smulse de la cheutoarea sa mica fâșie de panglică și aruncând-o în sobă îi zise:

— Iată cât valorează o decorație căpătată de la o scârnăvie de teapa ta!

Stăteau față în față, aproape unul de altul, rânjind, cu pumnii strânși, unul slab, cu mustața în vânt, celălalt gras, și cu mustața încârligată. Comisarul trecu repede între amândoi și, îndepărtându-i cu mâinile, spuse:

— Domnilor, domnilor, nu uitați cine sunteți, nu vă pierdeți demnitatea!

Ei tăcură și-și întoarseră spatele. Madeleine, nemișcată, fuma mereu, zâmbitoare. Ofițerul de poliție urmă:

— Domnule ministru, v-am prins singur cu doamna Du Roy, aici de față, dumneavoastră culcat, dumneai aproape goală. Hainele dumneavoastră fiind aruncate în neregulă în toată casa, aceasta constituie un flagrant delict de adulter. E limpede, nu puteți tăgădui. Ce aveți de răspuns? Laroche-Mathieu murmură:

— N-am nimic de spus, faceți-vă datoria...

Comisarul se îndreptă către Madeleine:

— Mărturișiți, doamnă, că domnul e amantul dumneavoastră.

— Nu tăgăduiesc, e amantul meu!, rosti ea dârză.

— E destul atât.

Apoi, comisarul luă câteva însemnări asupra stării și a așezării locuinței. Când sfârșise de scris, ministrul, care se gătise de îmbrăcat și care aștepta cu paltonul pe braț, cu pălăria în mână, întrebă:

— Mai aveți nevoie de mine, domnule? Ce mai am de făcut? Pot să plec?

Du Roy se întoarse către el și zâmbind obraznic:

— Adică pentru ce? Am sfârșit. Puteți să vă culcați înapoi, domnule; o să vă lăsăm singuri.

Și punând mâna pe brațul ofițerului de poliție, zise:

— Să mergem, domnule comisar, nu mai avem ce căuta în acest loc.

Politiștului îl urmă puțin cam mirat; dar, în pragul odăii, Georges se opri ca să-l lase să treacă. Celălalt nu voia, din politețe.

— Treceți, vă rog, domnule, stăruia Du Roy.

— După dumneavoastră, zise comisarul.

Atunci, ziaristul salută și, pe un ton de politețe ironică, adăugă:

— E rândul dumneavoastră, domnule comisar de poliție. Sunt aproape gazdă aici.

Apoi închise ușa încetișor.

Un ceas mai târziu, Georges Du Roy intra în birourile lui „Vie Française”.

Domnul Walter era deja acolo, căci dirija și supraveghea înainte, cu stăruință, ziarul său, care luase o dezvoltare foarte mare și care îi sprijinea foarte mult afacerile tot mai întinse ale băncii sale.

Directorul ridică puțin capul și întrebă:

— Cum, dumneata aici? Îmi pari tare ciudat! De ce n-ai venit să cinezi? De unde vii?

Tânărul, care era sigur de efectul său, spuse apăsând fiecare vorbă:

— Am răsturnat pe ministrul afacerilor străine. Celălalt socoti că

glumește.

— Răsturnat... cum?

— Am să schimb ministrul și-atâta tot. Cred că a venit timpul să dăm în lături stârvul acesta.

Bătrânul, înmărmurit, socoti că jurnalistul său era beat. Murmură:

— Ce ai? Vorbești cai-verzi pe pereți!

— Deloc. Am prins pe domnul Laroche-Mathieu în flagrant delict de adulter cu soția mea. Comisarul de poliție a constatat faptul. Ministrul s-a dus pe copcă!

Walter, trăsnit, își ridică cu totul ochelarii pe frunte și întrebă:

— Nu cumva îți bați joc de mine?

— Absolut deloc. Am să vă dau chiar o informație în privința aceasta.

— Ei, și ce ai de gând atunci?

— Să răstorn pe pungașul, pe mișelul, pe tâlharul acesta public! Georges puse pălăria sa pe un jilt, apoi adăugă: Vai de cei care-mi stau în cale! Nu-i iert niciodată!

Directorului, căruia tot nu-i venea să creadă, murmură:

— Dar... soția dumitale?

— Voi cere divorțul chiar mâine. O trimit la răposatul Forestier.

— Vrei să te despați?

— La dracu'! Eram caraghios. Dar trebuia să fac pe prostul ca să-i surprind. De-acum, s-a terminat. Sunt stăpân pe situație.

Domnul Walter nu-și venea în fire; privea pe Du Roy cu ochi speriați, gândind:

— Drace! Nu e bine să te pui rău cu el!

— Iată-mă liber!, urmă Georges. Am ceva bani. Mă voi înfățișa la alegeri, în octombrie, în ținutul meu, unde-s foarte cunoscut. Nu puteam să capăt vază, nici să mă fac respectat cu femeia aceasta care dă de bănuț lumii. Mă amețise ca pe un nătarău, mă prostise și mă fermecase. Dar de când o aflasem ce poamă-i, o păzeam, ticăloasă. Începu să rădă și adăugă: Bietul Forestier, el purta coarne... le purta fără să bănuiască, încrezător și liniștit. Am scăpat de lepra pe care mi-o lăsase. Mi s-au dezlegat mâinile. De-acum am să ajung departe... Se așezase călare pe un scaun. Repeta parcă visând:

— Am s-ajung departe!

Și papa Walter îl privea mereu cu ochii săi mari, cu ochelarii pe frunte și își zicea:

— Da, are să ajungă departe, ticălosul.

— Mă apuc să redactez informația, continuă Georges. Trebuie s-o fac cu schepsis. Dar știi, are să fie grozavă pentru ministru. E un om pierdut, fără scăpare. „Vie Française” nu mai are niciun motiv să-l cruțe.

Bătrânul stătu la îndoială câteva clipe, apoi se hotărî:

— Fă-i-o, zise el, așa i se cade dacă se apucă de porcării.

Capitolul 9

Trecuseră trei luni. Divorțul lui Du Roy se rostise. Nevasta lui își luase iar numele Forestier și fiindcă familia Walter trebuia să plece pe 15 iulie la Trouville, se hotărî ca înainte de a se despărți să petreacă o zi la țară.

Ei plecară într-o joi, la nouă ceasuri de dimineață cu un landou mare de drum, cu șase locuri și tras de patru cai înaintași. Aveau să prânzească la Saint-Germain, în chioșcul Henry al IV-lea. Bel-Ami ceruse să fie singurul bărbat între dâșii, căci el nu putea să-l sufere pe marchizul de Cazolles. Însă, în cele din urmă, se hotărâse ca să ia cu dâșii și pe contele de Latour-Yvelin, cum va deschide ochii. Îl înștiințaseră cu o zi înainte.

Trăsura străbătu în trapul cel mare Champs-Elysées, apoi trecu pădurea Boulogne. Era o vreme minunată de vară, fără să fie tare cald. Rândunelele lăsau pe albastrul cerului dăre lungi, rotunde, care păreau că se văd încă, pe când ele nici nu se mai puteau zări. Cele trei femei stăteau în spatele landoului, mama între cele două fete; iar bărbații dinainte, Walter între cei doi invitați.

Trecură Sena, înconjurară Mont-Valérien, ajunseră la Bougival și ținură apoi malul râului până la Pecq.

Contele de Latour-Yvelin, un bărbat cam trecut, cu o barbă lungă și mătăsoasă, al cărei vârf fâlfâia la adierea cea mai ușoară a vântului, din care pricină Du Roy zicea: „I se joacă frumos vântul în barbă” privea pe Rose cu gingășie. Erau de o lună logodiți.

Georges, foarte palid, se uita la Suzanne, care, de asemenea, era palidă. Ochii lor se întâlneau, păreau că vorbesc, că se înțeleg, că schimbă în taină un gând, apoi se uitau aiurea. Doamna Walter era liniștită, fericită.

Prânzul a fost lung. Înainte de-a se întoarce la Paris, Georges îi îmbie să facă o plimbare pe terasă.

Mai întâi se opriră, ca să admire priveliștea. Cu toții se așezară, pe rând, de-a lungul zidului și se minunară de întinderea orizontului. Sena, la poalele unui colnic întins, curgea înspre Maisons-Laffitte ca un șarpe nemăsurat, culcat în verdeață. La dreapta, pe vârful costișei, apeductul din Marly zugrăvea pe cer umbra sa uriașă, de omidă cu labelle mari, iar Marly din vale pierea într-un des buchet de copaci.

Pe șesul nemăsurat, care se întindea în față, se vedeau unde și unde niște sate. Brațele de apă de la Vésinet făceau niște pete lucii și curate, în verdeața cea rară din pădure.

— O asemenea panoramă nu se mai găsește nicăieri în lume, spuse Walter. Ca asta nu-i nici în Svițera.

Apoi începură să meargă încetinel, pentru ca să se preumblе și să se minuneze de această priveliște.

Georges și Suzanne rămaseră mai în urmă. De îndată ce se depărtară câțiva pași, el îi spuse cu un glas încet și stăpânit:

— Suzanne, te ador. Mă înnebunesc după tine!

— Și eu, Bel-Ami, murmură ea.

— Dacă nu vei fi soția mea, voi părăsi Parisul și țara asta.

— Încearcă și cere-mă la tata. Poate că se va învoi, zise ea.

Georges făcu o mică mișcare de nerăbdare:

— Nu, ți-o spun pentru a zecea oară, e nefolositor. Îmi vor închide ușa, mă vor alunga de la ziar și nu vom mai putea nici să ne vedem. Iată la ce sfârșit frumos sunt sigur că voi ajunge, printr-o cerere în regulă. Te-au făgăduit marchizului de Cazolles și trag nădejde că într-o zi vei spune „Da”. Și ei așteaptă.

— Atunci, ce trebuie să fac?, întrebă ea.

El sta pe gânduri, privind-o pieziș:

— Mă iubești îndeajuns ca să încerci o nebunie?

— Da!, răspunse ea cu hotărâre.

— O nebunie mare?

— Da.

— Nebunia cea mai mare.

— Da.

— Și ai să ai tu destulă îndrăzneală, ca să-i înfrunți pe tatăl și pe mama ta?

— Da.

— Adevărat?

— Da.

— Ei bine, este un mijloc, numai unul singur. Trebuie ca lucrul să vină de la dumneata și deloc de la mine. Dumneata ești un copil răsfățat, îți îngăduie să spui orice, deci nu va fi tare de mirare încă o îndrăzneală din partea dumatăle. Prin urmare, ascultă! În astă seară, după ce te vei întoarce, ai să te duci mai întâi la mama ta, când va fi singură, și-i vei mărturisi că vrei să mă iei de bărbat. Ea se va tulbura tare și se va mânia strașnic...

Suzanne îi tăie vorba:

— O, mama va voi din suflet...

El urmă cu aprindere:

— Nu. Tu n-o cunoști. Ea va fi mai întăritată și mai furioasă decât tatăl tău. Ai să vezi în ce chip n-are să vrea. Dar tu să stăruie și să nu te lași! Îi vei spune că pe mine vrei să mă iei de bărbat și pe nimeni altul decât pe mine. Ai să spui?

— Voi spune.

— Și după ce vei ieși de la mama ta, vei spune același lucru și tatălui tău, într-un chip foarte serios și foarte hotărât.

— Da, da. Și pe urmă?

— Și pe urmă... aici e aici. Dacă tu ești hotărâtă, bine hotărâtă, bine, bine, bine hotărâtă ca să-mi fii soție, scumpa mea Suzanne... am să... am să te răpesc!

Ea tresări tare de mulțumire și era cât pe-aci să bată din palme. Ah! Ce fericire! Ai să mă răpești? Și când ai să mă răpești?

Toată poezia învechită a răpirilor în timpul nopții, a căruțelor de poștă, a hanurilor, toate istoriile încântătoare din cărți îi străbătură deodată spiritul, ca un vis fermecător, care era aproape să se îndeplinească. Ea repetă:

— Spune, când ai să mă răpești?

— Chiar în seara asta... chiar în noaptea asta, răspunse Georges foarte încet.

Ea întrebă tremurând:

— Și unde vom merge?

— E taina mea! Gândește-te la ceea ce faci și gândește-te bine, că după asta trebuie numaidecât să fii nevasta mea. E singurul mijloc... dar e... foarte primejdios pentru... tine.

— Sunt hotărâtă. Unde am să te găsec?

— Poți să ieși din casă singură?

— Da, pot deschide porțița.

— Ei bine, pe la miezul nopții, când va dormi portarul, vino și găsește-mă în piața Concorde. Am să fiu într-o trăsură, în fața Ministerului de Marină.

— Voi veni.

— De bună seamă?

— De bună seamă.

El îi luă mâna și i-o strânse:

— Ah! Cât te iubesc! Cât ești de bună și de îndrăzneață! Vasăzică, nu vrei să iei de bărbat pe domnul Cazolles?

— O, nu!

— Tatăl tău s-a supărat tare când i-ai spus că nu?

— O, da, voia să mă trimită la mănăstire.

— Vezi cât e de nevoie să fii energică!

— Voi fi!

Ea privea în zarea nemărginită, cu capul plin de gândul răpirii. Va merge departe, departe... cu dânsul!

Va fi răpită!... Era mândră de asta! Nu se gândea deloc la numele ei, la ceea ce putea să i se întâmple. Știa ea oare aceasta? Bănuia măcar?

Doamna Walter întorcându-se, strigă:

— Vino mai repede, copilo, ce faci acolo cu Bel-Ami?

Îi ajunseră pe ceilalți. Vorbeau de băile de mare, la care erau pe cale să se ducă.

Georges nu vorbea nimic. Se gândea. Vasăzică, dacă această copilă va avea puțină îndrăzneală, va izbândi în sfârșit! De trei luni de zile o învăluia în mrejele fără de împotrivire ale dragostei sale. El o robea, o cucerea, o stăpânea.

O făcuse să-l iubească, așa cum știa el să se facă iubit. Pusese mâna ușor pe acest suflet zburdalnic de nănușă.

Izbutise mai întâi ca să nu-l primească pe domnul de Cazolles. Acum izbutise s-o facă să fugă cu dânsul. Căci alt chip nu era.

El înțelegea bine că doamna Walter nu va voi niciodată să-i dea de nevastă pe fiică-sa. Ea tot îl iubea și-l va iubi veșnic, cu o putere nespusă. El o ținea în frâu prin răceala sa calculată, dar simțea că e mistuită de o patimă zadarnică și arzătoare. Niciodată nu va putea s-o încovoiaie. Niciodată ea nu va îngădui ca el s-o ia pe Suzanne.

Dar de îndată ce o va ține pe copilă ascunsă, se va înțelege cu tatăl, care nu va avea ce face. Dus pe gânduri, el răspundea prin fraze scurte la cele ce i se spuneau și pe care nu le asculta. Când intra în Paris, păru că-și mai vine în fire.

Suzanne, de asemenea, era gânditoare; și zurgălăii celor patru cai, țiindu-i prin cap, o făceau să vadă drumuri nesfârșite și nopți veșnic cu lună, păduri întunecoase prin care aveau să treacă, hanuri la drumul mare și oameni de la grajduri grăbindu-se să schimbe caii, căci toată lumea ghicea că ei sunt urmăriți.

Când landoul ajunsese în curtea palatului, Georges fu oprit să cineze. El nu voi și se întoarce acasă.

După ce gustă ceva, își așază hârtiile, ca și cum trebuia să facă o călătorie lungă. Arse câteva scrisori compromițătoare, ascunse altele și scrise câtorva prieteni. Din când în când se uita la pendulă gândind: „Ce trebuie să fie acolo acum!”. Și o neliniște îl mușcă de inimă. Dacă nu va izbuti? Dar de ce era să se teamă? Totdeauna scăpa cu fața curată din încurcături! Dar, în seara asta, el juca o partidă mare!

Ieși pe la unsprezece ceasuri, se plimbă câțeva vreme, luă o trăsură și se opri în Piața Concorde, în dreptul bolților Ministerului de Marină.

Din când în când aprindea câte un chibrit ca să vadă câte ceasuri sunt. Când văzu că nu mai este mult până la miezul nopții, o nerăbdare chinuitoare îl cuprinse. El scotea capul pe porțița trăsurii și se uita întruna.

Un ceasornic îndepărtat bătu douăsprezece lovituri, apoi un altul mai aproape, pe urmă două deodată, apoi unul foarte departe. După ce termină și acesta de bătut, gândi: „S-a sfârșit. N-am izbutit. Nu va mai veni”.

Cu toate acestea era hotărât să aștepte până-n ziuă. În astfel de

împrejurări, trebuie să fii răbdător.

El mai auzi sunând sfertul, pe urmă jumătatea, apoi trei sferturi și toate ceasornicele repetară unu, întocmai cum vestiseră miezul nopții.

Georges n-o mai aștepta, ci sta frământându-și mintea că doar va ghici ceea ce se va fi întâmplat. Când, deodată, un cap de femeie se ivi pe porțiță și întrebă:

— Aici ești, Bel-Ami?

El tresări, fără să-și poată veni în fire.

— Dumneata ești, Suzanne?

— Da, eu.

El nu putu să deschidă repede porțița și repeta:

— Ah, dumneata ești... dumneata ești... suie-te!

Ea se sui și se lăsă să cadă lângă dânsul. Georges strigă birjarului: „Haide!” Și trăsura porni. Suzanne gâfâia și nu vorbea nimic.

— Ei bine, ce s-a întâmplat?, o întrebă Georges.

Atunci, ea murmură pierdută:

— O! A fost îngrozitor, mama mai cu seamă.

El era neliniștit și nerăbdător:

— Mama? Ce a spus? Istorisește-mi!

— O, a fost grozav! M-am dus la dânsa și i-am spus cum stau lucrurile – mă pregătisem dinainte. Atunci ea s-a făcut galbenă și a răcnit: „Niciodată! Niciodată!” Eu am plâns, m-am mâniat și m-am jurat că n-am să iau pe nimeni de bărbat, decât pe dumneata. Am crezut că vrea să mă bată. Parcă înnebunise. S-a hotărât ca dis-de-dimineață să mă trimită la mănăstire. De când sunt n-am văzut-o în așa hal! Atunci, tata intră, auzind-o spunând atâtea fleacuri. El nu s-a supărat așa ca dânsa, ci mi-a spus curat că tu nu ești o partidă destul de bună. Fiindcă mă înfuriasem și eu, țipam mai tare decât dânsii. Atunci, tata mi-a spus să ies, cu o mișcare de teatru, care nu-i ședea deloc bine. Asta m-a hotărât să fug cu tine, și iată-mă! Unde mergem?

El o ținea ușor de mijloc și asculta cu cea mai mare luare aminte, zvâcnindu-i inima; și o ură de moarte îl cuprinse împotriva acestor oameni. Dar acum, avea pe fiica lor în mână. Acum vor vedea ei.

— E prea târziu, nu putem să luăm trenul, îi zise el. Vom merge cu trăsura până la Sèvres, unde ne vom odihni noaptea. Și mâine vom pleca la La Roche-Guyon. E un sat plăcut, pe malul Senei, între Mantes și Bonnières.

— N-am din cele ce-mi trebuie. N-am luat nimic, șopti ea abia auzit.

Georges zâmbi, fără să-i pese:

— Lasă, ne vom îngriji noi acolo.

Trăsura străbătea lungul ulițelor. Georges apucă pe tânăra fată de mână și începu să i-o sărute încetișor, cu respect. Nu știa ce să-i mai spună, căci el nu era deprins cu dragoste de asta platonică.

Deodată i se păru că fata plângea. O întrebă speriat:

— Ce ai, drăguța mea?

Ea îi răspunse cu un glas înecat în lacrimi:

— Biata mea mamă, acum nu doarme, dacă va fi aflat că eu lipsesc.

Mama sa, într-adevăr, nu dormea.

Îndată ce Suzanne a ieșit din odaia sa, ea rămase în fața bărbatului ei.

Ea întrebă, aiurită, pierdută, înspăimântată:

— Dumnezeule, ce înseamnă asta?

— Asta înseamnă că intrigantul acesta i-a sucit capul!, strigă Walter furios. El a făcut-o să nu-l primească pe Cazolles. Vede că are zestre bună, ticălosul! El începu să se plimbe, înverșunat, prin odaie și urmă: Tu îl chemai neconținut, da, tu, tu îl linguseai, tu îl cocoleai, nu știai ce să-i mai faci. De dimineață până seara, Bel-Ami în sus, Bel-Ami în jos. Iată acum Bel-Ami...

Ea murmură, vânată:

— Eu?... Eu îl chemam?

— Sunteți nebune toate după dânsul!, îi răcni el în față; și a lui de Marelle, și Suzanne, și toate. Parcă eu nu vedeam, crezi tu, cum nu puteai sta fără dânsul nici două zile? Neconținut îl chemai.

Ea se ridică, ca la teatru:

— Nu-ți dau voie să-mi vorbești astfel. Uیți că eu n-am fost crescută într-o băcănie ca dumneata.

El rămase un moment nemișcat și înlemnit, apoi scoase un „Dracu' să vă ia!”, turbat și ieși trântind ușa după dânsul.

Îndată ce rămase singură, ea se duse, fără să-și dea seama, la oglindă, să se uite, ca și cum ar fi vrut să vadă dacă nu s-a schimbat nimic într-însa, atât de cu neputință și de grozave îi păreau cele auzite. Suzanne era amorezată de Bel-Ami! Și Bel-Ami voia să o ia de soție pe Suzanne. Nu, i se pare numai, nu era adevărat! Fetei, lucru natural, îi plăcea acest băiat frumos, crezuse că îl va lua de bărbat, și încercase și ea! Dar el? El nu putea fi amestecat aici! Se gândea, tulburată, ca în fața nenorocirilor celor mari. Nu, Bel-Ami nu putea ști nimic de hotărârea Suzannei.

Și ea se gândi vreme îndelungată la nevinovăția cu puțință a acestuia. Ce mișel, dacă într-adevăr pregătise el lucrul! Și ce are să se întâmple oare? Ce de mai pericole și de chinuri prevedea ea!

Dacă într-adevăr el nu știa nimic, totul se putea liniști. Va face o călătorie cu Suzanne, vreo șase luni, și se va sfârși. Dar, pe urmă, cum va putea ea să-l mai vadă? Căci îl iubea întruna. Această patimă intrase în ea, cum intră vârfurile acelea de săgeată, pe care nu le mai poți scoate.

Să trăiască fără dânsul, cu neputință!

Mai degrabă să moară...

Mintea ei se pierdea în aceste chinuri și îndoieli.

O durere începu s-o înjunghie prin cap; ideile sale începură să fie obositoare, tulburi, să-i facă rău. Se chinuia să afle și nu mai putea, căci nu afla nimic. Se uită la pendulă, era unu trecut. Își spuse: „Nu pot să stau astfel, simt că înnebunesc. Trebuie să știu. Mă duc să scol pe Suzanne și s-o întreb”.

Și ea se îndreptă către odaia fiicei sale, desculță ca să nu facă zgomot și c-o lumânare în mână. Deschise ușa foarte încetișor, intră și se uită la patul ei. Nu era desfăcut. Ea nu pricepu la început și crezu că biată copilă vorbea încă cu tatăl său. Dar deodată o bănuială grozavă îi trecu prin cap și alergă în fuga mare la bărbatul ei. Ajunse dintr-o săritură, vânăta și gâfâind. El sta culcat și citea încă.

Walter întrebă speriat:

— Ei bine! Ce-i? Ce ai?

— N-ai văzut pe Suzanne?, se bâlbâi ea.

— Eu? Nu. Da' ce-i?

— A... A... fugit. Nu-i... în odaie. Dintr-o săritură el fu pe covor, își luă papucii și, doar cu cămașa fâlfâind, dădu buzna, la rândul său, în odaia fiicei sale. De îndată ce văzu, nu-i mai rămase nicio umbră de îndoială. Fugise!

El căzu într-un jilt și puse lampa cu care venise jos, dinaintea lui. Soția sa veni și ea. Bâlbâi:

— Ei, ce zici?

Walter nu mai avu putere să-i răspundă; nu mai era mâniat, scoase numai un geamăt.

— S-a sfârșit, e a lui. Suntem pierduți!

Ea nu înțelegea.

— Cum pierduți?

— Ei da, la dracu', trebuie s-o ia acum, zise Walter.

Ea scoase un muget de bestie:

— El?... Niciodată!... Ești nebun?

Walter răspunse trist:

— Degeaba urla. A răpit-o... A necinstit-o. Cel mai bun lucru e să i-o dăm. Dacă vom tăcea din gură, nimeni n-are să afle istoria asta.

Ea repetă zguduită de o tulburare grozavă:

— Niciodată! Niciodată nu va avea pe Suzanne! Nu voi da voie niciodată!

Walter murmură cu împovărare:

— Dar o are. S-a terminat. Și are s-o păzească și o s-o ascundă atâta vreme cât ne vom împotrivi. Prin urmare, ca să înlăturăm scandalul, trebuie să i-o dăm numaidecât.

Femeia, sfâșiată de durere înăbușită, îi repetă:

— Nu! Nu! Niciodată nu voi da voie. El urmă, pierzându-și

răbdarea:

— Dar e de prisos să mai facem gură. Trebuie. A! Ticălosul, cum ne-a tras chiulul!... E strașnic. Am fi găsit unul mai bun ca stare, dar nu așa de deștept și cu viitor. E un om cu viitor. Are să ajungă deputat și ministru.

Doamna Walter răspunse cu o energie sălbatică:

— Niciodată nu voi lăsa să ia de nevastă pe Suzanne... Auzi tu?... Niciodată!

Atunci, el se înfurie și ca om practic ce era începu să-l apere pe Bel-Ami.

— Tacă-ți gura odată... Îți spun că trebuie... că trebuie numaidecât. De unde știi? Poate că nici nu ne vom căi. Cu oamenii de teapa lui nu se știe ce se poate întâmpla. N-ai văzut cum numai în trei articole l-a doborât pe neghiobul de Laroche-Mathieu și cu câtă demnitate a făcut el asta, deși, ca bărbat, îi venea peste măsură de greu. În cele din urmă vom vedea. E, însă, lucru bine hotărât că ne are în mână. Nu putem să găsim ieșire...

Ei îi venea să zbiere, să se tăvălească pe jos, să-și smulgă părul. Rosti cu glas înverșunat:

— N-o va avea... Nu... vreau eu!

Walter se sculă, își luă lampa și-i răspunse:

— Uite, ești stupidă cum sunt toate femeile. Lucrezi numai din patimă. Nu știi să te dai după împrejurări... sunteți niște stupide! Eu îți spun c-are s-o ia... Trebuie!

Și ieși târându-și papucii. Străbătu ca o vedenie caraghioasă, numai în cămașa de noapte, antreul cel lung al palatului întins și adormit, și intră fără zgomot în odaia sa.

Doamna Walter rămase în picioare, sfâșiată de o durere peste firea ei. Ea încă nu-și dădea bine seama de altminteri. Suferea numai. Apoi își aduse aminte că nu putea să rămână acolo, așa nemișcată, până la ziuă. Simțea o nevoie strașnică să fugă unde o vor duce ochii, să se ducă întruna, să caute un ajutor, un sprijin.

Se gândea pe cine să cheme la dansa. Pe cine? Nu găsea! Un preot! Da, un preot! S-ar arunca la picioarele lui, i-ar mărturisi totul, greșeala și deznădejdea sa. El ar pricepe că acest mișel nu poate să ia de nevastă pe Suzanne, și ar împiedica aceasta. Îi trebuia un preot numaidecât! Dar unde să-l găsească? Încotro să se ducă? Dar nici așa nu putea să rămână. Atunci, pe dinaintea sa trecu ca o vedenie chipul blând al lui Isus, mergând pe valuri. Ea îl văzu întocmai cum l-ar fi văzut dacă ar fi privit tabloul. Deci, el o chema, îi zicea: „Vino la mine! Vino și îngenunchează la picioarele mele, căci te voi mângâia și te voi sfătui ce trebuie să faci”.

Își luă lumânarea, ieși și coborî ca să ajungă în seră.

Isus era tocmai în capăt, într-un salonaș închis cu o ușă de sticlă,

pentru ca umezeala pământului de prin oale să nu strice pânza.

Salonașul părea un fel de paraclis în mijlocul unei păduri ciudate.

Când doamna Walter intră în seră, pe care o văzuse întotdeauna plină de lumină, rămase înmărmurită dinaintea beznei întunecoase. Plantele cele mari din țările calde încărcaseră aerul cu răsuflarea lor greoaie. Și ușile stând mereu încuiate, aerul din această pădure stranie, închis sub o boltă de sticlă, intra cu greutate în plămâni, te amețea, te îmbăta, îți făcea în același timp și bine și rău, dădea trupului o senzație nedeslușită, de voluptate ațâțătoare și de moarte.

Sărmana femeie mergea încetișor, înfricoșată de întunecime, în care se iveau, la flacăra rătăcitoare a lumânării, plante curioase, cu înfățișarea unor dihanii, cu chipul unor ființe cu niște forme ciudate.

Deodată, îl zări pe Christ. Deschise ușa care o despărțea și căzu în genunchi.

Se rugă la început pierdută, bolborosind cuvinte de dragoste, rugăciuni pătimase și deznădăjduite. Apoi, înflăcărarea rugilor mai potolindu-se, ea ridică privirea către dânsul și rămase cuprinsă de groază. La flacăra tremurătoare a singurei lumini, care trimitea din jos puține raze către dânsul, el semăna așa de tare cu Bel-Ami, încât n-o mai privea Dumnezeu, ci amantul ei. Erau ochii și fruntea lui, figura lui, înfățișarea lui rece și mândră.

Ea bolborosi: „Isuse! Isuse!...” Și cuvântul Georges îi venea pe buze. Deodată îi trecu prin minte că în acel minut Georges o avea pe fiică-sa. Era singur cu dânsa, undeva într-o odaie. El! El! Cu Suzanne!

Repetă: „Isuse!... Isuse!...” Dar se gândea la dânsii... la fiică-sa și la amantul său! Erau singuri... într-o odaie... și noaptea. Îi vedea. Îi vedea așa de limpede, încât stăteau înaintea ei în locul tabloului. Își zâmbeau. Se sărutau. Odaia era întunecoasă, patul – desfăcut. Ea se ridică să meargă la dânsii, s-o apuce de păr pe fiică-sa și s-o smulgă din îmbrățișarea lui. Se ducea s-o strângă de gât, s-o sugrume pe fiică-sa, pe care o ura, pe fiică-sa care se da acestui bărbat. O apuca... mâinile ei dădură de pânză. Și ea izbi în picioarele lui Christ.

Atunci, scoase un strigăt mare și căzu pe spate. Lumânarea răsturnată se stinse.

Ce s-a întâmplat pe urmă? Ea visă multă vreme lucruri stranii, înspăimântătoare. Georges și Suzanne treceau pe dinaintea ochilor ei, înlănțuiți neconținut cu Isus Christos, care binecuvânta dragostea lor îngrozitoare.

Ea simțea, nedeslușit, că nu era în odaia ei. Voia să se ridice, să fugă, dar nu putea. O toropeală o cuprinsese, îi legase mâinile, lăsându-i trează numai mintea tulburată, chinuită de vedenii groaznice, de pe ceea lume, fantastice, pierdută într-un vis urâcios, vis straniu și câteodată ucigător, care face să pătrundă în creierul omenesc plante fermecătoare din țările calde, cu forme ciudate și

mirosuri grele.

În faptul zilei o găsiră pe doamna Walter întinsă fără simțire, aproape asfixiată înaintea lui „Isus mergând pe valuri”. Ea fu așa de bolnavă, încât se temeau să nu moară. Tocmai a doua zi își veni cu totul în fire. Atunci, începu să plângă.

Lipsa Suzannei fu tălmăcită printr-o trimitere pe neașteptate la mănăstire. Și domnul Walter răspunse unei scrisori lungi a lui Du Roy, dându-i mâna fiicei sale.

Bel-Ami pusese scrisoarea la cutie chiar când era să iasă din Paris, căci el o pregătise mai dinainte, în seara plecării, îi spunea acolo, în termeni cuviincioși, că iubea de multă vreme pe fata lui, că n-a avut loc între ei vreo înțelegere, dar văzând-o că vine la dânsul, de bună voie, și îi spune: „Vreau să fiu soția dumitale”, a crezut de cuviință s-o țină la dânsul, chiar s-o ascundă până ce va căpăta un răspuns de la părinți, a căror voință legală, pentru dânsul, avea o însemnătate mai mică decât voința logodnicei sale.

Mai spunea domnului Walter, ca să-i răspundă „poste restante”, având să-i trimită scrisoarea un prieten.

Când va căpăta scrisoarea, atunci va aduce pe Suzanne la Paris și o va trimite la părinții ei, nevoind să vină și el deocamdată.

Ei statură șase zile pe țărmul Senei, la La Roche-Guyon.

Niciodată tânăra fată nu petrecuse mai bine. Se jucase de-a păstorița altădată. Și fiindcă acolo el zicea că-i e soră, trăiau amândoi într-o prietenie liberă și curată, un fel de tovarășie amoroasă. El crezu de cuviință s-o respecte. A doua zi după sosirea lor, ea își cumpără albituri și haine de țărancă și începu să pescuiască cu undița, purtând pe cap o pălărie foarte mare de paie, împodobită cu flori de câmp. Locurile îi păreau desfătătoare.

Era acolo o turlă veche și un castel vechi, în care se vedeau niște tapiserii foarte frumoase.

Georges, îmbrăcat cu o bluză, cumpărată de gata de la un negustor din partea locului, se plimba cu Suzanne pe jos, de-a lungul țărmului, sau cu barca. Se sărutau neconținut înfiorându-se, ea nevinovată, el aproape să cadă în ispită.

Dar el știa să se stăpânească și când îi spuse: „Tatăl dumitale se învoiește. Măine ne întoarcem la Paris.”, ea murmură cu naivitate: „Așa degrabă? Îmi placea așa de tare să fiu nevasta ta!”

Capitolul 10

În locuința cea mică din strada Constantinopole era întuneric. Georges Du Roy și Clotilde, întâlnindu-se la poartă, intrară dând buzna unul peste altul și ea îi spuse, fără să-i dea răgaz să deschidă ferestrele:

— Vasăzică, iei pe Suzanne Walter?

El dădu din cap, încetișor, apoi adăugă:

— Ce, nu știi?

Ea, în picioare în fața lui, începu furioasă și indignată:

— Iei pe Suzanne Walter? A, e prea mult! E prea mult! Iată trei luni de zile de când îmi ascunzi asta. Toată lumea știe, în afară de mine. A trebuit să mi-o spună bărbatul meu.

Du Roy începu să rânjească, cam zăpăcit însă, și, punându-și pălăria pe colțul sobei, se așează pe un jilț.

Ea îl privea țintă în ochi și îi spuse cu un glas mâniat și aspru:

— Te gândeai la asta de când ți-ai lăsat nevasta și mă păstrai frumos de amantă, ca să ții locul altora. Ce mișel mai ești!

Georges întrebă:

— Pentru ce? Am avut o femeie care mă înșela. Am prins-o, m-am despărțit și acum iau alta. Se poate ceva mai simplu?

Ea murmură tremurând:

— Ah, cât ești de șarlatan și de primejdios! El începu iar să zâmbească:

— Zău, numai găgăuții și neghiobii sunt pârlâți! Ea își urmă firul gândului:

— Cum nu te-am ghicit ce fel de poamă îmi ești, la început! Dar de unde puteam crede că ești așa de ticălos!

Georges își luă o mutră demnă:

— Te rog, ia-ți seama la gură.

Ea se revoltă împotriva acestei indignări:

— Ce? Nu cumva ai vrea să-mi pun mânuși ca să-ți vorbesc acum? Te porți cu mine ca un păcătos, de când te cunosc, și ai vrea să nu ți-o spun? Înșeli pe toată lumea, îi tragi pe sfoară pe toți, îți faci mendrele prin toate părțile și vrei să mă port cu tine ca și cu un om cinstit? Auzi dumneata!

El se ridică și, tremurându-i buza, îi zise:

— Taci, sau te dau afară!

Ea bolborosi:

— Să mă dai afară... să mă dai afară... pe mine... De aici... Tu?...

Tu?...

Nu mai putu să vorbească, într-atâta o înăbușea mânia, și deodată, ca și cum și-ar fi ieșit din minți, izbucni:

— Să mă dai afară de aici? Vasăzică, uiți că eu am plătit chiria la început! O! Da, din când în când ai luat-o pe seama ta. Dar cine a închiriat-o?... Eu... Cine a păstrat-o?... Eu... Și tu vrei să mă dai afară? Așteaptă tu, secătură! Crezi tu că eu nu știu cum ai furat de la Madeleine jumătate din moștenirea de la Vaudrec? Crezi tu că eu nu știu cum te-ai culcat cu Suzanne, pentru ca s-o silești să te ia de bărbat?

Georges o apucă de umeri și o zgudui cu putere:

— Nu vorbi de dânsa!... C-o pățești!

— Te-ai culcat cu dânsa! Știu, răcni ea.

Georges ar fi primit să-i spună orice, dar această minciună îl scotea din fire. Adevărurile pe care i le aruncase în față îl făceau să turbeze de mânie, dar defăimarea asta, a fetei care avea să-i fie soție, îl făcea să simtă că vrea s-o lovească.

Repetă:

— Tacă-ți gura... bagă de seamă... astupă-ți gura. Și o zgâlțâia cum scuturi un pom să-i cadă fructele.

Ea urlă, despletită, cu gura căscată, cu ochii ieșiți:

— Te-ai culcat cu dânsa!

Georges îi trase o palmă așa de tare peste obraji, încât puțin a fost de n-a căzut de perete. Ea însă se întoarse către dânsul și, sprijinindu-se în mâini, mai strigă încă o dată:

— Te-ai culcat cu dânsa!

Se aruncă asupra ei și, ținând-o jos, o lovi sabatic, cum ai lovi un câine.

Deodată ea tăcu și începu să geamă sub lovături. Nu se mai mișca. Își ascunsese fața în colțul dintre podea și perete, scoțând niște țipete înfiorătoare.

El încetă s-o mai lovească și se ridică. Apoi se plimbă de câteva ori prin odaie, ca să-și vină în fire și, venindu-i o idee, trecu alături, umplu ligheanul cu apă rece și își înmuie capul în el, apoi se spală pe mâini și veni să vadă ce mai face ea, ștergându-și mâinile cu grijă.

Ea nu se clintise din loc. Stătea întinsă pe jos, plângând încetșor.

— N-ai să sfârșești odată să te sclifosești?

Ea nu răspunse. Atunci, el rămase în mijlocul odăii, cam stânjenit și rușinat, înaintea trupului lungit înainte-i.

Deodată se hotărî și luă pălăria de pe sobă.

— Bună seara. Să dai cheia portarului când vei sfârși. N-am s-aștept eu să-ți treacă hachițele.

Ieși, închise ușa, intră la portar și-i spuse:

— Doamna a rămas. Are să plece îndată. Să spui proprietarului că

de la 1 octombrie nu mai țin casa. Azi suntem în 16 august, prin urmare sunt în regulă.

Și se depărta cu pași mari, căci avea treabă în oraș, să cumpere cele din urmă daruri de nuntă.

Nunta era hotărâtă la 20 octombrie, după convocarea Camerelor. Cununia religioasă trebuia să aibă loc în Biserica Madeleine.

Se vorbiseră multe, fără ca să se știe sigur cum stau lucrurile. Circulau o mulțime de povești. Se șoptea că se întâmplase și o răpire, dar nimeni nu știa sigur.

După cum șușoteau servitorii, doamna Walter, care nu mai vorbea deloc cu viitorul său ginere, se otrăvise de mânie, chiar în seara în care se hotărâse căsătoria, după ce pe la miezul nopții trimisese pe fiică-sa la mănăstire.

O aduseseră în casă mai mult moartă. Desigur că ea n-are să mai fie ce-a fost, niciodată. Părea acum o femeie bătrână, părul îi albise și se făcuse foarte cucernică, împărtășindu-se în fiecare duminică.

În cele dintâi zile ale lui septembrie, „Vie Française” înștiința pe cititorii săi că baronul Du Roy de Cantel este de-acum înaintea prim-redactorul său, domnul Walter păstrând titlul de director.

Atunci se năimi[39] o droaie de cronicari cunoscuți, de reporteri, de redactori politici, de critici literari și teatrali, momiți prin puterea banului de la ziarele cele mari, de la vechile ziare puternice și cu vază.

Ziariștii vechi, ziariștii serioși și respectabili acum nu mai dădeau din umeri când vorbeau de „Vie Française”. Izbânda repede și desăvârșită ștersese disprețul scriitorilor serioși pentru începuturile acestei foi.

Căsătoria primului său redactor era ceea ce se cheamă un fapt parizian, Georges Du Roy și familia Walter atrăgând mult luarea aminte de o bucată de vreme. Toți indivizii pomeniți prin dările de seamă își pusese în gând să meargă.

Evenimentul avu loc într-o zi senină de toamnă.

De la opt ceasuri de dimineață, toți slujbașii de la Madeleine așternură pe scările intrării celei mari a acestei biserici, care se ridica deasupra uliței Royale, un covor roșu; ceea ce, desigur, făcea să se oprească drumeții, vestind norodului din Paris că o mare ceremonie avea să aibă loc.

Funcționarii ducându-se la birourile lor, lucrătoarele, băieții din dughene, toți se opreau, priveau și se gândeau nedeslușit la oamenii bogați, care cheltuiau atâta bănet ca să se împerecheze.

Pe la zece ceasuri, curioșii începură să se oprească locului. Ei stăteau acolo câteva minute uitându-se, nădăjduind că poate se va începe îndată, apoi se depărtau.

Pe la unsprezece ceasuri sosiră câteva plutoane de sergenți de oraș, care, cum veniră, începură să îmboldească lumea, căci mai la

fiecare minut se făceau grămezi de oameni.

În curând, începură să sosească invitații; veniră aceia care voiau să aibă locuri bune pentru ca să vadă totul. Ei se așezară pe jețuri de-a lungul pridvorului din mijloc.

Încet-încet mai veniră și alții, femei care foșneau din rochii și din mătăsuri, bărbați serioși, mai toți pleșuvi, mergând corect ca într-un salon, mai gravi încă în acest local.

Biserica se umplea cu încetul de lume. Soarele trimitea o ploaie de lumină, prin uriașa ușă deschisă, luminând rândurile cele dintâi, în care puteau fi văzuți cunoscuții de vază. Altarul părea cam întunecat, câteva lumânări dând o lumină gălbuie, slabă și palidă față cu deschiderea luminoasă din ușa cea mare.

Se cunoșteau unii cu alții, se chemau cu un semn, se strângeau în cete. Litrații, mai puțin respectuoși decât oamenii din lumea mare, vorbeau cu jumătate de glas.

Se uitau la femei.

Norbert de Varenne, care căuta vreun prieten, îl zări pe Jacques Rival prin mijlocul bisericii și se duse la dânsul.

— Vasăzică, viitorul e al haimanalelor, spuse el.

Celălalt, care nu-l pizmuia pe Du Roy, răspunse:

— Atât mai bine pentru dânsul. De acum a pus mâna pe noroc.

Și începură să-și arate unul altuia mutrele cunoscute.

— Nu știi ce s-a întâmplat cu fosta lui nevastă?, întrebă Rival.

— Știu și nu știu, zâmbi poetul. Mi s-a spus că trăiește retrasă în mahalaua Montmartre. Însă... este și un însă... de câțeva vreme văd în „Plume” niște articole politice care seamănă grozav cu ale lui Forestier și Du Roy. Sunt ale unuia Jean Le Doi, tânăr, băiat frumos, deștept, dintr-aceeași specie ca și prietenul nostru Georges, și care a făcut cunoștință cu fosta lui soție, de unde trag încheierea că ea iubește începătorii și-i va iubi veșnic. De altminteri, e bogată, nu degeaba Vaudrec și Laroche-Mathieu erau nelipsiți din casă.

Rival spuse:

— Madeleine asta nu-i urâtă. E foarte isteasă și șmecheră! Trebuie să fie încântătoare la întâia cunoștință. Dar, ia spune-mi cum de se cunună Du Roy religios, după o despărțire legiuită.

— Se cunună religios, fiindcă pentru biserică n-a fost înșurat întâia oară, lămuri Norbert de Varenne.

— Cum adică?

— Prietenul nostru Bel-Ami, din nepăsare sau din economie, a socotit că-i e de-ajuns primăria când s-a înșurat cu Madeleine Forestier. El s-a lipsit de binecuvântarea bisericească, ceea ce pentru sfânta noastră biserică înseamnă un simplu concubinaj. Prin urmare, astăzi el vine înaintea ei ca un flăcău, iar ea îi desfășoară toate alaiurile sale, care îl vor costa scump pe papa Walter.

Zgomotul mulțimii numeroase creștea sub bolta înaltă. Se auzeau glasuri care vorbeau aproape tare.

Erau arătați oameni vestiți, care se fuduleau, mulțumiți că sunt văzuți și păstrându-și cu îngrijire înfățișarea lor obișnuită înaintea publicului, deprinși a se arăta astfel la toate serbările unde ei erau, așa li se părea, podoabele neapărate, giuvaericelele artei.

Rival urmă:

— Spune-mi, scumpul meu, dumneata, care te duci adesea pe la patron, e drept că doamna Walter și cu Du Roy nu-și vorbesc niciodată?

— Niciodată. Ea nu voia în ruptul capului să-i dea fata. Dar el avea în mână pe Walter, căci descoperise niște potlogării de-ale lui, mi se pare niște potlogării rămase uitate din afacerea Marocului. L-a amenințat pe moșneag cu destăinuri înspăimântătoare. Walter și-a adus aminte de pilda lui Laroche-Mathieu și i-a dat fata îndată. Dar mama, încăpățânată ca toate femeile, s-a jurat că nu va vorbi în viața ei niciun cuvânt cu ginerele său. Sunt ai dracului de nostimi când se întâlnesc amândoi. Ea pare o statuie, statuia răzbunării, iar el e foarte stângaci, cu toate c-ar vrea să se țină, căci știe să se stăpânească!

Niște confrăți veniră să le dea bună ziua.

Se auzeau crâmpete de discuții politice. Și, nedeslușit ca vuietul unei mări îndepărtate, forfotirea norodului îngrămădit înaintea bisericii pătrundea pe ușă odată cu soarele, se ridica spre boltă, deasupra neastâmpărului cuviincios al publicului ales, înghesuit în templu.

Deodată, portarul lovi de trei ori podeaua de lemn cu halebarda sa.

Toată mulțimea se întoarse cu un prelung foșnet de rochii și mișcând scaunele. Și tânăra fată se ivi, la brațul tatălui ei, în lumina cea vie a fațadei.

Ea părea tot o păpușă, o drăgălașă păpușă albă, împodobită cu flori de portocal.

Rămase câteva clipe pe prag, apoi, când făcu cei dintâi pași în pridvor, orgile scoaseră un strigăt puternic, vestind intrarea miresei cu glasul lor tare, de metal.

Ea mergea cu capul plecat, dar fără sfiiciune, mișcată puțin, drăguță, încântătoare, o miniatură de mireasă. Femeile zâmbeau și murmurau privind-o trecând. Bărbații șopteau: „De gust, adorabilă”. Domnul Walter mergea cu o demnitate peste măsură, cam palid, cu ochelarii drept pe nas.

După dâșii, patru domnișoare de onoare, toate patru îmbrăcate în trandafirii și toate patru drăguțe, alcătuiau un fel de curte a acestui boboc de regină. Cavalerii de onoare, aleși pe sprânceană, după chipul și asemănarea mirelui, mergeau cu un pas care părea reglat de un

maestru de dans.

Doamna Walter venea după dâșșii, la braț cu tatăl celui alt ginere al ei, marchizul de Latour-Yvelin, în vârstă de șaptezeci și doi de ani. Ea nu mergea, se târa, gata să leșine la orice mișcare făcea. Se vedea că picioarele i se împleticeau, că nu voiau să meargă, că inima i se bătea în piept ca o bestie care se aruncă să scape.

Slăbise. Părul său alb o făcea să pară și mai gălbicioasă, și mai trasă la față.

Se uita înaintea ei, pentru ca să nu vadă pe nimeni, gândindu-se, poate, numai la ceea ce o chinuia.

Apoi, Georges Du Roy se ivi cu o doamnă bătrână necunoscută. El ridică capul, fără să-și întoarcă deloc ochii pironiți înainte, aspri, sub niște sprâncene cam încrețite. Mustața sa părea ațâțată pe buza-i. Tuturor li se părea un foarte frumos băiat. Avea înfățișarea mândră, statura aleasă, piciorul drept. Îi stătea bine fracul, iar la cheutoare, cordeluța Legiunii de Onoare îl păta ca o picătură de sânge.

După aceea veneau rudele, Rose cu senatorul Rissolin. Ea era măritată de șase săptămâni. Conte de Latour-Yvelin întovărășea pe vicontesa de Percemur.

În sfârșit, era o mulțime ciudată de cunoscuți și de prieteni de-ai lui Du Roy, pe care-i vârâse în noua sa familie, înși, din lumea aceea pariziană, care la ocazie sunt intimi și la nevoie veri de-al nouălea neam ai bogaților parveniți, erau nobili scăpătați, ruinați, pătați și însurați uneori, cum e mai rău. Erau domnul de Belvigne, marchizul de Banjolin, contele și contesa de Ravenei, ducele de Ramorano, prințul de Kravalow, cavalerul Valreali, apoi invitați de-ai lui Walter, prințul de Guerche, ducele și ducesa de Ferracine, frumoasa marchiză des Dunes. Vreo câteva rudenii de-ale doamnei Walter aveau niște mutre alese, dar de provincie în mijlocul acestui vâlmășag.

Și orgile cântau întruna, împrăștiind prin zidirea cea uriașă note răsunătoare și cadențate din gâturile lor lucitoare, care îndreaptă către cer bucuria sau durerea oamenilor.

Se închiseră canaturile cele mari ale ușii și deodată se făcu întuneric înăuntru, ca și cum soarele ar fi fost dat afară.

Georges stătea acum în genunchi lângă mireasa sa, în fața altarului, în fața lumânărilor aprinse. Episcopul cel nou din Tanger, cu cârja în mână și cu mitra în cap, se ivi ieșind din sacristie, ca să-i unească în numele Sfântului.

El puse întrebările obișnuite, schimbă verigile, rosti vorbele care leagă ca niște lanțuri și îndreaptă către nou-veniți o cuvântare creștinească. Vorbi multă vreme de credință, cu vorbe alese și umflate. Era un om gros, înalt, unul din acei prelați frumoși, la care pânțele este podoabă.

Un zgomot de suspine făcu pe câțiva să întoarcă capetele.

Doamna Walter plângea cu fața ascunsă în mâini.

Ea trebuise să se încovoie. Ce era să facă... Dar din ziua când alungase din odaia ei pe fiică-sa, întoarsă, nevoind s-o îmbrățișeze, din ziua în care ea spusese foarte încet lui Du Roy, care o salutase cu ceremonie trecând pe lângă dânsa: „Ești ființa cea mai mârșavă din câte cunosc, să nu vorbești cu mine niciodată, căci n-am să-ți răspund!”, din ziua aceea ea îndura o tortură nesuferită și neîmplănită. Ea o ura pe Suzanne cu o ură grozavă, crescută din patimă înverșunată și din gelozie sfâșietoare, gelozia stranie de mamă și amantă, ascunsă, sălbatică, arzătoare ca o rană vie.

Și iată că un episcop îi unea pe amândoi, pe fiică-sa și pe amantul său, într-o biserică, în fața a două mii de oameni și înaintea ei! Și ea trebuia să tacă! Nu putea să împiedice aceasta, nu putea să răcnească:

„Acest bărbat e al meu, e amantul meu. Această unire pe care o binecuvântezi e spurcată”.

Mai multe femei înduioșate murmurară:

— Cât de mișcată e sărmana mamă...

Episcopul declama:

— Sunteți printre fericiții pământului, printre cei mai bogați și mai respectați! Dumneata, domnule, pe care talentul te-a ridicat deasupra celorlalți, dumneata, care scrii, care înveți, care dai sfaturi, care îndrepti poporul, dumneata ai o însărcinare prea frumoasă de îndeplinit, o pildă frumoasă de dat...

Du Roy îl asculta, beat de îngâmfare. Un prelat al bisericii romane îi vorbea astfel. Și el simțea în spate o mulțime, o mulțime strălucită, venită anume pentru dânsul. I se părea că o putere necunoscută îl ridica, îi dădea aripi. El va fi unul dintre stăpânii pământului, el, el, fiul a doi bieți țărani din Canteleu.

Îi văzu deodată, în crâșma lor sărăcăcioasă din vârful costișei, deasupra văii întinse a Rouen-ului, îi văzu, pe tatăl și pe mama sa, dând de băut locuitorilor de prin preajma locului. Le trimisese cinci mii de franci din moștenirea contelui de Vaudrec. Acum le va trimite cincizeci de mii! Își vor cumpăra o moșioară și vor trăi mulțumiți, fericiți.

Episcopul își sfârșise cuvântarea. Un preot îmbrăcat cu o stolă aurită se suia la altar. Și orgile începură din nou să sărbătorească slava noilor căsătorii.

Ele aruncau uneori niște sunete prelungite, uriașe, umflate ca niște valuri, așa de răsunătoare și de puternice, încât păreau că au să arunce și să azvârle în văzduh acoperișul, pentru ca să se împrăstie în albastrul cerului. Zgomotul lor tremurător umplea toată biserica, înfiorând trupul și sufletul. Apoi, deodată ele se domoleau; și niște note gingașe, vioaie, alergau prin aer, atingeau urechea ca niște adieri ușoare; erau niște arii drăgălașe, vesele, zglobii, care zburau ca niște

păsări; apoi iarăși această muzică ușoară se umfla din nou, părând înspăimântător de puternică și de măreață, întocmai cum un fir de nisip s-ar fi schimbat într-o lume.

Apoi, niște glasuri se înălțară și trecură pe deasupra capetelor plecate. Cântau Vauri și Landeck, de la operă.

Tămâia răspândea o mireasmă plăcută, iar în altar se îndeplinea sacrificiul dumnezeiesc; Omul-Dumnezeu, la chemarea preotului său, cobora pe pământ ca să consfințească izbânda baronului Georges Du Roy.

Bel-Ami, în genunchi lângă Suzanne, își plecase capul. În acest minut, el se simțea aproape credincios, aproape cucernic, plin de recunoștință către dumnezeire, care îl ocrotea astfel, care îndreptase asupra lui toată luarea sa aminte. Și fără să știe lămurit către cine să se îndrepte, el îi mulțumea din tot sufletul pentru norocul său.

După ce se sfârși slujba, Georges se sculă și, dând brațul soției sale, trecură în sacristie.

Atunci, invitații începură să vină unul câte unul la dânsul. Nebun de bucurie, se credea un rege pe care-l aclamă norodul. El strângea mâini, îngăima cuvinte care nu spuneau nimic, dădea din cap, răspundea la firitisiri cu „sunteți foarte amabili”.

Deodată, el o zări pe doamna de Marelle și amintirea săruturilor pe care i le dăduse și pe care i le înapoiase, amintirea tuturor dragostirilor lor și a gingășiilor ei, a sunetului glasului ei, a gustului buzelor ei, făcu să-i treacă prin trup dorința neașteptată de a o avea din nou. Era drăguță, elegantă, cu înfățișarea ei ștângărească și cu ochii săi strălucitori. Georges gândea: „Ce încântătoare amantă!”

Ea se apropie cam sastisită, cam stânjenită și-i întinse mâna. El o luă într-a sa și o ținu. Atunci el simți chemarea tainică a acestor degete de femeie, strângerea plăcută care iartă și te îndeamnă. Și el strângea acea mână mică, ca și cum ar fi vrut să-i spună: „Tot te iubesc, sunt al tău!”

Ochii lor se întâlneau, zâmbitori, strălucitori, plini de dragoste. Ea i șopti cu glasul plăcut:

— La revedere, domnule!

— La revedere, doamnă, îi răspunse vesel.

Și ea se depărta.

Se îngrămădeau alții. Mulțimea curgea înspre dânsul ca un fluviu. În sfârșit, ea se rări. Cei din urmă invitați plecară.

Georges apucă brațul Suzannei ca să străbată biserica.

Era plină de lume, căci fiecare își luase iar locul ca să-i vadă trecând împreună. El mergea încetișor, cu un pas liniștit, cu capul drept, cu ochii țintă pe deschiderea cea mare a ușii bătute de soare. Simțea prin trup niște fiori slabi, acei fiori reci, pe care îi dau fericirile mari. Nu vedea pe nimeni. Nu se gândea decât la dânsul.

Când ajunse pe prag, văzu mulțimea îngrămadită, o mulțime deasă, zgomotoasă, care venise pentru dânsul, pentru dânsul, Georges Du Roy.

Norodul Parisului îl privea și îl pizmuia.

Apoi, ridicând privirea, el deosebi în jos, în spatele Pieții Concorde, Camera Deputaților. Și i se păru că are să ajungă, dintr-o săritură, de la porticul Madeleinei până la porticul Palatului Bourbon.

Coborî încetișor treptele intrării înalte, între două ziduri de privitori. Dar el nu-i vedea. Gândul său se întorcea acum și înaintea ochilor săi, orbiți de soarele strălucitor, plutea chipul doamnei de Marelle, așezându-și în fața oglinzii părul scurt de pe tâmple, totdeauna zburlit când se scula din pat.

Sfârșit

[1] Bock – țap (lb. Germană); numele berarului neamț care a folosit primul „țapul” ca recipient pentru bere.

[2] Răsucite.

[3] Cuptor

[4] Urâtite, vulgare.

[5] Oameni care se țin numai de rele.

[6] Han.

[7] Tanău – bleg, nătăfleş, nătărau, tontălău.

[8] Prieten frumos (în franceză).

[9] Felinar.

[10] Lovitură.

[11] Jobenul, pălăria.

[12] Epistat – cel mai mic grad de ofițer de poliție.

[13] Ciorapi.

[14] Nume dat de vandeeni soldaților republicani în 1793.

[15] Grom – lacheu, valet.

[16] Bănuitor.

[17] Hărțăgaș – arțăgos.

[18] Ghemuite.

[19] Mă încred în Domnul Atotputernic și în Sfânta Fecioară Maria (lb. Latină).

[20] Tâmplar, dulgher.

[21] Depravată, stricăta.

[22] Fâșie de stofă sau dantelă ce îmbodobește de jur împrejur o rochie.

[23] Material de construcție – lut amestecat cu paie.

[24] Țesătură din bumbac, cu urzeală de mătase.

[25] Bucată de pânză sau de postav folosită de țărani în loc de ciorap. Aici – zdreanță, cârpă, otreapă.

[26] Pădurar, în franceză – *forestier*.

[27] Smirna.

[28] Atins (lb. franceză).

[29] Tavă, tîpsie.

[30] Ea iscălea articolele din „Vie Française”: Patte blanche.

[31] Se bălăcea.

- [32] Expresie cu înțelesul de: acum doi ani.
- [33] Făleşte-te, împăunează-te.
- [34] A se chinci – a se ghemui.
- [35] Catastif, registru, caiet pentru însemnări.
- [36] Făcut ghem, cocoloș.
- [37] Bucată.
- [38] Strângând, mototolind.
- [39] Se angajă.

Table of Contents

Partea întâi	
Capitolul 2	
Capitolul 3	
Capitolul 4	
Capitolul 5	
Capitolul 6	
Capitolul 7	
Partea a doua	
Capitolul 1	
Capitolul 8	
Capitolul 9	
Capitolul 10	
[1]	
[2]	
[3]	
[4]	
[5]	
[6]	
[7]	
[9]	
[10]	
[11]	
[12]	
[14]	
[15]	
[16]	
[17]	
[18]	
[19]	
[20]	
[21]	
[22]	
[23]	
[24]	
[25]	
[26]	
[27]	
[28]	
[29]	
[30]	
[31]	

- [32]
- [33]
- [34]
- [35]
- [36]
- [37]
- [38]
- [39]
- [8]
- [13]